

იურისტის ბიბლიოთეკა

მალხაზ ლომსაძე

**მტკიცებითი
სამართალი
სისხლის სამართლის
პროცესში**

თბილისი
2023

ნაშრომი შედგენილია 2009 წლის 9 ოქტომბერს მიღებული და 2010 წლის 1 ოქტომბერს ძალაში შესული საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის მიხედვით. მასში სამეცნიერო კვლევითი მეთოდების გამოყენებით ამომწურავადაა განხილული მოქმედი საპროცესო კოდექსის მტკიცებულებებთან დაკავშირებული დებულებები, გამოთქმულია კრიტიკული შენიშვნები, დასმულია საკანონმდებლო წინადადებები კანონმდებლობის დახვეწისა და არსებული ხარვეზების აღმოფხვრის მიზნით.

ნაშრომი განკუთვნილია უმაღლესი იურიდიული სასწავლებლების სტუდენტებისათვის, მეცნიერ იურისტებისათვის, პრაქტიკოსი მუშაკებისათვის და მტკიცებითი სამართლის საკითხებით დაინტერესებული ფართო საზოგადოებისათვის.

ნაშრომი დაზღვეული ვერ იქნება ხარვეზებისაგან, ამიტომ ყოველგვარ შენიშვნას ავტორი გულითადად მიიღებს და გაითვალისწინებს შემდგომი მუშაობის გაუმჯობესების მიზნით.

რედაქტორი: იურიდიულ მეცნიერებათა დოქტორი,
პროფესორი **ოქსა მინდაძე**

რეცენზენტები: სამართლის დოქტორი,
პროფესორი **ქოზა გუაჩა**
სამართლის დოქტორი,
პროფესორი **პეტრა დაუთაშვილი**

ISBN 978-9941-9840-1-3

გამომცემელი: იურიდიული ფირმა
„ბონა კაუზა“
თბილისი, 2023 წ.

ნაშრომი ეძღვნება პროფესორ
ალექსანდრე კვაშილავას
ნათელ ხსოვნას

1. მტკიცებითი სამართლის ცნება და არსი.....	5
2. მტკიცებითი სამართლის მეცნიერება და სხვა მეცნიერების დარგები.....	11
3. მტკიცების საგანი და ფარგლები.....	13
4. მტკიცების პროცესი.....	17
5. მტკიცების სუბიექტები.....	29
6. მტკიცების თავისებურებანი სისხლის სამართლის პროცესის სხვადასხვა სტადიაზე.....	34
7. საგამოძიებო მოქმედებები-მტკიცებულებათა მოპოვების საშუალება.....	195
8. მტკიცებულებათა კლასიფიკაცია.....	205
9. დასაშვები მტკიცებულება, დაუშვებელ მტკიცებულება.....	210
10. მტკიცებულებათა სახეები.....	215
11. მტკიცებულებებთან დაკავშირებული საპროცესო დოკუმენტების ნიმუშების გაფორმება.....	253

1. მტკიცებითი სამართლის ცნება და არსი

მხარეები სისხლის სამართლის პროცესში აგროვებენ მტკიცებულებებს, რომელიც დაკავშირებულია დანაშაულთან, ხოლო ეს უკანასკნელი წარსულში მომხდარი ქმედება ან ფაქტია. ამ გარემოებების დადგენის თავისებურება იმაში მდგომარეობს, რომ მათ ადგილი ჰქონდათ წარსულში და შეუძლებელია მათი გამეორება. წარსულში მომხდარი ფაქტების ან ქმედების სურათის აღდგენა შემეცნების გზით ხდება ისე, რომ შეჯერდეს ანმეცნება და წარსულის მოვლენები, რომელსაც ადგილი ჰქონდა ობიექტურ სამყაროში. წარსულ მოვლენებზე ცნობები შეიძლება მოგვანოდოს თვითმხილველმა, გადმოცემული იყოს დოკუმენტში, აისახოს ადამიანის დატოვებულ კვალში, აღმოჩნდეს ავტო-ტრანსპორტზე და ა.შ. წარსულში მომხდარი მოვლენების აღდგენას სწავლობს ისტორია, არქეოლოგია და სხვა მეცნიერებები.

სისხლის სამართლის პროცესში წარსულში მომხდარი მოვლენის აღდგენა წარმოებს კანონით დადგენილი წესების მკაცრი დაცვით, რაც იძლევა უტყუარი დასკვნის მიღების გარანტიას. სისხლის სამართლის პროცესში წარსულში მომხდარი მოვლენის აღდგენას ემსახურება მტკიცებულებები.

სამართლის ლიტერატურასა და სასამართლო პრაქტიკაში გამოიყენება ტერმინები „მტკიცებითი სამართალი“, „მტკიცებულებითი სამართალი“, „მტკიცებულებითი თეორია“ და ა.შ. დღეს იურიდიულ მეცნიერებაში დამკვიდრებულია ტერმინი „მტკიცებითი სამართალი“, რომელსაც საფუძველად უდევს მტკიცებულება, რომლის თაობაზე მოგვიანებით გვექნება საუბარი.

სამართლის ესა თუ ის დარგი არის გარკვეული ურთიერთობების მომწესრიგებელი სამართლებრივ ნორმათა ერთობლიობა. თუ ამ დებულებას გამოვიყენებთ მტკიცებით სამართალზეც, შეიძლება დავასკვნათ, რომ მტკიცებითი სამართალი ეს არის სამართლებრივ ნორმების ერთობლიობა, რომლებიც არეგულირებენ მტკიცებულებებთან დაკავშირებულ საკითხებთან წარმოშობილ ურთიერთობებს.

ტერმინი „მტკიცებითი სამართალი“ მიგვანიშნებს რაიმე ფაქტის ან მოვლენის დასაბუთებას სამართლებრივ ნორმებზე.

მტკიცებითი სამართალი ზოგადი ცნებაა და გააჩნია საპროცესო სამართლის ყველა დარგს. მტკიცებითი სამართლის ნორმები გააჩნიათ სისხლის, სამოქალაქო და ადმინისტრაციული საპროცესო სამართლის დარგებს. ასე, რომ „მტკიცებითი სამართალი“ შეიძლება გავიგოთ როგორც ფართო, ისე ვიწრო გაგებით. ჩვენი შესწავლის საგანს წარმოადგენს „მტკიცებითი სამართალი“ ვიწრო გაგებით, ე.ი. მტკიცებითი სამართალი სისხლის სამართლის პროცესში.

როგორც ვიცით, სისხლის სამართლის პროცესი ეს არის სისხლის სამართლის საქმის მოძრაობა, რომელიც რეგულირდება სისხლის საპროცესო სამართლის ნორმებით. აქედან შეიძლება დავასკვნათ, რომ მტკიცებითი სამართალი ეს არის სისხლის საპროცესო სამართლის ქვედარგი, მისი შემადგენელი ნაწილი.

მტკიცებითი სამართლის ნორმებს ახასიათებს ყველა ის ნიშნები, რომლებიც დამახასიათებელია სამართლის ზოგადი ნორმებისათვის, თუმცა მას გააჩნია სპეციფიკური ნიშნები.

მტკიცებითი სამართალი, უპირველეს ყოვლისა ადგენს მტკიცებულებათა მოპოვების წესს, რომლებიც გადმოცემულია სისხლის საპროცესო კანონმდებლობაში. მაგალითად, ჩხრეკისას აღმოჩენილი მკვლელობის იარაღი იურიდიული ძალის მქონდედ შეიძლება ჩაითვალოს მხოლოდ მაშინ, თუ დაცულია ჩხრეკის ჩატარების წესი, კერძოდ:

1) ჩხრეკისას უნდა მოიპოვებოდეს სისხლის სამართლის საქმეში მისი ჩატარების ფაქტობრივი და სამართლებრივი საფუძვლები;

2) ჩხრეკა უნდა ჩატარდეს კანონით გათვალისწინებული წესით;

3) ჩხრეკისას აღმოჩენილი და ამოღებული მტკიცებულება უნდა აისახოს ჩხრეკის ოქმში, აღინეროს მისი გვარეობითი და ინდივიდუალური ნიშნები, შეიფუთოს, დაილუქოს და დაერთოს ჩხრეკის ოქმს.

„მტკიცებულებათა აღმოჩენისა და ამოღების პროცესის ასახვას სათანადო დოკუმენტში უწოდებენ მტკიცებულებათა საპროცესო ...“.¹

როგორც ჩანს მტკიცებულებათა მოპოვება მოიცავს მტკიცებულებათა აღმოჩენისა და საპროცესო და... ერთიანობას.

მტკიცებითი სამართალი ადგენს მტკიცებულებათა დასაშვებობის წესს.

მტკიცებულებათა დასაშვებობა ნიშნავს მის შემოწმებას სასამართლოს მხრიდან, ე.ი. სასამართლოს კონტროლს, შემოწმებას მტკიცებულების მოპოვების პროცესში დაცულია თუ არა კანონის მოთხოვნები და ავთენტურია თუ არა წარმოდგენილი მტკიცებულება.

მტკიცებულებათა შეფასების პროცესი მტკიცებულებათა სასამართლოში გამოკვლევის შედეგად ხდება, ე.ი. სასამართლო ადგენს მის უტყუარობას ან მას არ ცნობს სარწმუნოდ და იღებს შესაბამის გადაწყვეტილებას.

ყოველივე ზემო ნათქვამიდან გამომდინარე შეიძლება მტკიცებითი სამართლის ცნება შემდეგნაირად ჩამოვაყალიბოთ:

მტკიცებითი სამართალი არის სისხლის საპროცესო კანონის იმ ნორმათა ერთობლიობა, რომლებიც ადგენენ მტკიცებულებათა მოპოვებას, მისი დასაშვებობისა და შეფასების წესებს და ამ პროცესში წარმომოხილ იმ ურთიერთობებს, რომელსაც ერთმანეთთან ამყარებენ პროცესის მონაწილეები სისხლის სამართლის საქმეების გამოკვლევისა და განხილვა გადაწყვეტის დროს.

მტკიცებით სამართალს საფუძვლად უდევს მტკიცებულება. ზოგადად მტკიცება მტკიცებულებასთან შედარებით უფრო ფართო ცნებაა.

საპროცესო კოდექსის მე-3 მუხლის 23-ე ნაწილის შესაბამისად, „მტკიცებულება არის კანონით დადგენილი წესით სასამართლოში წარდგენილი ინფორმაცია, ამ ინფორმაციის

¹ საბჭოთა სისხლის სამართლის პროცესი, თბილისი, 1988, გვ. 120;

შემცველი საგანი, დოკუმენტი, ნივთიერება ან სხვა ობიექტი, რომლის საფუძველზეც მხარეები სასამართლოში ადასტურებენ ან უარყოფენ ფაქტებს, სამართლებრივად აფასებენ მათ, ასრულებენ მოვალეობებს, იცავენ თავიანთ უფლებებსა და კანონიერ ინტერესებს, ხოლო სასამართლო ადგენს არსებობს თუ არა ფაქტი ან ქმედება, რომლის გამოც ხორციელდება სისხლის სამართლის პროცესი, ჩაიდინა თუ არა ეს ქმედება გარკვეულმა პირმა, დამნაშავეა თუ არა იგი, აგრეთვე გარემოებებს, რომლებიც გავლენას ახდენენ ბრალდებულის პასუხისმგებლობის ხასიათსა და ხარისხზე, ახასიათებენ მის პიროვნებას. დოკუმენტი მტკიცებულებაა, თუ ის შეიცავს სისხლის სამართლის საქმის ფაქტობრივი და სამართლებრივი გარემოებების დასადგენად საჭირო ცნობას. დოკუმენტად ითვლება ნებისმიერი წყარო, რომელშიც ინფორმაცია აღბეჭდილია სიტყვიერ შინაარსობრივი ფორმით ან/და ფოტო, კინო, ვიდეო, ბგერისა თუ სხვა ჩანაწერის სახით ან სხვა ტექნიკური საშუალების გამოყენებით.“

როგორც საკანონმდებლო დეფინიციიდან ირკვევა „მტკიცებულება არის კანონით დადგენილი წესით სასამართლოში წარდგენილი ინფორმაცია.“

მტკიცებულებების გამოყენება უნდა მოხდეს მტკიცების პროცესში.

მტკიცება მოქმედებაა, პროცესია, მხარეების საქმიანობაა. მტკიცება გამოხატავს მხარეების მოქმედებებს, რომელიც გადმოცემულია სიტყვებით „...მხარეები სასამართლოში ადასტურებენ ან უარყოფენ ფაქტებს, სამართლებრივად აფასებენ მათ, ასრულებენ მოვალეობებს, იცავენ თავიანთ უფლებებსა და კანონიერ ინტერესებს....“

სასამართლოში მტკიცებულებების წარდგენისა და გამოკვლევის უფლებამოსილებით სარგებლობენ მხოლოდ მხარეები.

სისხლის სამართლის პროცესში მონაწილეობს ორი მხარე: ბრალდებისა და დაცვის მხარე, რომლებსაც უკავიათ საპირისპირო მდგომარეობა.

სისხლის საპროცესო კოდექსი მხარის შინაარსში გულისხმობს ბრალდებულს, მსჯავრდებულს, გამართლებულს, მათ ადვოკატს, გამომძიებელსა და პროკურორს. აქედან, ე.ი. პროცესის მონაწილეებიდან ბრალდების მხარეს წარმოადგენს გამომძიებელი და პროკურორი, რომლებიც მტკიცებულებებს კრებენ იმ მიზნით, რომ სასამართლოს წინაშე დაასაბუთონ ბრალდება, რომელიც შემდგომში შეიძლება გახდეს გამამტყუნებელი განაჩენის გამოტანის საფუძველი, ხოლო დაცვის მხარეა ბრალდებული, მსჯავრდებული, გამართლებული, მათი ადვოკატი, ე.ი პროცესის ის მონაწილეები, რომლებიც მტკიცებულებებს კრებენ იმ მიზნით, რომ სასამართლოს წინაშე უარყონ ბრალდება ან შეამსუბუქონ პასუხისმგებლობა, რომელიც შემდგომში შეიძლება გახდეს გამამართლებელი ან ნაკლებად მკაცრი განაჩენის გამოტანის საფუძველი. „თითოეული მხარე საკუთარი პოზიციის გასამყარებლად მტკიცებულებებს იყენებს და პირიქით, მტკიცებულებათა წარმოდგენითაა შესაძლებელი თავად პოზიციის ჩამოყალიბებაც“.²

„მტკიცება ეს არის დამამტკიცებელი საბუთების მეშვეობით ყველა იმ ფაქტისა და გარემოებების დადგენა, - წერდა მ. სტროგოვიჩი, - რომლებსაც მნიშვნელობა აქვთ სისხლის სამართლის საქმის გადანყვეტისათვის“.³

ამრიგად, მტკიცებულება ეს არის კანონით დადგენილი წესით სასამართლოში წარდგენილი ინფორმაცია, ამ ინფორმაციის შემცველი საგანი. დოკუმენტი, ნივთიერება ან სხვა ობიექტი, ხოლო მტკიცება არის მტკიცებულებების გამოკვლევა სასამართლოში, რომლის მეშვეობითაც მხარეები სასამართლოს არწმუნებენ საკუთარი პოზიციის უტყუარობაში.

მტკიცებულებათა მოპოვების უფლებით სარგებლობენ მხოლოდ მხარეები, რომლებსაც უკავიათ ურთიერთსაპირ-

² ე. გერმანოზაშვილი, მტკიცებულებების ცნება და ადგილი სისხლის სამართლის პროცესის სისტემაში და მათი შეფასება, ჟურნალი „მართლმსაჯულება და კანონი“, N 3 (55), 17, გვ. 115;

³ Строгович- М, Курс Советского уголовного процесса, том I, Москва, 1968, ст. 295-296;

ისპირო პოზიციები და შეჯიბრებითობისა და თანასწორობის საფუძველზე წარადგენენ სასამართლოში. მტკიცებულებების მოპოვება წარმოებს გამოძიების პროცესში. როგორც სისხლის საპროცესო კოდექსის მე-3 მუხლის მე-10 ნაწილი განმარტავს, რომ „გამოძიება არის უფლებამოსილი პირის მიერ ამ კოდექსით დადგენილი წესით განხორციელებულ მოქმედებათა ერთობლიობა, რომლის მიზანია დანაშაულთან დაკავშირებული მტკიცებულებებს შეგროვება“. მტკიცებულებების შეკრება ხდება საგამოძიებო მოქმედებების ჩატარების მეშვეობით - დაკითხვით, ჩხრეკით, ამოღებით, დათვალიერებით, ექსპერიმენტით, ამოცნობით, გვამის ექსპუმაციით და ა.შ. საგამოძიებო მოქმედების ჩატარებისას შეიძლება აღმოაჩინონ და ამოიღონ მტკიცებულება, მაგრამ მისი წარმოდგენა და გამოკვლევა სასამართლოში ვერ მოხერხდება, თუ მისი ასახვა არ მოხდა სათანადო დოკუმენტში. მტკიცებულებათა აღმოჩენისა და ამოღების პროცესი უნდა დაფიქსირდეს საგამოძიებო მოქმედების ოქმში.

მაგალითად, თუ ჩხრეკისას აღმოჩენილ და ამოღებულ იქნა მკვლელობის თარიღი და არ აისახა (მისი გვარეობითი და ინდივიდუალური ნიშნები) ჩხრეკის ოქმში, მას არავითარი ღირებულება (მტკიცებითი ძალა) არ გააჩნია.

სასამართლოში მხარეებს აქვთ მტკიცებულებათა გამოკვლევის თანაბარი შესაძლებლობა.

„მტკიცებითი სამართლის მიზანია ჭეშმარიტების დადგენა, ე.ი. ფაქტებისა და გარემოებების იმგვარად დადგენა, როგორც ამას სინამდვილეში ჰქონდა ადგილი“.⁴

მტკიცებით სამართალს, როგორც სისხლის საპროცესო სამართლის შემადგენელ ნაწილს, აქვს თავისი შესწავლის მეთოდოლოგია. მტკიცებითი სამართალი სწავლობს: მტკიცებულებათა რელევანტურობას, დასაშვებობასა და უტყუარობას, მტკიცების საგანს, მტკიცებულებათა კლასიფიკაციას, ცალკეულ მტკიცებულებათა ბუნებას, მტკიცების თავისებურებას პროცესის სხვადასხვა სტადიაზე.

⁴ სისხლის სამართლის პროცესი, თბილისი, 2002, გვ. 110

2. მტკიცებითი სამართლის მეცნიერება და სხვა მეცნიერების დარგები

მტკიცებითი სამართლის მეცნიერება, როგორც ზოგადად მეცნიერების ნებისმიერი დარგი, არის მეცნიერთა შეხედულებები, რომელიც გადმოცემულია იდეების, ცნებების ფორმით, აგრეთვე გადმოცემულია მონოგრაფიებში, სტატიებში, სახელმძღვანელოებში და სხვა.

მტკიცებითი სამართლის მეცნიერების საგანია იმ საკითხების შესწავლა, რომელშიც მტკიცებულებებთანაა დაკავშირებული.

მტკიცებითი სამართლის მეცნიერება შედგება ცნებები, იდეების, კანონმდებლობის განვითარების მწყობრი სისტემისაგან. აქვე ხაზი უნდა გაესვას იმას, რომ მეცნიერული მდგომარეობა არ ყალიბდება ერთხელ და სამუდამოდ დოგმების სახით. ის ფართოვდება და ღრმავდება საზოგადოების ისტორიულ განვითარებასთან ერთად. მ. გორკი ამბობდა: „მეცნიერება ეს არის ადამიანთა იდეების ბრძოლის ველი“. ⁵ მტკიცებითი სამართლის მეცნიერების საგანი მუდმივ შესწავლაშია.

მტკიცებითი სამართლის მეცნიერების საგანი სწავლობს:

1. მოქმედ სისხლის სამართლის საპროცესო კანონმდებლობის ნორმებს, რომლებითაც წესრიგდება მტკიცებულებების მოპოვება, საპროცესო დამაგრება, შემონმება და შეფასება სისხლის სამართლის საქმის განხილვა-გადაწყვეტის დროს;

2. სასამართლოსა და პროცესის მონაწილე მხარეების კანონზე დაფუძნებულ საქმიანობას მტკიცებულებათა მოპოვების, საპროცესო დამაგრების, შემონმებისა და შეფასების სფეროში;

3. იმ ურთიერთობებს, რომელიც წარმოიშვება პროცესის მონაწილეებს შორის მტკიცებულებათა მოპოვების, საპროცესო დამაგრების, შემონმებისა და შეფასების დროს სისხლის სამართლის საქმის გამოძიების და სასამართლო განხილვისას მათ მიერ საკუთარი ფუნქციების შესრულებასთან დაკავშირებით;

⁵ Основа научной организации труда в восьми учебных заведениях, ст. 42

4. მტკიცებითი სამართლის თეორიას;

5. სასამართლო პრაქტიკას.

მტკიცებითი სამართლის კავშირი სისხლის სამართალთან

მტკიცებითი სამართალს უპირველეს ყოვლისა კავშირი აქვს სისხლის სამართალთან. სისხლის სამართალი სწავლობს სისხლის სამართლის პასუხისმგებლობის საფუძველს - დანაშაულს, ე.ი. სისხლის სამართლის კანონით გათვალისწინებულ მართლსაწინააღმდეგო და ბრალეულ ქმედებას. სისხლის სამართლის კანონით გათვალისწინებული ქმედება შედგება ობიექტური და სუბიექტური ელემენტებისაგან. „ქმედების სუბიექტური და ობიექტური ელემენტების დადგენა სწორედ მტკიცებულებებით წარმოებს“.⁶

მტკიცებითი სამართლის კავშირი სისხლის საპროცესო სამართალთან

მტკიცებითი სამართლის კავშირი სისხლის საპროცესო სამართალთან იმაში გამოიხატება, რომ მტკიცებითი სამართალი არის სისხლის საპროცესო სამართლის შემადგენელი ნაწილი და როგორც გამოძიების, ისე სასამართლო განხილვისას წარმოებს მტკიცებულებათა შეკრება, შემონახვა და შეფასება.

⁶ Теория доказательств в советском уголовном процессе, Москва, 1973, стр. 233-237;

3. მტკიცების საგანი და ფარგლები

მტკიცებით სამართალში მტკიცების საგანისა და მტკიცების ფარგლების დადგენას და განსაზღვრას დიდი მნიშვნელობა აქვს პირის დამნაშავედ თუ უდანაშაულოდ ცნობისათვის.

სისხლის საპროცესო კოდექსის მე-3 მუხლის 23-ე ნაწილი აყალიბებს იმ გარემოებებს, რომელთა დადგენა სავალდებულოა ყველა სისხლის სამართლის საქმეზე.

გარემოებებს, რომელიც დგინდება სისხლის სამართლის საქმეზე მტკიცების საგანი ეწოდება.⁷

სისხლის სამართლის საქმეზე უნდა დადგინდეს შემდეგი გარემოებები:

1. ფაქტი ან ქმედება, რომლის გამოც ხორციელდება სისხლის სამართლის პროცესი;

2. ჩაიდინა თუ არა ქმედება გარკვეულმა პირმა, დამნაშავეა თუ არა იგი;

3. გარემოებები, რომლებიც გავლენას ახდენს ბრალდების პასუხისგებლობის ხასიათსა და ხარისხზე, ახასიათებენ მის პიროვნებას.

მტკიცების საგნის ეს ელემენტები მოცემულია საპროცესო კოდექსში და მისი დადგენა, კანონის ძალით სავალდებულოა ყოველ სისხლის სამართლის საქმეზე.

მტკიცებულება მხოლოდ სასამართლოში წარმოდგენილი ინფორმაციაა. ამ ინფორმაციას შეიძლება შეიცავდეს საგანი, დოკუმენტი, ნივთიერება ან ობიექტი, ე.ი. ინფორმაცია მხოლოდ მაშინ განიხილება მტკიცებულებას, როდესაც მისი წარდგენა სასამართლოში მოხდება გამოკვლევის მიზნით.

„ფაქტის ან ქმედების“ არსებობა უნდა დადგინდეს ან გაირკვეს ფაქტობრივი მონაცემების საშუალებით, რომლებიც იძლევიან ფაქტის ან ქმედების შემეცნების საშუალებას, გვანჯდიან ცნობებს იმ ქმედებაზე, რომელმაც ასახვა ჰპოვა ადამიანის შეგნებაში და დატოვა კვალი.

⁷ Теория доказательств в советском уголовном процессе, Москва, 1973, стр. 233-237;

„ფაქტი ან ქმედება“ უნდა იყოს სსკ-ის მუხლთან ან მუხლის ნაწილთან შესაბამისობაში, ე.ი. უნდა მიესადაგებოდეს სისხლის სამართლის კოდექსს კერძო ნაწილის მუხლთან ან მუხლის ნაწილთან. მაგალითად, ყაჩაღობის დროს უნდა დადგინდეს შემდეგი გარემოებები:

1. განხორციელებული უნდა იყოს თავდასხმა;
2. თავდასხმის მიზანი უნდა იყოს სხვისი მოძრავი ნივთის მართლსაწინააღმდეგო მისაკუთრება;
3. თავდასხმას თან უნდა დაერთოს სიცოცხლის ან/და ჯანმრთელობისათვის საშიში ძალადობა;

4. თავდასხმას შეიძლება თან დაერთოს სიცოცხლის ან/და ჯანმრთელობისათვის საშიში ძალადობის გამოყენების მუქარა.

თუ დასახელებული ოთხი ელემენტი კუმულატიურად დადგინდება ე.ი. მტკიცების საგნის პირველი გარემოება დადგენილია (ფაქტი ან ქმედება, რომლის გამოც ხორციელდება სისხლის სამართლის პროცესი).

მტკიცების საგნის მეორე გარემოებაა „ჩაიდინა თუ არა ქმედება გარკვეულმა პირმა, დამნაშავეა თუ არა იგი“.

როდესაც დადგინდება „ფაქტი ან ქმედება“, რომლის გამოც ხორციელდებოდა სისხლის სამართლის პროცესი, ამის შემდეგ დგინდება პირი, რომელმაც ჩაიდინა იგი.

მოცემული პირი მოქმედებდა თუ არა მართლსაწინააღმდეგოდ, დგინდება ე.წ. გამორიცხვის მეთოდით. „ქმედების მართლწინააღმდეგობის ნიშნის დადგენისას სასამართლო უნდა მივიდეს გადანყევტილებამდე, რომ ქმედება არ წარმოადგენს მართლწინააღმდეგობის გამომრიცხავ რომელიმე გარემოებას“.⁸

ამის შემდეგ სასამართლომ უნდა იმსჯელოს სისხლის სამართლის კანონით გათვალისწინებული მართლსაწინააღმდეგო ქმედება ბრალეულია, თუ არა. ქმედება ბრალეულია, თუ იგი ჩადენილი არ არის ბრალის გამომრიცხველ რომელიმე გარემოებაში. „ბრალი დგინდება ე.წ. გამორიცხვის მეთოდის გამოყ-

⁸ მ. ლომსაძე, სისხლის სამართლის ზოგადი ნაწილი, გამომცემლობა „უნივერსალი“. თბილისი, 2011, გვ. 41;

ენებით. თუ არ არის ბრალის გამომრიცხველი გარემოება, მაშინ ბრალი ავტომატურად დადგენილია“.⁹

თუ მოცემული საკითხები დადებითად გადაწყდება, ამით დადგინდება მტკიცების საგნის მეორე გარემოება - ჩაიდინა თუ არა ქმედება გარკვეულმა პირმა, დამნაშავეა თუ არა იგი.

მტკიცების საგნის მესამე გარემოებაა „გარემოებები, რომლებიც გავლენას ახდენენ ბრალდებულის პასუხისმგებლობის ხასიათსა და ხარისხზე, ახასიათებენ მის პიროვნებას“. მტკიცებითი საგნის ამ გარემოების დასადგენად სასამართლომ უნდა შეაფასოს დამნაშავის შემამსუბუქებელი და დამამძიმებელი გარემოებები, დანაშაულის მოტივი და მიზანი, ქმედებაში გამოვლენილი მართლსაწინააღმდეგო ნება, მოვალეობათა დარღვევის ხასიათი და ზომა, ქმედების განხორციელების სახე, ხერხი და მართლსაწინააღმდეგო შედეგი, დამნაშავის წარსული ცხოვრება, პირადი და ეკონომიკური პირობები, ყოფაქცევა ქმედების შემდეგ, განსაკუთრებით - მისი მისწრაფება აანაზღაუროს ზიანი, შეურიგდეს დაზარალებულს (სსკ-ის 53-ე მუხლის, მე-3 ნაწილი).

პიროვნების დასახასიათებლად შეიძლება სასამართლოში წარდგენილ იქნეს შესაბამისი საწარმო, დაწესებულება, ორგანიზაციიდან კოლექტიური დახასიათება, კოლეგების დახასიათება, ან ასეთი ინფორმაცია შეიძლება მიღებული იქნეს დაკითხვით და ა.შ.

მტკიცების საგანთან მჭიდრო კავშირშია მტკიცების ფარგლები, ე.ი. მტკიცებულებების მოცულობა.

მტკიცების ფარგლები არის მტკიცებულებათა ერთობლიობა, რომელიც საკმარისია გადაწყვეტილების მისაღებად ან ობიექტური პირის დასარწმუნებლად ამათუიმ საკითხში.

მტკიცების ფარგლები დადგენილი არ არის კანონმდებლობით. იგი კანონმდებლობაში მოხსენებულია სიტყვებით „საკმარისი მტკიცებულებები“, „მტკიცებულებათა სტანდარტი“, „მტკიცებულებათა ერთობლიობა“, „დამაჯერებელ მტკიცებულებათა ერთობლიობა“ და ა.შ.

⁹ მ. ლომსაძე, სისხლის სამართლის ზოგადი ნაწილი, გამომცემლობა „უნივერსალი“. თბილისი, 2011, გვ. 43;

მტკიცების ფარგლები განისაზღვრება „ბრალდების შესახებ დადგენილებაში“. საპროცესო კოდექსის 169- მუხლის შესაბამისად „პირის ბრალდებულად ცნობის საფუძველია გამოძიების სტადიაზე შეკრებილ იმ მტკიცებულებათა ერთობლიობა, რომელიც საკმარისია დასაბუთებული ვარაუდისათვის, რომ ამ პირმა დანაშაული ჩაიდინა“.

მტკიცების ფარგლები განისაზღვრება „საპროცესო შეთანხმებაში“. საქმის არსებითი განხილვის გარეშე განაჩენი გამოიტანება მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ არსებობს საკმარისი მტკიცებულებები. საპროცესო კოდექსის მე-3 მუხლის მე-11 ნაწილის შესაბამისად, „საქმის არსებითი განხილვის გარეშე განაჩენის გამოსატანად საკმარისი მტკიცებულებები არის მტკიცებულებები, რომლებიც დაარწმუნებდა ობიექტურ პირს, რომ ბრალდებულმა ჩაიდინა დანაშაული, იმის გათვალისწინებით, რომ ბრალდებული აღიარებს დანაშაულს, სადავოდ არ ხდის ბრალდების მხარის მიერ წარდგენილ მტკიცებულებებს და უარს ამბობს სასამართლოს მიერ მისი საქმის არსებითი განხილვის უფლებაზე“.

მტკიცების ფარგლები განისაზღვრება „წინა სასამართლო სხდომაზე“. საპროცესო კოდექსის 219-ე მუხლის მე-5 ნაწილის შესაბამისად, „არსებითი განხილვისათვის საქმის გადაცემა დასაშვებია იმ შემთხვევაში, თუ სასამართლო დარწმუნდება, რომ ბრალდების მხარის მიერ წარდგენილი მტკიცებულებები ალბათობის მაღალი ხარისხით იძლევა საფუძველს ვარაუდისათვის, რომ დანაშაული ამ პირმა ჩაიდინა“.

„სასამართლოში მტკიცების ფარგლები თავის საბოლოო გამოხატულებას პოულობს სასამართლო განაჩენში“. ¹⁰

ამრიგად, მტკიცების ფარგლებია იმ მტკიცებულებათა ერთობლიობა, რომლებიც არის საპროცესო გადანყვეტილების საფუძველი, მისი წინაპირობა.

მტკიცების საგანი პასუხს იძლევა კითხვაზე თუ რა გარემოებები დგინდება სისხლის სამართლის საქმეზე, ხოლო მტკიცების ფარგლები განისაზღვრავს თუ რა ხერხითა და საშუალებით უნდა დამტკიცდეს ეს გარემოებანი.

¹⁰ სისხლის სამართლის პროცესი, თბილისი, 2002, გვ. 117;

4. მტკიცების პროცესი

მტკიცებითი სამართლის ერთ-ერთი ძირითადი საკითხი მტკიცების პროცესია. მტკიცების პროცესი ეს საქმიანობაა, მოძრაობაა. მტკიცებულებები შეკრებიდან შეფასებამდე გადის გარკვეულ ეტაპებს, სტადიებს, რომელიც სისხლის საპროცესო კანონმდებლობით წესრიგდება. მტკიცების პროცესი- შემეცნების პროცესია, რომელიც იკვლევს მტკიცების საგანში შემავალ გარემოებებს. მტკიცების პროცესში წარმოებს ჭეშმარიტების დადგენა.

ამრიგად, მტკიცების პროცესი გადის შემდეგ ეტაპებს: მტკიცებულებათა შეკრება, მტკიცებულებათა შემოწმება და მტკიცებულებათა შეფასება.

მტკიცებულებათა შეკრება, თავის მხრივ, მოიცავს ორ ეტაპს: მტკიცებულებათა აღმოჩენისა და მტკიცებულებათა დამაგრების პროცესს. აქედან გამომდინარე, მტკიცების პროცესს ზოგიერთი მეცნიერი ოთხ ეტაპად ყოფენ... ეს ეტაპებია: 1. მტკიცებულებათა აღმოჩენა, 2. მტკიცებულებათა საპროცესო დამაგრება, 3. მტკიცებულებათა შემოწმება და 4. მტკიცებულებათა შეფასება".¹¹

1. „მტკიცების პროცესის პირველი ეტაპი მტკიცებულებათა აღმოჩენაა, რომელიც ხორციელდება კანონით გათვალისწინებული საშუალებებით და წესით“.¹² მტკიცებულებათა აღმოჩენა საგამოძიებო მოქმედებების ჩატარების შედეგადაა შესაძლებელი. საპროცესო კოდექსის 119-ე მუხლში ჩამოყალიბებულია ამოღებისა და ჩხრეკის მიზანი. ამ მუხლის თანახმად, დასაბუთებული ვარაუდის არსებობის შემთხვევაში ამოღება და ჩხრეკა ტარდება იმ მიზნით, რომ აღმოჩენილ და ამოღებულ იქნეს იქნეს საქმისათვის მნიშვნელობის მქონე საგანი, დოკუმენტი, ნივთიერება ან ინფორმაციის შემცველი სხვა ობიექტი. სისხლის საპროცესო კოდექსის 125-ე მუხლის 1-ლი ნაწილის შესაბამისად, დანაშაულის კვალის, ნივთიერი მტკიცებულების

¹¹ საბჭოთა სისხლის სამართლის პროცესი, თბილისი, 1988, გვ. 133;

¹² Якупов Р., Уголовный процесс, Москва, 1998, ст 179;

ალმოჩენის, შემთხვევის ვითარებისა და სისხლის სამართლის საქმისათვის მნიშვნელობის მქონე სხვა გარემოებების გარკვევის მიზნით მხარეს უფლება აქვს დაათვალიეროს შემთხვევის ადგილი, საცავი, სადგომი, სათავსი, გვამი, საგანი, დოკუმენტი ან ინფორმაციის შემცველი სხვა ობიექტი.

2. მტკიცებულებათა საპროცესო დამაგრება ნიშნავს მის ფიქსაციას, ე.ი. სათანადო გაფორმებას საგამოძიებო მოქმედების ოქმში. ფიქსაციის გარეშე ინფორმაციები არ წარმოადგენენ მტკიცებულებებს.

მხარეების მიერ წარმოდგენილი მასალები მტკიცებულების მნიშვნელობას იძენენ მაშინ, როდესაც წინა სასამართლო სხდომის მოსამართლე დაამტკიცებს მხარეების მიერ წარდგენილ მტკიცებულებათა ნუსხას, ასევე მათგან მიღებულ იმ მტკიცებულებათა ჩამონათვალს, რომლებსაც მხარეები სადავოდ არ ხდიან.

მტკიცებულების მნიშვნელობის მქონე ინფორმაცია შეიძლება გამოყენებულ იქნეს სისხლის სამართლის პროცესში, თუ ის საგამოძიებო მოქმედების და სასამართლო განხილვის ოქმშია შეტანილი.

3. მტკიცებულებათა შემონმება მტკიცების პროცესის მნიშვნელოვანი ეტაპია. „მტკიცებულებათა შემონმება გულისხმობს მტკიცებულებების სისწორის დადგენას“¹³, მის ანალიზს.“¹⁴ მტკიცებულებები მაშინაა მნიშვნელოვანი, როდესაც ისინი შემონმდებიან. მაგალითად, მოწმის ჩვენებით, როდესაც იგი მიუთითებს დანაშაულის ჩადენაზე, კერძოდ, ქრთამის მიცემისას საბანკო ანგარიშის გამოყენებით, უნდა გაირკვეს რომელი ბანკის მეშვეობით მოხდა თანხის გადარიცხვა, რა ოდენობის ფულადი თანხა გადარიცხა, რომელ ანგარიშზე, ვის ეკუთვნის იგი, ფულადი თანხის გადარიცხვის დრო და ადგილი და სხვა. მტკიცებულებათა შემონმებისათვის მნიშვნელოვანია სხვა მტკიცებულებები, თუ რამდენად ამტკიცებენ ან უარყოფენ ფაქტებს. მოცემული მტკიცებულებების შემონმებისათვის

¹³ სტროგოვიჩი მ.ს სისხლის სამართლის პროცესი, თბილისი, 1948, გვ. 131;

¹⁴ საბჭოთა სისხლის სამართლის პროცესი, თბილისი, 1988, გვ. 134

გარდაუვალია ახალი მტკიცებულებების მოპოვება, რომ დავ-რწმუნდეთ მის სისწორეში, მის დამაჯერებლობასა თუ არა და-მაჯერებლობაში, მის სარწმუნოებასა თუ არასარწმუნოდ მიჩ-ნევაში.

4. დაბოლოს, მტკიცებულების პროცესი მტკიცებულე-ბათა შეფასებით სრულდება. მტკიცებულებათა შეფასებისას სასამართლოს მიზანია დაადგინოს რამდენად სარწმუნოა, დამ-აჯერებელია, რამდენად ვარგისიანია და რამდენად საკმარისია შეკრებილი მტკიცებულებანი საპროცესო გადანყვეტილების მისაღებად. „მტკიცებულებათა შეფასების გარეშე შეუძლებე-ლია ჭეშმარიტების დადგენა“.¹⁵

„მტკიცებულებათა შეფასება წარმოადგენს მტკიცების სუბიექტის გონებრივ, ლოგიკურ საქმიანობას საქმეში არსებუ-ლი თითოეული მტკიცებულების რელევანტურობის დასაშვე-ბობისა და უტყუარობის, ასევე- მათი ერთობლიობის საკმარი-სობის შესახებ შესაბამისი საპროცესო გადანყვეტილების მის-აღებად“.¹⁶

სისხლის საპროცესო კოდექსის 82-ე მუხლის შესაბამ-ისად, მტკიცებულება უნდა შეფასდეს სისხლის სამართლის საქმესთან მისი რელევანტურობის, დასაშვებობისა და უტყუა-რობის თვალსაზრისით.

კანონი მტკიცებულებათა შეფასებას, მისი რელევანტურ-ობის, დასაშვებობისა და უტყუარობის თვალსაზრისით, იმპერ-ატიულად ავალდებულებს მტკიცების სუბიექტს. სწორედ მტ-კიცების სუბიექტები უნდა დარწმუნდნენ იმაში, რომ მტკიცე-ბულებათა ერთობლიობა, რომლებიც შეფასდა რელევანტურ-ობის, დასაშვებობისა და უტყუარობის თვალსაზრისით, რამდე-ნად საკმარისია საპროცესო გადანყვეტილების მისაღებად.

მტკიცებულებათა შეფასება უნდა მოხდეს როგორც გამო-ძიების, ისე სასამართლო განხილვის სტადიაზე.

¹⁵ ბ.ხარაზიშვილი, მტკიცებითი სამართალი, თბილისი, 1982, გვ.172;

¹⁶ საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის კომენტარ-ები, თბილისი, 2015, გვ.288;

ყველა მტკიცებულების შეფასებისას გათვალისწინებული უნდა იყოს ერთდროულად სამი კრიტერიუმი:

1. მტკიცებულებათა რელევანტურობა;
2. მტკიცებულებათა დასაშვებობა;
3. მტკიცებულებათა უტყუარობა.

თუ რომელიმე მტკიცებულება არ იქნება რელევანტური, დასაშვები და უტყუარი, იგი ვერ იქნება განაჩენის გამოტანისას შესაბამისი საფუძველი და ასეთი მტკიცებულებების შედეგად მიღებული გადაწყვეტილება ყოველთვის გახდება მისი გასაჩივრების საფუძველი.

რელევანტური ინგლისური სიტყვაა (Relevant) და ქართულად არსებითს, ფასეულს, მნიშვნელოვანს ნიშნავს.¹⁷

სისხლის სამართლის პროცესში მტკიცებულების რელევანტურობა გულისხმობს სისხლის სამართლის საქმეზე ფასეული, მნიშვნელოვანი მტკიცებულების მოპოვებას.

რელევანტურობის განსაზღვრისათვის მნიშვნელოვანია თანმიმდევრულად იქნეს გააზრებული მტკიცების საგანში შემავალი გარემოებანი.

რელევანტურია თუ არა მტკიცებულება, მისი შეფასება უნდა მოხდეს საქმის ფაქტობრივი გარემოებებისა და მტკიცებულებაში არსებული ინფორმაციის ურთიერთშეპირისპირებით. ფაქტობრივი გარემოებებისა და მტკიცებულებაში გამოცემული ინფორმაციის ურთიერთშეპირისპირების შინაარსი საბოლოოდ აისახება განაჩენის სამოტივაციო ნაწილში, რის საფუძველზეც მიიღება განაჩენის დადგენილებითი ნაწილი.

მტკიცებულების შეფასების შემდეგი კრიტერიუმია მისი დასაშვებობა. მტკიცებულებათა დასაშვებობის განსაზღვრას პირველ რიგში ჭეშმარიტების დადგენისათვის აქვს მნიშვნელობა.

მტკიცებულებათა დასაშვებობა სისხლის სამართლის პროცესში ეს არის მტკიცებულებათა ვარგისიანობის დადგენა.

¹⁷მ. ჭაბაშვილი, უცხო სიტყვათა ლექსიკონი, თბილისი, 1989, გვ.600;

მტკიცებულებათა დასაშვებობა წარმოადგენს ერთ-ერთ მნიშვნელოვან საკითხს, რომელიც ადგენს და განსაზღვრავს, თუ რა შემთხვევაში არ დაიშვება მტკიცებულებად სასამართლოში წარდგენილი ინფორმაცია. სისხლის საპროცესო კოდექსის 72-ე მუხლის შინაარსი ზუსტად ადგენს თუ რომელი მტკიცებულება ითვლება დაუშვებლად და იურიდიული ძალის არ მქონედ. დაუშვებელი მტკიცებულებებია:

1. არსებითი დარღვევით მოპოვებული მტკიცებულება და არსებითი დარღვევით მოპოვებული მტკიცებულების საფუძველზე მოპოვებული სხვა მტკიცებულება თუ ის აუარესებს ბრალდებულის სამართლებრივ მდგომარეობას;

2. მტკიცებულება, რომელიც მოპოვებულია საპროცესო კოდექსით დადგენილი წესის დაცვით, მაგრამ უარყოფილი არ არის გონივრული ეჭვი მისი შესაძლო გამოცვლის შესახებ;

3. მტკიცებულება, რომელიც მოპოვებულია საპროცესო კოდექსით დადგენილი წესის დაცვით, მაგრამ უარყოფილი არ არის გონივრული ეჭვი მისი ნიშან-თვისებების არსებითი შეცვლის შესახებ;

4. მტკიცებულება, რომელიც მოპოვებულია საპროცესო კოდექსით დადგენილი წესის დაცვით, მაგრამ უარყოფილი არ არის გონივრული ეჭვი მასზე დარჩენილი კვალის არსებითი გაქრობის შესახებ.

როდესაც სასამართლოში შეჯიბრებითობის პრინციპის დაცვით ხდება მტკიცებულებათა გამოკვლევა, პროკურორი ვალდებულია ამტკიცოს ბრალდების მხარის მიერ წარმოდგენილი მტკიცებულების დასაშვებად ცნობის საკითხი. მასვე ეკისრება ვალდებულება ამტკიცოს დაცვის მხარის მიერ სასამართლოში წარმოდგენილი მტკიცებულების დაუშვებლად ცნობის საკითხი.

როდესაც მოსამართლე აფასებს მტკიცებულებას, მან უნდა დაადგინოს რამდენად არსებითად დაარღვია კანონი და რაში გამოიხატა იგი. „შესაძლებელია უშუალო (პირველადი) მტკიცებულება მოპოვებული იყოს კანონის არსებითი დარღვევის შედეგად, თუმცა კანონმდებლობა არ კრძალავს ამგვარი

მტკიცებულების საფუძველზე მოპოვებული სხვა მტკიცებულების დასაშვებობას, თუ ის არ აუარესებს ბრალდებულის სამართლებრივ მდგომარეობას. პირიქით, ბრალდებულის დაცვის სტრატეგიულ ინტერესებშიც კი შეიძლება შედიოდეს რომელიმე ასეთი მტკიცებულების სასამართლოში განხილვა.¹⁸ პროცესუალურ ლიტერატურაში „არსებითი დარღვევით მოპოვებული მტკიცებულება და მის საფუძველზე კანონიერად მოპოვებული სხვა მტკიცებულება“, „მონამღვრული ხის დოქტრინადაა“ ცნობილი, რომელიც შემდეგნაირად განიმარტება: „გამოძიების ორგანოები ვარაუდობენ, რომ გარკვეულ მტკიცებულებას (ხეს) შეუძლია მათი საქმის გარემოებათა დასადგენად მნიშვნელოვანი სხვა მტკიცებულებების (ნაყოფის) აღმოჩენაში შეუწყოს ხელი. თუკი ისინი პირველადი მტკიცებულების მოპოვებისას უხეშად დაარღვევენ კანონს და არ დაიცავენ სამართლებრივ-სახელმწიფოებრივ სტანდარტებს, მაშინ ამ პირველად მტკიცებულებას (ხეს) წამლავენ. როდესაც პირველადი მტკიცებულების მოპოვებისას კანონი არსებითად არის დარღვეული (ხე მონამღვრულია), მაშინ ასეთი მტკიცებულება არ უნდა იქნეს გამოყენებული სხვა მტკიცებულებების მოსაპოვებლად, რადგან დანარჩენი მტკიცებულებებიც მიუღებელია სასამართლოსთვის. სამართლებრივი სახელმწიფოსთვის ასეთი მტკიცებულებები წარმოადგენენ მონამღვრული ხის ნაყოფს, რომლებიც ასევე მონამღვრულია“.¹⁹

„მონამღვრული ხის ნაყოფის დოქტრინა“ არის აბსოლუტური ხასიათის და გააჩნია გამონაკლისების მთელი რიგი:

1.1) დამოუკიდებელი წყაროს გამონაკლისი. ეს ის შემთხვევაა, როდესაც მტკიცებულებების აღმოჩენა ემყარება არა მხოლოდ კანონის არსებითი დარღვევით მოპოვებულ მტკიცებულებებს, არამედ სხვა დამოუკიდებელ წყაროსაც, ე.ი. როდესაც მტკიცებულება მოპოვებულია როგორც კანონის არსებითი

¹⁸ საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის კომენტარი, თბილისი, 2015, გვ. 245;

¹⁹ ი. ჩხეიძე, მტკიცებულებათა დასაშვებობის პრობლემა სისხლის სამართლის პროცესში, თბილისი, 2012, გვ. 69-70;

თი დარღვევის შედეგად, ისე როგორც სხვა კანონის არსებითი დარღვევის გარეშე მოქმედების შედეგად. „ამიტომ, როდესაც მტკიცებულების მოპოვება შესაძლებელია დამოუკიდებელი წყაროს მეშვეობით, დასაშვებია გამონაკლისი და „მონამლული ხის ნაყოფის დოქტრინა“ ვერ შეზღუდავს მტკიცებულების დასაშვებობას.“²⁰ მაგალითად, თუ ერთი გამომძიებელი დაკავებულ ბრალდებულს უფლებების განმარტების გარეშე გამოკითხავს, იგი კანონის დარღვევაა და „მონამლული ხის ნაყოფის დოქტრინის“ თანახმად, გამოკითხვის დროს მიღებული ინფორმაციის საფუძველზე მოპოვებული მტკიცებულებები დაუშვებლად უნდა იქნეს ცნობილი. ხოლო თუ დამოუკიდებლად, სხვა გამომძიებელი ბრალდებულის ბინაში ჩხეკისას ამოიღებს დანაშაულის ჩადენის იარაღს, „დამოუკიდებელი წყაროს გამონაკლისის“ შესაბამისად, ასეთი მტკიცებულება შეიძლება დასაშვებად იქნეს ცნობილი და გამოყენებული ბრალდებულის წინააღმდეგ.

1.2) მტკიცებულების გარდაუვლად აღმოჩენის გამონაკლისი. მისი მნიშვნელობა მდგომარეობს შემდეგში: როდესაც მტკიცებულება მოპოვებული იქნა კანონის არსებითი დარღვევით მიღებული ინფორმაციის საფუძველზე, ასეთი მტკიცებულების დასაშვებობას ვერ შეზღუდავს „მონამლული ხის ნაყოფის დოქტრინა“, თუკი იმავე მტკიცებულების მოპოვება შესაძლებელი იყო ასევე კანონიერი გზებითაც. „ის რომ მაღალი ალბათობით მტკიცებულება კანონიერი გზით იქნებოდა აღმოჩენილი, ბრალდების მხარემ მტკიცებულების დასაშვებობის გადაწყვეტილებისას უნდა დაამტკიცოს“. ²¹

1.3) განწმენდილი (გამოსწორებული) ნაკლის გამონაკლისი. ეს ისეთი შემთხვევაა, როდესაც მტკიცებულების მოპოვებისა და კანონდარღვევით განხორციელებულ საგამომძიებო მოქმედებას შორის მართალია მიზეზობრიობა დგინდება,

²⁰ Saltzburg S.A., Canka D.J. Amerikan Ckriminal Procedure: Cases and Commentari, 2007, 258;

²¹ საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის კომენტარი, თბილისი, 2015, გვ.247;

მაგრამ „მტკიცებულების დაშვება მაინც ხდება, რადგან კანონდარღვევასა და მტკიცებულების მოპოვებას შორის არსებული მიზეზობრივი კავშირი სხვა დამატებითი ფაქტორების გამო იმდენად შესუსტდა, რომ მანამდე მოხდა არსებული ხარვეზისა და ნაკლოვანებების გამოსწორება (განმენდა), ე.ი. პირდაპირი კავშირი კანონდარღვევასა და მოპოვებულ მტკიცებულებას შორის აღარ დგინდება“. ²²

1.4) კეთილსინდისიერების გამონაკლისი. ამ შემთხვევისას დასაშვებია კანონდარღვევით მოპოვებული მტკიცებულება იმის მიუხედავად, უკანონოდ თუ კანონიერად მოქმედებდნენ მტკიცებულების მოპოვებისას საგამოძიებო ორგანოს თანამშრომლები. „უკანონოდ მოპოვებული მტკიცებულება შესაძლოა დასაშვებ მტკიცებულებად იქნეს ცნობილი, ვინაიდან პოლიცია კეთილსინდისიერად მოქმედებდა და ეჭვი არ ეპარებოდა სასამართლოს მიერ გაცემულ ჩხრეკის კანონიერებაში, ე.ი. მტკიცებულება, რომელიც მოპოვებულია სასამართლოს მიერ უსაფუძვლოდ გაცემული ჩხრეკის ნებართვის გამოყენებით დასაშვებია, თუ პოლიცია თავად კეთილსინდისიერად და ადეკვატურად მოქმედებდა“. ²³

საპროცესო კოდექსის 72-ე მუხლის 1-ლი ნაწილი დაუშვებელ მტკიცებულებად თვლის „არსებითი დარღვევით მოპოვებულ მტკიცებულებას და ამგვარი მტკიცებულების საფუძველზე მოპოვებულ სხვა მტკიცებულებას, თუ ის აუარესებს ბრალდებულის სამართლებრივ მდგომარეობას...“. როგორც 72-ე მუხლის 1-ლი ნაწილის შინაარსიდან ირკვევა, დაუშვებელია და იურიდიული ძალა არ გააჩნია მტკიცებულებას, რომელიც მოპოვებულია:

ა) ბრალდების მხარის მიერ არსებითი დარღვევით მოპოვებული მტკიცებულება და ამგვარი მტკიცებულების საფუძველზე კანონიერად მოპოვებული სხვა მტკიცებულება,

²² საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის კომენტარი, თბილისი, 2015, გვ.247;

²³ საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის კომენტარი, თბილისი, 2015, გვ.248;

თუ ის აუარესებს ბრალდებულის სამართლებრივ მდგომარეობას;

ბ) დაცვის მხარის მიერ არსებითი დარღვევით მოპოვებული მტკიცებულება და ამგვარი მტკიცებულების საფუძველზე კანონიერად მოპოვებული სხვა მტკიცებულება, თუ ის აუარესებს ბრალდებულის სამართლებრივ მდგომარეობას.

საპროცესო კოდექსის 72-ე მუხლის 1-ლი ნაწილის შინაარსის მიხედვით, დასაშვებია მტკიცებულება:

ა) ბრალდების მხარის მიერ არსებითი დარღვევით მოპოვებული მტკიცებულება და ამგვარი მტკიცებულების საფუძველზე კანონიერად მოპოვებული სხვა მტკიცებულება, თუ ის აუმჯობესებს ბრალდებულის სამართლებრივ მდგომარეობას;

ბ) დაცვის მხარის მიერ არსებითი დარღვევით მოპოვებული მტკიცებულება და ამგვარი მტკიცებულების საფუძველზე კანონიერად მოპოვებული მტკიცებულება, თუ ის აუმჯობესებს ბრალდებულის სამართლებრივ მდგომარეობას.

აუმჯობესებს თუ აუარესებს ბრალდებულის სამართლებრივ მდგომარეობას მოპოვებული მტკიცებულება, ეს წარმოადგენს შეფასებით კატეგორიას და იგი უნდა გადაწყვიტოს სასამართლომ მტკიცებულებათა შეფასების სტადიაზე.

დაუშვებელია არა მხოლოდ კანონის არსებითი დარღვევით მოპოვებული მტკიცებულებები, არამედ, აგრეთვე კანონის მოთხოვნათა დაცვით მოპოვებული მტკიცებულებაც თუ არსებობს კონკრეტული გარემოებები. კერძოდ:

1) მტკიცებულება, რომელიც მოპოვებულია საპროცესო კოდექსით დადგენილი წესის დაცვით, მაგრამ უარყოფილი არ არის გონივრული ეჭვი მისი შესაძლო გამოცვლის შესახებ;

2) მტკიცებულება, რომელიც მოპოვებულია საპროცესო კოდექსით დადგენილი წესის დაცვით, მაგრამ უარყოფილი არ არის გონივრული ეჭვი მისი ნიშან-თვისებების არსებითი შეცვლის შესახებ;

3) მტკიცებულება, რომელიც მოპოვებულია საპროცესო კოდექსით დადგენილი წესის დაცვით, მაგრამ უარყოფილი

არ არის გონივრული ეჭვი მასზე დარჩენილი კვალის არსებითი გაქრობის შესახებ.

ჩვენს მიერ ზემოთ ჩამოთვლილი სამივე კატეგორიის მტკიცებულება საექვო ხასიათისაა და შესაძლებელია რომელიმე მათგანი გახდეს არაობიექტური გადაწყვეტილების მიღების საფუძველი.

სისხლის სამართლის პროცესში კანონმდებელი ბრალდების მხარეს აკისრებს:

ა) მის მიერ წარმოდგენილი მტკიცებულების დასაშვებობის მტკიცების ტვირთს;

ბ) დაცვის მხარის მიერ წარმოდგენილი მტკიცებულების დაუშვებლად ცნობის მტკიცების ტვირთს.

ბრალმდებელმა ეს ტვირთი უნდა იკისროს სასამართლოს წინაშე. თუ ბრალდებული დაცვის მხარის მიერ სასამართლოში წარმოდგენილი მტკიცებულების შემოწმების დროს დაადგენს მისი დაუშვებლად ცნობის კანონით გათვალისწინებულ საფუძველს, მან მოცემული მტკიცებულების დაუშვებლობა უნდა დაამტკიცოს სასამართლოში. „ამავდროულად, დაცვის მხარე არ არის ვალდებული ამტკიცოს თავისი მტკიცებულებების დასაშვებობა“.²⁴ ბრალდების მხარე, აგრეთვე ვალდებულია სასამართლოში წარდგენილი მტკიცებულების დასაშვებობა ამტკიცოს.

ბრალდებისა და დაცვის მხარე ვალდებულია სასამართლოს, რომელიც აფასებს მტკიცებულებას, მიაწოდოს ინფორმაცია საკუთარი მტკიცებულების წარმომავლობის შესახებ.

მტკიცებულების დაუშვებლად ცნობის საკითხს წყვეტს სასამართლო. მტკიცებულების შეფასებისას. ჩვენი აზრით, მოსამართლემ უნდა გაითვალისწინოს შემდეგი გარემოებანი:

ა) მტკიცებულება მოპოვებულია თუ არა უფლებამოსილი პირის მიერ?

ბ) მტკიცებულება იყო თუ არა მიღებული საპროცესო კანონით გათვალისწინებული წყაროდან?

²⁴ საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის კომენტარი, თბილისი, 2015, გვ. 250;

გ) მტკიცებულების მოპოვებისას დაცული იყო თუ არა მისი მოპოვების საპროცესო წესი?

დ) მოპოვებული მტკიცებულება დამაგრებულია თუ არა კანონით გათვალისწინებული წესით?

ე) რელევანტურია თუ არა მოცემული მტკიცებულება სისხლის სამართლის საქმესთან მიმართებაში?

ვ) მტკიცებულება მოპოვებული ხომ არაა არსებითი დარღვევით?

ზ) კანონიერად მოპოვებული მტკიცებულება ხომ არაა მოპოვებული არსებითი დარღვევით მოპოვებული მტკიცებულების საფუძველზე და აუარესებს თუ არა იგი ბრალდებულის მდგომარეობას?

თ) ხომ არ მოხდა კანონიერად მოპოვებული მტკიცებულების გამოცვლა?

ი) ხომ არ მოხდა კანონიერად მოპოვებული მტკიცებულების ნიშან-თვისებების არსებითი შეცვლა?

კ) ხომ არ გაქრა კვალი კანონიერად მოპოვებულ მტკიცებულებაზე?

ეს არის სასამართლოს გადასაწყვეტი საკითხების სანიმუშო ჩამონათვალი მტკიცებულების შეფასებისას, რომელიც შეიძლება უფრო გაფართოვდეს კონკრეტულ სისხლის სამართლის საქმეზე წარმოდგენილი მტკიცებულებების შესაბამისად.

„მაშინ, როდესაც სისხლის სამართლის საპროცესო ნორმების დარღვევით არ შელახულა პროცესის მონაწილის უფლებები, - წერენ საპროცესო კოდექსის კომენტარის ავტორები, - კანონდარღვევას ყოველთვის შედეგად არ უნდა მოჰყვეს მოპოვებული მტკიცებულების დაუშვებლად ცნობა. როდესაც მტკიცებულების მოპოვების დროს კანონდარღვევა უმნიშვნელოა და არსებითად არ ლახავს ბრალდებულის ან პროცესის რომელიმე მონაწილის ფუნდამენტურ უფლებებს, მაშინ სამართლებრივ სახელმწიფოში მიუღებელია, რომ ამ მიზნით მტკიცებულების დაუშვებლად ცნობის გამო ხელი შეეშალოს საქმეზე ჭეშმარიტების დადგენას და ამით შეფერხდეს დამნა-

შავისათვის სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობის დაკისრება“.^ჟ მტკიცებულების დაუშვებლად ცნობის შესახებ გადანყვეტილება სასამართლომ უნდა დაასაბუთოს. დაუშვებლად ცნობილი მტკიცებულება იურიდიული ძალის არ მქონეა და იგი არ შეიძლება საფუძვლად დაედოს სასამართლოს გადანყვეტილებას.

^ჟ საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის კომენტარი, თბილისი, 2015, გვ. 250;

5. მტკიცების სუბიექტები

მტკიცების სუბიექტების დადგენისათვის დიდი მნიშვნელობა აქვს მტკიცების ვალდებულებისა და ე.წ. მტკიცების ტვირთის სწორად აღქმას. როგორც ზემოთ ითქვა „მტკიცებულება არის კანონით დადგენილი წესით სასამართლოში წარდგენილი ინფორმაცია,... რომლის საფუძველზედაც მხარეები სასამართლოში ადასტურებენ ან უარყოფენ ფაქტებს...“.

როგორც კანონის დეფინიციიდან ირკვევა, მტკიცების სუბიექტებია მხარეები.

მხარეთა შეჯიბრობითობისა და თანასწორობის პრინციპი მიუთითებს, რომ მხარეს უფლება აქვს, საპროცესო კოდექსით დადგენილი წესით დააყენოს შუამდგომლობა, მოიპოვოს, სასამართლოს მეშვეობით გამოითხოვოს, წარადგინოს და გამოიკვლიოს ყველა შესაბამისი მტკიცებულება.

მტკიცების სუბიექტად, უპირველეს ყოვლისა გვევლინება პროკურორი, რომელიც სასამართლოში არის სახელმწიფო ბრალმდებელი და ეკისრება ბრალდების მტკიცების ტვირთი.

პროკურორის ვალდებულებას წარმოადგენს სასამართლოში მტკიცებულების წარდგენა, ხოლო მტკიცებულების წარდგენის შემდეგ მონაწილეობა მიიღოს მისი დასაშვებობის საკითხის განხილვაში.

თუ მტკიცებულება ინახება კერძო პირთან და იგი წინააღმდეგია გამოძიების ორგანოებს გადასცეს იგი, ასეთ შემთხვევაში პროკურორი უფლებამოსილია სასამართლოს მიმართოს შუამდგომლობით კერძო პირთაგან მტკიცებულებათა გამოთხოვის შესახებ.

გამოძიების პროცესში მტკიცების სუბიექტად ითლება გამომძიებელი. გამომძიებელი ვალდებულია გამოძიება აწარმოოს ყოველმხრივ, სრულიად და ობიექტურად. გამომძიება ეს არის უფლებამოსილი პირის მიერ საპროცესო კოდექსის დადგენილი წესით განხორციელებული მოქმედებათა ერთობლიობა, რომლის მიზანია დანაშაულთან დაკავშირებული მტკიცებულებების შეგროვება. გამომძიებელი უფლებამოსილია ჩაა-

ტაროს კანონით გათვალისწინებული ყველა საგამოძიებო და სხვა საპროცესო მოქმედება, გარდა იმ მოქმედებისა, რომლის ჩატარებაც პროკურორის კომპეტენციაა. გამომძიებელი ვალდებულია გამოძიებასთან დაკავშირებით შეასრულოს პროკურორის მითითება. თუ გამომძიებელი არ ეთანხმება პროკურორის მითითებას, მას უფლება აქვს, საქმე და თავისი მოსაზრებები წერილობით წარუდგინოს ზემდგომ პროკურორს. ზემდგომ პროკურორს შეუძლია გააუქმოს ქვემდგომი პროკურორის მითითება ან გამოძიება სხვა გამომძიებელს დაავალოს. ეს წესი გამომძიებლის შინაგანი რწმენით საქმიანობის შესანიშნავი გარანტიაა. „გამომძიებელი ახორციელებს ბრალდების ფუნქციას და ითვლება მტკიცების სუბიექტად“.²⁶

მტკიცების პროცესში მეტად მნიშვნელოვანი ადგილი უკავია ბრალდებულს. ბრალდებულის გარეშე არ არსებობს ბრალდებისა და დაცვის ფუნქციები და არც მტკიცების მოვალეობა (მტკიცების ტვირთი) წამოიჭრება.

ბრალდებული არ არის ვალდებული ამტკიცოს თავისი უდანაშაულობა იმ გაგებით, რო თუ ვერ დაამტკიცებს ასეთს, თითქოს მისი სანინაალმდეგო დასკვნები იქნება გამოტანილი. ამაზე მიუთითებს კონსტიტუციის 31-ე მუხლის მე-6 პუნქტი, რომლის შესაბამისად, „არავინ არ არის ვალდებული ამტკიცოს თავისი უდანაშაულობა“.

ბრალდებულს უფლება აქვს გამოიყენოს დუმილის უფლება, რაც არ შეიძლება შეფასდეს მისი ბრალეულობის დამადასტურებელ მტკიცებულებად.

ბრალდებულს უფლება აქვს:

1) დამოუკიდებლად ჩაატაროს გამოძიება, კანონიერად მოიპოვოს და წარადგინოს მტკიცებულება საპროცესო კოდექსით დადგენილი წესით;

2) მოითხოვოს საგამოძიებო მოქმედების ჩატარება და გამოითხოვოს მტკიცებულება, რომელიც საჭიროა ბრალდების უარსაყოფად ან პასუხისმგებლობის შესამსუბუქებლად;

²⁶ მ. ქურდაძე, მტკიცების ფარგლები საკითხისათვის, ჟურნალი „საბჭოთა სამართალი“, 1986, N2, გვ.43-45;

3) მონაწილეობა მიიღოს მისი ან/და მისი ადვოკატის შუამდგომლობით ჩატარებულ საგამოძიებო მოქმედებაში;

4) დაცვის მხარის მტკიცებულება გამოიკვლიოს იმავე პირობებში, როგორშიც ბრალდების მხარის მტკიცებულების გამოკვლევა ხდება.

ბრალდებულის მიერ თავისი უფლებების გამოყენება ან გამოუყენებლობა არ შეიძლება შეფასდეს მისი ბრალეულობის დამადასტურებელ მტკიცებულებად.

ამრიგად, ბრალდებული ახორციელებს დაცვის ფუნქციას და მისი უფლებების შინაარსიდან გამომდინარე ითვლება მტკიცების სუბიექტად.

რამდენად აწევს მტკიცების ტვირთი ადვოკატს? ამ კითხვაზე პასუხი, რომ მივიღოთ, ჯერ უნდა გავარკვიოთ რა უფლებამოსილება აკისრია ადვოკატს სისხლის სამართლის პროცესში.

ადვოკატს უფლება აქვს:

1) გამოიყენოს დაცვის ყველა კანონიერი საშუალება და ხერხი იმ გარემოებათა გამოსაკვლევად, რომელიც ამართლებს ან ამსუბუქებს ბრალდებულის პასუხისმგებლობას;

2) გაეცნოს ბრალდების მხარის მტკიცებულებებს, მიიღოს მტკიცებულებისა და სისხლის სამართლის საქმის მასალები, მათ შორის, გამოკითხვის ოქმების ასლები;

3) დამოუკიდებლად ჩაატაროს გამოძიება. კანონიერად მოიპოვოს და წარადგინოს მტკიცებულება საპროცესო კოდექსით დადგენილი წესით;

4) მონაწილეობა მიიღოს მისი შუამდგომლობით ჩატარებულ საგამოძიებო მოქმედებაში.

ადვოკატის მიერ დაცვაზე უარის თქმა აკრძალულია კანონით, პირიქით, „დამცველი აქტიურად უნდა მონაწილეობდეს ყველა გარემოების გამოკვლევაში“.²⁷

ამრიგად, ადვოკატი ახორციელებს დაცვის ფუნქციას და ითვლება მტკიცების სუბიექტად.

²⁷ Курдадзе М.З. Пределы доказывания на предварительном следствии, Тбилиси, 1986, ст 45;

სასამართლო, როგორც მართლმსაჯულების ორგანო, საქმის გადანყვეტის პროცესუალურ ფუნქციას ასრულებს, მაგრამ აწევს თუ არა მტკიცების ტვირთი სასამართლოს?

თუ გავითვალისწინებთ, რომ სასამართლო ემყარება შეჯიბრობითობის პრინციპს, სადაც ბრალდების ფუნქციას ასრულებს გამომძიებელი და პროკურორი, ხოლო დაცვის-ბრალდებული და მისი ადვოკატი, ცხადია, ამ თვალსაზრისით არ აწევს მას მტკიცების მოვალეობა. სასამართლო საქმის ბედს საბოლოოდ მხოლოდ განაჩენით წყვეტს. ეს გარემოება კარგად მიგვანიშნებს იმაზე, იქამდე, სანამ სასამართლო არ გამოიტანს განაჩენს, მას არ შეუძლია დაიკავოს არც ბრალდების და არც დაცვის პოზიცია. იგი აფასებს მტკიცებულებებს, რომ დადგენილ იქნეს ჭეშმარიტება, მას არ ევალება არც დაცვა და არც ბრალდების უზრუნველყოფა, იგი მხოლოდ განიხილავს საქმეს და ყველაფერს აკეთებს იმისათვის, რომ საშუალება მიეცეს გამოიტანოს გამამტყუნებელი ან გამამართლებელი განაჩენი. მას ეკრძალება წინასწარ მიიჩნიოს საქმის ესა თუ ის გარემოება დამტკიცებულად. ამაზე მიუთითებს საპროცესო კოდექსის 25-ე მუხლი, რომელის შესაბამისად, „სასამართლო ვალდებულია მხარეებს თავიანთი უფლებებისა და კანონიერი ინტერესების დასაცავად შეუქმნას თანაბარი შესაძლებლობები ისე, რომ არც ერთ მათგანს არ მიანიჭოს უპირატესობა“. თანაბარი შესაძლებლობების შექმნაში იგულისხმება მხარეებისათვის როგორც მტკიცებულებათა წარდგენის, ისე თანაბარ პირობებში მათი გამოკვლევის შესაძლებლობების შექმნა.

სასამართლოს ეკრძალება ბრალდების დამადასტურებელ ან დაცვის ხელისშემწყობ მტკიცებულებათა დამოუკიდებლად მოპოვება და გამოკვლევა, ე.ი. სასამართლოს ეკრძალება ისეთი მტკიცებულებების მოპოვება და გამოკვლევა, რომელიც ადასტურებენ ბრალდებას ან ხელს უწყობენ დაცვის განხორციელებას. ამის უფლებამოსილება მხარეთა პრეროგატივაა. ვიდრე სასამართლო გამოიტანს განაჩენს ან სხვა შემაჯამებელ გადანყვეტილებას, მოსამართლეს უფლება არაა აქვს აზრი გამოთქვას ბრალდებულის დამნაშავედ თუ უდანაშაუ-

ლოდ ცნობის თაობაზე. ბრალდების შესახებ დადგენილებაში ჩამოყალიბებული ბრალდება არის ბრალდების მხარის აზრი, რომელიც უნდა შემოწმდეს და შეფასდეს სასამართლოს მიერ, როგორც სასამართლოში ბრალდების თუ დაცვის მხარის პოზიციები.

ამრიგად, სასამართლო ახორციელებს საქმის განხილვა-გადაწყვეტის ფუნქციას და არ ჩაითვლება მტკიცების სუბიექტად.

6. საგამოძიებო მოქმედებები- მტკიცებულებათა მოპოვების საშუალება

საპროცესო კოდექსის მე-3 მუხლის მე-10 ნაწილის შესაბამისად, გამოძიება არის უფლებამოსილი პირის მიერ საპროცესო კოდექსით დადგენილი წესით განხორციელებულ მოქმედებათა ერთობლიობა, რომლის მიზანია დანაშაულთან დაკავშირებული მტკიცებულებების შეგროვება.

საგამოძიებო მოქმედების ცნება და სახეები, საგამოძიებო მოქმედებების ჩატარების ზოგადი დებულებანი. გამოძიება წინ უძღვის სასამართლო განხილვას. გამოძიების პროცესში შეგროვებული მტკიცებულებების გამოკვლევა ხდება სასამართლოში მხარეთა თანასწორობისა შეჯიბრობითობის პრინციპების დაცვით, რომლის საფუძველზე მოსამართლე (სასამართლო) ადგენს, არსებობს თუ არა ფაქტი ან ქმედება, რომლის გამოც ხორციელდება სისხლის სამართლის პროცესი, ჩაიდინა თუ არა ეს ქმედება გარკვეულმა პირმა, დამნაშავეა თუ არა იგი, აგრეთვე გარემოებებს, რომლებიც გავლენას ახდენს ბრალდებულის პასუხისმგებლობის ხასიათსა და ხარისხზე, ახასიათებს მის პიროვნებას, ე.ი. არკვევს მტკიცების საგნის ყველა სხვა გარემოებას სისხლის სამართლის საქმესთან დაკავშირებით.

სისხლის სამართლის პროცესი არის საპროცესო მოქმედებათა და გადანყვეტილებათა ერთობლიობა.

ერთმანეთისაგან უნდა გაიმიჯნოს საპროცესო გადანყვეტილება, საპროცესო მოქმედება და საგამოძიებო მოქმედება. საპროცესო გადანყვეტილება არის პროცესის მწარმოებელი პირის გადანყვეტილება ამა თუ იმ საკითხზე. მაგ.: გადანყვეტილება ექსპერტიზის დანიშვნის შესახებ.

საგამოძიებო მოქმედება მტკიცებულებათა მოპოვებისაკენ მიმართული საპროცესო მოქმედებაა.

საპროცესო მოქმედება ისეთი მოქმედებაა, რომელიც ტარდება საპროცესო კანონის ფარგლებში. საპროცესო მოქმედება უფრო ფარო ცნებაა ვიდრე საგამოძიებო მოქმედება.

საპროცესო მოქმედება მოიცავს საგამოძიებო მოქმედებასაც. საგამოძიებო მოქმედების მიზანი თუ მტკიცებულების მოპოვებაა, ზოგიერთი საპროცესო მოქმედება ამ მიზანს არ ატარებს. მაგალითად, ნიმუშების აღება, ქონებაზე ყადაღას დადება და სხვა.

დანაშაულის ჩადენის შესახებ ინფორმაციის მიღების შემდეგ მხარეებმა უნდა ჩაატარონ კანონით გათვალისწინებული საგამოძიებო მოქმედებები, რათა დაიცვან საკუთარი ინტერესები.

თითოეული საგამოძიებო მოქმედება გათვალისწინებულია კანონით და მისი ჩატარების წესი რეგლამენტირებულია საპროცესო კოდექსით. სისხლის სამართლის პროცესში მოქმედებს პრინციპი „ყველაფერი აკრძალულია, რაც არ არის ნებადართული“.

საგამოძიებო მოქმედებებია:

ა) გამიკითხვა;

ბ) დაკითხვა;

გ) ჩხრეკა;

დ) ამოღება;

ე) დათვალიერება;

ვ) საბანკო ანგალიშების მონიტორინგი;

ზ) საგამოძიებო ექსპერიმენტი;

თ) პირისა და ობიექტების ამოსაცნობად წარდგენა;

ი) ექსპერტიზა;

კ) კომპიუტერულ მონაცემთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედებები (დოკუმენტის ან ინფორმაციის გამოთხოვა, ინტერნეტტრაფიკის მონაცემთა მიმდინარე შეგროვება, შინაარსობრივი მონაცემების მოპოვება);

ლ) ფარული საგამოძიებო მოქმედებები (სატელეფონო საუბრის ფარული მიყურადება და ჩანერა. ინფორმაციის მოხსნა და აფიქსაცია კავშირგაბმულობის არხიდან, კომპიუტერული სისტემიდან და ამ მიზნით კომპიუტერულ სისტემაში შესაბამისი პროგრამული უზრუნველყოფის საშუალებების ინსტალაცია, საფოსტო-სატელეგრაფო გზავნილის კონტროლი,

ფარული ვედო და აუდიო ჩანერა, კინოდა ფოტო გადაღება, ელექტრონული თვალყურის დევნება ტექნიკური საშუალებებით).

საგამოძიებო მოქმედების ჩატარების ზოგადი წესი მოცემულია საპროცესო კოდექსის 111-ე მუხლში.

საგამოძიებო მოქმედებების ჩატარების სუბიექტებია მხარეები, რომლებსაც გააჩნიათ თანაბარი უფლება-მოვალეობები. საგამოძიებო მოქმედების ჩატარებისას დაცული უნდა იყოს მისი ჩატარების წესი და ფარგლები. თუ საგამოძიებო მოქმედების ჩატარება სურს დაცვის მხარეს, ასეთ შემთხვევაში იგი წარადგენს სასამართლოში დასაბუთებულ შუამდგომლობას საგამოძიებო მოქმედების ჩატარებაზე სასამართლო განჩინების გაცემის თაობაზე. თუ სასამართლო გასცემს განჩინებას საგამოძიებო მოქმედების ჩატარების შესახებ, საგამოძიებო მოქმედებას ატარებს ის გამომძიებელი, რომელის მოცემული საქმის გამოძიებას არ აწარმოებს. გამომძიებელი უნდა შეარჩიოს საგამოძიებო ორგანოს ხელმძღვანელმა და მისი ვინაობა და საკონტაქტო მონაცემები დაცვის მხარეს უნდა ეცნობოს შუამდგომლობით მოთხოვნილი საგამოძიებო მოქმედების ჩატარებამდე. ამ შემთხვევაში საგამოძიებო მოქმედების ჩატარებასთან დაკავშირებული ხარჯების ანაზღაურება ბრალდებულს ეკისრება. ბრალდებული გათავისუფლდება ხარჯების გადასახადისაგან იმ შემთხვევაში, თუ იგი სასამართლოს წარუდგენს მტკიცებულებებს, რომლებითაც დასტურდება მის მიერ ამ ხარჯების ანაზღაურების შეუძლებლობა. დაცვის მხარეს უფლება აქვს, მონაწილეობა მიიღოს თავისი მოთხოვნით ჩატარებულ საგამოძიებო მოქმედებაში.

ზოგიერთი საგამოძიებო მოქმედებებისა ჩატარებასთან დაკავშირებით დაცვის მხარის უფლებები ბრალდების მხარის უფლებებთან შედარებით შეზღუდულია. საპროცესო კოდექსის 111-ე მუხლის მე-2 ნაწილის შესაბამისად, დაცვის მხარე გადუდებული აუცილებლობისას ვერ ჩაატარებს საკუთარი დადგენილების საფუძველზე საგამოძიებო მოქმედებას და ვერ მიმართავს სასამართლოს მისი კანონიერად ცნობის თაობაზე.

საგამოძიებო მოქმედებაში შეიძლება ჩაებან მონაწილეები, ხოლო ზოგიერთ საგამოძიებო მოქმედებაში მათი მონაწილეობა სავალდებულოა, თუ ამის თაობაზე კანონშია მითითებული. საგამოძიებო მოქმედების დაწყებამდე მისი ჩამტარებელი პირი მონაწილეებს განუმარტავს უფლება-მოვალეობებს და საგამოძიებო მოქმედებების ჩატარების წესს, და უზრუნველყოფს მათი უფლებების განხორციელების შესაძლებლობას.

საგამოძიებო მოქმედება შეიძლება ჩატარდეს მოსამართლის განჩინებით, გამომძიებლის (პროკურორის) დადგენილებით ან გამომძიებლის დადგენილებისა და სასამართლო განჩინების გარეშე.

სასამართლო განჩინებით ჩასატარებელი საგამოძიებო მოქმედებებია:

ა) დაკითხვა, გამოძიების სტადიაზე;

ბ) ჩხრეკა;

გ) ამოღება;

დ) დათვალიერება, რომელიც კერძო საკუთრებას ეხება და მესაკუთრე ამის თანახმა არ არის;

ე) ექსპერტიზა;

ვ.) საბანკო ანგარიშის მონიტორინგი;

ზ) კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედებები;

თ) ფარული საგამოძიებო მოქმედებები.

გამომძიებლის/პროკურორის დადგენილებით ჩასატარებელი საგამოძიებო მოქმედებებია:

ა) ჩხრეკა გადაუდებელი აუცილებლობისას,

ბ) ამოღება გადაუდებელი აუცილებლობისას;

გ) გადაუდებელი აუცილებლობისას კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედებები (დოკუმენტის ან ინფორმაციის გამოთხოვა, ინტერნეტტრაფიკის მონაცემთა მიმდინარე შეგროვება, შინაარსობრივი მონაცემების მოპოვება);

დ) გადაუდებელი აუცილებლობისას ფარული საგამოძიებო მოქმედებები (სატელეფონო საუბრის ფარული მიყურადება

და ჩანერა; ინფორმაციის მოხსნა და ფიქსაცია კავშირგაბმულობის არხიდან (კავშირგაბმულობის საშუალებებთან, კომპიუტერულ ქსელებთან, სახაზო კომუნიკაციებთან და სასადგურე აპარატურასთან მიერთებით), კომპიუტერული სისტემიდან (როგორც უშუალოდ, ისე დისტანციურად) და ამ მიზნით კომპიუტერულ სისტემაში შესაბამისი პროგრამული უზრუნველყოფის საშუალებების ინსტალაცია; გეოლოკაციის რეალურ დროში განსაზღვრა; საფოსტო-სატელეგრაფო გზავნილის (დიპლომატიური ფოსტის გარდა) კონტროლი; ფარული ვედეო და აუდიო ჩანერა, კინოდა ფოტო გადაღება; ელექტრონული თვალყურის დევნება ტექნიკური საშუალებებით, რომელთა გამოყენება ზიანს არ აყენებს ადამიანის სიცოცხლეს, ჯანმრთელობას და გარემოს).

სასამართლო განჩინებისა და გამომძიებლის დადგენილების გარეშე შეიძლება ჩატარდეს შემდეგი საგამომძიებო მოქმედებები:

- ა) გამოკითხვა;
- ბ) დათვალიერება;
- გ) საგამომძიებო ექსპერიმენტი;
- დ) ამოსაცნობად წარდგენა;

ე) პირადი ჩხრეკა, რომელიც ტარდება დაკავებისას (121-ე მ. ნაწ. მე-2) ან ჩხრეკის ან/და ამოღების ადგილზე მყოფი პირის პირადი ჩხრეკა, თუ არსებობს დასაბუთებული ვარაუდი, რომ მან დამლა ამოსაღები საგანი, დოკუმენტი, ნივთიერება თუ ინფორმაციის შემცველი სხვა ობიექტი (120-ე მ. ნაწ. მე-8).

თუ საგამომძიებო მოქმედება ტარდება გამომძიებლის დადგენილებით ან სასამართლოს განჩინებით, გამომძიებელი მას აცნობს იმ პირს, რომლისთვისაც დადგენილების (განჩინების) შესრულება სავალდებულოა, რასაც იგი ადასტურებს ხელმოწერით.

საგამომძიებო მოქმედებების ლამით ჩატარება დაუშვებელია, გარდა გადაუდებელი აუცილებლობისა.

ლამის დროა 22 საათიდან 6 საათამდე დროის პერიოდი. საგამომძიებო მოქმედება უნდა ჩატარდეს გონივრულ ვადაში, რომელსაც ადგენს მისი ჩამტარებელი პირი.

საგამოძიებო მოქმედების ჩატარებისას შეიძლება გამო-
ყენებულ იქნეს დანაშაულის კვალისა და ნივთიერ მტკიცე-
ბულებათა აღმოჩენის, ფიქსაციისა და ამოღების მეცნიერულ-
ტექნიკური საშუალებები და მეთოდები.

საგამოძიებო მოქმედების ჩატარებისათვის, წინააღმ-
დეგობის განევის შემთხვევაში, დასაშვებია იძულების პრო-
პორციული (თანაბარი) ზომის გამოყენება.

საგამოძიებო მოქმედების ჩატარებისას ქირურგიული
ან სამედიცინო გამოკვლევის სხვა მეთოდებისა და საშუალე-
ბების გამოყენება, რომლებიც ინვევს ძლიერი ტკივილის შეგ-
რძნებას, დასაშვებია მხოლოდ გამონაკლის შემთხვევაში ამ
პირის თანხმობით. თუ ამ პირს 16 წელი არ შესრულებია ან
იგი ფსიქიკურადაა დაავადებული, აუცილებელია მშობლის,
მეურვის ან მზრუნველის თანხმობა ან სასამართლოს განჩი-
ნება.

მხარე ატარებს საგამოძიებო მოქმედებას ექსპერტის
მონაწილეობით თუ იგი დაკავშირებულია განსაკუთრებულ
პროფესიულ ცოდნასთან.

თუ საგამოძიებო მოქმედება ითვალისწინებს გაშიშვ-
ლებას, ექსპერტი და მხარე უნდა იყვნენ იმავე სქესის, რომე-
ლი სქესისაც არის შესამოწმებელი.

მხარის შუამდგომლობის საფუძველზე სასამართლო
განჩინებით ტარდება საგამოძიებო მოქმედება:

- ა) რომელიც ზღუდავს კერძო საკუთრებას;
- ბ) რომელიც ზღუდავს მფლობელობას;
- გ) რომელიც ზღუდავს პირადი ცხოვრების ხელშეუხე-
ბლობას.

მოსამართლემ შუამდგომლობაში გადმოცემული მოთხ-
ოვნის საკითხი უნდა გადაწყვიტოს არაუგვიანეს 24 საათისა
ზეპირი მოსმენის გარეშე, მას შემდეგ, როდესაც მიიღებს შუა-
მდგომლობას და მისი განხილვისათვის საჭირო ინფორმა-
ციას. მოსამართლე უფლებამოსილია შუამდგომლობა განიხ-
ილოს იმ მხარის მონაწილეობით, რომელმაც დააყენა მოცე-
მული შუამდგომლობა სასამართლოს წინაშე.

კერძო საკუთრების, მფლობელობის ან პირადი ცხოვრების ხელშეუხებლობის შემზღუდავი საგამოძიებო მოქმედების ჩატარება შეიძლება სასამართლოს განჩინების გარეშეც შემდეგ შემთხვევებში:

ა) თუ საგამოძიებო მოქმედების ჩატარებაზე თანახმაა თანამესაკუთრე;

ბ) თუ საგამოძიებო მოქმედების ჩატარებაზე თანახმაა მფლობელი;

გ) თუ საგამოძიებო მოქმედების ჩატარებაზე თანახმაა კომუნიკაციის ერთი მხარე.

საგამოძიებო მოქმედების ჩატარების შესახებ სასამართლო განჩინებაში აღნიშნული უნდა იყოს:

ა) მისი შედგენის თარიღი და ადგილი;

ბ) მოსამართლის გვარი;

გ) პირი, რომელმაც მას შუამდგომლობით მიმართა;

დ) განკარგულება საგამოძიებო მოქმედების ჩატარების შესახებ, იმის ზუსტი მითითებით, თუ რა არის მისი არსი და ვისზე ვრცელდება ის;

ე) განჩინების მოქმედების ვადა;

ვ) პირი ან ორგანო, რომელმაც უნდა შეასრულოს განჩინება;

ზ) მოსამართლის ხელმოწერა, დამოწმებული სასამართლოს ბეჭდით.

ჩხრეკისა და ამოღების განჩინებაში აგრეთვე აღნიშნული უნდა იყოს:

ა) ის უძრავ-მოძრავი ქონება, სადაც ნებადართულია საგამოძიებო მოქმედების ჩატარება, და ის ფიზიკური ან იურიდიული პირი, რომელიც მას ფლობს (თუ მისი ვინაობა ცნობილია);

ბ) ფიზიკური პირი, რომლის პირადი ჩხრეკაც უნდა ჩატარდეს;

გ) ჩხრეკის ან ამოღების დროს აღმოსაჩენი და ამოსაღები სავარაუდო საგანი, ნივთი, ნივთიერება ან სხვა ობიექტი და მისი გვარეობითი ნიშნები;

დ) წინააღმდეგობის განევისას იძულების პროპორციული ზომის გამოყენების უფლება.

ჩხრეკის და ამოღების განჩინება ძალადაკარგულია, თუ ეს საგამოძიებო მოქმედება არ დაწყებულა 30 დღის ვადაში.

კომუნიკაციის ტექნიკური საშუალებით განხორციელებული გზავნილის დაყადაღების და ამოღების განჩინებაში აგრეთვე აღნიშნული უნდა იყოს:

ა) იმ პირის სახელი და გვარი, რომელსაც ეგზავნება დასაყადაღებელი გზავნილი;

ბ) გამგზავნის სახელი და გვარი, მისამართი (თუ ის ცნობილია);

გ) დაყადაღებული გზავნილის სახე;

დ) ყადაღის დადების ვადა;

ე) იმ დაწესებულების დასახელება, რომელსაც ევალება დააკავოს გზავნილი;

ვ) გამოძიების უფლება, დაათვალიეროს და ამოიღოს გზავნილი.

სასამართლო განჩინებით ჩასატარებელი საგამოძიებო მოქმედება შეიძლება ჩატარდეს სასამართლოს განჩინების გარეშეც, თუ არსებობს მისი ჩატარების გადაუდებელი აუცილებლობა. ე.ი. ამ უფლებით ვერ სარგებლობს დაცვის მხარე, რაც გამომდინარეობს საპროცესო კოდექსის 112-ე მუხლის მე-5 ნაწილის შინაარსიდან.

გადაუდებელი აუცილებლობაა:

ა) როდესაც საგამოძიებო მოქმედების დაყოვნებამ შეიძლება გამოიწვიოს გამოძიებისათვის მნიშვნელოვანი ფაქტობრივი მონაცემების განადგურება;

ბ) როცა საგამოძიებო მოქმედების დაყოვნება შეუძლებელს გახდის გამოძიებისათვის მნიშვნელოვანი ფაქტობრივი მონაცემების მოპოვებას;

გ) როცა საქმისათვის საჭირო საგანი, დოკუმენტი, ნივთიერება ან ინფორმაციის შემცველი სხვა ობიექტი აღმოჩენილია სხვა საგამოძიებო მოქმედების ჩატარებისას (თუ აღმოჩენილია მხოლოდ ზედაპირული დათვალიერების შედეგად);

დ) როცა არსებობს სიცოცხლის ან ჯანმრთელობის ხელყოფის რეალური საფრთხე.

„გადაუდებელი აუცილებლობის არსებობა კი არ გამოიცხავს სასამართლო ზედამხედველობის აუცილებლობას, არამედ მას მხოლოდ დროში გადაანაცვლებს.“²⁸

გადაუდებელი აუცილებლობისას ჩატარებული საგამოძიებო მოქმედების შესახებ პროკურორი საგამოძიებო მოქმედების დაწყებიდან 24 საათის განმავლობაში სისხლის სამართლის საქმის მასალებს (ან მათ ასლებს), რომელიც ასაბუთებს საგამოძიებო მოქმედების ჩატარების აუცილებლობას, გადასცემს მოსამართლეს, რომლის სამოქმედო ტერიტორიაზედაც ჩატარდა იგი ან გამოძიების ადგილის მიხედვით.

„გადაუდებელი აუცილებლობის გამო ბინასა და სხვა კერძო მფლობელობაში თუნდაც მისი მესაკუთრისა და კანონიერი მფლობელის თანხმობით ჩატარებული ჩხრეკისა და ამ ჩხრეკით მოპოვებული მტკიცებულებების კანონიერება უნდა შეამოწმოს სასამართლომ შესაბამისი პროკურორის შუამდგომლობის საფუძველზე.“²⁹

მოსამართლე მასალების შესვლიდან არა უგვიანეს 24 საათისა ზეპირი მოსმენის გარეშე წყვეტს შუამდგომლობას. მოსამართლეს უფლება აქვს შუამდგომლობა განიხილოს მხარეთა (თუ სისხლისსამართლებრივი დევნა დაწყებულია) და იმ პირის მონაწილეობით, რომლის მიმართაც ჩატარდა საგამოძიებო მოქმედება. შუამდგომლობის განხილვისას მოსამართლე ამოწმებს სასამართლო გადაწყვეტილების გარეშე ჩატარებული საგამოძიებო მოქმედების კანონიერებას. მოსამართლეს უფლება აქვს განმარტების მისაცემად გამოიძახოს ის პირი, რომელმაც საგამოძიებო მოქმედება სასამართლოს განჩინების გარეშე ჩაატარა.

²⁸ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2016 წლის 14 აპრილის გადაწყვეტილება N 1/1/625,640 II,პ.34 აღნიშნული გადაწყვეტილება ხელმისაწვდომია <https://matsnc.gov.ge/ka/document/view/3263731?publication=0>

²⁹ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სისხლის სამართლის საქმეთა პალატის 2016 წლის 19 მაისის განმარტება საქმეზე N609 აპ-15

მასალების განხილვის შემდეგ სასამართლო გამოაქვს ორიდან ერთ-ერთი გადაწყვეტილება:

ა) ჩატარებული საგამოძიებო მოქმედების კანონიერად ცნობის შესახებ;

ბ) ჩატარებული საგამოძიებო მოქმედების უკანონოდ ცნობისა და მიღებული ინფორმაციის დაუშვებელ მტკიცებულებად ცნობის შესახებ.

სასამართლო უფლებამოსილია შუამდგომლობა განიხილოს ზეპირი მოსმენის გარეშე.

შუამდგომლობის საფუძველზე გამოტანილი სასამართლოს განჩინება საჩივრდება განჩინების აღსრულებიდან 48 საათის ვადაში სააპელაციო სასამართლოს საგამოძიებო კოლეგიაში. განჩინების გასაჩივრების ვადა აითვლება განჩინების აღსრულებიდან.

საგამოძიებო ორგანოები ყოველთვის უნდა ცდილობდნენ მიიღონ წინასწარი ნებართვა - განჩინება განსჯადი სასამართლოსაგან. მხოლოდ გამონაკლის შემთხვევაში (როგორიცაა გადაუდებელი აუცილებლობის შემთხვევა), როცა გაჭიანურებამ შეიძლება საფრთხე შეუქმნას ჩხრეკა-ამოღების შედეგს - მაგ. მტკიცებულებების განადგურების სახით, შეიძლება ჩატარდეს აღნიშნული საგამოძიებო მოქმედება განჩინების გარეშე, დადგენილების საფუძველზე, თუმცა „გაჭიანურება, როგორც საფრთხე ვერ დასაბუთდება იმ აბსტრაქტული მითითებებით, რომ მოსამართლე განჩინებას ჩვეულებრივ ვერ გასცემს გარკვეულ დრომდე ან გარკვეული დროის მონაკვეთში, ვინაიდან, სასამართლოები ვალდებული არიან, თუნდაც მორიგეობის დაწესების გზით, უზრუნველყონ მაგისტრატი მოსამართლის ხელმისაწვდომობა“³⁰.

გადაუდებელი აუცილებლობის დროს გამომძიებელს გარკვეული მოქმედებათა განხორციელება უნევს ექსტრემალურ პირობებში, თუმცა ყველაფერი უნდა გააკეთოს იმისთვის, რომ საგამოძიებო მოქმედებაში მონაწილე პირის

³⁰ შვაბე ი., გერმანიის ფედერალური საკონსტიტუციო სასამართლოს გადაწყვეტილებები, თბილისი: „GIZ“, 2011, გვ:239

საპროცესო უფლებები იყოს სათანადოდ დაცული. საინტერესოა ისეთი ვითარება, როდესაც პირმა „არ იცის ან სათანადოდ არ იცის სისხლის სამართლის პროცესის ენა.“³¹ „არსებული საპროცესო რეგულაციით, როდესაც საგამოძიებო მოქმედებაში მონაწილე პირმა არ იცის ან სათანადოდ არ იცის სისხლის სამართლის პროცესის ენა, იძახებენ თარჯიმანს. ბრალდებულს უფლება აქვს, დაკითხვის და სხვა საგამოძიებო მოქმედების ჩატარების დროს ისარგებლოს თარჯიმნის მომსახურებით სახელმწიფოს ხარჯზე, თუ არ იცის ან სათანადოდ არ იცის სისხლის სამართლის პროცესის ენა. მითითებული საპროცესო ნორმების დარღვევა მიიჩნევა არსებით დარღვევად, რაც იწვევს ჩატარებული საგამოძიებო მოქმედების უკანონოდ ცნობას და მოპოვებული მტკიცებულებების დაუშვებლობას.“³²

„გადაუდებელი აუცილებლობის პირობებში საგამოძიებო მოქმედების ჩატარებისას, თარჯიმნის მონაწილეობის უზრუნველყოფა, უფრო ხშირად, დაკავშირებულია არაგონივრულ ძალისხმევასთან და ამ დროს ეს გარემოება, რა თქმა უნდა, ვერ გახდება საგამოძიებო მოქმედების ჩატარების დამაბრკოლებელი გარემოება. აღნიშნული გარემოება განსაკუთრებით ეხება ისეთ გადაუდებელ აუცილებლობას, როდესაც ხდება დანაშაულზე წასწრება ან როცა თვითმხილველები პირდაპირ უთითებენ სამართალდამცავი ორგანოს წარმომადგენლებს სავარაუდო დამნაშავეზე, რაც მოითხოვს დაუყოვნებელ რეაგირებას, პირის განიარაღებას, დანაშაულით მოპოვებული საგნის პირადი ჩხრეკით ამოღებას და ა.შ. ამ უკანასკნელ შემთხვევაში, გამომძიებელი თუ სათანადო უფლებამოსილების მქონე პირი ვალდებულია მყისიერი რეაგირება მოახდინოს დამ-

³¹ საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსი, მუხლი 38, ნაწ.8, უკანასკნელად იქნა გადამოწმებული 20.03.2020წ. <https://matsne.gov.ge/ka/document/view/90034>

³² თბილისის სააპელაციო სასამართლოს 2017 წ.-ის 22 მარტის განჩინება 1გ/404 გვ:5 აღნიშნული გადაწყვეტილება ხელმისაწვდომია <http://library.court.ge/judgements/58432017-03-23.pdf>

ნაშავის გამოსააშკარავებლად, მის დასაკავებლად და გადაუდებელი საგამოძიებო მოქმედებების ჩასატარებლად. ბუნებრივია, ასეთ შემთხვევაში, საგამოძიებო მოქმედების ჩამტარებისთვის თარჯიმნის მოწვევის ვალდებულების დაკისრება მოკლებულია როგორც პროცესუალური ნორმების მოთხოვნებს, ისე გონივრული მოქმედების ჩარჩოს.³³ თუმცა საგამოძიებო მოქმედების დასრულების შემდეგ უნდა უზრუნველყოს თარჯიმნის მოწვევა და საგამოძიებო მოქმედებაში მონაწილე პირს გააცნოს საგამოძიებო მოქმედების ოქმი.

ზემოლნიშნულთან დაკავშირებით საინტერესო განმარტება გააკეთა თბილისის სააპელაციო სასამართლოს საგამოძიებო კოლეგიამ, კერძოდ „საგამოძიებო მოქმედების გადაუდებელი აუცილებლობით ჩატარება არ ნიშნავს პროცესის მონაწილეთათვის კანონით მინიჭებული ცალკეული უფლებებით სარგებლობის უფლების წართმევას, თუ არსებობს ამ უფლებების რეალიზაციის შესაძლებლობა. პროცესის მწარმოებელმა ორგანომ/პირმა უნდა განსაზღვროს, რამდენად არის შესაძლებელი საგამოძიებო მოქმედებაში სავალდებულოდ მონაწილე პროცესუალური პირის, ამ შემთხვევაში, თარჯიმნის მონაწილეობა და მისი მომსახურებით პროცესის სხვა მონაწილეთა უზრუნველყოფა. სხვაგვარად რომ ვთქვათ, შესაძლებელია ადგილი ჰქონდეს ისეთ გადაუდებელ აუცილებლობას, როდესაც ფიზიკურად შეუძლებელია საგამოძიებო მოქმედებაში თარჯიმნის ჩართვა და მისი მოწვევა ყოველგვარ გონივრულ ძალისხმევას სცილდებოდეს ან პირიქით, თუნდაც გადაუდებელი აუცილებლობით ანუ მოსამართლის განჩინების გარეშე საგამოძიებო მოქმედების ჩატარების დროს, არსებობდეს თარჯიმნის ჩართვის შესაძლებლობა და ეს არ იყოს დაკავშირებული არაგონივრულ ძალისხმევასთან. ზემოაღნიშნულ გადაწყვეტილებაში თბილისის სააპელაციო სასამართლოს საგამოძიებო კოლეგიამ სრულად გაიზიარა პირველი ინ-

³³ თბილისის სააპელაციო სასამართლოს 2017 წ.-ის 22 მარტი განჩინება 1გ/404 გვ:3-4 აღნიშნული გადაწყვეტილება ხელმისაწვდომია <http://library.court.ge/judgements/58432017-03-23.pdf>

სტანციის სასამართლოს გადაწყვეტილება და გადაუდებელი აუცილებლობის გამო ჩატარებული ი. დ.-ს პირადი ჩხრეკა ცნო უკანონოდ, ხოლო ჩხრეკის შედეგად ამოღებული ნივთები - დაუშვებელ მტკიცებულებად.³⁴

საქმის გარემოებების მიხედვით, შსს ქ.თბილისის პოლიციის დეპარტამენტის ისანი-სამგორის სამმართველოს მე-11 განყოფილების წარმოებაში არსებულ სისხლის სამართლის საქმეზე, თ. შ.-ს კუთვნილი ავტომანქანიდან ფულადი თანხის და საბუთების ქურდობის ფაქტზე, საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 177-ე მუხლის პირველი ნაწილით გათვალისწინებული დანაშაულის ნიშნებით, ქ.თ.-ში, წ.-ს ქ.NX-ის მიმდებარე ტერიტორიაზე სასამართლო განჩინების გარეშე, გადაუდებელი აუცილებლობიდან გამომდინარე ჩატარდა ი. დ.-ს პირადი ჩხრეკა, რა დროსაც მისგან ამოღებულ იქნა სავარაუდოდ მოპარული პლასტიკური ბარათი. იქიდან გამომდინარე, რომ გამომძიებლისთვის წინასწარ საგამოძიებო მოქმედების დაწყებამდე რამდენიმე საათით ადრე ცნობილი იყო, რომ ბრალდებულს ჰქონდა არაქართული გვარი, მას ჰქონდა გონივრული ვადა გაერკვია პირმა იცოდა თუ არა სამართალწამოების ენა, მიუხედავად ზემოაღნიშნულისა მაინც ჩაატარა საგამოძიებო მოქმედება, საგამოძიებო მოქმედების მიმდინარეობისას მისთვის ცნობილი გახდა, რომ ი. დ.-მ სათანადოდ არ იცოდა ქართული ენა, თუმცა არც აღნიშნულის შემდეგ უზრუნველყო თარჯიმნის მოწვევა, თუნდაც ჩატარებული პირადი ჩხრეკის ოქმის ი. დ.-ისთვის გაცნობის მიზნით.

„პროცესის მწარმოებელი პირის თუ ორგანოს მოვალეობაა მაქსიმალურად დაიცვას პროცესის მონაწილეთა კანონიერი უფლებები, რაშიც იგულისხმება ისეთი მნიშვნელოვანი საპროცესო უფლების რეალიზება, როგორიცაა უფლებების განმარტება და საპროცესო დოკუმენტების მისთვის გასაგებ ენაზე გაცნობა უშუალოდ საგამოძიებო მოქმედების ჩატარე-

³⁴ თბილისის სააპელაციო სასამართლოს 2017 წ.-ის 22 მარტი განჩინება 1გ/404 გვ:ნ აღნიშნული გადაწყვეტილება ხელმისაწვდომია <http://library.court.ge/judgements/58432017-03-23.pdf>

ბის დროს, როცა მას აქვს შენიშვნებისა და განცხადებების გაკეთების შესაძლებლობა".³⁵

საქართველოს სსსკ-ის 112-ე მუხლის პირველი ნაწილის თანახმად, „საგამოძიებო მოქმედება, რომელიც ზღუდავს კერძო საკუთრებას, მფლობელობას ან პირადი ცხოვრების ხელშეუხებლობას, ტარდება მხარის შუამდგომლობის საფუძველზე სასამართლოს განჩინებით. თანამესაკუთრის ან თანამფლობელის ან კომუნიკაციის ერთი მხარის თანხმობა საკმარისია ამ ნაწილით გათვალისწინებული საგამოძიებო მოქმედების სასამართლოს განჩინების გარეშე ჩასატარებლად“.³⁶ ერთი შეხედვით შეგვიძლია ვთქვათ, რომ საგამოძიებო მოქმედებები ჩხრეკა და ამოღება ზღუდავს კერძო საკუთრებას, მფლობელობას ან პირადი ცხოვრების ხელშეუხებლობას, შესაბამისად გამომძიებელმა უნდა ჩაატაროს სასამართლო განჩინების საფუძველზე. (გარდა გადაუდებელი აუცილებლობისა), თუმცა რა ხდება მაშინ როდესაც, მაგალითად, ამოღების ჩატარებაზე ნივთის მესაკუთრე გამოთქვამს თანხმობას.

აღნიშნული ჩანაწერი ერთი შეხედვით გვეუბნება, რომ თუ მფლობელის თანხმობით ხდება ჩხრეკის ჩატარება, ეს არ ზღუდავს მის უფლებებს, და თუკი არ ზღუდავს - საჭიროც არ არის რაიმე სახის სამართლებრივი რეგულირება. შესაბამისად, გამომძიებელს არც ჩხრეკა-ამოღების ჩასატარებლად არ უნდა დასჭირდეს სასამართლოს განჩინება. ჩვენს ქვეყანაში დამკვიდრებული პრაქტიკის მიხედვით, ჩხრეკა-ამოღებას მიუხედავად იმისა გამომძიებელს აქვს თუ არა თანამესაკუთრის ან თანამფლობელის, ან კომუნიკაციის ერთი მხარის თანხმობა, აუცილებლობას წამოადგენს წინასწარი (სანებართვო) განჩინება ან შემდგომი (შემოწმებითი) განჩინება. იურიდიულ ლიტერატურაში ზემოაღნიშნულთან დაკავშირებით არაერთგვაროვანი

³⁵ თბილისის სააპელაციო სასამართლოს 2017 წ.-ის 22 მარტი განჩინება 1გ/404 გვ:5 აღნიშნული გადაწყვეტილება ხელმისაწვდომია <http://library.court.ge/judgements/58432017-03-23.pdf>

³⁶ საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსი, მუხლი 112, უკანასკნელად იქნა გადამოწმებული 20.03.2020წ. <https://matsne.gov.ge/ka/document/view/90034>

დამოკიდებულება არსებობს, პირველი ინსტანციის სასამართლოს პრაქტიკაც გარკვეული პერიოდის განმავლობაში იყო ორაზროვანი.

იურიდიულ ლიტერატურაში გავრცელებული მოსაზრების მიხედვით, „თანხმობის შემთხვევაში სავალდებულო აღარ არის მოსამართლისთვის მიმართვა ჩხრეკა/ამოღების კანონიერების შემოწმების მიზნით წინასასამართლო გამოძიების ეტაპზე. ჩხრეკის ან ამოღების კანონიერება შემოწმდება საერთო წესით წინასასამართლო სხდომაზე ან საქმის არსებითად განხილვისას სასამართლოში. რაც იმას ნიშნავს, რომ თანხმობით ჩატარებული ჩხრეკა-ამოღების კანონიერებას შეამოწმებს არა მაგისტრატი მოსამართლე გამოძიების ეტაპზე, არამედ წინასასამართლო სხდომაზე საერთო წესით მოხდება მისი, როგორც შესაძლო მტკიცებულების დასაშვებობის განხილვა.“³⁷

როგორც უკვე აღვნიშნეთ, პრაქტიკაში აღნიშნულთან დაკავშირებით არაერთგვაროვანი დამოკიდებულება არსებობდა და პირველი ინსტანციის სასამართლოებს ურთიერთგამომრიცხავი განჩინებები გამოჰქონდათ, მაგალითად შეგვიძლია მოვიყვანოთ „ქ. თბილისის საქალაქო სასამართლოს საგამოძიებო და წინასასამართლო სხდომის კოლეგიის მოსამართლის ნატო ხუჯაძის 2016 წლის 10 ივლისის განჩინება. საქმის გარემოებების მიხედვით, საქართველოს შსს-ს საპატრულო პოლიციის დეპარტამენტის ქ. თბილისის მთვარი სამმართველოს კრიმინალური დანაშაულის წინააღმდეგ ბრძოლის საგამოძიებო სამსახურის წარმოებაში არსებულ სისხლის სამართლის საქმეზე 2016 წლის 10 ივლისს 03:40 წუთიდან 04:35 წუთამდე ქ. თ.-ში ჯ.-ს ქუჩა N XX -ის მიმდებარე ტერიტორიაზე ჩატარდა ავტომანქანა „აუდი“ სახ. ნომრით - XXX -XXX -ის ჩხრეკა და ჩხრეკის შედეგად წინა მარცხენა სავარძლის მარცხენა გვერდით განთავსებულ პლასტმასის ზედაპირიდან ამოღებულ იქნა ორი ცალი მოცისფრო-მოთეთრო სამკუთხედის ფორ-

³⁷ ჯორბენაძე ო., წინასასამართლო გამოძიებისას და წინასასამართლო განხილვისას ადამიანის უფლებათა დაცვაზე სასამართლო კონტროლის პროცედურები (პირველი გამოცემა), თბილისი: ლეთა, 2016, გვ:47

მის აბეზი. ამასთან, ბრალდების მხარეს წარდგენილი ჰქონდა ავტომანქანა „აუდის“ სახ. ნომრით - XXX - XXX, მესაკუთრის თანხმობა საგამოძიებო მოქმედების ჩატარების შესახებ. საგულისხმოა, რომ პირველი ინსტანციის სასამართლომ სრულად გაიზიარა იურიდიულ ლიტერატურაში დამკვიდრებული მოსაზრება, უარი თქვა შუამდგომლობის განხილვაზე იმ საფუძვლით, რომ ჩხრეკა ჩატარებული იყო კომუნიკაციის ერთი მხარის თანხმობით, რაც .მოსამართლის აზრით, გამორიცხავდა ჩხრეკის კანონიერების შემოწმებას წინასასამართლო გამოძიებისას.“³⁸

ზემოაღნიშნულ განჩინებასთან დაკავშირებით უპირველეს ყოვლისა უნდა აღვნიშნოთ, რომ სასამართლომ დაარღვია სისხლის სამართლის საპროცესო კანონმდებლობის მოთხოვნა, მაშინ როდესაც უარი თქვა პროკურორის მიერ წარდგენილი შუამდგომლობის განხილვაზე, რამეთუ საქართველოს სსკ-ის 112-ე მუხლის მეექვსე ნაწილის შესაბამისად მოსამართლეს უნდა მიეღო ერთ-ერთი გადაწყვეტილება, კერძოდ: „ჩატარებული საგამოძიებო მოქმედების კანონიერად ცნობის შესახებ ან ჩატარებული საგამოძიებო მოქმედების უკანონოდ ცნობისა და მიღებული ინფორმაციის დაუშვებელ მტკიცებულებად ცნობის შესახებ.“³⁹ „გადაუდებელი აუცილებლობით ჩატარებული საკუთრების, მფლობელობის ან პირადი ცხოვრების ხელშეუხებლობის შემზღუდველი საგამოძიებო მოქმედების კანონიერების შემოწმებისას, სასამართლოს სხვა გადაწყვეტილების მიღების უფლებას არ აძლევს საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის ზემოთ მითითებული მუხლი. ამ ორის გარდა, სხვა გადაწყვეტილების მიღების უფლება არ ჰქონდა, მათ შორის, არ გააჩნდა ჩატარებული საგამოძიებო მოქმედების

³⁸ თბილისის სააპელაციო სასამართლოს 2016 წ.-ის 14 ივლისის განჩინება 1გ/1197 გვ:1-2 აღნიშნული გადაწყვეტილება ხელმისაწვდომია <http://library.court.ge/judgements/5232016-07-20.pdf>

³⁹ საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსი, მუხლი 121, მუხლი 6, უკანასკნელად იქნა გადამოწმებული 22.03.2020წ. <https://matsnc.gov.ge/ka/document/view/90034?publication=116>

კანონიერების შესამოწმებლად პროკურორის შუამდგომლობის განხილვაზე უარის თქმის უფლებამოსილება.“⁴⁰

თბილისის სააპელაციო სასამართლოს საგამოძიებო კოლეგიამ გააკეთა განმარტება ზემოაღნიშნულთან დაკავშირებით, რომ ყველა შემთხვევაში ჩატარებულ ჩხრეკა-ამოღებას სჭირდება სასამართლო გაჩინება. „სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 112-ე მუხლის ბოლო წინადადება განმარტებულ უნდა იქნეს, არა ცალკე აღებული, არამედ ნორმის სისტემატიკური განმარტების ხერხით ამავე მუხლის მე-5 ნაწილთან მიმართებაში და საქართველოს სსსკ-ის 120-ე მუხლთან მიმართებაშიც. ამდაგვარი განმარტების გზით მივდივართ იმ დასკვნამდე, რომ კომუნიკაციის ერთი მხარის თანხმობით ჩატარებული ჩხრეკის ან/და ამოღების კანონიერების განხილვა სავალდებულოა საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 112-ე მუხლის მე-5 ნაწილით დადგენილი საერთო წესით და მოსამართლე ვალდებულია მიიღოს საქართველოს სსსკ-ის 112-ე მუხლის მე-6 ნაწილით გათვალისწინებული ერთერთი გადაწყვეტილება“⁴¹.

საგულისხმოა თბილისის სააპელაციო სასამართლოს კიდევ ერთი გადაწყვეტილება „საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 112-ე მუხლის პირველი ნაწილის ჩანაწერი, რომ თანამესაკუთრის ან თანამფლობელის ან კომუნიკაციის ერთი მხარის თანხმობა საკმარისია ამ ნაწილით გათვალისწინებული საგამოძიებო მოქმედების ანუ იმ საგამოძიებო მოქმედების ჩასატარებლად, რომელიც ზღუდავს კერძო საკუთრებას, მფლობელობას და პირადი ცხოვრების ხელშეუხებლობას, არ ეხება სასამართლოს დისკრეციას - შეამოწმოს ან არ შეამოწმოს ჩატარებული ჩხრეკის (პირადი ჩხრეკის) და

⁴⁰ თბილისის სააპელაციო სასამართლოს 2016 წ.-ის 14 ივლისის განჩინება 1გ/1193 გვ:3, აღნიშნული გადაწყვეტილება ხელმისაწვდომია <http://library.court.ge/judgements/5232016-07-20.pdf>

⁴¹ თბილისის სააპელაციო სასამართლოს 2016 წ.-ის 14 ივლისის განჩინება 1გ/1197 გვ:7-8 აღნიშნული გადაწყვეტილება ხელმისაწვდომია <http://library.court.ge/judgements/5232016-07-20.pdf>

ამოღების კანონიერება, ვინაიდან ამის შესახებ არაფერს ამბობს ჩხრეკა-ამოღების მარეგულირებელი სპეციალური მუხლები (მუხ. 119-124). პირიქით, როგორც აღინიშნა, სსსკ-ის 112-ე მუხლის მე-6 ნაწილი ისეა ფორმულირებული, რომ სასამართლომ ყველა შემთხვევაში უნდა შეამოწმოს მოქალაქეთა ზემოთ ჩამოთვლილი კანონიერი უფლებების შემზღუდველი საგამოძიებო მოქმედების კანონიერება და ცნოს ის ან კანონიერად ან უკანონოდ თანმდევი შედეგებით. ერთადერთი გამონაკლისი შემთხვევა, რასაც სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსი უშვებს, ეხება საგამოძიებო მოქმედება დათვალიერებას. კერძოდ, საპროცესო კოდექსის 125-ე მუხლის მე-2 ნაწილში მითითებულია, რომ თუ დათვალიერება ეხება კერძო საკუთრებას, ის ტარდება სასამართლოს განჩინებით. სასამართლოს განჩინება არ არის აუცილებელი, როდესაც მხარე დათვალიერებას ატარებს გადაუდებელი აუცილებლობის შემთხვევაში ან მესაკუთრე (მფლობელი) წერილობით გამოხატავს თანხმობას⁴².

აღნიშნულ საკითხთან დაკავშირებით ასევე, იმსჯელა საქართველოს უზენაესმა სასამართლომ 2016 წლის 19 მაისს გამოტანილ გამამართლებელ განაჩენში, სადაც სხვა მტკიცებულებების კანონიერებასთან ერთად საუბარია მესაკუთრის თანხმობით ჩატარებული ჩხრეკის კანონიერებაზე. უზენაესმა სასამართლომ კანონსაწინააღმდეგოდ მიიჩნია პირველი ინსტანციის სასამართლოს გადაწყვეტილება, რომლითაც პროკურორს უარი ეთქვა მესაკუთრის თანხმობით ჩატარებული ჩხრეკის კანონიერად ცნობის შუამდგომლობის განხილვაზე იმ მოტივით, რომ ამგვარი ჩხრეკა კანონიერების შემოწმებას არ საჭიროებს⁴³.

⁴² თბილისის სააპელაციო სასამართლოს 2016 წ.-ის 14 ივლისის განჩინება 1გ/1193 გვ:4 აღნიშნული გადაწყვეტილება ხელმისაწვდომია <http://library.court.ge/judgements/12872016-07-19.pdf>

⁴³ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს 2016 წლის 19 მაისის გადაწყვეტილება N609აპ-15. პ.6 (სამოტივაციო ნაწილი), აღნიშნული გადაწყვეტილება აღნიშნული გადაწყვეტილება ხელმისაწვდომია <http://prg.supremecourt.ge/DetailViewCrime.aspx>

გარკვეულწილად ვეთანხმებით სააპელაციო და უზენაესი სასამართლოს გადანყვეტილებას და არ ვიზიარებთ იურიდიულ ლიტერატურაში გავრცელებულ მოსაზრებას, რამეთუ სისბლის სამართლის საპროცესო კოდექსის მე-15 თავის ანალიზიდან გამომდინარე თანხმობით ჩატარებულ ჩხრეკა-ამოღებას აუცილებლად სჭირდება სასამართლო განჩინება. თუმცა ამ მხრივ კანონმდებლობა მაინც არ არის სრულყოფილი და საჭიროებს ცვლილებებს, კერძოდ თანხმობით ჩატარებული საგამოძიებო მოქმედება ამოღება, რომელსაც კანონმდებლობისა და უზენაესი სასამართლოს მიერ დამკვიდრებული პრაქტიკის მიხედვით აუცილებლად სჭირდება გამოძიების ეტაპზე წინასწარი თუ შემდგომი სასამართლო კონტროლი, ემსახურება თუ არა იმ მიზანს, რისთვისაც დადგენილია საკუთრების, მფლობელობის ან პირადი ცხოვრების ხელშეუხებლობის შემზღუდველი საგამოძიებო მოქმედების კანონებების შემოწმება საგამოძიებო მოქმედების ჩატარებამდე თუ შემდეგ? აღნიშნულ კითხვაზე უარყოფითი პასუხი უნდა გავცეთ, ქვემოთ მითითებული გარემოებების გამო.

კერძოდ, ერთის მხრივ, აღვნიშნავთ, რომ „პირადი ცხოვრების ხელშეუხებლობის უფლება ყველაზე ხშირად და არსებითად, ილახება ისეთი საგამოძიებო მოქმედების ჩატარებისას, როგორიცაა ჩხრეკა ან/და ამოღება. ასეთ დროს, „პიროვნებისა და მისი პირადი ცხოვრების ხელშეუხებლობის უფლების დაცვა გარანტირებულია იმით, რომ დანესებულია აუცილებლობა, წინასწარ იქნეს მიღებული სასამართლოს თანხმობა ჩხრეკის ან/და ამოღების ჩატარებაზე, ან ამ საგამოძიებო მოქმედების გადაუდებელი აუცილებლობის საფუძვლით ჩატარების შემთხვევაში შემდგომ შეამოწმოს სასამართლომ ჩხრეკის ან/და ამოღების კანონიერება“⁴⁴, სასამართლო კონტროლიც სწორედ იმ მიზანს ისახავს, რომ არაგონივრულად არ შეიზღუდოს პირის კერძო საკუთრება, მფლობელობა ან პირადი ცხოვრების ხელშეუხებლობა.

⁴⁴ ჯორბენაძე ო., წინასასამართლო გამოძიებისას და წინასასამართლო განხილვისას ადამიანის უფლებათა დაცვაზე სასამართლო კონტროლის პროცედურები (პირველი გამოცემა). თბილისი: ლეთა, 2016, გვ:45

განვიხილოთ შემდეგი მაგალითი:

გამომძიებელი იძიებს სისხლის სამართლის X საქმეს, „ა“-ს თვითმკვლელობამდე მიყვანის ფაქტზე, საქართველოს სსკ-ის 115-ე მუხლის პირველი ნაწილით გათვალისწინებული დანაშაულის ნიშნები. გამოძიებით დადგინდა, რომ X-ი გარდაცვლილი იქნა ნაპოვნი Y ქალაქში მდებარე Z პარკში, X-ის გვამი გამოძიების მიერ გადასვენებულ იქნა Y ქალაქში მდებარე პროზექტურაში, შემდგომი სასამართლო სამედიცინო ექსპერტიზის ჩატარების მიზნით, რამეთუ დადგინდეს მისი გარდაცვალების მიზეზი, ამავე დროს გამოძიებას ესაჭიროება გარდაცვლილ X-ის ტანსაცმელი, ასევე შემდგომი ექსპერტიზების დანიშვნის მიზნით, მაგალითად დასადგენად იმისა აღენიშნება თუ არა ტანსაცმელს ძალადობის კვალი. დამკვიდრებული პრაქტიკის მიხედვით, გამოძიებელი სასამართლო სამედიცინო ექსპერტისგან ამოღების წესით იღებს ტანსაცმელს სასამართლო განჩინების საფუძველზე ან გადაუდებელი აუცილებლობით, დადგენილების საფუძველზე, რასაც შემდგომ სასამართლო აკანონებს. უზენაესი სასამართლოს დამკვიდრებული პრაქტიკა სწორედ იმაში მდგომარეობს, რომ ამოღებას სჭიდება ნინასწარი ან შემდგომი სასამართლო კონტროლი. სასამართლო კონტროლის მიზანი კი, როგორც აღვნიშნეთ არის პირის კერძო საკუთრება, მფლობელობა ან პირადი ცხოვრების ხელშეუხებლობა. ამ კონკრეტული მაგალითით შეუძლებელია ითქვას, რომ გარდაცვლილის ტანსაცმლის ამოღებით სასამართლო სამედიცინო ექსპერტის კერძო საკუთრება, მფლობელობა ან პირადი ცხოვრება რაიმე სახით იზღუდება. შესაბამისად, მსგავს შემთხვევებში პროკურორთა და გამოძიებელთა სამსახურეობრივი რესურსები არაგონივრულად, არარაციონალურად იხარჯება.

მოვიყვანოთ კიდევ სხვა მაგალითი:

გამომძიებელი აწარმოებს X სისხლის სამართლის საქმეს, „ა“-ს კუთვნილი მობილური ტელეფონის ქურდობის ფაქტზე, საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 177-ე მუხლის მეორე ნაწილის „ა“ ქვეპუნქტით გათვალისწინებული დანაშაუ-

ლის ნიშნებით, გამოძიების დაწყებისთანავე „ა“ ნებაყოფლობით გამოცხადდა საგამოძიებო ორგანოში, რამეთუ მისივე ინტერესებში შედის დანაშაულის გახსნა, განაცხადა, რომ თან აქვს მობილური ტელეფონის ყუთი და მობილური ტელეფონის შესაბამისი დოკუმენტაცია. ცხადია, ზემოაღნიშნული ნივთები მოცემულ სისხლის სამართლის საქმეზე მნიშვნელოვან გარემოებას წამოადგენს და გამომძიებელმა აუცილებლად უნდა ამოიღოს ისინი. თუმცა ამ შემთხვევაში გამომძიებელმა გადაუდებელი აუცილებლობის საფუძველზე უნდა ამოიღოს ნივთები, თუმცა თუ ეს საფუძველი არ არის სახეზე, პროკურორმა უნდა მიმართოს მაგისტრატ სასამართლოს და მოითხოვოს საგამოძიებო მოქმედება ამოღების ჩატარებაზე ნებართვის გაცემა. რაც თავის მხრივ საჭიროებს შესაბამის დროის რესურსს.

მაგრამ, საინტერესოა, როცა პირისვე, „ა“-ს ინტერესებში შედის ზემოაღნიშნული საგამოძიებო მოქმედების განხორციელება, რა მიზანს ემსახურება გამოძიების ეტაპზევე მაგისტრატი მოსამართლის მიერ ამ საგამოძიებო მოქმედების კანონიერების შემოწმება? მაშინ, როდესაც წინასასამართლო ეტაპზე საპროცესო კანონმდებლობის მოთხოვნათა შესაბამისად ისედაც ხდება მტკიცებულებათა დასაშვებობის საკითხის გადწყვეტა.

ზოგადად, მსგავს შემთხვევებში სასამართლო კონტროლის მიზანს ისახავს, რომ არაგონივრულად არ შეიზღუდოს პირის კერძო საკუთრება, მფლობელობა ან პირადი ცხოვრების ხელშეუხებლობა. საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კანონმდებლობაც იცნობს ტერმინს - „პირს, რომელთანაც ტარდება ამოღება ან ჩხრეკა“ (სსსკ-ის 120-ე მუხლის მე-2 ნაწილი). სწორედ ამ პირის (ფიზიკურისა და იურიდიულის) უფლებები და ინტერესები უნდა იყოს დაცული საგამოძიებო მოქმედების ჩატარებისას და მასზე უნდა განხორციელდეს მკაცრი სასამართლო კონტროლი. შესაბამისად, რთულად სათქმელია ჩვენს მიერ განხილულ მაგალითში „ა“-ს კერძო საკუთრება, მობილური ტელეფონის ყუთი და მობილური ტელეფონის შესაბამისი დოკუმენტაცია, რომელიც მან ნებაყოფლობით წარადგინა საგამოძიებო ორგანოში, არაგონივრულად შეზღუდულიყო. კერძო

საკუთრების შესაძლო არაგონივრულ შეზღუდვაზე საუბარი კი გვექნებოდა ისეთ შემთხვევაში, როდესაც პირი არ არის თანახმა საგამოძიებო მოქმედების ჩატარებაზე.

„დოქტრინალური ტიპის ინსტანციას, რომლის ყველაზე მნიშვნელოვანი ფუნქცია ქვეყანაში ერთიანი სასამართლო პრაქტიკის ჩამოყალიბებაა, რაც მნიშვნელოვანია იმისთვის, რომ მსგავს საკითხებზე სამართლებრივად განსხვავებული შედეგი არ დადგეს, ვინაიდან, ეს უპირველეს ყოვლისა, გავლენას მოახდენს საზოგადოების მხრიდან სასამართლოსადმი ნდობაზე“.⁴⁵ შესაბამისად, საკასაციო სასამართლოს მიერ დადგენილი პრეცედენტი არის საერთო სასამართლოებისთვის სახელმძღვანელო სტანდარტი, შესაბამისად 2016 წლის 19 მაისის უზენაესი სასამართლოს გადაწყვეტილებით, რომელზეც ზემოთ უკვე ვისაუბრეთ, სავალდებულოა ჩვენს მიერ მოყვანილ მაგალითებში გარდაცვლილი ადამიანის ტანსაცმლის და ასევე პირის მიერ ნებაყოფლობით წარმოდგენილი ნივთების ამოღებაზე წინასწარი ან შემდგომი სასამართლო კონტროლი. რაც, მიგვაჩნია რომ სწრაფი მართლმსაჯულების განხორციელებას ხელს უშლის.

შესაბამისად, როგორც ვხედავთ, ამ მიმართულებით ჩვენის საკანონმდებლო ბაზა კიდევ დასახვეწია. კერძოდ, კიდევ ერთხელ აღვნიშნავთ, რომ არ ვეთანხმებით იურიდიულ ლიტერატურაში გავრცელებულ მოსაზრებას, რომ თანხმობით ჩატარებულ ჩხრეკა/ამოღებას არ სჭირდება სასამართლო კონტროლი გამოძიების ეტაპზე, რამეთუ საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის მე-15 თავი ისეა ჩამოყალიბებული, რომ მსგავსი დასკვნის გამოტანის შესაძლებლობას არ იძლევა. თუმცა მიგვაჩნია, რომ თანხმობით ჩატარებულ ამოღებას არ უნდა საჭიროებდეს არც წინასწარ და არც შემდგომ სასამართლო კონტროლი გამოძიების ეტაპზე, ვინაიდან პრაქტიკულად ამ მიმართულებით არანაირი სამართლებრივი საჭიროება

⁴⁵ მესხიშვილი ქ., ერთიანი განზოგადებული სასამართლო პრაქტიკის არსებობის მიზანშეწონილობა სასამართლო სისტემაში, ჟ. მართლმსაჯულება და კანონი, 2012, 2(33) გვ: 17

და აუცილებლობა არ არსებობს. პირიქით, ხელს უშლის სწრაფი მართლსაჯულების განხორციელებასა და პროკურორთა/გამომძიებელთა სამსახურებრივ რესურსებს არაგონივრულად, არამიზნობრივად ხარჯავს.

გამოკითხვა. გამოკითხვა საპროცესო კანონმდებლობაში სრულიად ახალი საგამომძიებო მოქმედებაა, რომელსაც ითვალისწინებს საპროცესო კოდექსის 113-ე მუხლი.

გამოკითხვა არის იმ პირისაგან საქმისათვის მნიშვნელოვანი ინფორმაციის ნებაყოფლობით მიღება, რომელსაც შეიძლება იგი ფლობდეს.

დაუშვებელია გამოსაკითხი პირის იძულება:

1) წარმოადგინოს მტკიცებულება;

2) გასცეს ინფორმაცია.

გამოსაკითხ პირს უფლება აქვს:

ა) საკუთარი ხარჯით ისარგებლოს ადვოკატის მომსახურებით;

ბ) თავის წინააღმდეგ არ გასცეს ინფორმაცია;

გ) უფლებების შესახებ განმარტება მიიღოს გამოკითხვის დანყებად.

გამოკითხვის წინ უნდა დადგინდეს გამოსაკითხი პირის ვინაობა და სხვა აუცილებელი ინფორმაცია, რაც უნდა აისახოს ოქმში.

გამოკითხვის შესახებ დგება ოქმი, რომელშიც უნდა აისახოს: გამოსაკითხი პირის სახელი, გვარი, ასაკი, მოქალაქეობა, განათლება, სამუშაო ადგილი, საქმიანობა ან/და თანამდებობა, საცხოვრებელი ადგილი, ოჯახური მდგომარეობა, მისი ურთიერთობა ბრალდებულთან თუ დაზარალებულთან, მის მიერ მიწოდებული ინფორმაციის შინაარსი, მისი დამოკიდებულება სასამართლოში გამოცხადებისა და ჩვენების მიცემისადმი.

გამოკითხვის ჩამტარებული მხარე ვალდებულია გამოსაკითხ პირს განუმარტოს, რომ გამოკითხვა ნებაყოფლობითი ხასიათისაა, რაც აგრეთვე ოქმში უნდა აღინიშნოს.

გამოსაკითხი პირი გამოკითხვაზე როგორც თანხმობის, ისე უარის თქმის შემთხვევაში ვალდებულია გამომკითხველს

თავისი პირადი მონაცემების შესახებ სწორი ინფორმაცია მიაწოდოს.

თუ გამოსაკითხი პირი გამოკითხვაზე განაცხადებს თანხმობას, იგი ვალდებულია გამოკითხვის ჩამტარებელ მხარეს საქმესთან დაკავშირებით მისთვის ცნობილი გარემოებების შესახებ სწორი ინფორმაცია მიაწოდოს.

გამოკითხვის ჩამტარებელი მხარე ვალდებულია გამოსაკითხი პირი წერილობით გააფრთხილოს ცრუ დასმენისათვის და ცრუ ინფორმაციის მიწოდებისათვის მოსალოდნელი სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობის შესახებ საქართველოს სსკ-ის 370-ე და 373-ე მუხლებით გათვალისწინებული დანაშაულის გამო, რაც აღინიშნება გამოკითხვის ოქმში.

გამოსაკითხი პირის მიერ გამოკითხვაზე უარის თქმის შემთხვევაში მხარე, რომელიც ატარებს გამოკითხვას, უფლებამოსილია განუმარტოს გამოსაკითხ პირს, რომ ის შეიძლება დაბარებულ იქნეს მაგისტრატ მოსამართლესთან ჩვენების მისაცემად, რომ ჩვენების მიცემა სავალდებულოა და ამ ვალდებულების შეუსრულებლობა გამოიწვევს გამოსაკითხი პირის სისხლისსამართლებრივ პასუხისმგებლობას, რაც აღინიშნება გამოკითხვის ოქმში.

გამოკითხვისას შესაძლებელია ხმის ან/და გამოსახულების ჩამწერი ტექნიკური საშუალებების გამოყენება, რის შესახებაც გამოსაკითხ პირს წინასწარ უნდა ეცნობოს.

ეს დებულებები ვრცელდება ბრალდებულზეც, თუ სხვა, განსხვავებული წესი არ არის დადგენილი საპროცესო კოდექსის სპეციალური მუხლებით.

საპროცესო კანონმდებლობა უშვებს გამოკითხვის დისტანციურ⁴⁶, ელექტრონულ ფორმას. ამ უფლებამოსილებით

⁴⁶ დისტანციური ლათინური სიტყვაა და ქართულად ნიშნავს სტარტსა და ფინიშს შორის მანძილს. პროცესში დისტანციური დაკითხვა (გამოკითხვა) ნიშნავს დაკითხვის (გამოკითხვის) ისეთ წესს, როდესაც დამკითხველი (დაკითხვის სუბიექტი) და დასაკითხი პირი ერთმანეთისაგან გარკვეული მანძილით არიან დაშორებული. დაკითხვის ეს ფორმა გამოიყენება მაშინ, როდესაც მონამის დაკითხვა სასამართლოში ვერ ხერხდება ობიექტური მიზეზით და იგი იძლევა ჩვენებას იმ სასამართლოს შენობის გარედან, სადაც მიმდინარეობს დაკითხვა.

სარგებლობს მხოლოდ პროკურორი ან გამომძიებელი, თუ გამოკითხვაზე თანხობას აცხადებს პროკურორი. გამოკითხვის ასეთი მეთოდი გამოიყენება უცხო სახელმწიფოში მყოფი პირის მიმართ. ასეთ შემთხვევაში დისტანციური გამოკითხვა შესაძლებელია უცხო სახელმწიფოში სამართლებრივი დახმარების აღმოჩენის შესახებ შუამდგომლობის გაგზავნის გარეშე. ამავდროს დისტანციური წესით გამოკითხვა უნდა იყოს დაშვებული:

ა) საქართველოს შესაბამისი საერთაშორისო ხელშეკრულებით;

ბ) გამოსაკითხი პირის ადგილსამყოფელი სახელმწიფოს სამართლით;

გ) გამოსაკითხი პირის ადგილსამყოფელი სახელმწიფოს ნათლად ჩამოყალიბებული პრაქტიკით.

უცხო სახელმწიფოში მყოფი პირის გამოკითხვა დაიშვება მხოლოდ მაშინ, თუ გამოკითხვაზე იგი გამოხატავს პირდაპირ და აშკარა თანხმობას.

საპროცესო კანონმდებლობა ასევე უშვებს დაკითხვის დისტანციურ ელექტრონულ ფორმას გამოძიების ეტაპზე. დაკითხვის ასეთი მეთოდი გამოიყენება უცხო სახელმწიფოში მყოფი პირის მიმართ. ასეთ შემთხვევაში დისტანციური დაკითხვა შესაძლებელია უცხო სახელმწიფოში სამართლებრივი დახმარების აღმოჩენის შესახებ შუამდგომლობის გაგზავნის გარეშე. ამავდროს დისტანციური წესით დაკითხვა უნდა იყოს დაშვებული:

ა) საქართველოს შესაბამისი საერთაშორისო ხელშეკრულებით;

ბ) დასაკითხი პირის ადგილსამყოფელი სახელმწიფოს სამართლით;

გ) დასაკითხი პირის ადგილსამყოფელი სახელმწიფოს ნათლად ჩამოყალიბებული პრაქტიკით.

უცხო სახელმწიფოში მყოფი პირის დაკითხვა დაიშვება მხოლოდ მაშინ, თუ ჩვენების მიცემაზე იგი გამოხატავს პირდაპირ და აშკარა თანხმობას.

გამოკითხვას გააჩნია როგორც პოზიტიური, ასევე ნეგატიური მხარეები. გამოკითხვის ნეგატიურ მხარედ შეიძლება ჩაითვალოს ის, რომ გამოსაკითხმა პირმა შესაძლებელია საერთოდ არ მოგვანოდოს საქმისათვის მნიშვნელოვანი ცნობა და გართულდეს საქმეზე მტკიცებულებათა შეკრება. გამოკითხვის პოზიტიურ მხარედ შეიძლება ჩაითვალოს ის, რომ გამოკითხვის შედეგად მიღებული სწორი ინფორმაციის საფუძველზე გაადვილდეს მტკიცებულებათა მოპოვება. მაგალითად, ან-მა გამოკითხვის შედეგად გამოძიებელს მიაწოდა ინფორმაცია, რომ ბან-თან მკვლელობის იარაღი ინახება.

ამრიგად, გამოკითხვა ეს არის მხარისათვის ნებაყოფლობით ინფორმაციის მიწოდება იმ პირის მიერ, რომელიც შეიძლება ფლობდეს საქმისათვის მნიშვნელოვან ცნობებს.

დასკვნის სახით შეიძლება ჩამოვაყალიბოთ შემდეგი დებულებები: გამოკითხვის ჩატარებისას სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსით გათვალისწინებული შეჯიბრობითობის პრინციპი სრულფასოვნად არ ვრცელდება თანაბრად მხარეებზე. გამოკითხვისას გარკვეულ საპროცესო მოქმედებებში იზღუდება დაცვის მხარე, კერძოდ, თუ გამოკითხვას ბრალდების მხარე ატარებს, გამოსაკითხი პირის მიერ გამოკითხვაზე უარის თქმის შემთხვევაში იგი უფლებამოსილია განუმარტოს გამოსაკითხ პირს, რომ ის შეიძლება დაბარებულ იქნეს მაგისტრატ მოსამართლესთან ჩვენების მისაცემად, რომ ჩვენების მიცემა სავალდებულოა და ამ ვალდებულების შეუსრულებლობა გამოიწვევს გამოსაკითხი პირის სისხლისსამართლებრივ პასუხისმგებლობას. ასეთი უფლებით არ სარგებლობს დაცვის მხარე. მოცემული ხარვეზი გამოსწორდება თუ საპროცესო კოდექსის 113-ე მუხლის მე-8 ნაწილი ჩამოყალიბდება შემდეგი შინაარსით: „გამოსაკითხი პირის მიერ გამოკითხვაზე უარის თქმის შემთხვევაში მხარე უფლებამოსილია განუმარტოს გამოსაკითხ პირს, რომ ის შეიძლება დაბარებულ იქნეს მაგისტრატ მოსამართლესთან ჩვენების მისაცემად, რომ ჩვენების მიცემა სავალდებულოა და ამ ვალდებულების შეუსრულებლობა გამოიწვევს გამოსაკითხი პირის სისხლისსამართლებრივ პასუხ-

ისმგებლობას. ეს ინფორმაცია უნდა აღინიშნოს გამოკითხვის ოქმში".

დაკითხვა. დაკითხვა წარმოადგენს ყველაზე გავრცელებულ საგამოძიებო მოქმედებას, რომელიც ტარდება უკლებლივ ყველა სისხლის სამართლის საქმეზე. ხშირად დაკითხვა წარმოადგენს მტკიცებულებების მოპოვებისა და შემონახვის ძირითად საშუალებას. დაკითხვის სუბიექტებია გამომძიებელი, პროკურორი და ადვოკატი.

დაკითხვა არის ინფორმაციის მიცემა სასამართლოსათვის სისხლის სამართლის საქმის მნიშვნელობის მქონე გარემოებების შესახებ. დაკითხვისას გროვდება ინფორმაცია ფაქტობრივი მონაცემების შესახებ⁴⁷.

დაკითხვისას აუცილებელია დამყარდეს ფსიქოლოგიური კონტაქტი დაკითხვის სუბიექტსა და დასაკითხ პირს შორის, რაც წარმოადგენს ინფორმაციის მიღების აუცილებელ წინაპირობას.

დაკითხვისას ფსიქოლოგიური კონტაქტის დამყარება ხელს უწყობს კომუნიკაბელური ურთიერთობისა და ემოციური ურთიერთნდობის ჩამოყალიბებას.

დაკითხვის სუბიექტსა და დასაკითხ პირს კონტაქტში იგულისხმება ისეთი ფსიქოლოგიური ატმოსფეროს ჩამოყალიბება, რომელიც დასაკითხ პირს ნდობით განაწყობს დაკითხვის სუბიექტისადმი და აღუძრავს სურვილს მიაწოდოს გარკვეული ინფორმაცია.

გასათვალისწინებელია, რომ დასაკითხ პირი ყოველთვის არ არის დაინტერესებული დაკითხვის სუბიექტისადმი ობიექტური ინფორმაციის მიწოდებაში. ასეთი პირი დაკითხვის სუბიექტში ხედავს თავის პროცესუალურ „მეტოქეს“. ამიტომ არცთუ იშვიათად ის არ მიდის კონტაქტზე. დაკითხვის სუბიექტი უნდა ეცადოს გადალახოს ასეთი ნეგატიური დამოკიდებულება.

იმისათვის, რომ დამყარდეს ფსიქოლოგიური კონტაქტი დასაკითხ პირთან, დაკითხვის სუბიექტმა კარგად უნდა შეის-

⁴⁷ P.X. Якуров, уголовный процесс, Москва, 1998, ст. 261.

ნავლოს მისი ფსიქოლოგიური თავისებურებები-პიროვნული და მორალური თვისებები, მიდრეკილებები, ინტერესები, კავშირები. განსაკუთრებული მნიშვნელობა ენიჭება იმ კონკრეტული მიზეზების გარკვევას, რაც ხელს უშლის კონტაქტის დამყარებას და სწორი ჩვენების მიცემას: პირადი დაინტერესება, ნათესავების და ახლობლების გავლენა, არასწორად გაგებული რაიმე ინტერესი, დამნაშავის და მისი ოჯახისადმი შეცოდების გრძნობა და სხვა.

ფსიქოლოგიური კონტაქტის დამყარებას ხელს უწყობს დაკითხვის სუბიექტის ობიექტურობა, დასაკითხი პირის კანონიერი უფლებებისა და ინტერესების დაცვა. დაკითხვისას დაკითხვის სუბიექტი უნდა ესწრაფვოდეს ისეთი გარემოს შექმნას, რომელიც განაწყობს დასაკითხ პირს მისცეს სწორი და სრული ჩვენება. მნიშვნელოვანია მაგალითად, ბრალდებულის დარწმუნება იმაში, რომ დანაშაული მაინც გაიხსნება და დაკითხვის სუბიექტი დაინტერესებულია არა ბრალდებულის პასუხისგებაში მიცემის ფაქტით, არამედ მისი რეალური ბრალეულობის დადგენით.

ამ მიზნით დაკითხვისას საჭიროა ყურადღება გამახვილდეს არა მხოლოდ დასაკითხი პირის მამხილებელ გარემოებებზე, არამედ გამამართლებელ ან ბრალის შემამსუბუქებელ გარემოებებზეც. ბრალდებულის შუამდგომლობები გარკვეული გარემოებების შესწავლის შესახებ არ უნდა დარჩეს უყურადღებოდ.

ფსიქოლოგიური კონტაქტის დამყარებაში მნიშვნელოვანი ადგილი უჭირავს ბრალდებულისათვის პასუხისმგებლობის შემამსუბუქებელი გარემოებების განმარტებას. სასამართლო პრაქტიკაზე დაყრდნობით უნდა განიმარტოს, რომ ასეთი მოქმედება მხედველობაში მიიღება სასამართლოს მიერ სასჯელის დანიშვნის დროს.

ზოგჯერ კონტაქტის დამყარებას ხელს უშლის დასაკითხი პირის ხასიათის თავისებურება-ზედმეტი მორცხვობა, ჩაკეტილობა, უნდობლობა, აღელვება და სხვა. ასეთ შემთხვევაში მნიშვნელოვანია, რომ დაკითხვის სუბიექტმა არ იჩქაროს უშუალოდ

დაკითხვაზე გადასვლა. მიზანშეწონილია უფრო ახლოს გაეცნოს დასაკითხ პირს, ვიდრე ამის შესახებ საანკეტო მონაცემებისა მითითებული, გავესაუბროთ მისთვის საინტერესო თემებზე და სხვა.

ფსიქოლოგიური კონტაქტის დამყარებისათვის სათანადო პირობების შესაქმნელად საჭიროა დაკითხვის საფუძვლიანი მომზადება:

ა) კარგად უნდა იქნეს შესწავლილი საქმის მასალები და მასში არსებული მტკიცებულებები, მომზადდეს ისინი დაკითხვისას გამოსაყენებლად;

ბ) განისაზღვროს ის გარემოებები, რომელთა თაობაზეც საჭიროა ჩვენების მიღება;

გ) კარგად იქნეს შესწავლილი დასაკითხი პირის ფსიქოლოგიური თავისებურებები და გაირკვეს პროცესის სხვა მონაწილეებთან მისი დამოკიდებულება;

დ) შემუშავდეს დაკითხვის გეგმა;

ე) უზრუნველყოფილ იქნას უფლებამოსილი პირის მონაწილეობა დაკითხვაში.

ფსიქოლოგიური ურთიერთობა განპირობებულია დაკითხვის სუბიექტისა და დასაკითხი პირის განსხვავებული მიზნებით და ინტერესებით, რაც განსაზღვრავს მათი ურთიერთობის კონფლიქტურ ხასიათს.

დაკითხვისას კონფლიქტური ურთიერთობის მიზეზი შეიძლება იყოს დასაკითხი პირის მიერ ცრუ ჩვენების მიცემა, დასაკითხი პირის არასწორი რეაქცია დაკითხვის სუბიექტის კანონიერ მოქმედებაზე, აგრეთვე დაკითხვის სუბიექტის არასწორი მოქმედება-დაუსაბუთებელი ეჭვი, უტაქტობა და სხვა.

უკონფლიქტო სიტუაციას ადგილი აქვს ისეთი მოწმეების და დაზარალებულის დაკითხვისას, რომელთაც არ აინტერესებთ საქმის ბედი. ამიტომ ასეთ შემთხვევაში ფსიქოლოგიური დაპირისპირება არ არსებობს.

კონფლიქტური სიტუაციები, ფსიქოლოგიური ურთიერთდაპირისპირება არაკეთილსინდისიერ პირებთან (ასეთები არიან ცრუ ჩვენების მიმცემები) ართულებს დაკითხვის პროცესს.

ასეთ პირებთან ფსიქოლოგიური ურთიერთდაპირისპირებისას აუცილებელია გამოყენებულ იქნეს დაკითხვის სუბიექტის პროცესუალური მდგომარეობით განპირობებული უპირატესობები-საქმის მასალების ცოდნა, დასაკითხი პირის პიროვნების შესწავლა და მისი სუსტი მხარეების გამოვლენის შესაძლებლობა, დაკითხვისათვის შესაფერისი დროის შერჩევა, მოულოდნელობის ფაქტორის გამოყენება და სხვა.

რა თქმა უნდა, დაკითხვის სუბიექტს არა აქვს უფლება გამოიყენოს კანონსაწინააღმდეგო მეთოდები. შემთხვევითი არაა, რომ დაუშვებლად მიიჩნევა მტკიცებულება, რომელიც მოპოვებულია როგორც კანონით გაუთვალისწინებელი წყაროდან, ასევე კანონით გაუთვალისწინებელი მეთოდებით.

ძლიერ ფსიქოლოგიურ ზემოქმედებას ახდენს დასაკითხ პირზე ცრუ ჩვენებისათვის სისხლის სამართლის პასუხისმგებლობის შესახებ გაფრთხილება და იძულებით მოყვანის შესახებ განმარტება.

ჩვენება შეიძლება მიღებულ იქნეს მხოლოდ ძალდაუტანებლად. საპროცესო კოდექსის მე-4 მუხლის თანახმად, დაუშვებელია ადამიანის ნების თავისუფლებაზე ზემოქმედება წამების, ძალადობის, სასტიკი მოპყრობის, მოტყუების, სამედიცინო ჩარევის, ჰიპნოზის, ასევე სხვა ისეთი ღონისძიებების გამოყენებით, რომლებიც ზემოქმედებს ადამიანის მეხსიერებაზე ან აზროვნებაზე. აგრეთვე დაუშვებელია მუქარა ან ისეთი შელავათების დაპირება, რომლებიც კანონით არ არის გათვალისწინებული.

დაკითხვა ყოველთვის იყო და არის მეტად მნიშვნელოვანი და საპასუხისმგებლო საგამოძიებო მოქმედება. თითქმის არ არსებობს სისხლის სამართლის საქმე დაკითხვის გარეშე.

დაკითხვა შეიძლება გამოძიების ან სასამართლო განხილვის სტადიაზე.

გამოძიების დროს პირის მონმედ დაკითხვის წესი.
გამოძიების დროს მონმის დაკითხვა ხდება მხარის შუამდგომლობის საფუძველზე. მონმის დაკითხვა უნდა მოხდეს გამოძიების ადგილის ან მონმის ადგილსამყოფელის მიხედვით მაგისტ-

რატი მოსამართლის წინაშე. გამოძიების დროს მოწმედ შეიძლება დაკითხულ იქნეს პირი, თუ:

ა) არსებობს მისი სიცოცხლის მოსპობის ან ჯანმრთელობის გაუარესების რეალური საფრთხე, რამაც შეიძლება ხელი შეუშალოს მის დაკითხვას საქმის არსებითი განხილვის დროს;

ბ) იგი დიდი ხნით ტოვებს საქართველოს ტერიტორიას;

გ) გონივრული ძალისხმევის მიუხედავად, საქმის სასამართლოში არსებითად განსახილველად წარმართვისათვის აუცილებელი მტკიცებულების სხვა წყაროდან მოპოვება შეუძლებელია;

დ) ეს აუცილებელია დაცვის სპეციალური ღონისძიების გამოყენებასთან დაკავშირებით.

ბრალდების მხარის შუამდგომლობით მაგისტრატი მოსამართლის წინაშე მოწმედ შეიძლება ასევე დაიკითხოს გამოსაკითხი პირი, თუ არსებობს ფაქტი ან/და ინფორმაცია, რომელიც დააკმაყოფილებდა ობიექტურ პირს, რათა დაესკვნა, რომ მოცემული პირი ფლობს სისხლის სამართლის საქმის გარემოებათა დასადგენად საჭირო ინფორმაციას და უარს ამბობს გამოკითხვაზე. ამავე უფლებით სარგებლობს დაცვის მხარე კანონით დადგენილი წესით. მაგისტრატი მოსამართლის წინაშე პირის მოწმედ დაკითხვის თაობაზე შუამდგომლობის შეტანის მიზანშეწონილობის შესახებ გადაწყვეტილებას იღებს პროკურორი, რომელიც უფლებამოსილია მაგისტრატ მოსამართლეს შუამდგომლობით თავად მიმართოს ან შუამდგომლობით მიმართვა გამოძიებულს დაავალოს.

დაცვის მხარის შუამდგომლობით მაგისტრატი მოსამართლის წინაშე მოწმედ შეიძლება ასევე დაიკითხოს გამოსაკითხი პირი, თუ არსებობს ფაქტი ან/და ინფორმაცია, რომელიც დააკმაყოფილებდა ობიექტურ პირს, რათა დაესკვნა, რომ მოცემული პირი ფლობს სისხლის სამართლის საქმის გარემოებათა დასადგენად საჭირო ინფორმაციას, ამ პირის დაკითხვა დაცვის მხარისათვის მნიშვნელოვანია და ეს პირი უარს ამბობს გამოკითხვაზე.

გამოძიების სტადიაზე მოწმედ დაკითხვის კანონით დადგენილ წესზე, დაცვის მხარის უფლება არ ვრცელდება:

ა) ფარული საგამოძიებო მოქმედების განმახორციელებელი ორგანოს თანამშრომელზე/მის ზემდგომ თანამდებობის პირზე, განხორციელებულ/განსახორციელებელ ფარულ საგამოძიებო მოქმედებასთან დაკავშირებით;

ბ) ოპერატიულ-სამძებრო ღონისძიების განმახორციელებელი ორგანოს თანამშრომელზე/მის ზემდგომ თანამდებობის პირზე/ოპერატიულ-სამძებრო ღონისძიების განხორციელებაში ჩართულ პირზე, განხორციელებულ/განსახორციელებელ ოპერატიულ-სამძებრო ღონისძიებასთან დაკავშირებით;

გ) პროკურორზე, გამომძიებელზე, მათ ზემდგომ თანამდებობის პირზე, ამ კოდექსით განხორციელებულ/განსახორციელებელ მოქმედებასთან დაკავშირებით.

მაგისტრატი მოსამართლის წინაშე ჩვენების მიცემა სავალდებულოა და მასზე უარის თქმა იწვევს სისხლისსამართლებრივ პასუხისმგებლობას.

თუ არსებობს გამოძიების სტადიაზე პირის მონმედ დაკითხვის საფუძველი, მხარე შუამდგომლობით მიმართავს მაგისტრატ მოსამართლეს გამოძიების ან მონმის ადგილსამყოფლის მიხედვით. შუამდგომლობაში აღინიშნება მონმის სახელი და გვარი, მისამართი და პირის იდენტიფიკაციისათვის აუცილებელი სხვა ინფორმაცია (მოქალაქეობა, სამუშაო ადგილი და სხვა), აგრეთვე მისი მონმედ დაკითხვის საფუძველი. თუ დაკითხვაზე დაცვის მხარე შუამდგომლობს, დაცვის მხარის შუამდგომლობა ასევე უნდა შეიცავდეს დასაბუთებას, რომ მოსაკითხი პირის მაგისტრატ მოსამართლესთან დაკითხვა მნიშვნელოვანია.

მაგისტრატი მოსამართლე შუამდგომლობას განიხილავს ზეპირი მოსმენის გარეშე და იღებს ორიდან ერთ-ერთ გადაწყვეტილებას:

ა) შუამდგომლობის დაკმაყოფილების ან

ბ) შუამდგომლობის დაკმაყოფილებაზე უარის თქმის თაობაზე.

თუ შუამდგომლობა დაკმაყოფილდება, მონმე უნდა დაიკითხოს გონივრულ ვადაში, მაგრამ სასამართლოსთვის შუა-

მდგომლობით მიმართვიდან არაუგვიანეს 24 საათისა. ეს ვადა დაკითხვის ინიციატორ მხარესთან შეთანხმებით შეიძლება გაგრძელდეს, თუ მონმე დადგენილ ვადაში საპატიო მიზეზით ვერ ცხადდება სასამართლოში. დაუშვებელია მონმის ღამით დაკითხვა. დანყებული დაკითხვა ღამის დადგომისთანავე უნდა შეწყდეს და მეორე დღისთვის უნდა გადაიდოს. ცხადია ისმის კითხვა, როგორ უნდა დაადგინოს პროცესის მწარმოებელმა ორგანომ ღამის დადგომა? ასეთ შემთხვევაში უნდა იხელმძღვანელოს საპროცესო კოდექსის მე-3 მუხლის მე-17 ნაწილით, რომლის შესაბამისად, ღამე არის დრო 22 საათიდან 6 საათამდე.

თუ მაგისტრატი მოსამართლე უარს იტყვის შუამდგომლობის დაკმაყოფილებაზე, გამოიტანს დასაბუთებულ განჩინებას და მას უგზავნის/გადასცემს დაკითხვის ინიციატორ მხარეს. მოცემული განჩინება შეიძლება გასაჩივრდეს ერთჯერადად, მისი გამოტანიდა 24 საათში სააპელაციო სასამართლოს საგამოძიებო კოლეგიაში. სააპელაციო სასამართლოს საგამოძიებო კოლეგიის მოსამართლე საჩივარს განიხილავს ერთპიროვნულად, მისი შეტანიდან არაუგვიანეს 24 საათისა და მისი დაკმაყოფილების შემთხვევაში განჩინება ეგზავნება საჩივრის ავტორს და გასაჩივრებული განჩინების მაგისტრატ მოსამართლეს. ამ შემთხვევაში მაგისტრატი მოსამართლის წინაშე მონმის დაკითხვა უნდა დაიწყოს გონივრულ ვადაში, მაგრამ მაგისტრატი მოსამართლისათვის განჩინების გადაცემიდან არაუგვიანეს 24 საათისა. ეს ვადა დაკითხვის ინიციატორ მხარესთან შეთანხმებით შეიძლება გაგრძელდეს, თუ მონმე დადგენილ ვადაში საპატიო მიზეზით ვერ ცხადდება სასამართლოში.

თუ დაკმაყოფილდა მონმის დაკითხვის თაობაზე შუამდგომლობა, სასამართლო მონმედ დასაკითხ პირს იძახებს უწყებით, ტელეფონით ან კომუნიკაციის სხვა ტექნიკური საშუალებით. გამოიძახების შესახებ უწყებაში/სხვა შეტყობინებაში აღნიშნული უნდა იყოს, ვინ, რა მიზნით, ვისთან და რა მისამართზე არის გამოიძახებული, ზუსტი დრო, როდესაც ის უნდა გამოცხადდეს, აგრეთვე რა შედეგი მოჰყვება არასაპატიო

მიზეზით გამოუცხადებლობას. მოწმის არასაპატიო მიზეზით გამოუცხადებლობას მოჰყვება მისი იძულების წესით მოყვანა. დაკითხვის ინიციატორ მხარეს უფლება აქვს მოწმედ დასაკითხი პირის წერილობითი თანხმობით თავად უზრუნველყოს მაგისტრატ მოსამართლესთან მისი წარდგენა.

გამოძიების დროს მაგისტრატი მოსამართლის წინაშე პირის მოწმედ დაკითხვა მხარეთა მონაწილეობით მიმდინარეობს. დაკითხვის ინიციატორი მხარის გამოუცხადებლობის შემთხვევაში მოწმე არ დაიკითხება, ხოლო მეორე მხარის გამოუცხადებლობა არ აბრკოლებს დაკითხვის წარმოებას.

მართლმსაჯულების ინტერესებიდან გამომდინარე ან/და სისხლის სამართლის პროცესის მონაწილის სიცოცხლის, ჯანმრთელობის, ქონების, პირადი ცხოვრების დაცვის მიზნით, მხარის დასაბუთებული შუამდგომლობითა და მოსამართლის გადაწყვეტილებით შესაძლებელია დაკითხვა წარმოებულ იქნეს მეორე მხარის წინასწარ ინფორმირებისა და დასწრების გარეშე. ასეთ შემთხვევაში გამოძიების დროს მოწმის მიერ მიცემული ჩვენება საქმის არსებითი განხილვისას დაუშვებელი მტკიცებულებაა, თუ შესაძლებელია მისი ხელახლა დაკითხვა.

მოწმეს უფლება აქვს საკუთარი ხარჯით ისარგებლოს ადვოკატის მომსახურებით.

გამოძიების სტადიაზე პირის მოწმედ დაკითხვა მიმდინარეობს დახურულ სასამართლო სხდომაზე, რა დროსაც გამოიყენება დაკითხვის ზოგადი წესი.

მოწმის დაკითხვის დასრულებისთანავე მაგისტრატი მოსამართლე დაკითხვის ინიციატორ მხარეს გადასცემს მოწმის ჩვენებას როგორც წერილობითი, ისე ელექტრონული ფორმით.

დაცვის მხარეს უფლება აქვს წინასასამართლო სხდომაზე დააყენოს შუამდგომლობა მაგისტრატი მოსამართლის წინაშე მოწმედ დაკითხული პირის ჩვენების დაუშვებელ მტკიცებულებად ცნობის შესახებ, თუ მიიჩნევს, რომ პირი მაგისტრატი მოსამართლის წინაშე მოწმედ კანონის არსებითი დარღვევით დაიკითხა.

გამოძიების სტადიაზე დასაკითხი პირის ადგილამყოფლის მიხედვით მაგისტრატი მოსამართლის წინაშე შეიძლება ასევე დაიკითხოს პირი, თუ:

ა) საქართველოს საერთაშორისო ხელშეკრულების, ინდივიდუალური შეთანხმების ან ნაცვალგების პირობების საფუძველზე შემოსულია უცხო სახელმწიფოს კომპეტენტური ორგანოს შუამდგომლობა სამართლებრივი დახმარების აღმოჩენის შესახებ;

ბ) დასაკითხი პირი გამოძახებულია „სისხლის სამართლის სფეროში თანამშრომლობის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-7 მუხლით დადგენილი წესით.

გამოძიების სტადიაზე პირის მოწმედ დაკითხვის წესები არ ვრცელდება ბრალდებულზე.

დაკითხვის ზოგადი წესი. დაკითხვის დაწყებამდე სასამართლო ადგენს მოწმის ვინაობას. სასამართლო, ფიცის დადების შემდეგ, მოწმეს განუმარტავს უფლება-მოვალეობებს, რა საქმეზეა გამოძახებული, რომ ვალდებულია თქვას ყველაფერი, რაც იცის საქმესთან დაკავშირებით, და აფრთხილებს ჩვენების მიცემაზე უარის თქმისათვის ან ცრუ ჩვენების მიცემისათვის სისხლის სამართლებრივი პასუხისმგებლობის თაობაზე, ასევე განუმარტავს, რომ იგი ვალდებული არ არის, მისცეს დანაშაულის ჩადენაში თავისი ან ახლო ნათესავის მამხილებელი ჩვენება. სასამართლო ასევე ადგენს, რა დამოკიდებულება აქვს მოწმეს ბრალდებულთან და დაზარალებულთან.

დაკითხვის დაწყებისთანავე მოწვევის ინიციატორმა მხარემ მოწმეს უნდა შესთავაზოს, თქვას ყველაფერი, რაც იცის საქმესთან დაკავშირებით. დასაკითხი აყალიბებს ჩვენებას თავისუფალი თხრობის ფორმით, რომლის შეწყვეტა დაუშვებელია, მაგრამ თუ დასაკითხი პირი საუბრობს იმ გარემოებებზე, რომელიც ამკარად არ ეხება საქმეს, მოსამართლეს მხარის შუამდგომლობით შეუძლია მისი შეჩერება. **მოწმის ასეთ ჩვენებას ჩვენების თავისუფალი თხრობა ეწოდება.**

ამის შემდეგ დასაკითხ პირს მისი ჩვენების შევსებისა და დაზუსტების მიზნით შეიძლება დაკითხვის ინიციატორმა დაუსვას შეკითხვები.

შემაჯავებელია კითხვა ისეთი გარემოების შესახებ, რაზეც დასაკითხმა პირმა ჩვენების თავისუფალი გადმოცემის დროს არაფერი თქვა, რაც მან გამოტოვა ამა თუ იმ მოსაზრებით.

დამაჯუსტებელია კითხვა, რომელიც აკონკრეტებს რაიმე გარემოების შესახებ მიცემულ ჩვენებას.

წოდესაც მაგისტრაცი მთავარ მოწმის წინაშე დაკითხვას აწარმოებს მხარე, რომლის ინიციატივითაა გამოძახებული მოწმე, ასეთ დაკითხვას პირდაპირი დაკითხვა ეწოდება.

პირდაპირი დაკითხვისას დაუშვებელია პასუხის მიმანიშნებელი შეკითხვების დასმა.

პირდაპირი დაკითხვის შემდეგ მოწმისაა ლმდევე მხარე უფლებამოსილია აწარმოოს მოწმის ჯვარედინი დაკითხვა. ე.ი. ჯვარედინი დაკითხვაა ისეთი დაკითხვა, რომელსაც აწარმოებს ის მხარე, რომლის ინიციატივითაც მოწმე არ გამოუძახებიათ.

მოწმე შეიძლება დაიკითხოს მხოლოდ იმ გარემოებების შესახებ, რომელსაც მნიშვნელობა აქვს საქმისათვის.

თუ საჭიროა მოწმის სანდოობის დადგენა, შეიძლება მას დაუსვან კითხვა ნასამართლეობის შესახებ.

მოწმე ჩვენებას იძლევა სიტყვიერად. თუ მოწმეს უჭირს სიტყვიერად აღწეროს მოვლენა, რომლის თვითმხილველიც იგი იყო, მას შეუძლია თავისი ჩვენება ჩამოაყალიბოს სხვა ნიშნობრივი ფორმით, სახელდობრ, ნახაზის, სქემის, ჩანახატის ან სხვა ამგვარი სახით.

დაკითხვისას მოწმეს უფლება აქვს გამოიყენოს მის ხელთ არსებული დოკუმენტი, ჩანაწერი ან ინფორმაციის შემცველი სხვა ობიექტი. ამას ძირითადად მიმართავენ მაშინ, როდესაც დასაკითხი პირი თანამიმდევრობით ვერ აყალიბებს ჩვენებას ან თუ მოწმეს შეიძლება გადაავიწყდეს რაიმე გარემოება.

მხარეებს შეუძლიათ დასაკითხ პირს მოსთხოვონ დოკუმენტი, ჩანაწერი ან ინფორმაციის შემცველი სხვა ობიექტი, რომელსაც იგი იყენებდა დაკითხვისას, ხოლო შემომწმების შემდეგ დაუბრუნონ მას ან დაურთონ საქმეს.

დაკითხვისას მხარეებს შეუძლიათ მოწმეს წარუდგინონ საქმეზე დართული საგანი, დოკუმენტი ან ინფორმაციის შემცვე-

ლი სხვა ობიექტი. იგი ძირითადად გამოიყენება მაშინ, როდესაც ამით შესაძლებელია სწორი ჩვენების მიცემა, მონმისათვის რაიმე გარემოების მოგონება, ე.ი. აღდგენა.

საპროცესო კანონმდებლობით, ყრუ-მუნჯის და მძიმედ დაავადებულის დაკითხვის განსხვავებული წესებია დადგენილი.

შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირის ან/და მძიმედ დაავადებულის გამოკითხვა/დაკითხვა. შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირის ან/და მძიმედ დაავადებულის გამოკითხვა/დაკითხვის წესს ადგენს საპროცესო კოდექსის 117-ე მუხლი.

შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირის გამიკითხვა/დაკითხვა უნდა განხორციელდეს შეზღუდვის შესაბამისი კორექტივების გათვალისწინებით, რათა უზრუნველყოფილ იქნეს მის მიერ პირდაპირი და არაპირდაპირი მონაწილის როლის ეფექტიანი განხორციელება.

ყრუს და სმენადაქვეითებულის გამოკითხვა/დაკითხვაში მონაწილეობას იღებს თარჯიმანი, რომელმაც იცის ჟესტური ენა. თუ დასაკითხი პირი ყრუა, მისთვის შეკითხვების დასმა შეიძლება წერილობით, ხოლო თუ ის მუნჯია, მას შეუძლია შეკითხვებზე პასუხები წერილობით გასცეს.

მძიმედ დაავადებული გამოკითხვა/დაკითხვა მხოლოდ ექიმის ნებართვით. თუ საჭიროა, მძიმე ავადმყოფის დაკითხვა უნდა მოხდეს ექიმის თანდასწრებით.

სასამართლოში საქმის არსებითი განხილვის დროს მონმის დაკითხვის წესი. როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ, მონმის დაკითხვა შეიძლება როგორც გამოძიების სტადიაზე, ისე საქმის არსებითი განხილვის დროს. სასამართლოში საქმის არსებითი განხილვის დროს მონმის დაკითხვის წესს ადგენს საპროცესო კოდექსის 118-ე მუხლი. სასამართლოში საქმის არსებითი განხილვისას დაკითხვა როგორც ბრალდების, ისე დაცვის მონმე.

ბრალდების მონმის დაკითხვას იწყებს ბრალდების მხარე. როდესაც ბრალდების მხარე ამონურავს შეკითხვებს, ამის შემ-

დეგ დაკითხვას აგრძელებს დაცვის მხარე. დაცვის მხარემ შეიძლება დასვას საკონტროლო კითხვა.

საკონტროლოა კითხვა, რომელიც დაესმევა მოწმეს იმისათვის, რომ შემონმდეს განსაზღვრული გარემოებების შესახებ მის მიერ მიცემული ჩვენების სისწორე.

დაცვის მოწმის დაკითხვას იწყებს დაცვის მხარე, აგრძელებს ბრალდების მხარე.

მოწმე უნდა დაიკითხოს სხვა მოწმეთაგან განცალკევებით. ამასთანავე, სასამართლო იღებს ზომებს, რათა ერთ საქმეზე გამოძახებულ მოწმეებს დაკითხვის დამთავრებამდე ერთმანეთთან ურთიერთობა არ ჰქონდეთ. დაკითხვის დასრულების შემდეგ მოსამართლემ უნდა განუმარტოს მოწმეს სასამართლო სხდომაზე დასწრების უფლება.

საქმის არსებითი განხილვისას არ დაიკითხება ის მოწმე, რომელიც დასაკითხად ვერ გამოცხადდება სასამართლოში შემდეგი გარემოებების გამო:

ა) არსებობს მისი სიცოცხლის მოსპობის ან ჯანმრთელობის გაუარესების რეალური საფრთხე, რამაც შეიძლება ხელი შეუშალოს მის დაკითხვას საქმის არსებითი განხილვის დროს;

ბ) იგი დიდი ხნით ტოვებს საქართველოს ტერიტორიას;

გ) ეს აუცილებელია დაცვის სპეციალური ღონისძიების გამოყენებასთან დაკავშირებით;

ასეთ შემთხვევაში, საქმის არსებითი განხილვის სხდომაზე ქვეყნდება მისი წინასასამართლო ჩვენება. ეს ჩვენება არ შეიძლება საფუძვლად დაედოს გამამტყუნებელ განაჩენს, თუ იგი არ დადასტურდება პირის ბრალეულობის დამადასტურებელი სხვა მტკიცებულებით.

დაკითხვასთან დაკავშირებით შეიძლება გავაკეთოთ შემდეგი დასკვნა: გამოძიების დროს პირის მოწმედ დაკითხვის წესით იზღუდება დაცვის მხარის უფლება, რაც არღვევს შეჯიბრობითობის პრინციპს. კერძოდ, საპროცესო კოდექსის 114-ე მუხლის მე-2 ნაწილის თანახმად, ბრალდების მხარის შუამდგომლობით გამოძიების ადგილის ან მოწმის ადგილსამყოფლის მიხედვით მაგისტრატი მოსამართლის წინაშე მოწმედ შეიძლე-

ბა დაიკითხოს გამოსაკითხი პირი, თუ არსებობს ფაქტი ან/და ინფორმაცია, რომელიც დააკმაყოფილებდა ობიექტურ პირს, რათა დაესკვნა პირის მიერ სისხლის სამართლის საქმის გარემოებათა დასადგენად საჭირო ინფორმაციის შესაძლო ფლობის ფაქტი, და ეს პირი გამოკითხვაზე უარს ამბობს. ამავე კოდექსის 114-ე მუხლის მე-10 ნაწილის თანახმად, ან მუხლის მე-2 ნაწილით გათვალისწინებულ შემთხვევაში დაცვის მხარე მოწმის დაკითხვას არ ესწრება.

მოცემული ხარვეზი გამოსწორდება იმ შემთხვევაში, თუ საპროცესო კოდექსის 114-ე მუხლის მე-2 ნაწილი შემდეგი შინაარსით ჩამოყალიბდება: „მხარის შუამდგომლობით გამოძიების ადგილის ან მოწმის ადგილსამყოფლის მიხედვით მაგისტრალი მოსამართლის წინაშე მოწმედ შეიძლება დაიკითხოს გამოსაკითხი პირი, თუ არსებობს ფაქტი ან/და ინფორმაცია, რომელიც დააკმაყოფილებდა ობიექტურს პირს, რათა დაესკვნა პირის მიერ სისხლის სამართლის საქმის გარემოებათა დასადგენად საჭირო ინფორმაციის შესაძლო ფლობის ფაქტი, და ეს პირი გამოკითხვაზე უარს ამბობს. ასეთ შემთხვევაში მოწმის დაკითხვაში მონაწილეობას იღებს საპირისპირო მხარე“. ხოლო საპროცესო კოდექსის 114-ე მუხლის მე-10 ნაწილის შინაარსი ამოღებული იქნება.

ამოღება დაწესდა. ჩხრეკა და ამოღება საგამოძიებო მოქმედებებია და ატარებენ იძულების ღონისძიების ბუნებას, რადგან მათი ჩატარებით იზღუდება ადამიანის ფუნდამენტური უფლებები, დაცული და გარანტირებული საქართველოს კონსტიტუციითა და ადამიანის უფლებათა შესახებ საერთაშორისო აქტებით. ამასთან, „ეს არის იძულების ყველაზე სერიოზული ღონისძიება, რომელიც ნებადართულია როგორ შიდასახელმწიფოებრივი, ისე საერთაშორისო სისხლის საპროცესო სამართლით და ადამიანის უფლებების დაცვის საერთაშორისო ინსტრუმენტებით.“⁴⁸ 1950 წლის 4 ნოემბრის ადამიანის უფლე-

⁴⁸ ტრექსელი შ., სარა ჯ. ადამიანის უფლებები სისხლის სამართლის პროცესში, თბილისი: ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტი, საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოსთან ერთად, 2010, გვ. 452

ბათა და ძირითად თავისუფლებათა დაცვის კონვენციის მერვე მუხლი პირდაპირ მოიცავს პირადი და ოჯახური ცხოვრების დაცულობის უფლებას, რომლის თანახმად, ყველას აქვს უფლება, რომ დაცული იყოს მისი პირადი და ოჯახური ცხოვრება, საცხოვრისი და მიმონერა. დაუშვებელია ამ უფლების განხორციელებაში საჯარო ხელისუფლების ჩარევა, გარდა ისეთი შემთხვევისა, როდესაც ასეთი ჩარევა ხორციელდება კანონის შესაბამისად და აუცილებელია დემოკრატიულ საზოგადოებაში ეროვნული უშიშროების, საზოგადოებრივი უსაფრთხოების, ქვეყნის ეკონომიკური კეთილდღეობის ინტერესებისათვის, უნესრუგობისა და დანაშაულის თავიდან ასაცილებლად ან მორალის, ანდა სხვათა უფლებებისა და თავისუფლებების დასაცავად.⁴⁹ ზემოაღნიშნული აგრეთვე განმტკიცებულია სამოქალაქო და პოლიტიკური უფლებების შესახებ საერთაშორისო პაქტის მე-17 მუხლით, რომლის მიხედვით: „არავინ უნდა დაექვემდებაროს მის პირად და ოჯახურ ცხოვრებაში, მისი საცხოვრებლის შეუვალობის ან კორესპონდენციის საიდუმლოების თვითნებურ ან უკანონო ჩარევას ან მისი ღირსებისა და რეპუტაციის უკანონო ხელყოფას“⁵⁰. პირადი და ოჯახური ცხოვრების, პირადი სივრცისა და კომუნიკაციის ხელშეუხებლობის უფლება უმნიშვნელოვანესი უფლებაა, რადგან იგი ერთის მხრივ გულისხმობს „ინდივიდის შესაძლებლობას, პირადად, საკუთარი შეხედულებისამებრ, დამოუკიდებლად, შექმნას და განავითაროს თავისი კერძო ცხოვრება“⁵¹, ხოლო მეორე მხრივ წარმოადგენს „ნეგატიურ დამცავ უფლებას, რაც იმას ნიშნავს, რომ ის განამტკიცებს ინდივიდის ნეგატიურ მდგომარეობას (sta-

⁴⁹ ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა დაცვის კონვენცია, <https://matsne.gov.ge/ka/document/view/1208370?publication=0>, უკანასკნელად იქნა გადამოწმებული - 10.02.2020წ.

⁵⁰ საერთაშორისო პაქტი - სამოქალაქო და პოლიტიკური უფლებების შესახებ, <https://matsne.gov.ge/ka/document/view/1398335?publication=0>, უკანასკნელად იქნა გადამოწმებული - 10.02.2020წ.

⁵¹ უსენაშვილი ჯ., პირადი ცხოვრების ხელშეუხებლობის უფლების რეალიზაციის პრობლემა სასამართლოს კონტროლს დაქვემდებარებული ოპერტიულ-სამძებრო ღონისძიებების წარმოებისას, ჟ. სამართალი, 2012, 2, გვ: 85

tus negatives) სახელმწიფოს მიმართ, რაც ამ უკანასკნელს ავალდებულებს „თავი შორს დაიჭიროს“ ინდივიდისგან, არ ჩაერიოს ადამიანის ცხოვრების და საქმიანობის სფეროში“. ⁵²

ჩხრეკა და ამოღება ექვემდებარება სასამართლო კონტროლს. „შეიძლება არსებობდეს სამი სახის სამართლებრივი საფუძველი ჩხრეკის ან ამოღების ჩატარებისათვის:

ა) მოსამართლის მიერ წინასწარ გაცემული განჩინება ჩხრეკის ან ამოღების ჩატარების შესახებ.

ბ) გადაუდებელი აუცილებლობის შემთხვევაში გამოძიების დადგენილება. (120-ე მუხლის 1-ლი ნაწ.).

გ) ე. წ. გადაუდებელი აუცილებლობის ე. წ. გადაუდებელი აუცილებლობა. ⁵³

არსებობს სასამართლო კონტროლის ორი ფორმა:

ა) წინასწარი ანუ „სანებართვო“;

ბ) შემდგომი ანუ „შემოწმებითი“.

წინასწარი ანუ „სანებართვო“ სასამართლო კონტროლი გულისხმობს საგამოძიებო მოქმედების ჩატარებამდე მოსამართლის (სასამართლო) განჩინების მიღებას წინასწარ, საგამოძიებო მომედების ჩატარებამდე (საგამოძიებო მოქმედების ჩატარებაზე ნებართვის მიღება მის დაწყებამდე). განჩინების მისაღებად წარდგენილი მტკიცებულებების საკმარისობა უნდა შეფასდეს ყოველ კონკრეტულ საქმეზე ინდივიდუალურად. „ფაქტებისა და ინფორმაციის ერთობლიობა, რაც შეიძლება არ იყოს საკმარისი რომელიმე სისხლის სამართლის საქმეზე საგამოძიებო მოქმედების ჩასატარებლად, სხვა შემთხვევაში, შესაძლებელია საკმარისი აღმოჩნდეს დასაბუთებული ვარაუდის არსებობისთვის, რაც, თავის მხრივ საგამოძიებო მოქმედების ჩასატარებლად ნებართვის გაცემის სტანდარტს წარმოად-

⁵² საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს გადაწყვეტილება N454 „ლევან სირილაძე საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ 2008 წლის 19 დეკემბერი II(1) გვ:პ აღნიშნული გადაწყვეტილება ხელმისაწვდომია: <https://www.constcourt.ge/ge/legal-acts/judgments>

⁵³ თბილისის სააპელაციო სასამართლოს 2016 წ.-ის 14 ივლისის განჩინება, 1გ/1197, გვ:ბ, აღნიშნული გადაწყვეტილება ხელმისაწვდომია <http://library.court.ge/judgements/5232016-07-20.pdf>

გენს.⁵⁴ თუმცა, „დანაშაულის ჩადენის თაობაზე დასაბუთებული ვარაუდის სტანდარტის არსებობა ცალსახად არ ნიშნავს სხვადასხვა საგამოძიებო მოქმედების, მათ შორის ჩხრეკის ჩასატარებლად ნებართვის გაცემისათვის საკმარისი საფუძველის არსებობას, ვინაიდან საპროცესო კანონმდებლობის სპეციალური მუხლი აღნიშნული საგამოძიებო მოქმედების ჩატარებისათვის ანებსებს დამატებით მოთხოვნებს“⁵⁵.

ჩხრეკა-ამოღების შუამდგომლობის შედგენისას პროკურორმა სავალდებულოდ უნდა მიუთითოს შემდეგი მონაცემები:

- მითითება თუ რომელი საგამოძიებო მოქმედების ჩატარებას ითხოვს პროკურორი

- შუამდგომლობის წარმდგენი პირის სახელი და გვარი, უშუალო თანამდებობა

- შუამდგომლობის შედგენის თარიღი

- შუამდგომლობის შედგენის ადგილი

- რა საქმეზე მიმდინარეობს გამოძიება (კვალიფიკაცია)

- საქმის ფაქტობრივი გარემოებები

- რა საგამოძიებო მოქმედებები განხორციელდა ჩხრეკის/ამოღების მოთხოვნის ჩატარებამდე (არსებობის შემთხვევაში)

- კონკრეტულად სად და ვისთან არის ჩხრეკა/ამოღება ჩასატარებელი;

- რატომ არის ჩხრეკა/ამოღება ჩასატარებელი, ანუ უნდა დასაბუთდეს საქმესთან კავშირი და ძეგნის საჭიროება; ამოღების შემთხვევაში უნდა მიუთითოს კონკრეტული ადგილსამყოფელი

- საგამოძიებო ორგანოს მითითება, რომელმაც უნდა ჩატაროს ჩხრეკა/ამოღება

- საგამოძიებო მოქმედების ჩატარების ვადა

- პროკურორის ხელმოწერა

⁵⁴ მჭედლიძე ნ., საქართველოს საერთო სასამართლოების მიერ ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის გამოყენების სტანდარტები, თბილისი 2017, გვ: 157

⁵⁵ თბილისის სააპელაციო სასამართლოს 2015 წ.-ის 10 თებერვალი განჩინება 1გ/132 გვ:3 აღნიშნული გადაწყვეტილება ხელმისაწვდომია <http://library.court.ge/judgements/45982015-02-17.pdf>

შუამდგომლობას კი უნდა დაურთოს სისხლის სამართლის საქმის მასალები.

სასამართლო შუამდგომლობის განხილვის შედეგად იღებს ერთ-ერთ შემდეგ გადაწყვეტილებას: ან გასცემს განჩინებას ან უარს ამობობს საგამოძიებო მოქმედების ჩატარებაზე.

სასამართლომ მიღებულ განჩინებაში უნდა მიუთითოს შემდეგი მონაცემები:

- „განჩინების შედგენის თარიღი
- განჩინების შედგენის ადგილი
- მოსამართლის სახელი და გვარი
- პირი, რომელმაც მას შუამდგომლობით მიმართა

• ის უძრავ-მოძრავი ქონება, სადაც ნებადართულია საგამოძიებო მოქმედების ჩატარება, და ის ფიზიკური ან იურიდიული პირი, რომელიც მას ფლობს (თუ მისი ვინაობა ცნობილია)

• ჩხრეკის ან ამოღების დროს აღმოსაჩენი და ამოსაღები სავარაუდო საგანი, ნივთი, ნივთიერება ან სხვა ობიექტი და მისი გვარეობითი ნიშნები

• ფიზიკური პირი, რომლის პირადი ჩხრეკაც უნდა ჩატარდეს

• განკარგულება საგამოძიებო მოქმედების ჩატარების შესახებ, იმის ზუსტი მითითებით, თუ რა არის მისი არსი და ვისზე ვრცელდება ის

• წინააღმდეგობის განცემისას იძულების პროპორციული ზომის გამოყენების უფლება

- განჩინების მოქმედების ვადა
- პირი ან ორგანო, რომელმაც უნდა შეასრულოს განჩინება
- მოსამართლის ხელმოწერა.

ხოლო, იმ შემთხვევაში თუ სასამართლო არ აკმაყოფილებს შუამდგომლობას, განჩინებაში უნდა დაასაბუთოს საგამოძიებო მოქმედების ჩასატარებლად განჩინების გაცემაზე უარის თქმის მიზეზი.

შემდგომი ანუ „შემონმებითი“ სასამართლო კონტროლი გულისხმობს საგამოძიებო მოქმედების ჩატარებას მოსამართ-

ლის (სასამართლო) განჩინების გარეშე გადაუდებელი აუცილებლობის საფუძველზე და საგამოძიებო მოქმედების ჩატარების კანონერების საკითხის შემოწმების მიზნით, მოსამართლისათვის (სასამართლოსათვის) შესაბამისი მასალების წარდგენას კანონით დადგენილ წესით და ვადაში.

ამოლება და ჩხრეკა საგამოძიებო მოქმედებებია და მიმართულია მტკიცებულებათა მოპოვებისაენ. ამოლება და ჩხრეკა ტარდება დასაბუთებული ვარაუდის საფუძველზე.

როგორც ჩხრეკის, ასევე ამოლების ჩატარებას აქვს ერთი და იგივე მიზანი. ამოლება და ჩხრეკა ტარდება იმ მიზნით, აღმოაჩინონ და ამოლონ:

- ა) საქმისათვის მნიშვნელობის მქონე საგანი;
- ბ) საქმისათვის მნიშვნელობის მქონე დოკუმენტი;
- გ) საქმისათვის მნიშვნელობის მქონე ნივთიერება;
- დ) საქმისათვის მნიშვნელობის მქონე ინფორმაციის შემცველი სხვა ობიექტი.

ჩხრეკის ჩატარება შეიძლება აგრეთვე:

- ა) ძებნილი პირის აღმოსაჩენად;
- ბ) გვამის აღმოსაჩენად.

მაგალითად, გამოძიებელი აწარმოებს X სისხლის სამართლის საქმეს, „ა“-ს კუთვნილი მობილური ტელეფონის ქურდობის ფაქტზე, საქართველოს სსკ-ის 177-ე მუხლის მეორე ნაწილის „ა“ ქვეპუნქტით გათვალისწინებული დანაშაულის ნიშნებით, ამასთან, ბრალდებულმა გამოკითხვის ოქმში ზუსტად მიუთითა ლომბარდი, რომელშიც ჩააბარა ფარულად დაუფლებული მობილური ტელეფონი. ცხადია, გამოძიებელმა ამ შემთხვევაში უნდა ჩაატაროს ამოლება და არა ჩხრეკა, ვინაიდან მოცემულ შემთხვევაში ნივთის ძებნის არანაირი საჭიროება არ იკვეთება

მოვიყვანოთ კიდევ ერთი მაგალითი, გამოძიებელმა დაიწყო გამოძიება სისხლის სამართლის X საქმეზე, „ა“-ს მიერ ნარკოტიკული საშუალების უკანონო შეძენა-შენახვის ფაქტზე, საქართველოს სსკ-ის 260-ე მუხლის პირველი ნაწილით გათვალისწინებული დანაშაულის ნიშნებით, რამეთუ ოპერატი-

ული ინფორმაციით დასტურდებოდა, რომ „ა“ (პირი, კონკრეტული მონაცემებით) „BMW“ მარკის (სახელმწიფო ნომერი XX-000-XX) ავტომანქანით გადაადგილდებოდა ქალაქი ბორჯომიდან ქალაქი ხაშურის მიმართულელებით და თან უნდა ჰქონოდა ნარკოტიკული საშუალება. სახეზე ნამდვილად გვაქვს გადაუდებელი აუცილებლობით ჩხრეკის ჩატარების საფუძველი, რადგან „ა“-მ შესაძლოა გაანადგუროს, გადამალოს ან/და გაასაღოს სავარაუდო ნარკოტიკული საშუალება.

ამასთანავე აღსანიშნავია თბილისის სააპელაციო სასამართლოს განმარტება ზემოაღნიშნულ საკითხთან დაკავშირებით, კერძოდ „სისხლის სამართლის საქმეზე ჩხრეკისა და ამოღების ჩასატარებლად დასაბუთებული ვარაუდის სტანდარტი იდენტური არ არის. იმისათვის, რომ ამოღების ჩასატარებლად საკმარისი დასაბუთებული ვარაუდი იყოს სახეზე, უნდა არსებობდეს ინფორმაცია ამოსაღები ობიექტის ამა თუ იმ ადგილზე, ამა თუ იმ პირთან არსებობის შესახებ და იმავდროულად მის დასაძებნად დამატებითი ძალისხმევა არ უნდა იყოს საჭირო. აღნიშნულისგან განსხვავებით, ჩხრეკის ჩატარება შედარებით განსხვავებულ სტანდარტს უწესებს შუამდგომლობის აღმძვრელ მხარეს და გულისხმობს არა მარტო იმ ინფორმაციის მიწოდებას, რომ ამოსაღები ობიექტი იმყოფება გარკვეულ ადგილზე, გარკვეულ პირთან, არამედ იმის მითითებასაც, რომ მის აღმოსაჩენად საჭიროა ძებნა, რაც გამყარებული უნდა იყოს შუამდგომლობაზე თანდართული დოკუმენტებით. ამოღებისაგან განსხვავებით, ჩხრეკა უფრო მეტად ზღუდავს კერძო საკუთრებას, მფლობელობას და პირადი ცხოვრების ხელშეუხებლობას. ამიტომ, მოსამართლე ერთნაირი საზომით ვერ მიუდგება ჩხრეკისა და ამოღების შუამდგომლობათა გადაწყვეტას“.⁵⁶

სწორედ ზემოაღნიშნულს ეყრდნობა თბილისის სააპელაციო სასამართლოს საგამოძებო კოლეგიის 2015 წლის 10 თე-

⁵⁶ თბილისის სააპელაციო სასამართლოს 2015 წ.-ის 11 თებერვალი განჩინება 1გ/139 გვ:4 აღნიშნული გადაწყვეტილება ხელმისაწვდომია <http://library.court.ge/judgements/29402015-02-16.pdf>

ბერვლის გადაწყვეტილება, საქართველოს ფინანსთა სამინისტროს საგამოძიებო სამსახურის საგამოძიებო დეპარტამენტის თბილისის მთავარი სამმართველოს პირველის სამმართველოს წარმოებაში არსებულ სისხლის სამართლის საქმეზე, სხვადასხვა მენარმე სუბიექტების მიერ სახელმწიფო ქონების მოტყუებით დაზიანების ფაქტზე, საქართველოს სსკ-ის 185-ე მუხლის მესამე ნაწილის „ბ“ ქვეპუნქტით გათვალისწინებული დანაშაულის ნიშნებით.

საქმის გარემოებების მიხედვით პროკურორი ითხოვდა საგამოძიებო მოქმედების - ჩხრეკის ჩასატარებლად ნებართვის გაცემას, რათა სხვადასხვა მენარმე სუბიექტების იურიდიული მისამართებიდან ამოღებული ყოფილიყო აღნიშნული საწარმოების 2013 წლის 1 იანვრიდან, 2015 წლის 6 თებერვლამდე პერიოდის სამენარმეო საქმიანობასთან დაკავშირებული სრული დოკუმენტაცია (საბუღალტრო, სადამფუძნებლო და იურიდიული) და შავი ჩანაწერები.

სასამართლომ განმარტა, რომ „ძირითადად ჩხრეკის ჩატარება მოთხოვნილია ისეთი ინფორმაციისა და დოკუმენტაციის ამოსაღებად, რომელთა ძებნა საწარმოში, როგორც წესი, აუცილებელი არ არის, რამეთუ საწარმოს სამენარმეო საქმიანობისა და საბუღალტრო საქმიანობის ამსახველი დოკუმენტაცია, ინახება საწარმოს ადმინისტრაციულ შენობაში, ბუღალტერთან. საქმის მასალებში არ მოიპოვება არანაირი ინფორმაცია იმის თაობაზე, რომ აღნიშნული დოკუმენტაცია შესაძლებელია იყოს გადამალული და რომ, სწორედ ამიტომ არის აუცილებელი ჩხრეკის ჩატარება და გადამალული დოკუმენტაციის დაძებნა. სხვა შემთხვევაში, თუკი გამოძიებისათვის საჭირო დოკუმენტაციის მოპოვება შესაძლებელია სხვა საგამოძიებო მოქმედებით, ჩხრეკის ჩატარების თაობაზე პროკურორის შუამდგომლობის დაკმაყოფილების წინაპირობები არ არსებობს. რაც შეეხება შავი ჩანაწერების დაძებნას და ამოღებას, საქმის მასალები ასევე არ იძლევა დასაბუთებული ვარაუდის საფუძველს, რომ შუამდგომლობაში მითითებული კომპანიები აწარმოებდნენ შავ ბუღალტერიას. მხოლოდ ზოგ-

ადი მითითება, რომ შესაძლებელია არსებობდეს შავი ჩანაწერები (დასაბუთებული ვარაუდის სტანდარტისათვის საჭირო ყოველგვარი მტკიცებულების გარეშე), შუამდგომლობის დაკმაყოფილების საფუძველი ვერ გახდება“.⁵⁷

ამდენად, როგორც პირველი ინსტანციის, ასევე მეორე ინსტანციის სასამართლომ არ დააკმაყოფილა პროკურორის მოთხოვნა და განმარტა, რომ მართალია მოცემულ შემთხვევაში დასაბუთებული ვარაუდის სტანდარტით სახეზე იყო საქართველოს სსკ-ის 185-ე მუხლის მესამე ნაწილის „ბ“ ქვეპუნქტით გათვალისწინებული დანაშაულის ნიშნები, თუმცა საქმის გარემოებების მიხედვით სახეზე არ იყო დასაბუთებული ვარაუდის სტანდარტით ნივთის ძებნის აუცილებლობა.

შესაბამისად, „ჩხრეკა უნდა ჩატარდეს როგორც უკიდურესი ღონისძიება.“⁵⁸

ჩხრეკა და ამოღების ატარებს გამომძიებელი ან პროკურორი. განსხვავებულია ჩხრეკისა და ამოღების ჩატარების საფუძველი. მოსამართლის განჩინება ჩხრეკა-ამოღების ჩასატარებლად ნებართვის გაცემის შესახებ „არ შეიძლება დაეფუძნოს მხოლოდ ოპერატიულ/არასაპროცესო ინფორმაციას. სახეზე უნდა იყოს მტკიცებულებითი ხასიათის ინფორმაცია, როგორიცაა მაგალითად, გამოკითხვის ოქმი, რომლის სანდოობა შუამდგომლობის ავტორის მიერ სათანადოდ იქნება დასაბუთებული და რაც დაადასტურებს ჩხრეკა-ამოღების ჩატარების საჭიროება“.⁵⁹ იმ შემთხვევაში კი, თუ აუცილებელი ხდება გარკვეულ ადგილზე, გარკვეულ პირთან შენახული, საქმისათვის მნიშვნელობის მქონე საგნის, დოკუმენტის, ნივთიერების ან ინფორმაციის შემცველი სხვა ობიექტის ამოღე-

⁵⁷ თბილისის სააპელაციო სასამართლოს 2015 წ.-ის 10 თებერვალის განჩინება 1გ/132 გვ:3 აღნიშნული გადაწყვეტილება ხელმისაწვდომია <http://library.court.ge/judgements/45982015-02-17.pdf>

⁵⁸ ხუციშვილი ე., ვერძეული ს., ხარვეზები და რეკომენდაციები სისხლის სამართლის მართლმსაჯულებაში, თბილისი, 2012, გვ. 34

⁵⁹ საქართველოს სისხლის საპროცესო სამართალი, კერძო ნაწილი, თბილისი: მერიდიანი, 2017 გვ: 440

ბა და მის ამოსაღებად ძებნა არ არის საჭირო, ადგილი აქვს ამოღების ჩატარებას და არა ჩხრეკას”.⁶⁰

„გადაუდებელი აუცილებლობის“ ე. წ. „გადაუდებელი აუცილებლობა“ არის ისეთი შემთხვევა, როდესაც ჩხრეკის ჩასატარებლად სახეზე არ არის არც სასამართლოს განჩინება და არც გამომძიებლის დადგენილება. ამ მხრივ საინტერესოა თბილისის სააპელაციო სასამართლოს საგამოძებო კოლეგიის განმარტება „პოლიციის თანამშრომელი შეიძლება თვითონ შეესწროს დანაშაულის ფაქტს ან წავიდეს გამოძახებაზე (შეტყობინებაზე) ისე რომ არ იცოდეს იმ პირთა ვინაობა ვისი გაჩხრეკაც შეიძლება აუცილებელი გახდეს, ვერც ერთ ასეთ შემთხვევაში ვერ იარსებებს გამომძიებლის დადგენილება, რადგანაც პოლიციისთვის (საგამოძიებო ორგანოსათვის) უცნობია სავარაუდოდ გასაჩხრეკი ან შესაძლო დასაკავებელი პირის (პირების) ვინაობა, შესაბამისად ვერც დადგენილება ვერ იქნება გამოტანილი. დანაშაულზე წასწრებისას ან გამოძახებისას შემთხვევის ადგილზე მისვლისას შეიძლება აუცილებელი იყოს პირის განიარაღება და გამომძიებელი ამ დროს ვერ დაიწყებს პირის ვინაობის დადგენას და დადგენილების შედგენას, მან დაუყოვნებლივ უნდა განაიარაღოს პირი, რაც უთანაბრდება პირად ჩხრეკას, რადგანაც იარაღის ამოსაღებად ჩატარებული პირადი ჩხრეკა მთავრდება იარაღის ამოღებით — პირის განიარაღებით. ეს არის სწორედ გადაუდებელი აუცილებლობის ე. წ. გადაუდებელი აუცილებლობა, როდესაც არსებობს სიცოცხლისა და ჯანმრთელობის ხელყოფის რეალური საფრთხე, გამომძიებლისათვის (პოლიციელისათვის) უცნობია გასაჩხრეკი პირის ვინაობა და ასეთ შემთხვევებში დასაშვებია პირადი ჩხრეკა (პირის განიარაღება) მოსამართლის განჩინების ან გამომძიებლის დადგენილების გარეშე. ასეთი დასკვნის საფუძველს გვაძლევს საქართველოს სსსკ-ს 119-ე, 120-ე, 121-

⁶⁰ თბილისის სააპელაციო სასამართლოს 2015 წ.-ის 11 თებერვალის განჩინება 1გ/139 გვ:3 აღნიშნული გადაწყვეტილება ხელმისაწვდომია <http://library.court.ge/judgments/29402015-02-16.pdf>

ე და 112-ე მუხლების ერთობლივი სისტემატიკური განმარტება და ამ მუხლების ნორმატიული შინაარსი⁶¹.

ამოღება არის გამომძიებლის ან პროკურორის მიერ საქმისთვის მნიშვნელობის მქონე საგნის, დოკუმენტის, ნივთიერების ან ინფორმაციის შემცველი სხვა ობიექტის იმ პირისათვის ჩამორთმევა, რომელთანაც ინახება იგი და მათი ძებნა საჭირო არ არის.

ამოღების დროს საქმისათვის მნიშვნელობის მქონე საგანი, დოკუმენტი, ნივთიერება ან ინფორმაციის შემცველი სხვა ობიექტი უნდა ჩამოერთვას პირს ან ამოღებულ იქნეს, თუ არსებობს დასაბუთებული ვარაუდი, რომ ისინი ინახება გარკვეულ ადგილზე ან გარკვეულ პირთან და მისი ძებნა საჭირო არ არის.

ამოღების ჩატარებისათვის საჭიროა ფაქტობრივი და სამართლებრივი საფუძვლების (წინაპირობების) არსებობა.

ამოღების ჩატარების ფაქტობრივ საფუძვლებში იგულისხმება დასაბუთებული ვარაუდი, რომ საგანი, დოკუმენტი, ნივთიერება ან ინფორმაციის შემცველი სხვა ობიექტი ინახება გარკვეულ ადგილზე ან გარკვეულ პირთან და მისი ძებნა საჭირო არ არის.

ამოღების სამართლებრივი საფუძვლებია:

ა) მთსამართლის (სასამართლოს) განჩინება ამოღების ჩატარების შესახებ;

ბ) პროკურორის ან გამომძიებლის დადგენილება ამოღების ჩატარების შესახებ, გადაუდებელი აუცილებლობის შემთხვევაში.

ამოღება შეიძლება ჩაატაროს გამომძიებელმა ან პროკურორმა. იმისათვის რომ დაიგეგმოს ამოღების ჩატარება, საჭირო არ უნდა იყოს ამოღების ობიექტის ძებნა, ე.ი. ზუსტად უნდა იყოს დადგენილი:

ა) ამოღების ჩატარების ადგილი;

ბ) ამოსაღები ობიექტი.

⁶¹ თბილისის სააპელაციო სასამართლოს 2015 წ.-ის 11 თებერვალის განჩინება 1გ/139 გვ:პ აღნიშნული გადაწყვეტილება ხელმისაწვდომია <http://library.court.ge/judgements/29402015-02-16.pdf>

მაგალითად, მონმის ჩვენება მტკიცებულებაა და იძლევა ინფორმაციას, რომ გატაცებული საგანი შეინახა მეგობრის სარდაფში და ასახელებს მისამართს.

ამოღების ადგილის წინასწარ დადგენაში ყოველთვის არ იგულისხმება ამოსაღები ობიექტის ზუსტი ადგილმდებარეობის წინასწარი ცოდნა. მაგალითად, თუ ამოღებული უნდა იქნეს დანესებულების საბუღალტრო დოკუმენტაცია, არ არის აუცილებელი, წინასწარ ზუსტად ვიცოდეთ ოფისის რომელ სართულზე, რომელ ოთახშია განთავსებული ამოსაღები დოკუმენტაცია. მთავარია, გარკვეული იყოს, რომ ეს დოკუმენტაცია ინახება დანესებულების ოფისში.

იმისათვის, რომ ჩატარდეს საგნის ამოღება, ამოსაღები საგნის ადგილმდებარეობასთან ერთად წინასწარ უნდა იყოს გარკვეული ამოსაღები საგნის ინდივიდუალური ნიშნები. მაგალითად, ამოსაღებია მკვლელობის მცდელობის შედეგად დაზარალებულის ტანსაცმელი და წინასწარ ცნობილია, კონკრეტულად რა უნდა იქნეს ამოღებული, ტარდება ამოღება. მაგრამ, თუ ამოღებული უნდა იქნეს ბრალდებულის ტანსაცმელი და კონკრეტულად არ არის ცნობილი, რა ტანსაცმელი უნდა იქნეს ამოღებული, ე.ი. ცნობილია ტანსაცმლის მხოლოდ სავარაუდო აღწერილობა და სავარაუდებელია მასზე დანაშაულის კვალი (სისხლი), ტარდება ჩხრეკა.

იმისათვის, რომ დოკუმენტის ამოსაღებად დაიგეგმოს ამოღების ჩატარება, აუცილებელი არ არის ამოსაღები დოკუმენტების ზუსტი რაოდენობისა და ინდივიდუალური ნიშნების წინასწარი ცოდნა. მაგალითად, საბუღალტრო დოკუმენტაციის ამოსაღებად ტარდება ამოღება და არა ჩხრეკა, მიუხედავად იმისა, რომ დოკუმენტების ზუსტი რაოდენობა და ზუსტი დასახელება შეიძლება უცნობი იყოს. ამ შემთხვევაში საკმარისია ამოსაღები დოკუმენტაციის ნიშნების ცოდნა, რომელი წლისაა დოკუმენტაცია და რა სახისაა იგი.

ამოღება მოხდება იძულებით, თუ:

ა) ამოღებისას უარს განაცხადებენ ამოსაღები ობიექტის ნებაყოფლობით გადაცემაზე;

ბ) ამოსაღები ობიექტი წარმოდგენილი იქნა არასრულად.

ჩხრეკა არის გამომძიებლის ან პროკურორის მიერ საქმის სათვისმნიშვნელობის მქონე საგნის, დოკუმენტის, ნივთიერების ან ინფორმაციის შემცველი სხვა ობიექტის იმ პირისათვის იძულებით ჩამორთმევა, რომელთანაც ინახება იგი და მათ აღმოსაჩენად საჭიროა ძებნა⁶².

ჩხრეკის დროს საქმისათვის მნიშვნელობის მქონე საგანი, დოკუმენტი, ნივთიერება და ინფორმაციის შემცველი სხვა ობიექტი იძულებით უნდა ჩამოერთვას პირს, თუ არსებობს დასაბუთებული ვარაუდი, რომ ის ინახება გარკვეულ ადგილზე ან გარკვეულ პირთან და მის აღმოსაჩენად საჭიროა ძებნა.

ჩხრეკა ყველა შემთხვევაში ატარებს იძულებით ხასიათს.

ამოლებას და ჩხრეკას გააჩნია საერთო მიზანი. სახელდობრ, მათი მიზანია, რომ აღმოაჩინონ და ამოიღონ:

- ა) საქმისათვის მნიშვნელობის მქონე საგანი;
- ბ) საქმისათვის მნიშვნელობის მქონე დოკუმენტი;
- გ) საქმისათვის მნიშვნელობის მქონე ნივთიერება;
- დ) ინფორმაციის შემცველი სხვა ობიექტი.

განსხვავება ჩხრეკისა და ამოლებას შორის შემდეგში მდგომარეობს:

1) ჩხრეკის დროს წარმოებს გადამალული ობიექტების მოძებნა, ხოლო ამოლების დროს წარმოებს ობიექტების ნებაყოფლობით გაცემა ან იძულებით ჩამორთმევა;

2) ჩხრეკა ყოველთვის ატარებს იძულებით ხასიათს, ხოლო ამოლება – ნებაყოფლობითი ხასიათისაა, ხოლო ზოგჯერ იძულებით ხასიათს ატარებს.

ჩხრეკის ჩატარებისათვის საჭიროა ფაქტობრივი და სამართლებრივი საფუძვლების (წინაპირობების) არსებობა.

ჩხრეკის ჩატარების ფაქტობრივ საფუძვლებში იგულისხმება დასაბუთებული ვარაუდი, რომ საგანი, დოკუმენტი, ნივთიერება ან ინფორმაციის შემცველი სხვა ობიექტი ინახება გარკვეულ ადგილზე ან გარკვეულ პირთან და მის აღმოსაჩენად საჭიროა ძებნა.

⁶² Р.Х. Якуров, уголовный процесс, Москва, 1998, ст. 252.

ჩხრეკის სამართლებრივი საფუძვლებია:

ა) მოსამართლის (სასამართლოს) განჩინება;

ბ) პროკურორის ან გამოძიებლის დადგენილება ჩხრეკის ჩატარების შესახებ, გადაუდებელი აუცილებლობის შემთხვევაში;

გ) თუ არსებობს დასაბუთებული ვარაუდი, რომ დაკავებულს აქვს იარაღი ან აპირებს თავიდან მოიშოროს დანაშაულის ჩადენაში მისი მამხილებელი მტკიცებულებები, დამკავებელ თანამდებობის პირს უფლება აქვს, ამ კოდექსით გათვალისწინებული წესით ჩაატაროს პირადი ჩხრეკა სასამართლოს განჩინების გარეშე, რაც აღინიშნება დაკავების ოქმში.

ამრიგად, ამოღების და ჩხრეკის საფუძველია დასაბუთებული ვარაუდი, რომ საქმისათვის მნიშვნელობის მქონე საგანი, დოკუმენტი, ნივთიერება ან ინფორმაციის შემცველი სხვა ობიექტი ინახება გარკვეულ ადგილზე ან გარკვეულ პირთან.

ამოღება და ჩხრეკა ისეთი საგამოძიებო მოქმედებებია, რომლებიც ზღუდავენ კონსტიტუციით გათვალისწინებულ ადამიანის ძირითად უფლებებსა და თავისუფლებებს. კონსტიტუციის მე-15 მუხლის მე-2 პუნქტის თანახმად, ადამიანის პირადი სივრცე და კომუნიკაცია ხელშეუხებელია. არავის აქვს უფლება შევიდეს საცხოვრებელ ან სხვა მფლობელობაში მფლობელი პირის ნების საწინააღმდეგოდ, აგრეთვე ჩაატაროს ჩხრეკა. ამ უფლების შეზღუდვა დასაშვებია მხოლოდ კანონის შესაბამისად, დემოკრატიულ საზოგადოებაში აუცილებელი სახელმწიფო ან საზოგადოებრივი უსაფრთხოების უზრუნველყოფის ან სხვათა უფლებების დაცვის მიზნით, სასამართლოს გადანყვეტილებით ან მის გარეშეც, კანონით გათვალისწინებული გადაუდებელი აუცილებლობისას. გადაუდებელი აუცილებლობისას უფლების შეზღუდვის შესახებ არაუგვიანეს 24 საათისა უნდა ეცნობოს სასამართლოს, რომელიც შეზღუდვის კანონიერებას ადასტურებს მიმართვიდან არაუგვიანეს 24 საათისა.

ამოღებისა და ჩხრეკის ჩატარების წესი საპროცესო კოდექსის 120-ე მუხლშია ჩამოყალიბებული.

ამილებისა და ჩხრეკის წესი. ამილებისა და ჩხრეკის დან-
ყებაზე გამოძიებული ამონებს საგამოძიებო მოქმედებაში
ჩაბმულ მონაწილეებს, განუმარტავს მათ უფლებებსა და მოვალე-
ობებს, ამოღებისა და ჩხრეკის ჩატარების წესებს. ამოღებისა და
ჩხრეკის ჩატარება ღამით, გადაუდებელი აუცილებლობის
გარეშე, დაუშვებელია. ამოღებისა და ჩხრეკის ჩატარებისას შეი-
ძლება გამოიყენონ დანაშაულის კვალისა და ნივთიერ მტკიცე-
ბულებათა აღმოჩენის, ფიქსაციისა და ამოღების მეცნიერულ-
ტექნიკური საშუალებები და მეთოდები. გამომძიებელს
(პროკურორს) უფლება აქვს საგნის, დოკუმენტის, ნივთიერე-
ბის თუ ინფორმაციის შემცველი სხვა ობიექტის აღმოსაჩენად და
ამოსაღებად შევიდეს საცავში, სადგომში, სათავსში ან სხვა
მფლობელობაში, ამოღების ან ჩხრეკის ჩატარების შესახებ სასა-
მართლოს განჩინების, ხოლო გადაუდებელი აუცილებლობის
შემთხვევაში – გამომძიებლის დადგენილების საფუძველზე.
სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 120-ე მუხლის
პირველი ნაწილის თანახმად, „ამოღების ან ჩხრეკის ჩატარების
შესახებ სასამართლოს განჩინების, ხოლო გადაუდებელი აუცი-
ლებლობის შემთხვევაში – გამომძიებლის დადგენილების საფუძ-
ველზე გამომძიებელს უფლება აქვს, საგნის, დოკუმენტის, ნივ-
თიერების თუ ინფორმაციის შემცველი სხვა ობიექტის აღმო-
საჩენად და ამოსაღებად შევიდეს საცავში, სადგომში, სათავს-
ში ან სხვა მფლობელობაში“. ამასთან, გადაუდებელი აუცილე-
ბლობის დროს ჩხრეკის და ამოღების ობიექტზე მისული გამომძ-
იებლის/პროკურორის მიერ განსახორციელებელი მოქმედება
იგივეა, რაც სასამართლოს განჩინების საფუძველზე ჩატარე-
ბული მოქმედება.⁶³

ამოღებისა და ჩხრეკის დანყების წინ გამომძიებელი ვალ-
დებულია სასამართლოს განჩინება, ხოლო გადაუდებელი აუცი-
ლებლობის შემთხვევაში – დადგენილება გააცნოს პირს, რო-
მელთაგანაც ტარდება ამოღება და ჩხრეკა, რაც კანონმდებლო-
ბის იმპერატიულ მოთხოვნას წარმოადგენს, ამ მხრივ საინტერე-

⁶³ თუმანიშვილი გ., სისხლის სამართლის პროცესი, ზოგადი ნაწილის მი-
მოხილვა, თბილისი: იურისტების სამყარო, 2014.

საო საქართველოს უზენაესი სასამართლოს 2016 წლის 19 მაისის განჩინება, რომლის თანახმადაც, „ზ. მ-ას საცხოვრებელ სახლში ჩხრეკის დაწყებამდე, გამომძიებელს გასაჩხრეკი ობიექტის მესაკუთრისათვის არ წარუდგენია დადგენილება გადაუდებელი აუცილებლობის გამო ჩხრეკის ჩატარების თაობაზე, რასაც პირდაპირ ითვალისწინებს საპროცესო კანონი. ამიტომ აღნიშნული დადგენილების წარუდგენლობა ეჭვქვეშ აყენებს თვით ჩხრეკის ჩატარების ლეგიტიმურობას იმ შემთხვევაში, როდესაც არ არსებობს ისეთი უკიდურესი ვითარება“.⁶⁴

გამომძიებლის (პროკურორის) დადგენილების (განჩინების) გაცნობის ფაქტს პირი ადასტურებს ხელმოწერით.

გამომძიებელს უფლება აქვს, ამოღების ან ჩხრეკის ადგილზე მყოფ ან იქ მისულ პირებს ამოღების ან ჩხრეკის დამთავრებამდე აუკრძალოს წასვლა, ერთმანეთთან ან სხვა პირთან ურთიერთობა, რაც აღინიშნება ოქმში.

განჩინების, ხოლო გადაუდებელი აუცილებლობის შემთხვევაში – დადგენილების წარდგენის შემდეგ გამომძიებელი პირს, რომელთაგანაც ტარდება ამოღება ან ჩხრეკა, სთავაზობს ამოსაღები საგნის, დოკუმენტის, ნივთიერების თუ ინფორმაციის შემცველი სხვა ობიექტის ნებაყოფლობით გადაცემას. ამოსაღები ობიექტის ნებაყოფლობით გადაცემის შემთხვევაში, აღნიშნული ფაქტი ფიქსირდება ოქმში (ჩხრეკის), ხოლო მის ნებაყოფლობით გადაცემაზე უარის თქმის ან მისი არასრულად გადაცემის შემთხვევაში ამოღება ხდება იძულებით.

ჩხრეკისას იძებნება და ამოიღება ის საგანი, დოკუმენტი, ნივთიერება თუ ინფორმაციის შემცველი სხვა ობიექტი, რომელიც აღნიშნულია განჩინებაში ან დადგენილებაში. ასევე ამოღებული უნდა იქნეს ინფორმაციის შემცველი ყველა სხვა ობიექტი, რომელსაც შესაძლოა მტკიცებულების მნიშვნელობა ჰქონდეს ამ საქმისათვის ან რომელიც აშკარად მიუთითებს სხვა დანაშაულზე, აგრეთვე სამოქალაქო ბრუნვიდან ამოღე-

⁶⁴ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს 2016 წ.-ის 19 მაისის განჩინება 609აპ-15 აღნიშნული გადაწყვეტილება ხელმისაწვდომია <http://prg.supremecourt.ge/DetailViewCrime.aspx>

ბული საგანი, დოკუმენტი, ნივთიერება თუ ინფორმაციის შემცველი სხვა ობიექტი. მაგალითად, გამომძიებელი ანარმოებს X სისხლის სამართლის საქმეს, საქართველოს სსკ-ის 260-მუხლის შესამე ნაწილის „ბ“ ქვეპუნქტით გათვალისწინებული დანაშაულის ნიშნებით, აქვს სასამართლოს განჩინება, „ა“-ს საცხოვრებელი ბინის ჩხრეკის თაობაზე, მიდის ობიექტზე და ჩხრეკისას აღმოაჩინა არა მხოლოდ საძიებო ნივთი, რაც განჩინებაში იყო მითითებული, არამედ ცეცხლსასროლი იარაღი. თუმცა განჩინებაში ეწერა, რომ ბინაში ჩხრეკის ჩატარება ესაჭიროებოდა სავარაუდო ნარკოტიკული საშუალების აღმოსაჩენად. ასეთ დროს გამომძიებელმა უნდა ამოიღოს და დალუქოს, არა მხოლოდ განჩინებაში მითითებული სავარაუდო ნარკოტიკული საშუალება, არამედ ცეცხლსასროლი იარაღიც.

ჩხრეკისა და ამოღების დროს აღმოჩენილი საგანი, დოკუმენტი, ნივთიერება თუ ინფორმაციის შემცველი სხვა ობიექტი, თუ შესაძლებელია, ამოღებამდე უნდა წარედგინოს ამ საგამომძიებო მონაწილე პირებს, შემდეგ ამოღებულ უნდა იქნეს, დანვრილებით აღინეროს, დაილუქოს და შესაძლებლობის შემთხვევაში შეიფუტოს. შეფუთულ ნივთზე ლუქის გარდა აღინიშნება თარიღი და იმ პირთა ხელმოწერები, რომლებიც მონაწილეობდნენ საგამომძიებო მოქმედებაში. არ დაილუქება დოკუმენტი, რომლის ამოღებაც ხდება მისი შინაარსის გამო.

ამოღების და ჩხრეკის ჩატარებისას გამომძიებელს უფლება აქვს გააღოს დაკეტილი საცავი, სადგომი, და სათავსი, თუ გასაჩხრეკი უარს ამბობს ნებაყოფლობით გააღოს ისინი.

დასაშვებია ჩხრეკის ან/და ამოღების ადგილზე მყოფი პირის პირადი ჩხრეკა, თუ არსებობს დასაბუთებული ვარაუდო, რომ მან დამალა ამოსაღები საგანი, დოკუმენტი, ნივთიერება თუ ინფორმაციის შემცველი სხვა ობიექტი. ასეთი შემთხვევა ითვლება გადაუდებელ აუცილებლობად და პირადი ჩხრეკა ტარდება სასამართლოს განჩინების და გამომძიებლის დადგენილების გარეშე. მოცემული შემთხვევა პირადი ჩხრეკის სახეა. ჩხრეკის ან/და ამოღების კანონიერებას ამონებს სასამართლო საპროცესო კოდექსით გათვალისწინებუ-

ლი წესით. კერძოდ, ჩატარებული პირადი ჩხრეკის დაკანონება ხდება საერთო წესით. გადაუდებელი აუცილებლობით ჩატარებული პირადი ჩხრეკის კანონიერად ცნობის შუამდგომლობით პროკურორი საგამოძიებო მოქმედების დაწყებიდან 24 საათში მიმართავს სასამართლოს გამოძიების ადგილის ან საგამოძიებო მოქმედების ჩატარების ადგილის მიხედვით.

იურიდიული პირის შენობაში ჩხრეკა-ამოღება ხორციელდება საერთო წესით, თუმცა არსებობს სპეციალური დანაწესი, კერძოდ, საქართველოს სსსკ-ის 120-ე მუხლის მეცხრე ნაწილის თანახმად, იურიდიული პირის ან ადმინისტრაციული ორგანოს შენობაში ამოღება ან ჩხრეკა უნდა ჩატარდეს მისი ხელმძღვანელის ან წარმომადგენლის დასწრებით.

ჩხრეკა/ამოღებაზე დასწრების სავალდებულობა განისაზღვრება იურიდიული პირის ან ადმინისტრაციული ორგანოს ინტერესების სფეროდან გამომდინარე, კერძოდ: თუ ამოსაღები მტკიცებულება განეკუთვნება იურიდიულ პირს, მაშინ მისი დასწრება სავალდებულოა და დაუსწრებლობა კანონის დარღვევაა.

ზემოაღნიშნულ საკითხთან დაკავშირებით საინტერესოა თბილისის სააპელაციო სასამართლოს საგამოძიებო კოლეგიის 2015 წლის 16 იანვრის გადაწყვეტილება. საქმის ფაქტობრივი გარემოებების მიხედვით, 2015 წლის 6 იანვარს, შსს გორის რაიონული სამმართველოს გამოძიებლის მიერ იმ საფუძველით, რომ დაყოვნება გამოიწვევდა საქმისათვის მნიშვნელოვანი მტკიცებულების გადამალვა-განადგურებას, გადაუდებელი აუცილებლობის მოტივით ქ. გ.-ში, ს.-ს ქუჩა NXX-ში მდებარე სათამაშო კლუბ „კ.“-ში დ. მ.-ს მიმართ ჩატარდა საგამოძიებო მოქმედება ამოღება, შედეგად ამოღებული იქნა: ერთჯერადი შპრიცი; თეთრი ფერის პოლიეთილენის ბოთლი; თეთრი ფერის პოლიეთილენის პარკი, მასში მოთავსებული ქვითრით და პლასტმასის ნივთებით; თეთრი ფერის „ნოკიას“ ფირმის ტელეფონი; ლურჯი ფერის ღუტის ქურთუკი, მომწვანო ფერის მცენარეული მასა და თეთრი ფერის პლასტმასის ბოთლი, რომელშიც მოთავსებულია გაურკვეველი

სითხე.⁶⁵ გორის რაიონული სასამართლომ ჩატარებული საგამოძიებო მოქმედება ცნო უკანონოდ, იმ საფუძველით, რომ საგამოძიებო მოქმედებას არ ეწეებოდა კლუბ „კ“-ს წარმომადგენელი. ზემოაღნიშნული გადაწყვეტილება ბრალდების მხარის მიერ გასაჩივრებულ იქნა სააპელაციო ინსტანციის სასამართლოში, რომელმაც ჩატარებული საგამოძიებო მოქმედება ცნო კანონიერად.

უნდა აღინიშნოს, რომ „მოცემულ შემთხვევაში, საგამოძიებო მოქმედება - ამოღება ჩატარდა ფიზიკური პირის დ. მ.-ს და არა სათამაშო კლუბ „კ.-ს“ მიმართ. შესაბამისად, იურიდიული პირის უფლებების შეზღუდვას და მისი ინტერესების შელახვას ადგილი არ ჰქონია და საგამოძიებო მოქმედების ჩატარების დროს მისი წარმომადგენლის დასწრების აუცილებლობა საჭირო არ იყო. რაც შეეხება პოლიციის თანამშრომლების სათამაშო კლუბ „კ.-ს“ შენობაში შესვლას და დ. მ.-ს მიმართ საგამოძიებო მოქმედების ჩატარებას, საქმის მასალების მიხედვით, სამართალდამცავები თავად კლუბის თანამშრომლებმა გამოიძახეს და მოითხოვეს საექვო პირის შემოწმება. ამასთან, საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კანონმდებლობა იცნობს ტერმინს - „პირს, რომელთანაც ტარდება ამოღება ან ჩხრეკა“ (სსსკ-ის 120-ე მუხლის მე-2 ნაწილი). სწორედ ამ პირის (ფიზიკურის და იურიდიულის) უფლებები და ინტერესები უნდა იყოს დაცული საგამოძიებო მოქმედების ჩატარებისას და მასზე უნდა განხორციელდეს მკაცრი სასამართლო კონტროლი“.⁶⁶

საბოლოოდ უნდა აღინიშნოს, რომ „იურიდიული პირის ან ადმინისტრაციული ორგანოს წარმომადგენლის დასწრება ჩხრეკის ან ამოღების დროს სავალდებულოა იმ შემთხვევაში,

⁶⁵ თბილისის სააპელაციო სასამართლოს 2015 წ.-ის 16 იანვარი განჩინება 1გ/48 აღნიშნული გადაწყვეტილება ხელმისაწვდომია <http://library.court.ge/judgements/2022015-02-13.pdf>

⁶⁶ თბილისის სააპელაციო სასამართლოს 2015 წ.-ის 16 იანვარი განჩინება 1გ/48, გვ. 2, აღნიშნული გადაწყვეტილება ხელმისაწვდომია <http://library.court.ge/judgements/2022015-02-13.pdf>

როდესაც ამოსაღები საგანი ან დოკუმენტაცია განეკუთვნება უშუალოდ იურიდიული პირის ან ადმინისტრაციული ორგანოს ინტერესის სფეროს, ან/და საგამოძიებო მოქმედების ჩატარებით შესაძლებელია შეიზღუდოს მათი უფლებები და კანონიერი ინტერესები”.⁶⁷

პირადი ჩხრეკა. ცოცხალ პირს უტარდება პირადი ჩხრეკა, რომელსაც აწესრიგებს საპროცესო კოდექსის 121-ე მუხლი.

თუ არსებობს ჩხრეკის საფუძველი, პროკურორს, გამომძიებელს, დაკავების უფლებამოსილებით აღჭურვილ პირს უფლება აქვს დასაბუთებული ვარაუდის არსებობისას პირადი ჩხრეკით ამოიღონ საქმისათვის მნიშვნელობის მქონე საგანი, დოკუმენტი, ნივთიერება თუ ინფორმაციის შემცველი სხვა ობიექტი, რომელიც აღმოჩენილია:

- ა) პირის ტანსაცმელზე;
- ბ) მის ხელთ არსებულ ნივთში;
- გ) სატრანსპორტო საშუალებაში;
- დ) სბეულზე ან სხეულში.

პირად ჩხრეკაზე ვრცელდება ჩხრეკისათვის საპროცესო კანონით (სსსკ-ის 120-ე მუხლი) დადგენილი წესი. „გადაუდებელი აუცილებლობის გამო პირადი ჩხრეკის ჩატარება ძირითადად ხდება არასტანდარტულ, არასამუშაო პირობებში, დანაშაულის შესახებ ინფორმაციის მიღებისთანავე, დაუყოვნებლივ”.⁶⁸

ამგვარი პირადი ჩხრეკის ჩასატარებლად (იხევე როგორც სხვა ნებისმიერი საგამოძიებო მოქმედების ჩასატარებლად) დასაბუთებული ვარაუდის სტანდარტს აწესებს⁶⁹. სასამართლოს განჩინების ან საგამომძიებლის დადგენილების გარეშე

⁶⁷ თბილისის სააპელაციო სასამართლოს 2015 წ.-ის 16 იანვარი განჩინება 1გ/48 გვ:2 აღნიშნული გადაწყვეტილება ხელმისაწვდომია <http://library.court.ge/judgements/2022015-02-13.pdf>

⁶⁸ თბილისის სააპელაციო სასამართლოს 2014 წ.-ის 3 ოქტომბერი განჩინება 1გ/983 გვ:4 აღნიშნული გადაწყვეტილება ხელმისაწვდომია <http://library.court.ge/judgements/24332014-10-09.pdf>

⁶⁹ საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის კომენტარი, თბილისი, 2015, გვ. 393;

პირადი ჩხრეკა შეიძლება ჩატარდეს, თუ არსებობს დასაბუთებული ვარაუდი, რომ:

ა) დაკავებულს აქვს იარაღი;

ბ) დაკავებული აპირებს თავიდან მოიშოროს დანაშაულის ჩადენაში მისი მამხილებელი მტკიცებულებები.

ჩხრეკის შედეგები აღინიშნება დაკავების ოქმში. ამ შემთხვევაში ოქმში პირადი ჩხრეკის თაობაზე არ დგება. პირადი ჩხრეკის კანონიერებას ამონმებს სასამართლო 112-ე მუხლით გათვალისწინებული წესით. კერძოდ, გადაუდებელი აუცილებლობით ჩატარებული პირადი ჩხრეკის კანონიერად ცნობის შუამდგომლობით პროკურორი საგამოძიებო მოქმედების დაწყებიდან 24 საათში მიმართავს სასამართლოს გამოძიების ადგილის ან საგამოძიებო მოქმედების ჩატარების ადგილის მიხედვით.

დამკავებელი ფიზიკური პირი უფლებამოსილია განაიარაღოს დაკავებული.

თუ პირად ჩხრეკას თან სდევს გაშიშვლება, იგი უნდა ჩაატაროს იმავე სქესის პირმა. ამ დროს დასაშვებია მხოლოდ იმავე სქესის პირთა მონაწილეობა.

ამოლება და ჩხრეკა დიპლომატიური წარმომადგენლობის შენობაში და დიპლომატიურ წარმომადგენელთან. ამოლებისა და ჩხრეკის სპეციფიკური წესია დადგენილი დიპლომატიური წარმომადგენლობის შენობაში და დიპლომატიურ წარმომადგენელთან.

დაუშვებელია დიპლომატიური წარმომადგენლობის ტერიტორიაზე, დიპლომატიური იმუნიტეტის მქონე პირის, აგრეთვე მისი ოჯახის მიერ დაკავებული შენობასა და სატრანსპორტო საშუალებაში ამოლების ან ჩხრეკის ჩატარება. ამრიგად, ამოლებისა და ჩხრეკის განსაკუთრებული წესი მოქმედებს:

ა) დიპლომატიური წარმომადგენლობის ტერიტორიაზე;

ბ) დიპლომატიური იმუნიტეტის მქონე პირზე;

გ) დიპლომატიური იმუნიტეტის მქონე პირის მიერ დაკავებულ შენობაზე;

დ) დიპლომატიური იმუნიტეტის მქონე პირის ოჯახის წევრის მიერ დაკავებულ შენობაზე;

ე) დიპლომატიური იმუნიტეტის მქონე პირის სატრანსპორტო საშუალებაზე;

ვ) დიპლომატიური იმუნიტეტის მქონე პირის ოჯახის წევრის სატრანსპორტო საშუალებაზე.

იმისათვის, რომ ჩატარდეს დიპლომატიური წარმომადგენლობის ტერიტორიაზე, დიპლომატიური იმუნიტეტის მქონე პირის, მის ან/და მისი ოჯახის წევრების მიერ დაკავებულ შენობასა და სატრანსპორტო საშუალებაში ამოღება და ჩხრეკა, აუცილებელია ამ დიპლომატიური წარმომადგენლობის ხელმძღვანელის თანხმობა ან თხოვნა.

ამოღების ან ჩხრეკის ჩასატარებლად დიპლომატიური წარმომადგენლობის ხელმძღვანელის თანხმობის გამოთხოვა ხდება საქართველოს საგარეო საქმეთა სამინისტროს მეშვეობით. „საქართველოს სსსკ-ის 122-ე მუხლი არაფერს ამბობს იმასთან დაკავშირებით, თუ თანხმობის მიღების შემდეგ რა პროცედურის დაცვით უნდა მოხდეს ზემოაღნიშნულ პირებთან და ობიექტებში ამოღების ან ჩხრეკის ჩატარება. კერძოდ, უნდა გავრცელდეს, თუ არა ამ შემთხვევებზე ამოღებისა და ჩხრეკის ჩატარების საქართველოს სსსკ-ის 112-ე, 119-ე, 120-ე, 121-ე მუხლებით დადგენილი წესი, შესაძლებელია თუ არა დიპლომატიური წარმომადგენლობის ტერიტორიაზე და დიპლომატიური წარმომადგენელთან ამოღებისა და ჩხრეკის ჩატარება გადაუდებელი აუცილებლობით, საგარეო საქმეთა სამინისტროდან თანხმობის მიღების შემდეგ უნდა მიმართოს თუ არა პროკურორმა სასამართლოს განჩინების გაცემის შუამდგომლობით, არის თუ არა განჩინების გაცემა აუცილებელი ამგვარი ამოღების და ჩხრეკის ჩასატარებლად და ა.შ. თუმცა იმის გათვალისწინებით, რომ ზემოაღნიშნულ დანესებულებასთან თუ პირებთან ჩხრეკის ან ამოღების ჩატარება მხოლოდ დიპლომატიური წარმომადგენლობის ხელმძღვანელის თანხმობით ან თხოვნით არის შესაძლებელი. ამგვარი თანხმობის ან თხოვნის არარსებობის პირობებში, დაუშვებელია ზემოაღნიშნულ პირებთან და ობიექტებში ამოღების ან ჩხრეკის ჩატარება რო-

გორც სასამართლო განჩინებით, ისე გადაუდებელი აუცილებლობით სასამართლო განჩინების გარეშე”.⁷⁰

ცხადია ვერ დავეთანხმებით პროფესორ ლ. ფაფიაშვილის მოსაზრებას, რომ „თანხმობის მოპოვების შემთხვევაში არ არის საჭირო სასამართლოსთვის მიმართვა ჩატარებული ამოღება/ჩხრეკის დაკანონების მიზნით“.⁷¹ მოვიყვანოთ კონკრეტული მაგალითი: გამომძიებელს ხელთ აქვს დოკუმენტალურად დადასტურებული დიპლომატიური წარმომადგენლობის ხელმძღვანელის თანხმობა დიპლომატიური წარმომადგენლობის ტერიტორიაზე ამოღების წარმოებასთან დაკავშირებით, ამასთან არსებობს გადაუდებელი აუცილებლობის ვითარება. ამ შემთხვევაში გამომძიებელმა შესაბამისი დადგენილების საფუძველზე უნდა განახორციელოს საგამომძიებო მოქმედება-ამოღება. რის შედეგადაც პროკურომა უნდა მიმართოს სასამართლოს შუამდგომლობით, გადაუდებელი აუცილებლობის გამო ჩატარებული საგამომძიებო მოქმედების კანონიერად ცნობის თაობაზე. როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ დიპლომატიური წარმომადგენლის ტერიტორიაზე თუ დიპლომატიური იმინიტეტის მქონე პირთან ჩატარებულ ჩხრეკა-ამოღებას მხოლოდ ერთი ძირეული განსხვავება აქვს სხვა სტანდარტულ შემთხვევასთან, ესაა თანხმობა ან თხოვნა. სხვა მხრივ გამოიყენება საპროცესო კოდექსის მე-15 თავით გათვალისწინებული მოთხოვნები.

დიპლომატიური წარმომადგენლობის შენობაში და დიპლომატიურ წარმომადგენელთან ამოღების და ჩხრეკის ჩატარებას სავალდებულოა ესწრებოდეს საქართველოს საგარეო საქმეთა სამინისტროს წარმომადგენელი. ხოლო თუ ამოღება და ჩხრეკა ტარდება დიპლომატიური წარმომადგენლობის შენობაში, საპროცესო კოდექსის 120-ე მუხლის მე-9 ნაწილის საფუძველზე, ამოღებას ან ჩხრეკას ასევე უნდა ეს-

⁷⁰ საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის კომენტარი, თბილისი: მერიდიანი 2015, გვ: 394

⁷¹ საქართველოს სისხლის საპროცესო სამართალი, კერძო ნაწილი, თბილისი: მერიდიანი, 2017, გვ. 470

წრებოდეს დიპლომატიური წარმომადგენლობის ხელმძღვანელი ან წარმომადგენელი.

ჩხრეკა, ამოღება და დაყადაღება მასმედიის, გამომცემლობის რედაქციაში, სამეცნიერო, საგანმანათლებლო, რელიგიური, საზოგადოებრივი ორგანიზაციების და პოლიტიკური პარტიების სათავეებში. დაუშვებელია მასმედიის, გამომცემლობის რედაქციაში, სამეცნიერო, საგანმანათლებლო, რელიგიურ, საზოგადოებრივ ორგანიზაციებსა და პოლიტიკური პარტიის სათავეებში არსებული იმ საგნის, დოკუმენტის, ნივთიერების თუ ინფორმაციის შემცველი სხვა სამეცნიერო, საგანმანათლებლო ობიექტის ჩხრეკა, ამოღება ან/და დაყადაღება, რომლის მიმართაც არსებობს საჯაროდ გავრცელების გონივრული მოლოდინი. ოპერატიულ-სამძებრო/გამოძიების ორგანოები და ადვოკატი/საადვოკატო ოფისი არ განეკუთვნება ჩამოთვლილ ორგანიზაციებს. ამდენად, ეს სპეციალური წესები არ ვრცელდება ოპერატიულ-სამძებრო ორგანოებზე/გამოძიებლებსა და ადვოკატზე. მიგვაჩნია, რომ საპროცესო კოდექსში უნდა იყოს სპეციალური წესები, რომლებიც დაარეგულირებს ოპერატიულ სამძებრო/საგამოძიებო ორგანოებში ადვოკატთან ან/და საადვოკატო ოფისში ჩატარებულ საგამოძიებო მოქმედებებს იმგვარად, რომ გამოირიცხოს ოპერატიულ-სამძებრო ორგანოებისათვის/გამოძიებლის და ადვოკატის პროფესიული საქმიანობისთვის ხელის შეშლა და უზრუნველყოფილ იქნას ოპერატიულ-სამძებრო ორგანოების/გამოძიებლის და ადვოკატის პროფესიული საიდუმლოების პრინციპის დაცვა. „საადვოკატო ოფისში ან ადვოკატთან საგამოძიებო მოქმედებების განხორციელება სპეციალური წესების გარეშე (რომელიც დამატებით გარანტიებს დაადგენდა ადვოკატთა პროფესიული საიდუმლოების დაცვის თვალსაზრისით) ქმნის პროფესიული საიდუმლოების ხელყოფის დამატებით რისკებს. პროფესიული საიდუმლოების ხელყოფა კი, შესაძლებელია აისახოს მართლმსაჯულების განხორციელების პროცესზე და დაარღვიოს სამართლიანი სასამართლოს პრინციპები. აღნიშნულ დასკვნას აკეთებს ევროპული სასამართლო

საქმეში ნიმიცი გერმანიის წინააღმდეგ⁷². „ხოლო საქმეში რომენი და შმიტი ლუქსემბურგის წინააღმდეგ (Roemen and Schmit), ევროპულმა სასამართლომ გააკრიტიკა მოსამართლის ბრძანება საადვოკატო ოფისში ჩხრეკის ჩატარების შესახებ მისი ძალიან ზოგადი შინაარსის და არაზუსტი ფორმულირებების გამო“⁷³.

საპროცესო კოდექსში უნდა მოხდეს სპეციალური წესების შემუშავება, რაც შექმნის მყარ გარანტიებს ოპერატიულ-სამძებრო ორგანოების/გამომძიებლის და ადვოკატის/საადვოკატო ოფისის მიმართ საგამომძიებო მოქმედების და სხვა საპროცესო მოქმედებების განხორციელებისას პროფესიული საიდუმლოების დაცვის უზრუნველსაყოფად.

ეს აკრძალავს არ ვრცელდება იმ შემთხვევაზე, როდესაც არსებობს დასაბუთებული ვარაუდი, რომ ამოსაღები საგანი, დოკუმენტი, ნივთიერება თუ ინფორმაციის შემცველი სხვა ობიექტი დანაშაულის საგანი ან იარაღია.

სასამართლო უფლებამოსილია გამოიტანოს განჩინება ჩხრეკის, ამოღების ან/და დაყადაღების შესახებ მხოლოდ იმ შემთხვევაში, როდესაც არსებობს აშკარა და დამაჯერებელი დასაბუთება, რომ აღნიშნული საგამომძიებო მოქმედების ჩატარება არ გამოიწვევს საქართველოს კონსტიტუციით დაცული სიტყვის, აზრის, სინდისის თავისუფლების, აღმსარებლობის, რწმენის ან გაერთიანების უფლების ხელყოფას. ეს საგამომძიებო მოქმედება უნდა ჩატარდეს ეფექტიანი და ამ უფლებათა და თავისუფლებათა ყველაზე მინიმალურად შემზღუდველი ფორმით.

დაბოლოს, ამოღებული ობიექტის დაბრუნების წესს აწესრიგებს საპროცესო კოდექსის 124-ე მუხლი. თუ ამოღებული საგანი, დოკუმენტი, ნივთიერება თუ ინფორმაციის შემცველი სხვა ობიექტი გამომძიებელმა (პროკურორმა) სასამართლოში მტკიცებულებად არ წარადგინა, იგი, როგორც წესი, უბრუნდება იმ პირს, რომლისგანაც იქნა ამოღებული.

⁷²Niemitz v. Germany, no 13710/88, ECHR, 16 დეკემბერი 1992, პარაგრაფი 37.

⁷³Roemen and Schmit v. Luxembourg, no 51772/99, ECHR, 25 მაისი 2003, პარაგრაფი 70.

თუ დაბრუნებულ საგანთან, დოკუმენტთან, ნივთიერებასთან ან ინფორმაციის შემცველ სხვა ობიექტთან დაკავშირებით მესამე პირი პრეტენზიას აცხადებს, დავა განიხილება სამოქალაქო წესით.

საბანკო ანგარიშების მონიტორინგი. საბანკო ანგარიშების მონიტორინგი სიახლეა საპროცესო კანონმდებლობაში. საბანკო ანგარიშის მონიტორინგის ჩატარებისათვის აუცილებელია ფაქტობრივი და სამართლებრივი საფუძვლების ერთდროული არსებობა. ფაქტობრივ საფუძვლებში იგულისხმება დასაბუთებული ვარაუდი, რომ:

1) პირი დანაშაულებრივ ქმედებას ახორციელებს საბანკო ანგარიშის (ანგარიშების) გამოყენებით;

2) საჭიროა ჩამორთმევას დაქვემდებარებული ქონების მოძიება (იდენტიფიცირება).

სამართლებრივ საფუძველში იგულისხმება საბანკო ანგარიშის მონიტორინგის შესახებ სასამართლოს განჩინება.

ფაქტობრივი საფუძვლის არსებობის შემთხვევაში, პროკურორი უფლებამოსილია, საქართველოს გენერალური პროკურორის ან მისი მოადგილის თანხმობით გამოძიების ადგილის მიხედვით სასამართლოს მიმართოს შუამდგომლობით საბანკო ანგარიშების მონიტორინგის შესახებ განჩინების გამოტანის თაობაზე. მოსამართლე შუამდგომლობისა და მისი განხილვისათვის საჭირო ინფორმაციის შესვლიდან არა უგვიანეს 24 საათისა ზეპირი მოსმენის გარეშე წყვეტს შუამდგომლობას. მოსამართლე უფლებამოსილია შუამდგომლობა განიხილოს შუამდგომლობის დამყენებელი მხარის მონაწილეობით. განჩინების გამოტანის შემდეგ ბანკი ვალდებულია ითანამშრომლოს გამოძიებასთან და მას მიმდინარე რეჟიმში მიაწოდოს ინფორმაცია ერთი ან რამდენიმე საბანკო ანგარიშზე განხორციელებული ოპერაციების შესახებ.

საბანკო ანგარიშზე განხორციელებული ოპერაციების შესახებ ინფორმაცია სისხლის სამართლის საქმის მწარმოებელ ორგანოს უნდა ეცნობოს ასეთი ოპერაციის შესრულებისთანავე. მაგალითად, თუ პირს ანგარიშზე თანხა ჩაერიცხა.

საქმის მწარმოებელ ორგანოს უნდა ეცნობოს ინფორმაცია ოპერაციის შესრულებამდე შემდეგ შემთხვევებში, თუ განხორციელდა:

ა.) საბანკო ანგარიშიდან თანხის გადარიცხვა;

ბ.) საბანკო ანგარიშიდან თანხის გატანა;

გ.) საბანკო ანგარიშიდან თანხის გადარიცხვა და გატანა.

ამრიგად, საბანკო ანგარიშის მონიტორინგის დროს სისხლის სამართლის მწარმოებელ ორგანოს ერთი ან რამდენიმე საბანკო ანგარიშზე განხორციელებული ოპერაციების შესახებ ინფორმაცია მიეწოდება ოპერაციის შესრულებისთანავე, ხოლო საბანკო ანგარიშიდან თანხის გადარიცხვის ან/და გატანის შემთხვევაში- ოპერაციის შესრულებამდე.

საბანკო ანგარიშების მონიტორინგის ვადა არ უნდა აღემატებოდეს სისხლის სამართლის საქმეზე მტკიცებულებათა მოპოვების აუცილებელ ვადას.

დათვალიერება. დანაშაულის სწრაფი გახსნის საქმეში გადამწყვეტ როლს ასრულებს საგამოძიებო მოქმედებათა სწორად შერჩევა და ჩატარება.

დათვალიერება იყო და არის პირველდანყებითი და გადაუდებელი საგამოძიებო მოქმედება. იგი ტარდება გამოძიების წარმოებისას, როდესაც შემთხვევის ადგილზე შეიძლებოდა დარჩენილიყო კვალი, ნივთიერი მტკიცებულება, ან საჭიროა შემთხვევის ვითარებისა და სისხლის სამართლის საქმისათვის მნიშვნელობის მქონე სხვა გარემოების გარკვევა⁷⁴.

დათვალიერება ნიშნავს იმას, რომ დანაშაულის ჩადენის ან მისი ნიშნების აღმოჩენის ადგილზე აღმოჩენილი იქნას დანაშაულის კვალი ან ნივთიერი მტკიცებულება, აგრეთვე გარკვეულ იქნეს შემთხვევის ადგილის ვითარება და სისხლის სამართლის საქმისათვის მნიშვნელობის მქონე სხვა გარემოება.

დათვალიერება არის ზოგადი ცნება. იგი მოიცავს შემთხვევის ადგილის, საცავის, სადგომის, სათავსის, გვამის, საგნის, დოკუმენტის ან ინფორმაციის შემცველი სხვა ობიექტის დათვა-

⁷⁴ Р.Х. Якуров, уголовный процесс. Москва, 1998, ст. 261.

ლიერებას. დათვალიერების სახეების კლასიფიკაცია შეიძლება მოვახდინოთ თანმიმდევრობის, ობიექტებისა და მოცულობის მიხედვით. თანმიმდევრობის მიხედვით არსებობს პირველადი და განმეორებითი დათვალიერება. ობიექტის მიხედვით არსებობს შემთხვევის ადგილის, გემის, ადგილმდებარეობის, შენობის, საგნის, დოკუმენტის და სხვა ობიექტის დათვალიერება. მოცულობის მიხედვით არსებობს ძირითადი და დამატებითი დათვალიერება.

დათვალიერების სუბიექტებია მხარეები.

დათვალიერების მიზანია:

ა) დანაშაულის კვალის, ნივთიერი მტკიცებულების აღმოჩენა;

ბ) შემთხვევის ვითარებისა და სისხლის სამართლის საქმისათვის მნიშვნელობის მქონე სხვა გარემოების გარკვევა.

თუ დათვალიერება ეხება კერძო საკუთრებას, ის ტარდება სასამართლოს განჩინებით. განჩინების გამოტანის საფუძველია მხარის შუამდგომლობა დათვალიერების ჩატარების ნებართვის თაობაზე. სასამართლოს განჩინების მიღება არ არის აუცილებელი, როდესაც ან მხარე ატარებს დათვალიერებას გადაუდებელი აუცილებლობის შემთხვევაში, ან მესაკუთრე (მფლობელი) წერილობით გამოხატავს თანხმობას.

გადაუდებელი აუცილებლობისას დათვალიერების ჩატარების შემთხვევაში, მოსამართლეს, რომლის სამოქმედო ტერიტორიაზედაც ჩატარდა დათვალიერება ან გამოძიების ადგილის მიხედვით, დათვალიერების დაწყებიდან 24 საათის განმავლობაში უნდა წარედგინოს შუამდგომლობა მისი კანონიერების შემოწმების შესახებ და უნდა გადაეცეს სისხლის სამართლის საქმის მასალები, რომლებიც ასაბუთებს დათვალიერების გადაუდებლად ჩატარების აუცილებლობას. როგორც კანონის დეფინიციიდან ჩანს (იგულისხმება 112-ე მუხლი), გადაუდებელი აუცილებლობის შემთხვევებს ვერ იყენებს დაცვის მხარე. მოსამართლე მასალების შესვლიდან არა უგვიანეს 24 საათისა ზეპირი მოსმენის გარეშე წყვეტს შუამდგომლობას. მოსამართლე უფლებამოსილია შუამდგომლო-

ბა განიხილოს ზეპირი მოსმენითაც. ასე ხდება ძირითადად იმ შემთხვევაში როცა სასამართლოს წინაშე წარდგენილი მასალებში აღმოსაფხვრელია ბუნდოვნება, ან როდესაც მასალები არასრულყოფილადაა წარმოდგენილი და დეტალების დაზუსტება მოითხოვს განმარტებებს. ნებისმიერი საგამოძიებო მოქმედების ჩატარებას სჭირდება შესაბამისი სამართლებრივი საფუძველი, დათვალიერების შემთხვევაში გამოიკვეთება სამი შემთხვევა.

1. დათვალიერება, რომელიც ზღუდავს კერძო საკუთრებას (თუ ის ტარდება საცხოვრებელ, სამსახურებრივ სადგომში ან დახურულ ტერიტორიაზე, მფლობელ პირთა ნების საწინააღმდეგოდ) ტარდება სასამართლოს განჩინებით;

2. გადაუდებელი აუცილებლობის პირობებში ჩატარებული დათვალიერება, რომელიც ზღუდავს კერძო საკუთრებას, საჭიროებს შემდგომ სასამართლოს კონტროლს, ხოლო თუ ასეთ ვითარებაში სახეზეა მესაკუთრის წერილობითი თანხმობა ან საგამოძიებო მოქმედება არ ზღუდავს კერძო საკუთრებას ანუ ის არ ტარდება საცხოვრებელ, სამსახურებრივ სადგომში ან დახურულ ტერიტორიაზე, არ საჭიროებს შემდგომში კანონიერების შემოწმებას სასამართლოს მიერ.

3. განჩინება არ არის აუცილებელი, როდესაც მესაკუთრე (მფლობელი) წინასწარ წერილობით გამოხატავს თანხმობას.⁷⁵

დათვალიერების დროს აღმოჩენილი საგანი, დოკუმენტი, ნივთიერება თუ ინფორმაციის შემცველი სხვა ობიექტი, თუ შესაძლებელია, ამოღებამდე უნდა წარედგინოს ამ საგამოძიებო მოქმედებაში მონაწილე პირებს, შემდეგ ამოღებულ იქნეს, დანვრილებით აღინეროს, დაილუქოს და შესაძლებლობის შემთხვევაში შეიფუთოს. შეფუთულ ნივთზე ლუქის გარდა აღინიშნება თარიღი და იმ პირთა ხელმოწერები, რომლებიც მონაწილეობდნენ დათვალიერებაში. დათვალიერებაში მონაწილე პირს უფლება აქვს, მხარის ყურადღება მიაპყროს ყვე-

⁷⁵ თბილისის სააპელაციო სასამართლოს 2016 წ.-ის 04 აგვისტოს განჩინება № 1319 გვ.5 აღნიშნული გადაწყვეტილება ხელმისაწვდომია <http://library.court.ge/judgements/33602016-08-10.pdf>

ლაფერს, რამაც მისი აზრით, შეიძლება ხელი შეუწყოს საქმისათვის მნიშვნელობის მქონე გარემოების გამოვლენას.

თუ ამოღებული საგნის, დოკუმენტის, ნივთიერებისა თუ ინფორმაციის შემცველი სხვა ობიექტის დასათვალიერებლად საჭიროა დიდი დრო ან დამატებითი ტექნიკური საშუალება, საგამოძიებო მოქმედება შეიძლება გაგრძელდეს საგამოძიებო ჩატარების ადგილზე.

დათვალიერება შეიძლება ჩატარდეს ტექნიკური საშუალებებით, თუ ეს არ გამოიწვევს საგნის, დოკუმენტის, ნივთიერებისა თუ ინფორმაციის შემცველი სხვა ობიექტის ან მასზე არსებული კვალის განადგურებას ან დაზიანებას.

დათვალიერება შეიძლება ამოიწეროს პირველადი დათვალიერებით, მაგრამ შეიძლება მოხდეს აგრეთვე დამატებითი ან განმეორებითი დათვალიერება.

პირველადი დათვალიერება არის უფრო ეფექტიანი საგამოძიებო მოქმედება, რადგან იგი ტარდება მაქსიმალურად სწრაფად და ოპერატიულად. ამ შემთხვევაში კვალი, ნივთიერი მტკიცებულება, შემთხვევის ვითარება, როგორც წესი, არის უცვლელი, რაც საშუალებას იძლევა ობიექტურად ავსახოთ ყოველივე და მივიღოთ უტყუარი ინფორმაცია.

დამატებით დათვალიერებას ადგილი აქვს იმ შემთხვევაში, როდესაც ამა თუ იმ მიზეზის გამო ცალკეული კვალი თუ ნივთიერი მტკიცებულება, ან საერთოდ არ იყო, ან უხარისხოდ იყო დათვალიერებული.

განმეორებით დათვალიერებას ადგილი აქვს იმ შემთხვევაში, როდესაც პირველადი დათვალიერება ჩატარებული იყო უხარისხოდ.

შემთხვევისა და სხვა ადგილის დათვალიერება. შემთხვევის ადგილის დათვალიერება არის საგამოძიებო მოქმედება, რომლის დროსაც ხდება დანაშაულის კვალის, ნივთიერი მტკიცებულების აღმოჩენა, შემთხვევის ვითარებისა და სისხლის სამართლის საქმისათვის მნიშვნელობის მქონე სხვა გარემოების გარკვევა.

შემთხვევის ადგილი ის ტერიტორიაა, სადაც მოხდა დანაშაული ან აღმოჩენილია მისი კვალი. არ არის გამორიცხული ერთი და იმავე დანაშაულზე რამდენიმე შემთხვევის ადგილი დაფიქსირდეს. მაგალითად, დანაწევრებული გვამის დროს შეიძლება სხეულის ნაწილები სხვადასხვა ადგილას იყოს გადამალული, ან ისეთ ადგილებზე იყოს აღმოჩენილი, რომელ ტერიტორიაზეც სხვადასხვა გამომძიებლების უფლებამოსილებები ვრცელდება. სწორედ ასეთ ტერიტორიაზე უნდა მოხდეს შემთხვევის ადგილის დათვალიერება. შემთხვევის ადგილის დათვალიერების მიხედვით შეიძლება "ცხელ კვალზე" განსორციელდეს დანაშაულის ჩამდენი პირის მოძებნა და დაკავება.

დათვალიერების დამთავრებამდე შემთხვევის ადგილი დაცული უნდა იყოს. ამიტომ დიდი მნიშვნელობა ენიჭება განისაზღვროს შემთხვევის ადგილის საზღვრები, რომლის დროსაც მხედველობაში უნდა იყოს მიღებული ის გარემოება, რომ დასათვალიერებელმა ადგილმა მთლიანად მოიცვას ყველა ის კვალი და ნივთიერი მტკიცებულება, რასაც შეიძლება მნიშვნელობა ჰქონდეს საქმისათვის.

თუ ჩადენილია საქართველოს სსკ-ის 276-ე ან 281-ე მუხლებით გათვალისწინებული დანაშაული და არსებობს მტკიცებულების განადგურების, დაკარგვის ან დაზიანების საშიშროება, შემთხვევის ადგილის დაცვის უზრუნველმყოფ უფლებამოსილ თანამდებობის პირს შემთხვევის ადგილის დათვალიერების დაწყებამდე შეუძლია მტკიცებულების ფიქსაცია ტექნიკური საშუალების გამოყენებით და შენახვა.

საცხოვრებელ, სამსახურებრივ სადგომში ან დახურულ ტერიტორიაზე თუ დათვალიერებას ეწინააღმდეგება მისი მფლობელი პირი, მხარე შუამდგომლობით მიმართავს სასამართლოს შემთხვევის ადგილის დათვალიერების ჩატარებაზე ნებართვის გაცემის თაობაზე განჩინების მისაღებად. ასეთ შემთხვევაში სასამართლოს კანონით გათვალისწინებული საფუძველის არსებობისას დათვალიერების ჩასატარებლად გამოაქვს განჩინება, რომელიც ხელმოწერით უნდა გააცნონ პირს, რომლის ბინაშიც ტარდება დათვალიერება, ხოლო თუ დათვალიერე-

ბა ტარდება იურიდიული პირის ან ადმინისტრაციული ორგანოს შენობაში – მის ხელმძღვანელს ან წარმომადგენელს.

გადაუდებელი აუცილებლობის შემთხვევაში დათვალიერება შეიძლება ჩატარდეს სასამართლოს განჩინების გარეშეც, რის შესახებაც მოსამართლეს, რომლის სამოქმედო ტერიტორიაზედაც ჩატარდა აღნიშნული დათვალიერება, ან მოსამართლეს გამოძიების ადგილის მიხედვით, დათვალიერების დაწყებიდან 24 საათის განმავლობაში უნდა წარედგინოს შუამდგომლობა მისი კანონიერების შემოწმების შესახებ და უნდა გადაეცეს სისხლის სამართლის საქმის მასალები (ან მათი ასლები), რომლებიც ასაბუთებს დათვალიერების გადაუდებლად ჩატარების აუცილებლობას. მოსამართლე მასალების შემოსვლიდან არა უგვიანეს 24 საათისა ზეპირი მოსმენის გარეშე წყვეტს შუამდგომლობას.

გვამის დათვალიერება. გვამის გარეგნულ დათვალიერებას ატარებს მხარე. მასში სავალდებულოა მონაწილეობა მიიღოს ექსპერტმა.

იმ შემთხვევაში, როდესაც გვამის ამოცნობა ვერ ხერხდება, გვამის დაქტილოსკოპირება (თითის ანაბეჭდის აღება) და ნიმუშების აღება სავალდებულოა. ეს იმის გამო ხდება, რომ გაადვილდეს მისი შემდგომი ამოცნობა ან პიროვნების დადგენა.

ამოუცნობი გვამის დამარხვა ან კრემაცია პროკურორის ნებართვის გარეშე დაუშვებელია. მოცემული მოთხოვნიდან გამონაკლისს წარმოადგენს ისეთი შემთხვევა, როცა საფრთხე ექმნება ადამიანის სიცოცხლეს ან ჯანმრთელობას.

თუ გვამის დათვალიერება ზღუდავს კერძო საკუთრებას, მფლობელობას ან პირადი ცხოვრების ხელშეუხებლობას, ამ შემთხვევაში გამოიყენება საპროცესო კოდექსის 112-ე მუხლით გათვალისწინებული დებულებები, ე.ი. გვამის დათვალიერება ტარდება მხარის შუამდგომლობის საფუძველზე სასამართლოს განჩინებით. მოსამართლემ შუამდგომლობაში გადმოცემული მოთხოვნის საკითხი უნდა გადაწყვიტოს არაუგვიანეს 24 საათისა ზეპირი მოსმენის გარეშე, მას შემდეგ, როდესაც მიიღებს შუამდგომლობას და მისი განხილვისათვის საჭირო ინფორმა-

ციას. მოსამართლე უფლებამოსილია შუამდგომლობა განიხილოს იმ მხარის მონაწილეობით, რომელმაც დააყენა მოცემული შუამდგომლობა სასამართლოს წინაშე.

კერძო საკუთრების, მფლობელობის ან პირადი ცხოვრების ხელშეუხებლობის შემზღუდავი გვამის დათვალიერების ჩატარება შეიძლება სასამართლოს განჩინების გარეშე, თუ გვამის დათვალიერების ჩატარებაზე თანახმაა თანამესაკუთრე ან მფლობელი ან კომუნიკაციის ერთი მხარე.

სასამართლო განჩინებით ჩასატარებელი გვამის დათვალიერება შეიძლება ჩატარდეს სასამართლოს განჩინების გარეშეც, თუ არსებობს მისი ჩატარების გადაუდებელი აუცილებლობა.

გადაუდებელი აუცილებლობაა:

ა) როდესაც საგამოძიებო მოქმედების დაყოვნებამ შეიძლება გამოიწვიოს გამოძიებისათვის მნიშვნელოვანი ფაქტობრივი მონაცემების განადგურება;

ბ) როცა საგამოძიებო მოქმედების დაყოვნება შეუძლებელს გახდის გამოძიებისათვის მნიშვნელოვანი ფაქტობრივი მონაცემების მოპოვებას;

გ) როცა საქმისათვის საჭირო საგანი, დოკუმენტი, ნივთიერება ან ინფორმაციის შემცველი სხვა ობიექტი აღმოჩენილია სხვა საგამოძიებო მოქმედების ჩატარებისას (თუ აღმოჩენილია მხოლოდ ზედაპირული დათვალიერების შედეგად);

დ) როცა არსებობს სიცოცხლის ან ჯანმრთელობის ხელყოფის რეალური საფრთხე.

გადაუდებელი აუცილებლობისას ჩატარებული გვამის დათვალიერების შესახებ პროკურორი ამ საგამოძიებო მოქმედების დაწყებიდან 24 საათის განმავლობაში სისხლის სამართლის საქმის მასალებს (ან მათ ასლებს), რომელიც ასაბუთებს გვამის დათვალიერების ჩატარების აუცილებლობას, გადასცემს მოსამართლეს, რომლის სამოქმედო ტერიტორიაზედაც ჩატარდა იგი ან გამოძიების ადგილის მიხედვით.

მოსამართლე მასალების შესვლიდან არა უგვიანეს 24 საათისა ზეპირი მოსმენის გარეშე წყვეტს შუამდგომლობას. მო-

სამართლეს უფლება აქვს შუამდგომლობა განიხილოს მხარეთა (თუ სისხლისსამართლებრივი დევნა დაწყებულია) და იმ პირის მონაწილეობით, რომელსაც შეეზღუდა საკუთრების ან მფლობელობის უფლება. შუამდგომლობის განხილვისას მოსამართლე ამონმებს სასამართლო გადაწყვეტილების გარეშე ჩატარებული გვამის დათვალიერების კანონიერებას. მოსამართლეს უფლება აქვს განმარტების მისაცემად გამოიძახოს ის პირი, რომელმაც გვამის დათვალიერება სასამართლოს განჩინების გარეშე ჩაატარა.

პროკურორის ნებართვით, გამოძიების მწარმოებელ ორგანოს უფლება აქვს სასწავლო ან/და სამეცნიერო კვლევის ჩატარების მიზნით უპატრონო ან/და ამოუცნობი გვამი გადაცეს:

- ა) საგანმანათლებლო დაწესებულებას;
- ბ) სამეცნიერო დაწესებულებას;
- გ) სამედიცინო დაწესებულებას;
- დ) საექსპერტო დაწესებულებას.

საგამოძიებო ექსპერიმენტი. ექსპერიმენტი ლათინური სიტყვაა და ნიშნავს ცდას. საგამოძიებო ექსპერიმენტს ატარებს მხარე.

საგამოძიებო ექსპერიმენტი საგამოძიებო მოქმედებაა, რომელიც მიღებული ინფორმაციისა და გამოძიების პროცესში წარმოშობილი ვერსიების შემოწმების მიზნით, სპეციალური საცდელი მოქმედებებისაგან შედგება.

შემოწმება ნიშნავს ამა თუ იმ ფაქტის ან მოვლენის არსებობის ან არარსებობის დადგენას იმ კონკრეტულ ვითარებაში, რა დროსაც ეს მოვლენა მოხდა.

მხარე საგამოძიებო ექსპერიმენტს ატარებს იმ მიზნით, რომ, შემოწმდეს:

- 1) მიღებული ინფორმაცია (ჩვენება);
- 2) გამოძიების პროცესში წარმოშობილი ვერსია.

საგამოძიებო ექსპერიმენტის ჩატარების გადაწყვეტის შემდეგ მხარე იწყებს მომზადებას ამ საგამოძიებო მოქმედებისათვის. საგამოძიებო ექსპერიმენტის ჩატარების ადგილზე გასვლამდე მხარემ უნდა განსაზღვროს საცდელი მოქმედებების

ჩატარების პირობა და მისი შინაარსი; დაადგინოს საცდელი მოქმედებების რიგითობა; გადანყვიტოს ექსპერიმენტის ჩატარების დრო; შეარჩიოს ექსპერიმენტის ჩატარების ადგილი; შეარჩიოს ექსპერიმენტში მონაწილე პირები და უზრუნველყოს მათი გამოცხადება ექსპერიმენტის ჩატარების ადგილზე; მოამზადოს სატრანსპორტო საშუალებები.

საგამოძიებო ექსპერიმენტში შეიძლება მოიწვიონ ექსპერტი, ხოლო საცდელ მოქმედებათა ჩატარებაში შეიძლება ჩააბან სხვა პირები.

საგამოძიებო ექსპერიმენტში მონაწილეობისათვის შეიძლება მოიწვიონ პირი, რომლის ინფორმაციაც (ჩვენებაც) უნდა შემონმდეს. საგამოძიებო ექსპერიმენტში მონაწილეობის უფლება აქვთ მხარეებს. მნიშვნელოვანია ექსპერიმენტში მონაწილე პირთა ინსტრუქტაჟი. საგამოძიებო ექსპერიმენტში მონაწილე პირს უნდა გააცნონ ექსპერიმენტის მიზანი და ჩატარების წესი. თითოეულმა მონაწილემ უნდა იცოდეს თუ სად იქნება და რას გააკეთებს იგი საცდელი მოქმედებების დროს.

ექსპერიმენტის ჩატარებისას გასათვალისწინებელია შემდეგი გარემოებები:

ა) ექსპერიმენტის ჩატარება იმ დროის მონაკვეთში, რა დროის მონაკვეთშიც ადგილი ჰქონდა გამოსაკვლევ მოვლენას;

ბ) ექსპერიმენტის ჩატარება იმ ადგილზე, სადაც მოხდა გამოსაკვლევი მოვლენა;

გ) რეალური კლიმატური პირობების და ექსპერიმენტალური მოვლენის მსგავსება;

დ) საცდელი მოქმედების ჩატარება იმავე ხელოვნური განათების ქვეშ, რასაც ადგილი ჰქონდა რეალური მოვლენის დროს;

ე) ვითარების კონსტრუქცია საცდელი მოქმედების ჩასატარებლად;

ვ) ექსპერიმენტის დროს ნამდვილი ან მსგავსი საგნების გამოყენება;

ზ) საცდელი მოქმედებების ტემპების მსგავსება ნამდვილი მოვლენის ტემპთან;

თ) ხმების პირობების მიმსგავსება, ხმაურის ხასიათი, მისი ტონალობა, ძალის და ა.შ.;

ი) იმ პირობების გათვალისწინება, რომელიც არ ექვემდებარება რეკონსტრუქციას.

თუ ექსპერიმენტი ტარდება გამოსაკვლევი გარემოების აღსადგენად, იგი უნდა შეესაბამებოდეს შესამოწმებელ ინფორმაციას (ჩვენებას) ან ვერსიას. ამისათვის იმ პირს, რომლის ინფორმაცია (ჩვენება) მოწმდება, სთავაზობენ, აღიდგინოს შემთხვევის ვითარება, რომლის მონაწილე ან თვითმხილველიც თავად იყო. მაგალითად, თუ მოწმე ამბობს, რომ ყვირილის ხმა გაიგონა 500 მეტრის მოშორებით ან დაინახა დანაშაულის ჩადენის შემთხვევა, იგი უნდა დააყენონ 500 მეტრის დაშორებით შემთხვევის ადგილიდან და ჩაატარონ ცდა შესაძლებელი იყო თუ არა მისი აღქმა. საჭიროების შემთხვევაში ექსპერიმენტი ტარდება არაერთგზის.

საგამოძიებო ექსპერიმენტი მაქსიმალურად უნდა იყოს მიახლოებული იმ ვითარებასთან, რომელშიც ხდებოდა აღსადგენი შემთხვევა. მაგალითად, ამინდი, განათება, ტემპერატურა, ხილვადობა და სხვა მაქსიმალურად უნდა იყოს მიახლოებული ვითარებას.

თუ საგამოძიებო ექსპერიმენტი ტარდება ინფორმაციის (ჩვენების) ადგილზე შემოწმების მიზნით, საგამოძიებო მოქმედების დაწყებამდე მხარე საგამოძიებო მოქმედების ყველა მონაწილის თანდასწრებით კითხულობს შესამოწმებელ ინფორმაციას (ჩვენებას), და სთავაზობს ინფორმაციის (ჩვენების) მიმცემ პირს დაადასტუროს ან დააზუსტოს მოცემული ინფორმაცია (ჩვენება), რასაც თან ახლავს გარკვეულ მოქმედებათა დემონსტრირება და მის მიერ მიცემული ინფორმაციის (ჩვენების) დაზუსტება.

რამდენიმე პირის ინფორმაციის (ჩვენების) ერთდროულად ადგილზე შემოწმება დაუშვებელია.

პირი, რომლის ინფორმაცია (ჩვენება) ადგილზე მოწმდება, განმარტებას იძლევა სხვათა ჩაურევლად, კარნახისა და პასუხის მიმანიშნებელი შეკითხვის გარეშე.

საგამოძიებო ექსპერიმენტის მონაწილეს შეუძლია:

ა) დასვას კითხვები;

ბ) მოითხოვოს მოქმედების გამეორება;

გ) მონაწილეობა მიიღოს აღმოჩენილი საგნის, დოკუმენტის, კვალის თუ ინფორმაციის შემცველი სხვა ობიექტების დათვალიერებაში;

დ) მხარის და სხვა მონაწილეთა ყურადღება მიაპყროს, მისი აზრით, საქმისათვის მნიშვნელობის მქონე გარემოებებს.

თუ საგამოძიებო ექსპერიმენტი ზღუდავს კერძო საკუთრებას, მფლობელობას ან პირადი ცხოვრების ხელშეუხებლობას, ამ შემთხვევაში გამოიყენება საპროცესო კოდექსის 112-ე მუხლით გათვალისწინებული დებულებები, ე.ი. საგამოძიებო ექსპერიმენტი ტარდება მხარის შუამდგომლობის საფუძველზე სასამართლოს განჩინებით. მოსამართლემ შუამდგომლობაში გადმოცემული მოთხოვნის საკითხი უნდა გადაწყვიტოს არაუგვიანეს 24 საათისა ზეპირი მოსმენის გარეშე, მას შემდეგ, როდესაც მიიღებს შუამდგომლობას და მისი განხილვისათვის საჭირო ინფორმაციას. მოსამართლე უფლებამოსილია შუამდგომლობა განიხილოს იმ მხარის მონაწილეობით, რომელმაც დააყენა მოცემული შუამდგომლობა სასამართლოს წინაშე.

კერძო საკუთრების, მფლობელობის ან პირადი ცხოვრების ხელშეუხებლობის შემზღუდავი საგამოძიებო ექსპერიმენტის ჩატარება შეიძლება სასამართლოს განჩინების გარეშე, თუ საგამოძიებო ექსპერიმენტის ჩატარებაზე თანახმაა თანამე-საკუთრე ან მფლობელი ან კომუნიკაციის ერთი მხარე.

სასამართლო განჩინებით ჩასატარებელი საგამოძიებო ექსპერიმენტი შეიძლება ჩატარდეს სასამართლოს განჩინების გარეშეც, თუ არსებობს მისი ჩატარების გადაუდებელი აუცილებლობა.

გადაუდებელი აუცილებლობაა:

ა) როდესაც საგამოძიებო მოქმედების დაყოვნებამ შეიძლება გამოიწვიოს გამოძიებისათვის მნიშვნელოვანი ფაქტობრივი მონაცემების განადგურება;

ბ) როცა საგამოძიებო მოქმედების დაყოვნება შეუ-

ძლებელს გახდის გამოძიებისათვის მნიშვნელოვანი ფაქტობრივი მონაცემების მოპოვებას;

გ) როცა საქმისათვის საჭირო საგანი, დოკუმენტი, ნივთიერება ან ინფორმაციის შემცველი სხვა ობიექტი აღმოჩენილია სხვა საგამოძიებო მოქმედების ჩატარებისას (თუ აღმოჩენილია მხოლოდ ზედაპირული დათვალიერების შედეგად);

დ) როცა არსებობს სიცოცხლის ან ჯანმრთელობის ხელყოფის რეალური საფრთხე.

გადაუდებელი აუცილებლობისას ჩატარებული საგამოძიებო ექსპერიმენტის შესახებ პროკურორი ამ საგამოძიებო მოქმედების დაწყებიდან 24 საათის განმავლობაში სისხლის სამართლის საქმის მასალებს (ან მათ ასლებს), რომელიც ასაბუთებს გვამის დათვალიერების ჩატარების აუცილებლობას, გადასცემს მოსამართლეს, რომლის სამოქმედო ტერიტორიაზედაც ჩატარდა იგი ან გამოძიების ადგილის მიხედვით.

მოსამართლე მასალების შესვლიდან არა უგვიანეს 24 საათისა ზეპირი მოსმენის გარეშე წყვეტს შუამდგომლობას. მოსამართლეს უფლება აქვს შუამდგომლობა განიხილოს მხარეთა (თუ სისხლისსამართლებრივი დევნა დაწყებულია) და იმ პირის მონაწილეობით, რომელსაც შეეზღუდა საკუთრების ან მფლობელობის უფლება. შუამდგომლობის განხილვისას მოსამართლე ამოწმებს სასამართლო გადაწყვეტილების გარეშე ჩატარებული საგამოძიებო ექსპერიმენტის კანონიერებას. მოსამართლეს უფლება აქვს განმარტების მისაცემად გამოიძახოს ის პირი, რომელმაც გვამის დათვალიერება სასამართლოს განჩინების გარეშე ჩაატარა. ამ შემთხვევაში გამოიყენება საპროცესო კოდექსის 112-ე მუხლით გათვალისწინებული დებულებები.

ამრიგად, საგამოძიებო ექსპერიმენტი იმას ნიშნავს, რომ დაკითხული/გამოკითხული პირის ჩვენება/ინფორმაცია და გამოძიების პროცესში წარმოშობილი ვერსიის შესამოწმებლად ტარდება ცდა, რომელიც ადასტურებს ჩვენების/ინფორმაციის ან ვერსიის სისწორეს ან უარყოფს მას.

პირის და ობიექტის ამოსაცნობად წარდგენა. გამოძიებისას ზოგჯერ მიმართავენ პირის ან საგნის ამოსაცნობად

ნარდგენას. პირის (ობიექტის) ამოცნობა იმას ნიშნავს, რთმ ამომცნობს ჯერ გამოკითხავენ/დაკითხავენ, ხოლო შემდეგ წარუდგენენ ამოსაცნობს სხვა პირებთან (სხვა ობიექტებთან) ერთად იმის დასადგენად, რომელია ის პირი (ობიექტი) ვის (რის) შესახებაც ადრე მან მისცა ჩვენება⁷⁶.

გამოძიების დროს რომ ჩატარდეს ამოცნობა, საჭიროა ამის შესახებ თანხმობა განაცხადოს ამომცნობმა პირმა.

ამოსაცნობად წარდგენამდე ამომცნობი კანონით გათვალისწინებული წესით უნდა გამოიკითხოს/დაიკითხოს ობიექტის ინდივიდუალურ და გვარეობითი ნიშან-თვისების თაობაზე და იმ გარემოების შესახებ, რომელშიც მას შეხება ჰქონდა ამოსაცნობ ობიექტთან.

ამოცნობა შეიძლება: ცოცხალი ადამიანის, საგნის და გვამის. ამოცნობა შეიძლება ჩატარდეს: ვიზუალური დაკვირვებით, ვიზუალური დაკვირვების გარეშე და ფოტოსურათით.

ამრიგად, ამოცნობა შემდეგ სახეობად იყოფა: ა) ცოცხალი ადამიანის ამოცნობა, ბ) ფოტოსურათით ამოცნობა, გ) საგნის ამოცნობა და დ) გვამის ამოცნობა.

ამოცნობისას ამომცნობმა უნდა განმარტოს, რა ნიშან-თვისებით ამოიცნო ამოსაცნობი ობიექტი.

ცოცხალი პირის ამოცნობისას, ამომცნობს ამოსაცნობი უნდა წარედგინოს იმავე სქესის არანაკლებ 2 ისეთ პირთან ერთად, რომლებიც ერთმანეთისაგან და ამოსაცნობისაგან მკვეთრად არ განსხვავდებიან გარეგნობითა და ტანსაცმლით. ამის შემდეგ შეიძლება ამოსაცნობი და სხვა პირები წარუდგინონ ამომცნობს.

საგნის ამოცნობისას ობიექტი ამომცნობს უნდა წარედგინოს არანაკლებ 2 სხვა ერთგვაროვან საგანთან ერთად. ამომცნობს სთავაზობენ მიუთითოს ობიექტი, რომლის ამოცნობაც შეუძლია, და განმარტოს, რა ნიშან-თვისებით ამოიცნო იგი.

როცა ამომცნობისათვის იმ ობიექტის ფიზიკურად წარდგენა შეუძლებელია, რომლის ამოცნობაც უნდა მოხდეს, ამოცნობა შეიძლება ჩატარდეს ფოტოსურათით. ასეთ შემთხვევაში

⁷⁶ Р.Х. Якуров, уголовный процесс, Москва, 1998, стр. 261.

ამომცნობს უნდა წარედგინოს არანაკლებ 3 სხვა ფოტოსურათი, რომლებზეც აღბეჭდილი ობიექტებიც მკვეთრად არ განსხვავდება ერთმანეთისაგან და ამოსაცნობისაგან.

ამოცნობა არ ტარდება, ხოლო ჩატარებული ამოცნობა დაუშვებელი მტკიცებულებაა, თუ ამომცნობი მიუთითებს ისეთ ნიშან-თვისებებზე, რომლებიც საკმარისი არ არის ამოსაცნობი ობიექტის იდენტიფიკაციისათვის, ან თუ ამომცნობს მიაჩნის ამოსაცნობ ობიექტზე. ამომცნობის მიერ ამოსაცნობი ობიექტის განმეორებით ამოცნობა დაუშვებელია, გარდა იმ შემთხვევისა, როცა წინა ამოცნობა ფოტოსურათით ჩატარდა.

გვამის, მისი ნაწილის, აგრეთვე ისეთი ობიექტის არსებობისას, რომლის ანალოგიური საგნის შერჩევაც შეუძლებელია, ამოცნობა ტარდება მხოლოდ წარმოდგენილი ობიექტის მიხედვით.

ამოცნობის ჩატარება აუცილებელი არ არის, თუ ამომცნობი ასახელებს ამოსაცნობი პირის პერსონალურ მონაცემებს, რომლებითაც შესაძლებელია მისი ზუსტი იდენტიფიცირება. პერსონალური მონაცემი არის ნებისმიერი მონაცემი, რომელიც უკავშირდება იდენტიფიცირებად ან იდენტიფიცირებულ ფიზიკურ პირს. მაგალითად, სახელი, გვარი, პირადი ნომერი, საბანკო ინფორმაცია, ტელეფონის ნომერი, ელ-ფოსტა, ინფორმაცია მის საკუთრებაში არსებული ქონების შესახებ ან სხვა მონაცემი, რომლითაც შესაძლებელია პირის პირდაპირი ან არაპირდაპირი გზით იდენტიფიცირება, კერძოდ, საიდენტიფიკაციო ნომრით, ფიზიკური, ფსიქოლოგიური, ეკონომიკური, კულტურული ან სოციალური მახასიათებლებით.

ექსპუმაცია. ექსპუმაცია ლათინური სიტყვაა და ნიშნავს მიწიდან ექსპუმაცია სისხლის სამართლის პროცესში ნიშნავს საფლავიდან გვამის ამოღებას. გვამის ამოღება ტარდება საქმისათვის მნიშვნელოვანი გარემოებების დასადგენად. ამრიგად, ექსპუმაცია არის საგამოძიებო მოქმედება, რომელიც გამოიხატება დამარხვის ადგილიდან გვამის ამოღებაში, მისი შემდგომი ამოცნობის, დათვალიერების ან ექსპერტიზის ჩატარების მიზნით. ექსპუმაციის ჩასატარებლად მხარე შუამდგომლობით

მიმართავს სასამართლოს. სახელდობრ, შუამდგომლობით მხარე მიმართავს გამოძიების ადგილის მიხედვით მაგისტრატ მოსამართლეს, რომელიც ზეპირი მოსმენის გარეშე იხილავს მას დაყენებიდან 48 საათში. სასამართლოს განჩინება ექსპუმაციის ჩატარების თაობაზე არ საჩივრდება.

ექსპუმაციის ჩატარების შესახებ განჩინება სავალდებულოა დასაფლავების ადგილის ადმინისტრაციისათვის (თუ ასეთი არსებობს), გარდაცვლილის ნათესავებისათვის და სხვა პირებისათვის.

ექსპუმაციას მხარე ატარებს კანონით (სსსკ-ის 112-ე მუხლი) დადგენილი წესით გამოძიების ადგილის მიხედვით სასამართლოს განჩინების საფუძველზე. ექსპუმაცია შეიძლება ჩატარდეს სასამართლოს განჩინების გარეშეც, თუ არსებობს მისი ჩატარების გადაუდებელი აუცილებლობა.

გადაუდებელი აუცილებლობაა:

ა) როდესაც საგამოძიებო მოქმედების დაყოვნებამ შეიძლება გამოიწვიოს გამოძიებისათვის მნიშვნელოვანი ფაქტობრივი მონაცემების განადგურება;

ბ) როცა საგამოძიებო მოქმედების დაყოვნება შეუძლებელს გახდის გამოძიებისათვის მნიშვნელოვანი ფაქტობრივი მონაცემების მოპოვებას;

გ) როცა საქმისათვის საჭირო საგანი, დოკუმენტი, ნივთიერება ან ინფორმაციის შემცველი სხვა ობიექტი აღმოჩენილია სხვა საგამოძიებო მოქმედების ჩატარებისას (თუ აღმოჩენილია მხოლოდ ზედაპირული დათვალიერების შედეგად);

დ) როცა არსებობს სიცოცხლის ან ჯანმრთელობის ხელყოფის რეალური საფრთხე.

გადაუდებელი აუცილებლობისას ჩატარებული ექსპუმაციის შესახებ პროკურორი ამ საგამოძიებო მოქმედების დაწყებიდან 24 საათის განმავლობაში სისხლის სამართლის საქმის მასალებს (ან მათ ასლებს), რომელიც ასაბუთებს გვამის დათვალიერების ჩატარების აუცილებლობას, გადასცემს მოსამართლეს, რომლის სამოქმედო ტერიტორიაზედაც ჩატარდა იგი ან გამოძიების ადგილის მიხედვით.

მოსამართლე მასალების შესვლიდან არა უგვიანეს 24 საათისა ზეპირი მოსმენის გარეშე წყვეტს შუამდგომლობას. მოსამართლეს უფლება აქვს შუამდგომლობა განიხილოს მხარეთა (თუ სისხლისსამართლებრივი დევნა დაწყებულია) და იმ პირის მონაწილეობით, რომელსაც შეეზღუდა საკუთრების ან მფლობელობის უფლება. შუამდგომლობის განხილვისას მოსამართლე ამოწმებს სასამართლო გადაწყვეტილების გარეშე ჩატარებული ექსპერტიზის კანონიერებას. მოსამართლეს უფლება აქვს განმარტების მისაცემად გამოიძახოს ის პირი, რომელმაც გვამის დათვალიერება სასამართლოს განჩინების გარეშე ჩაატარა.

ექსპერტიზაში მონაწილეობას იღებს ექსპერტი და დასაფლავების ადმინისტრაციის წარმომადგენელი (თუ ასეთი არსებობს). ექსპერტიზაში პროკურორის მონაწილეობა სავალდებულოა.

გარდაცვლილის ნათესავებს უფლება აქვთ დაესწორონ ექსპერტიზას.

კომპიუტერულ მონაცემთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედებები

ინფორმაციული ტექნოლოგიების განვითარებამ დიდი წვლილი შეიტანა მეცნიერების, ტექნიკის, ხელოვნებისა თუ ხელობის ამათუიმ დარგის განვითარებაში. ინფორმაციული ტექნოლოგიების გამოყენება დღეს კომუნიკაციის საუკეთესო საშუალებაა. თუმცა ინფორმაციული ტექნოლოგიების გამოყენებამ თავისი უარყოფითი შედეგიც გამოიღო. მან ხელი შეუწყო დანაშაულის ჩადენის ახალი მეთოდების დანერგვას. დანაშაულის ჩამდენმა პირებმა კომპიუტერული სისტემის გამოყენებით დაიწყეს დანაშაულებრივი ქმედებების განხორციელება, რამაც დღის წესრიგში დააყენა საკანონმდებლო დონეზე გადაწყვეტილიყო ასეთი დანაშაულის გამოვლინებისა და აღმოფხვრის გზების გამონახვა. კომპიუტერულ მონაცემთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედებები სიახლეა ქართული

სისხლის საპროცესო კანონმდებლობაში, რომელიც ამოქმედდა 2010 წლის 30 სექტემბრიდან, რამაც შესაძლებლობა მისცა გამოძიების ორგანოებს მოეპოვებინათ კომპიუტერული მონაცემები, რომლებსაც შემდგომში მტკიცებულებად გამოიყენებდნენ სასამართლოში.

კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედებებია:

1. დოკუმენტის ან ინფორმაციის გამოთხოვა;
2. ინტერნეტრაფიკის მონაცემთა მიმდინარე შეგროვება;
3. შინაარსობრივი მონაცემების მოპოვება.

კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედებების ჩატარება შეიძლება მსარეებმა იმ შემთხვევაში, თუ არსებობს დასაბუთებული ვარაუდი, რომ:

1. კომპიუტერულ სისტემაში ინახება სისხლის სამართლის საქმისათვის მნიშვნელოვანი ინფორმაცია;

2. კომპიუტერულ სისტემაში ინახება სისხლის სამართლის საქმისათვის მნიშვნელოვანი დოკუმენტი;

3. კომპიუტერულ მონაცემთა შესანახ საშუალებაში ინახება სისხლის სამართლის საქმისათვის მნიშვნელოვანი ინფორმაცია;

4. კომპიუტერულ მონაცემთა შესანახ საშუალებაში ინახება სისხლის სამართლის საქმისათვის მნიშვნელოვანი დოკუმენტი;

5. პირი დანაშაულებრივ ქმედებას ახორციელებს კომპიუტერული სისტემის გამოყენებით.

კომპიუტერული სისტემა არის ნებისმიერი მექანიზმი ან ერთმანეთთან დაკავშირებული მექანიზმთა ჯგუფი, რომელიც პროგრამის მეშვეობით, ავტომატურად ამუშავებს მონაცემებს (მათ შორის პერსონალური კომპიუტერი, ნებისმიერი მონყობილობა მიკროპროცესორით, აგრეთვე მობილური ტელეფონი).

კომპიუტერული მონაცემი არის კომპიუტერულ სისტემაში დამუშავებისათვის ხელსაყრელი ნებისმიერი ფორმით გამოსახული ინფორმაცია, მათ შორის პროგრამა, რომელიც უზრუნველყოფს კომპიუტერული სისტემის ფუნქციონირებას.

განვიხილოდ კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული ცალკეული საგამოძიებო მოქმედებები.

დოკუმენტის ან ინფორმაციის გამოთხოვა. თუ არსებობს დასაბუთებული ვარაუდი, რომ კომპიუტერულ სისტემაში ან კომპიუტერულ მონაცემთა შესანახ საშუალებაში ინახება სისხლის სამართლის საქმისათვის მნიშვნელოვანი ინფორმაცია ან დოკუმენტი, პროკურორი ან დაცვის მხარე უფლებამოსილია გამოძიების ადგილის მიხედვით სასამართლოს მიმართოს შესაბამისი ინფორმაციის ან დოკუმენტის გამოთხოვის განჩინების გაცემის შუამდგომლობით. გადაუდებელი აუცილებლობის შემთხვევაში დოკუმენტის ან ინფორმაციის გამოთხოვა შესაძლებელია ჩატარდეს პროკურორის დადგენილების საფუძველზე, რა დროსაც გამოიყენება გადაუდებელი აუცილებლობისას საგამოძიებო მოქმედების ჩატარების წესი. კერძოდ, დოკუმენტის ან ინფორმაციის გამოთხოვა შეიძლება ჩატარდეს სასამართლოს განჩინების გარეშეც, რის შესახებაც მოსამართლეს, რომლის სამოქმედო ტერიტორიაზედაც ჩატარდა აღნიშნული საგამოძიებო მოქმედება, ან გამოძიების ადგილის მიხედვით მოსამართლეს პროკურორმა უნდა აცნობოს საგამოძიებო მოქმედების დაწყებიდან 24 საათის განმავლობაში და უნდა გადასცეს სისხლის სამართლის საქმის მასალები (ან მათი ასლები), რომლებიც ასაბუთებს საგამოძიებო მოქმედების გადაუდებლად ჩატარების აუცილებლობას. მოსამართლე მასალების შესვლიდან არა უგვიანეს 24 საათისა ზეპირი მოსმენის გარეშე წყვეტს შუამდგომლობას. მოსამართლე უფლებამოსილია შუამდგომლობა განიხილოს მხარეთა (თუ სისხლის სამართლებრივი დევნა დაწყებულია) და იმ პირის მონაწილეობით, რომლის მიმართაც ჩატარდა საგამოძიებო მოქმედება. შუამდგომლობის განხილვისას მოსამართლე ამოწმებს სასამართლო გადაწყვეტილების გარეშე ჩატარებული საგამოძიებო მოქმედების კანონიერებას. მოსამართლე უფლებამოსილია განმარტების მისაცემად გამოიძახოს ის პირი, რომელმაც საგამოძიებო მოქმედება სასამართლოს განჩინების გარეშე ჩატარა. ამ შემთხვევაში შუამდგომლობის

განხილვისას გამოიყენება საპროცესო კოდექსის 206-ე მუხლით გათვალისწინებული წესი.

ხოლო თუ არსებობს დასაბუთებული ვარაუდი, რომ პირი დანაშაულებრივ ქმედებას ახორციელებს კომპიუტერული სისტემის გამოყენებით, პროკურორი უფლებამოსილია გამოძიების ადგილის მიხედვით სასამართლოს მიმართოს მომსახურების მომწოდებლისაგან მომხმარებლის შესახებ არსებული ინფორმაციის გამოთხოვის განჩინების გაცემის შუამდგომლობით. ამ უფლებამოსილებით ვერ სარგებლობს დაცვის მხარე.

მომსახურების მომწოდებელი არის ნებისმიერი ფიზიკური ან იურიდიული პირი, რომელიც მომხმარებელს უზრუნველყოფს შესაძლებლობით, ურთიერთობა განახორციელონ კომპიუტერული სისტემის საშუალებით, ასევე ნებისმიერი სხვა პირი, რომელიც ამუშავებს ან ინახავს კომპიუტერულ მონაცემებს ამგვარი საკომუნიკაციო მომსახურების ან ასეთი მომსახურების მომხმარებელთა სახელით. მომხმარებელი არის პირი რომელიც იყენებს კომპიუტერულ სისტემას.

მომხმარებლის შესახებ არსებული ინფორმაცია არის ნებისმიერი ინფორმაცია, რომელსაც მომსახურების მომწოდებელი ინახავს კომპიუტერული მონაცემების ან ნებისმიერი სხვა ფორმით, რომელიც დაკავშირებულია მისი მომსახურების მომხმარებელთან, განსხვავდება ინტერნეტტრაფიკისა და შინაარსობრივი მონაცემებისაგან და რომლის მიხედვითაც შესაძლებელია დადგინდეს/ განისაზღვროს:

ა) გამოყენებული კომუნიკაციის მომსახურების ტიპი, გამოყენებული ტექნიკური საშუალებები და მომსახურების დრო;

ბ) მომხმარებლის ვინაობა, საფოსტო და საცხოვრებელი მისამართი, ტელეფონის და სხვა საკონტაქტო ნომრები, ანგარიშისა და გადასახადების შესახებ ინფორმაცია, რომელიც ხელმისაწვდომია მომსახურების ხელშეკრულების ან შეთანხმების საფუძველზე;

გ) დამონტაჟებული საკომუნიკაციო აღჭურვილობის ადგილმდებარეობის თაობაზე არსებული ნებისმიერი სხვა ინ-

ფორმაცია, რომელიც ხელმისაწვდომია მომსახურების ხელშეკრულების ან შეთანხმების საფუძველზე.

მხარეებს კომპიუტერულ მონაცემთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედების ჩატარებისას აქვთ თანაბარი უფლება-მოვალეობები. მხარეები საგამოძიებო მოქმედებას ატარებენ კანონით დადგენილი წესით და დადგენილ ფარგლებში. დაცვის მხარის დასაბუთებული შუამდგომლობით, სასამართლოს განჩინების საფუძველზე კომპიუტერულ მონაცემთან დაკავშირებულ საგამოძიებო მოქმედებას ატარებს გამოძიებელი, რომელიც არ შეიძლება იყოს იგივე პირი, რომელიც მოცემული საქმის გამოძიებას აწარმოებს. გამოძიებელი უნდა შეარჩიოს საგამოძიებო ორგანოს ხელმძღვანელმა და მისი ვინაობა და საკონტაქტო მონაცემები დაცვის მხარეს უნდა ეცნობოს შუამდგომლობით მოთხოვნილი საგამოძიებო მოქმედების ჩატარებამდე. ამ შემთხვევაში საგამოძიებო მოქმედების ჩატარებასთან დაკავშირებული ხარჯების ანაზღაურება ეკისრება ბრალდებულს. ხარჯების ანაზღაურება არ დაეკისრება ბრალდებულს, როდესაც ბრალდებული სასამართლოს წარუდგენს მტკიცებულებებს, რომლებითაც დადასტურდება მის მიერ ამ ხარჯების ანაზღაურების შეუძლებლობა. დაცვის მხარეს უფლება აქვს, მონაწილეობა მიიღოს თავისი მოთხოვნით ჩატარებულ საგამოძიებო მოქმედებაში.

დაცვის მხარის უფლება, შუამდგომლობით მიმართოს სასამართლოს საგამოძიებო მოქმედების ჩატარების თაობაზე, არ ვრცელდება ღამით და გადაუდებელი აუცილებლობისას.

საგამოძიებო მოქმედების დაწყებამდე საგამოძიებო მოქმედების ჩამტარებელი პირი მონაწილეებს განუმარტავს უფლება-მოვალეობებს და საგამოძიებო მოქმედების ჩატარების წესებს. საგამოძიებო მოქმედების ჩამტარებელი პირი ვალდებულია უზრუნველყოს მონაწილეთა უფლებების განხორციელების შესაძლებლობა.

თუ საგამოძიებო მოქმედების ჩატარების საფუძველია პროკურორის დადგენილება ან სასამართლოს განჩინება, გამოძიებელი მას აცნობს იმ პირს, რომლისთვისაც დადგენილებ-

ის (განჩინების) შესრულება სავალდებულოა, რასაც იგი ადასტურებს ხელმოწერით.

საგამოძიებო მოქმედების ღამით ჩატარება დაუშვებელია, გარდა გადაუდებელი აუცილებლობისა. საგამოძიებო მოქმედება უნდა ჩატარდეს გონივრულ ვადაში.

საგამოძიებო მოქმედების ჩატარებისას შეიძლება გამოყენებულ იქნეს დანაშაულის კვალისა და ნივთიერ მტკიცებულებათა აღმოჩენის, ფიქსაციისა და ამოღების მეცნიერულ-ტექნიკური საშუალებები და მეთოდები.

საგამოძიებო მოქმედების ჩატარებისათვის წინააღმდეგობის განევის შემთხვევაში დასაშვებია იძულების პროპორციული ზომის გამოყენება.

თუ საგამოძიებო მოქმედების ჩატარება განსაკუთრებულ პროფესიულ ცოდნას მოითხოვს, მხარე მას ატარებს ექსპერტის მონაწილეობით. თუ საგამოძიებო მოქმედება ითვალისწინებს გაშიშვლებას, შესამოწმებელი პირის მოთხოვნის შემთხვევაში ექსპერტი და მხარე უნდა იყვნენ იმავე სქესის, რომელი სქესისაც არის შესამოწმებელი პირი.

სასამართლოს განჩინებაში აღნიშნული უნდა იყოს: მისი შედგენის თარიღი და ადგილი; მოსამართლის სახელი და გვარი; პირი, რომელმაც მას შუამდგომლობით მიმართა; განკარგულება საგამოძიებო მოქმედების ჩატარების შესახებ, იმის ზუსტი მითითებით, თუ რა არის მისი არსი და ვისზე ვრცელდება ის; განჩინების მოქმედების ვადა; პირი ან ორგანო, რომელმაც უნდა შეასრულოს განჩინება; მოსამართლის ხელმოწერა, განჩინებაში აგრეთვე აღნიშნული უნდა იყოს: ის ფიზიკური ან იურიდიული პირი, რომლისგანაც უნდა იქნეს გამოთხოვილი კომპიუტერულ სისტემაში ან კომპიუტერულ მონაცემთა შესანახ საშუალებაში არსებული ინფორმაცია (თუ მისი ვინაობა ცნობილია); გვარეობითი ნიშნის მიხედვით - ის კომპიუტერული სისტემა ან კომპიუტერულ მონაცემთა შესანახი საშუალება, საიდანაც უნდა იქნეს გამოთხოვილი კომპიუტერული მონაცემი; კომპიუტერული სისტემიდან ან კომპიუტერულ მონაცემთა შესანახი საშუალებიდან გამოსათხოვი სავარაუდო დოკუმენტი ან ინფორმა-

ცია; წინააღმდეგობის გაწევისას იძულების პროპორციული ზომის გამოყენების უფლება. კომპიუტერული სისტემიდან ან კომპიუტერულ მონაცემთა შესანახი საშუალებიდან დოკუმენტის ან ინფორმაციის გამოთხოვის განჩინება (გარდა სისხლის სამართლის სფეროში საერთაშორისო თანამშრომლობის ფარგლებში გაცემული განჩინებისა) ძალადაკარგულია, თუ ეს საგამოძიებო მოქმედება არ დაწყებულია 30 დღის ვადაში.

გამომძიებელი უფლებამოსილია „ელექტრონული კომუნიკაციების შესახებ“ საქართველოს კანონით გათვალისწინებულ ელექტრონული კომუნიკაციის კომპანიას, რომელიც ახორციელებს მობილური საკომუნიკაციო ქსელებითა და საშუალებებით უზრუნველყოფას ან/და მომსახურებას, წერილობით ან მობილური საკომუნიკაციო აღჭურვილობის მოძიების ერთიანი სისტემის საშუალებით წარუდგინოს მოთხოვნა დანაშაულის შესაძლო ჩადენის შედეგად დაუფლებული მობილური საკომუნიკაციო აღჭურვილობის აქტივაციის ფაქტის დაფიქსირების დაუყოვნებლივ შეტყობინების შესახებ და საჭიროების შემთხვევაში მისი ფუნქციონირების შეზღუდვის (ბლოკირების) დაუყოვნებლივ შეტყობინების თაობაზე. აღნიშნული ინფორმაციის მიღების შემთხვევაში პროკურორი „ელექტრონული კომუნიკაციების შესახებ“ საქართველოს კანონით გათვალისწინებული ელექტრონული კომუნიკაციის კომპანიისგან გამოითხოვს ინფორმაციას სატელეფონო ნომრისა და მისი მფლობელის, მობილური საკომუნიკაციო აღჭურვილობის აქტივაციის ფაქტის დაფიქსირების დროისა და ადგილმდებარეობის შესახებ. გამომძიებლისა და პროკურორის მიერ ამ ნაწილით გათვალისწინებული მოთხოვნის ელექტრონული დოკუმენტის ფორმით წარდგენის შემთხვევაში ელექტრონული დოკუმენტის მთლიანობისა და წარმომავლობის უტყუარობის დასადასტურებლად საკმარისია მასზე კვალიფიციური ელექტრონული შტამპის დასმა.

კომპიუტერულ მონაცემთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედების კონტროლსა და ზედამხედველობას პერსონალურ მონაცემთა დაცვის სამსახური ახორციელებს „პერსონ-

ალურ მონაცემთა დაცვის შესახებ“ საქართველოს კანონის შესაბამისად.

ინტერნეტტრაფიკის მონაცემთა მიმდინარე შეგროვება... თუ არსებობს დასაბუთებული ვარაუდი, რომ პირი დანაშაულებრივ ქმედებას ახორციელებს კომპიუტერული სისტემის გამოყენებით, პროკურორი უფლებამოსილია გამოძიების ადგილის მიხედვით სასამართლოს მიმართოს შუამდგომლობით, გასცეს განჩინება ინტერნეტტრაფიკის მონაცემთა მიმდინარე შეგროვების შესახებ. ასეთ შემთხვევაში მომსახურების მიმწოდებელი ვალდებულია ითანამშრომლოს გამოძიებასთან და დაეხმაროს მას მიმდინარე რეჟიმში ინტერნეტტრაფიკის იმ მონაცემთა შეგროვებაში ან ჩანერაში, რომლებიც დაკავშირებულია საქართველოს ტერიტორიაზე განხორციელებულ და კომპიუტერული სისტემის მეშვეობით გადაცემულ კონკრეტულ კომუნიკაციებთან.

ინტერნეტტრაფიკის მონაცემი არის კომუნიკაციებთან დაკავშირებული და კომპიუტერული სისტემის მიერ გენერირებული ნებისმიერი კომპიუტერული მონაცემი, რომელიც კომუნიკაციათა ჯაჭვის ნაწილია, მიუთითებს კომუნიკაციის წყაროს, დანიშნულების ადგილს, მიმართულებას, დროს, თარიღს, ზომას, ხანგრძლივობას, ძირითადი მომსახურების ტიპს.

შუამდგომლობა უნდა ითვალისწინებდეს მომსახურების მომწოდებლის ტექნიკურ შესაძლებლობებს ინტერნეტტრაფიკის მონაცემთა მიმდინარე შეგროვებისა და ჩანერისათვის. ინტერნეტტრაფიკის მონაცემთა მიმდინარე შეგროვებისა და ჩანერის ვადა არ უნდა აღემატებოდეს სისხლის სამართლის საქმეზე მტკიცებულების მოპოვებისათვის აუცილებელ ვადას.

შინაარსობრივი მონაცემების მოპოვება... თუ არსებობს დასაბუთებული ვარაუდი, რომ პირი დანაშაულებრივ ქმედებას ახორციელებს კომპიუტერული სისტემის გამოყენებით, პროკურორი უფლებამოსილია გამოძიების ადგილის მიხედვით სასამართლოს მიმართოს შუამდგომლობით, გასცეს განჩინება შინაარსობრივ მონაცემთა მიმდინარე შეგროვების შესახებ,

რომლითაც მომსახურების მიმწოდებელი ვალდებულია ითანამშრომლოს გამოძიებასთან და დაეხმაროს მას მიმდინარე რეჟიმში შინაარსობრივ მონაცემთა შეგროვებაში ან ჩაწერაში, რომელიც დაკავშირებულია საქართველოს ტერიტორიაზე განხორციელებულ და კომპიუტერული სისტემის მეშვეობით გადაცემულ კონკრეტულ კომუნიკაციებთან.

შუამდგომლობა უნდა ითვალისწინებდეს მომსახურების მიმწოდებლის ტექნიკურ შესაძლებლობებს შინაარსობრივ მონაცემთა მიმდინარე შეგროვებისა და ჩაწერისათვის. შინაარსობრივ მონაცემთა მიმდინარე შეგროვებისა და ჩაწერის ვადა არ უნდა აღემატებოდეს სისხლის სამართლის საქმეზე მტკიცებულების მოპოვებისათვის აუცილებელ ვადას.

ვინაიდან დოკუმენტის ან ინფორმაციის გამოთხოვა, ინტერნეტტრაფიკის მონაცემთა მიმდინარე შეგროვება და შინაარსობრივი მონაცემების მოპოვება წარმოადგენენ კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებულ საგამოძიებო მოქმედებებს, ამის შემდეგ მხოლოდ ამ ტერმინს გამოვიყენებთ.

კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებულ საგამოძიებო მოქმედებებზე ვრცელდება ის დებულებები, რომლებიც გამოიყენება ფარული საგამოძიებო მოქმედებების ჩატარებისას.

კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედებები სიახლეა საპროცესო კანონმდებლობაში. მისი ჩატარება დაიშვება მაგისტრატი მოსამართლის განჩინების საფუძველზე.

ერთ სისხლის სამართლის საქმეზე შეიძლება ერთდროულად ჩატარდეს რამდენიმე სახის კომპიუტერულ მონაცემთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედება.

კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედებების ჩატარება ყველა კატეგორიის დანაშაულის გამოძიებისას როდი დაიშვება. ასეთ შეზღუდვას საპროცესო კანონი აწესებს. კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედებების ჩატარება დაიშვება იმ შემთხვევაში თუ გამოძიება ან/და სისხლის სამართლებრივი დევნა მიმდინარეობს შემდეგ ერთ-ერთი დანაშაულის გამო:

1) მძიმე ან/და განსაკუთრებით მძიმე დანაშაულზე (ე.ი. იმ-დანაშაულზე რომლის ჩადენისთვის გათვალისწინებული მაქსიმალური სასჯელი არ აღემატება 10 წლით თავისუფლების აღკვეთას, აგრეთვე გაუფრთხილებლობითი დანაშაულზე, რომლის ჩადენისთვისაც სისხლის სამართლის კოდექსით სასჯელის სახით გათვალისწინებულია თავისუფლების აღკვეთა 5 წელზე მეტი ვადით. ე.ი. მძიმე დანაშაულის დროს სასჯელის სახით გათვალისწინებული თავისუფლების აღკვეთის ვადა ხუთ წელს აღემატება, მაგრამ არ აღემატება ათ წელს ან ისეთ განზრახ დანაშაულზე, რომლის ჩადენისთვის სისხლის სამართლის კოდექსით გათვალისწინებულია სასჯელის სახით თავისუფლების აღკვეთა 10 წელზე მეტი ვადით ან უვადო თავისუფლების აღკვეთა;

2) ჯანმრთელობის განზრახ მძიმე დაზიანება (მუხლი 117-ე, ნაწ. 1-ლი);

3) ადამიანის ორგანოს, ორგანოს ნაწილის ან ქსოვილის აღების იძულება (მუხლი 134-ე);

4) სქესობრივი კავშირის ან სექსუალური ხასიათის სხვაგვარი მოქმედების იძულება ჩადენილი არასრულწლოვნის მიმართ (მუხლი 139-ე, ნაწ. მე-2);

5) სქესობრივი კავშირი ან სექსუალური ხასიათის სხვაგვარი მოქმედება თექვსმეტი წლის ასაკს მიუღწეველთან (მუხლი 140-ე);

6) გარყვნილი ქმედება (მუხლი 141-ე);

7) თავისუფლების უკანონო აღკვეთა (მუხლი 143-ე, ნაწ. 1-ლი);

8) ადამიანით ვაჭრობის (ტრეფიკინგის) მსხვერპლის (დაზარალებულის) მომსახურებით სარგებლობა (მუხლი 143³-ე, ნაწ. 1-ლი);

9) თაღლითობა (მუხლი 180-ე, ნაწ. 1-ლი);

10) გამოძალვა (მუხლი 181-ე, ნაწ. 1-ლი);

11) წინასწარი შეცნობით დანაშაულებრივი გზით მოპოვებული ქონების შეძენა ან გასაღება (მუხლი 186-ე, ნაწ. მე-2);

12) ნივთის დაზიანება ან განადგურება (მუხლი 187-ე, ნაწ. მე-2);

13) ადამიანის სიცოცხლისათვის ან ჯანმრთელობისათვის საშიში პროდუქციის დამზადება, შემოტანა ან რეალიზაცია (მუხლი 198-ე, ნაწ. 1-ლი);

14) ყალბი საკრედიტო ან საანგარიშსწორებო ბარათის დამზადება, გასაღება ან გამოყენება (მუხლი 210-ე, ნაწ. 1-ლი);

15) პროსტიტუციაში ჩაბმა (მუხლი 253-ე, ნაწ. 1-ლი);

16) არასრულწლოვნის ჩაბმა პორნოგრაფიული ნაწარმოების ან სხვა საგნის უკანონოდ დამზადებასა და გასაღებაში;

17) ძეგლებისა და სხვა კულტურული ფასეულობების საქართველოდან უნებართვო გატანა (მუხლი 259⁴);

18) კომპიუტერულ სისტემაში უნებართვო შეღწევა (მუხლი 284-ე);

19) კომპიუტერული მონაცემის ან/და კომპიუტერული სისტემის უკანონოდ გამოყენება (მუხლი 285-ე, ნაწ. 1-ლი);

20) კომპიუტერული მონაცემის ან/და კომპიუტერული სისტემის ხელყოფა (მუხლი 286-ე);

21) სამუშაოს წარმოებისას გარემოს დაცვის წესის დარღვევა (მუხლი 287-ე);

22) გარემოსათვის საშიში ნივთიერებისადმი ან ნარჩენისადმი მოპყრობის წესის დარღვევა (მუხლი 288-ე, ნაწ. 1-ლი და მე-2);

23) მიკრობიოლოგიური ან სხვა ბიოლოგიური აგენტისადმი ან ტოქსინისადმი მოპყრობის წესის დარღვევა (მუხლი 289-ე);

24) ვეტერინარიის სფეროში საქართველოს კანონმდებლობის დარღვევა (მუხლი 290-ე);

25) წყლის დაბინძურება (მუხლი 292-ე);

26) ზღვის დაბინძურება (მუხლი 293-ე);

27) ადამიანის ჯანმრთელობისათვის ან ზღვის ცოცხალი ორგანიზმისათვის მავნე ნივთიერების ანდა სხვა ნარჩენის ან მასალის ზღვაში ჩაყრის შესახებ შეუტყობინებლობა იმ თანამდებობის პირის მიერ, რომელსაც ეს ევალება (მუხლი 294-ე);

28) ატმოსფერული ჰაერის დაბინძურება (მუხლი 295-ე);

29) საქართველოს კონტინენტური შეღწის, ტერიტორიული წყლების ან განსაკუთრებული ეკონომიკური ზონის კანონმდებლობის დარღვევა (მუხლი 296-ე);

30) მიწის გაუვარგისება (მუხლი 297-ე);

31) ნიალისეულის გამოყენების ან დაცვის წესის დარღვევა (მუხლი 298-ე);

32) ნიალით უკანონოდ სარგებლობა (მუხლი 299-ე);

33) უკანონო თევზჭერა (მუხლი მე-300);

34) უკანონო ნადირობა (მუხლი 301-ე);

35) საქართველოს „ნითელ ნუსხაში“ შეტანილი, გადაშენების საფრთხის წინაშე მყოფი გარეული ცხოველის ან ველური მცენარის ადგილსამყოფლის მოშლა (მუხლი 302-ე);

36) ხე-ბუჩქნარის უკანონოდ გაჩეხვა (მუხლი 303-ე);

37) ტყის ან ნარგავის დაზიანება ან განადგურება (მუხლი 304-ე, ნაწ. 1-ლი);

38) დაცული ტერიტორიის რეჟიმის დარღვევა (მუხლი 305-ე);

39) საქმიანობის განხორციელება გარემოზე ზემოქმედების ნებართვის გარეშე (მუხლი 306-ე);

40) საბოტაჟი (მუხლი 318-ე, ნაწ. 1-ლი);

41) ოკუპირებულ ტერიტორიებზე შესვლის წესის დარღვევა (მუხლი 322¹-ე, ნაწ. 1-ლი და მე-2);

42) კანონით აკრძალული საჩუქრის მიღება (მუხლი 340-ე);

43) სამსახურებრივი სიყალბე (მუხლი 341-ე);

44) პირის მიერ საქართველოს მოქალაქის უცხო ქვეყანაში უკანონოდ დარჩენისთვის შესაბამისი პირობების შექმნა/ორგანიზების განევა ან/და პირის მიერ უცხო ქვეყანაში საერთაშორისო დაცვის მისაღებად საქართველოს მოქალაქის მიერ მისი უფლებების ან თავისუფლებების დარღვევის თაობაზე მცდარი ინფორმაციის წარდგენის ხელშეწყობა/ორგანიზება (მუხლი 344², ნაწ. 1-ლი);

45) სამოხელეო დანაშაული (39-ე თავი).

კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედება ტარდება იმ შემთხვევაში, თუ არსებობს დასაბუთებული ვარაუდი, რომ პირს, რომლის მიმართაც უნდა ჩატარდეს ფარული საგამოძიებო მოქმედება, ჩადენილი აქვს ზემოთ დასახელებული რომელიმე დანაშაული (დანაშაულთან

პირდაპირ კავშირში მყოფი პირი, ან პირი იღებს ან გასცემს დანაშაულან პირდაპირ კავშირში მყოფი პირისათვის განკუთვნილ ან მისგან მომდინარე ინფორმაციას, ან დანაშაულთან პირდაპირ კავშირში მყოფი პირი იყენებს პირის საკომუნიკაციო საშუალებას.

კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედება უნდა ჩატარდეს იმ შემთხვევაში თუ ამას ითვალისწინებს საპროცესო კანონმდებლობა და მისი ჩატარება აუცილებელია დემოკრატიულ საზოგადოებაში მიღწეულ იქნას ლეგიტიმური მიზანი⁷⁷. საპროცესო კოდექსის შესაბამისად, ლეგიტიმურ მიზანს წარმოადგენს:

ა) ეროვნული უშიშროების ან საზოგადოებრივი უსაფრთხოების უზრუნველყოფა;

ბ) უწესრიგობის ან დანაშაულის ჩადენის თავიდან აცილება;

გ) ქვეყნის ეკონომიკური კეთილდღეობის ინტერესების ან სხვა პირთა უფლებებისა და თავისუფლებების დაცვა.

კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედება დემოკრატიულ საზოგადოებაში ტარდება აუცილებლად იმ შემთხვევაში, თუ მისი ჩატარება გამონეწეულია გადაუდებელი საზოგადოებრივი საჭიროებით და ის ლეგიტიმური მიზნის მიღწევის შესაფერისი და პროპორციული საშუალებაა.

კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედება შეიძლება ჩატარდეს მხოლოდ ერთ-ერთ შემდეგ შემთხვევაში:

ა) როდესაც სხვა საშუალებით გამოძიებისათვის არსებითი მნიშვნელობის მქონე მტკიცებულებების მოპოვება შეუძლებელია;

ბ) როდესაც სხვა საშუალებით გამოძიებისათვის არსებითი მნიშვნელობის მქონე მტკიცებულებების მოპოვება გაუმართლებლად დიდ ძალისხმევას საჭიროებს.

⁷⁷ ლეგიტიმური ლათინური სიტყვაა და ნიშნავს კანონიერს, დაკანონებულს, რაიმე უფლების ან რწმუნების კანონიერების აღიარებას ან დამტკიცებას.

კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედების ჩატარების ფარგლები (ინტენსივობა) ფარული საგამოძიებო მოქმედების ლეგიტიმური მიზნის პროპორციული უნდა იყოს.

საპროცესო კოდექსი ითვალისწინებს კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედების ჩატარების საპროცესო ფორმას. როგორც ზემოთ აღინიშნა, კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედება ტარდება მოსამართლის განჩინებით. პროკურორი მოტივირებული შუამდგომლობით მიმართავს გამოძიების ადგილის მიხედვით რაიონული (საქალაქო) სასამართლოს მაგისტრატ მოსამართლეს კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედების ჩატარებაზე ნებართვის გაცემის თაობაზე.

პროკურორი შუამდგომლობაში მიუთითებს შემდეგ გარემოებებს, რომლებიც ადასტურებენ რომ:

ა) გამოძიება დაწყებულია ან/და სისხლისსამართლებრივი დევნა ხორციელდება ზემოთ ჩამოთვლილი ერთ-ერთი დანაშაულის გამო;

ბ) არსებობს დასაბუთებული ვარაუდი, რომ პირს, რომლის მიმართაც უნდა ჩატარდეს კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედება, ჩადენილი აქვს ზემოთ დასახელებული რომელიმე დანაშაული („დანაშაულთან პირდაპირ კავშირში მყოფი პირი“), ან პირი იღებს ან გადასცემს დანაშაულთან პირდაპირ კავშირში მყოფი პირისათვის განკუთვნილ ან მისგან მომდინარე ინფორმაციას, ან დანაშაულთან პირდაპირ კავშირში მყოფი პირი იყენებს პირის საკომუნიკაციო საშუალებებს;

გ) კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედების ჩატარება გამონეველია გადაუდებელი საზოგადოებრივი საჭიროებით და არის დემოკრატიულ საზოგადოებაში ლეგიტიმური მიზნის მისაღწევად - ეროვნული უშიშროების ან საზოგადოებრივი უსაფრთხოების უზრუნველსაყოფად, უნესრიგობის ან დანაშაულის ჩადენის თავიდან ასაც-

ილებლად, ქვეყნის ეკონომიკური კეთილდღეობის ინტერესების ან სხვა პირთა უფლებებისა და თავისუფლებების დასაცავად - აუცილებელი, მისი მიღწევის შესაფერისი და პროპორციული საშუალება;

დ) მოთხოვნილი კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედების შედეგად მოპოვებული იქნება გამოძიებისათვის არსებითი მნიშვნელობის მქონე ინფორმაცია, რომლის სხვა საშუალებით მოპოვება შეუძლებელია ან გაუმართლებლად დიდ ძალისხმევას საჭიროებს.

პროკურორის შუამდგომლობაში აგრეთვე უნდა აისახოს ინფორმაცია იმ საგამოძიებო მოქმედების შესახებ (ასეთის არსებობის შემთხვევაში), რომელიც შუამდგომლობის წარდგენამდე ჩატარდა საპროცესო კოდექსით დადგენილი წესით და რომლითაც დასახული მიზანი ვერ იქნა მიღწეული. პროკურორის შუამდგომლობას თან უნდა დაერთოს ის მასალები, რომლებიც ადასტურებენ კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედების ჩატარების აუცილებლობას.

მოსამართლე პროკურორის შუამდგომლობასა და მისი დასაბუთებისათვის საჭირო, თანდართული მასალის სასამართლოში წარდგენიდან განიხილავს არაუგვიანეს 24 საათისა. შუამდგომლობა, როგორც წესი, განიხილება ზეპირი მოსმენით, ერთპიროვნულად დახურულ სასამართლო სხდომაზე. თუმცა მოსამართლეს შეუძლია შუამდგომლობა ზეპირი მოსმენის გარეშე განიხილოს. თუ შუამდგომლობა განიხილება ზეპირი მოსმენით, პროკურორის მონაწილეობა სავალდებულოა. შუამდგომლობის განხილვის შემდეგ მაგისტრატი მოსამართლე მიიღებს განჩინებით ორიდან ერთ-ერთ გადაწყვეტილებას:

ა) კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედების ჩატარების ნებართვის გაცემის შესახებ;

ბ) კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული ფარული საგამოძიებო მოქმედების ჩატარების ნებართვის გაცემაზე უარის თქმის შესახებ.

მაგისტრატი მოსამართლის განჩინება დგება 4 ეგზემპლარად, ერთი რჩება სასამართლოში, ორი გადაეცემა შუა-

მდგომლობის წარმდგენ პროკურორს ან შესაბამისი საგამოძიებო ორგანოს უფლებამოსილ წარმომადგენელს, რომელთაგან ერთი მიენოდება შესაბამისი უფლებამოსილების მქონე სახელმწიფო ორგანოს, ხოლო ერთი განჩინება, რომელიც შეიცავს მხოლოდ რეკვიზიტებსა და სარეზოლუციო ნაწილს, სასამართლოს მიერ მიენოდება პერსონალურ მონაცემთა დაცვის სამსახურს. მოსამართლის განჩინების ეგზემპლარები შესაბამისი უფლებამოსილების მქონე სახელმწიფო ორგანოს და პერსონალურ მონაცემთა დაცვის სამსახურს წარედგინება განჩინების გამოტანისთანავე, დაუყოვნებლივ, მაგრამ არაუგვიანეს 48 საათისა, მატერიალური (დოკუმენტური) სახით. თუ კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედების ჩატარების ნებართვის გაცემის შესახებ ან მისი ჩატარების ნებართვის გაცემაზე უარის თქმის შესახებ განჩინება მოსამართლემ სახელმწიფო ინსპექტორის სამსახურის მიერ წარმოებულ სისხლის სამართლის საქმეზე გამოიტანა, სასამართლოს მიერ ერთი განჩინება, რომელიც შეიცავს მხოლოდ რეკვიზიტებსა და სარეზოლუციო ნაწილს, განჩინების გამოტანისთანავე, დაუყოვნებლივ, მაგრამ არაუგვიანეს 48 საათისა, მატერიალური (დოკუმენტური) სახით მიენოდება ზედამხედველ მოსამართლეს.

საპროცესო კოდექსის მე-3 მუხლის 321-ე ნაწილის შესაბამისად, ზედამხედველი მოსამართლე არის საქართველოს უზენაესი სასამართლოს თავმჯდომარის მიერ განსაზღვრული საქართველოს უზენაესი სასამართლოს მოსამართლე, რომელიც სახელმწიფო ინსპექტორის სამსახურის მიერ წარმოებულ სისხლის სამართლის საქმეზე აკონტროლებს:

ა) სატელეფონო კომუნიკაციის ფარულ მიყურადებას და ჩანერას სტაციონარული ტექნიკური შესაძლებლობის გამოყენებით ჩატარებას კონტროლის ელექტრონული სისტემითა და კონტროლის სპეციალური ელექტრონული სისტემით;

ბ) ელექტრონული კომუნიკაციის მაიდენტიფიცირებელ მონაცემთა ცენტრალურ ბანკში განხორციელებულ აქტივობებს ელექტრონული კომუნიკაციის მაიდენტიფიცირებელ

მონაცემთა ცენტრალური ბანკის კონტროლის ელექტრონული სისტემით;

გ) გეოლოკაციის დროში განსაზღვრისა და მობილური საკომუნიკაციო აღჭურვილობის გეოლოკაციის რეალურ დროში განსაზღვრის მოქმედების განხორციელებას გეოლოკაციის რეალურ დროში განსაზღვრის კონტროლის სპეციალური ელექტრონული სისტემით.

კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედების ჩატარების ნებართვის გაცემის შესახებ მოსამართლის განჩინება, რომელიც შეიცავს მხოლოდ რეკვიზიტებსა და სარეზოლუციო ნაწილს, სააგენტოს მიერ მისი მიღებისთანავე მიენოდება სახელმწიფო ინსპექტორის სამსახურს ელექტრონული ეგზემპლარის სახით, კონტროლის ელექტრონული სისტემის მეშვეობით. მოსამართლის განჩინების ელექტრონული ეგზემპლარის პერსონალურ მონაცემთა დაცვის სამსახურისათვის პროგრამულად მიწოდების დადასტურებისთანავე სააგენტო იწყებს მოცემული საგამოძიებო მოქმედების ჩატარებას. ელექტრონული ეგზემპლარის მიწოდების წესი მოქმედებს სტაციონარული ტექნიკური შესაძლებლობის გამოყენების შემთხვევაში. ეს წესი არ ვრცელდება სახელმწიფო ინსპექტორის სამსახურის მიერ წარმოებულ იმ სისხლის სამართლის საქმეზე, რომელზეც ჩატარდება კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედება.

თუ შესაბამისი უფლებამოსილების მქონე სახელმწიფო ორგანოსათვის წარდგენილი კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედების ჩატარების ნებართვის გაცემის შესახებ მოსამართლის განჩინება ბუნდოვანუზუსტობას შეიცავს, შესაბამისი უფლებამოსილების მქონე სახელმწიფო ორგანო ამის თაობაზე დაუყოვნებლივ აცნობებს პროკურორს ან შესაბამის საგამოძიებო ორგანოს უფლებამოსილ წარმომადგენელს.

განჩინების გამომტანი სასამართლო პროკურორის წერილობითი მიმართვის საფუძველზე, მიმართვის მიღებიდან 12 საათის ვადაში, ან საკუთარი ინიციატივით უზრუნველყოფს მო-

სამართლის განჩინებაში არსებული ბუნდოვანება-უზუსტობის აღმოფხვრას.

თუ პერსონალურ მონაცემთა დაცვის სამსახურისათვის ელექტრონული სახით და მატერიალური (დოკუმენტური) სახით წარდგენილი კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედების ჩატარების ნებართვის გაცემის შესახებ მოსამართლის განჩინების რეკვიზიტებში ან/და სარეზოლუციო ნაწილში მონაცემი ან რეკვიზიტი ერთმანეთს არ ემთხვევა, პერსონალურ მონაცემთა დაცვის სამსახურის ხელმძღვანელი ამის თაობაზე ელექტრონული სისტემის მეშვეობით აცნობებს სააგენტოს, რომელიც, თავის მხრივ, აღნიშნულის შესახებ დაუყოვნებლივ აცნობებს პროკურორს ან შესაბამისი საგამოძიებო ორგანოს უფლებამოსილ წარმომადგენელს. ინფორმაციის მიღებისთანავე პროკურორი წერილობით მიმართავს განჩინების გამომტან სასამართლოს, რომელიც მიმართვის მიღებიდან 12 საათის ვადაში უზრუნველყოფს მოსამართლის განჩინებაში არსებული ბუნდოვანება-უზუსტობის აღმოფხვრას. სასამართლო ვალდებულია მოსამართლის განჩინებაში არსებული ბუნდოვანება-უზუსტობის აღმოფხვრიდან 24 საათის ვადაში უზრუნველყოს ამ განჩინების სახელმწიფო ინსპექტორის სამსახურისათვის მიწოდება. ეს წესი არ ვრცელდება სახელმწიფო ინსპექტორის სამსახურის მიერ წარმოებულ იმ სისხლის სამართლის საქმეზე, რომელზეც ჩატარდება კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედება.

თუ პერსონალურ მონაცემთა დაცვის სამსახურისათვის ელექტრონული სახით ან/და მატერიალური (დოკუმენტური) სახით წარდგენილი კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედების ჩატარების ნებართვის გაცემის შესახებ მოსამართლის განჩინების რეკვიზიტები ან/და სარეზოლუციო ნაწილი ბუნდოვანება-უზუსტობას შეიცავს, პერსონალურ მონაცემთა დაცვის სამსახურის ხელმძღვანელი ამის თაობაზე ელექტრონული სისტემის მეშვეობით აცნობებს სააგენტოს, რომელიც თავის მხრივ, აღნიშნულის შესახებ

დაუყოვნებლივ აცნობებს პროკურორს ან/და შესაბამისი საგამოძიებო ორგანოს უფლებამოსილ წარმომადგენელს. ინფორმაციის მიღებისთანავე პროკურორი წერილობით მიმართავს განჩინების გამომტან სასამართლოს, რომელიც მიმართვის მიღებიდან 12 საათის ვადაში უზრუნველყოფს მოსამართლის განჩინებაში არსებული ბუნდოვანება-უზუსტობის აღმოფხვრას. სასამართლო ვალდებულია მოსამართლის განჩინებაში არსებული ბუნდოვანება-უზუსტობის აღმოფხვრიდან 24 საათის ვადაში უზრუნველყოს ამ განჩინების პერსონალურ მონაცემთა დაცვის სამსახურისათვის მიწოდება.

მოსამართლის განჩინების გარეშე კომპიუტერულ მონაცემთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედებების ჩატარება წესი. საპროცესო კანონი ითვალისწინებს კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედების ჩატარებას/დაწყებას მაგისტრატი მოსამართლის განჩინების გარეშე პროკურორის მოტივირებული დადგენილების საფუძველზე. ეს ხდება იმ შემთხვევაში, როდესაც კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედების ჩატარება ნაკარნახევია გადაუდებელი აუცილებლობით. გადაუდებელი აუცილებლობაა მაშინ, როდესაც კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედების ჩატარების დაყოვნებამ შეიძლება:

ა) გამოიწვიოს საქმისათვის (გამოძიებისათვის) მნიშვნელოვანი ფაქტობრივი მონაცემების განადგურება;

ბ) შეუძლებელი გახადოს საქმისათვის (გამოძიებისათვის) მნიშვნელოვანი ფაქტობრივი მონაცემების მოპოვება.

კანონი აყალიბებს რა რეკვიზიტებს უნდა შეიცავდეს გადაუდებელი აუცილებლობისას მოსამართლის განჩინების გარეშე კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედების ჩატარების შესახებ პროკურორის დადგენილება. კანონის შესაბამისად, პროკურორის დადგენილება უნდა შეიცავდეს შესაბამის რეკვიზიტებს (დადგენილების შედგენის თარიღი და ადგილი; მითითება საქართველოს სსკ-ის იმ მუხლზე, რომლითაც მიმდინარეობს გამოძიება; პროკურორის

სახელი და გვარი, ხელმოწერა; საიდუმლოების აღმნიშვნელი გრიფი; ბეჭედი), ხოლო დადგენილების სარეზოლუციო ნაწილი უნდა შეიცავდეს მითითებას კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედების ობიექტის/ობიექტების (პირი, რომლის მიმართაც ხორციელდება კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედება), აგრეთვე განსახორციელებელი კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედების სახის შესახებ და უნდა განსაზღვრავდეს მოქმედების განხორციელების პერიოდს (მისი დაწყებისა და დასრულების თარიღებისა და დროის მითითებით), რომელიც არ უნდა აღემატებოდეს 48 საათს. კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედების განხორციელების შემთხვევაში პროკურორის დადგენილების სარეზოლუციო ნაწილი უნდა შეიცავდეს აგრეთვე მითითებას კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედების ობიექტის/ობიექტების ტექნიკური იდენტიფიკატორის/იდენტიფიკატორების სულ მცირე ერთი შესაბამისი მონაცემის შესახებ. პროკურორი ვალდებულია კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედების ჩატარების შესახებ დადგენილებაში მითითებული დანების დროიდან არაუგვიანეს 24 საათისა მიმართოს რაიონულ (საქალაქო) სასამართლოს, რომლის სამოქმედო ტერიტორიაზედაც ჩატარდა/ტარდება აღნიშნული კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედება, ან გამოძიების ადგილის მიხედვით სასამართლოს შუამდგომლობით გადაუდებელი აუცილებლობისას ჩატარებული/მიმდინარე კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედების კანონიერად ცნობის შესახებ. შუამდგომლობაში პროკურორმა უნდა დააასაბუთოს, რომ ნამდვილად ჩადენილია ის დანაშაული, რომლისთვისაც დასაშვებია კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედების ჩატარება და იმ გარემოებების არსებობა, რომლებმაც განაპირობა კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედების მოსამართლის განჩინების გარეშე, გადაუდებლად

ჩატარება/დანყება. მოსამართლე პროკურორის შუამდგომლობას განიხილავს მისი სასამართლოსთვის წარდგენიდან არაუგვიანეს 24 საათისა. შუამდგომლობის განხილვისას მოსამართლე ამონებს, შესაბამისი და აუცილებელი იყო თუ არა აღნიშნული კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედების გადაუდებლად ჩატარება/დანყება, და განჩინებით იღებს ერთ-ერთ შემდეგ გადაწყვეტილებას:

ა) ჩატარებული კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედების კანონიერად ცნობის შესახებ;

ბ) მიმდინარე კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედების კანონიერად ცნობის და მისი ჩატარების ვადის არაუმეტეს 48 საათამდე გაგრძელების შესახებ. ეს ვადა აითვლება პროკურორის დადგენილებაში მითითებული კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედების დაწყების დროიდან;

გ) ჩატარებული/მიმდინარე კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედების უკანონოდ ცნობის, მისი შეწყვეტის, შედეგების გაუქმებისა და მის შედეგად მოპოვებული მასალის/ინფორმაციის განადგურების შესახებ.

გადაწყვეტილების მიღებამდე მოსამართლეს უფლება აქვს უფლებამოსილი ორგანოდან გამოითხოვოს გამოთხოვის მომენტიდან მოპოვებული მასალის ელექტრონული ეგზემპლარი. მასალის გაცნობის შემდეგ მოსამართლე უზრუნველყოფს დადგენილი წესით მის განადგურებას.

გადაუდებელი აუცილებლობის შემთხვევაში კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედების ჩატარების შესახებ პროკურორის დადგენილებას, რომელიც შეიცავს მხოლოდ რეკვიზიტებსა და სარეზოლუციო ნაწილს, კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედების ჩატარების შესახებ დადგენილებაში მითითებული დაწყების დროიდან არაუგვიანეს 12 საათისა პროკურორი ან პროკურორის დავალებით გამომჟღავნებული მატერიალური (დოკუმენტური) სახით წარუდგენს პერსონალურ

მონაცემთა დაცვის სამსახურს. პროკურორის დადგენილება გადაუდებელი აუცილებლობისას კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედების ჩატარების შესახებ, რომელიც შეიცავს მხოლოდ რეკვიზიტებსა და სარეზოლუციო ნაწილს, სააგენტოს მიერ მისი მიღებისთანავე მიენოდება პერსონალურ მონაცემთა დაცვის სამსახურს ელექტრონული ეგზემპლარის სახით, კონტროლის ელექტრონული სისტემის მეშვეობით. პროკურორის დადგენილების ელექტრონული ეგზემპლარის პროგრამულად მიწოდების დადასტურებისთანავე სააგენტო იწყებს კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედების ჩატარებას. ელექტრონული ეგზემპლარის მიწოდების წესი მოქმედებს იმ შემთხვევაში, როდესაც გამოიყენება სტაციონარული ტექნიკური შესაძლებლობა. ეს წესი არ ვრცელდება პერსონალურ მონაცემთა დაცვის სამსახურის მიერ წარმოებულ იმ სისტემის სამართლის საქმეზე, რომელზეც ჩატარდება კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედება.

თუ შესაბამისი უფლებამოსილების მქონე სახელმწიფო ორგანოსთვის წარდგენილი გადაუდებელი აუცილებლობის შემთხვევაში კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედების ჩატარების შესახებ პროკურორის დადგენილება ბუნდოვანება-უზუსტობას შეიცავს, შესაბამისი უფლებამოსილების მქონე სახელმწიფო ორგანო ამის თაობაზე დაუყოვნებლივ აცნობებს პროკურორს ან შესაბამისი საგამოძიებო ორგანოს უფლებამოსილ წარმომადგენელს, რომლებიც უზრუნველყოფენ დადგენილებაში არსებულ ბუნდოვანება-უზუსტობის აღმოფხვრას.

კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედების კანონიერად/უკანონოდ ცნობის შესახებ მოსამართლის განჩინება დგება 4 ეგზემპლარად, რომელთაგან ერთი რჩება სასამართლოში, ორი გადაეცემა შუამდგომლობის წარმდგენ პროკურორს ან შესაბამისი საგამოძიებო ორგანოს უფლებამოსილ წარმომადგენელს, რომელთაგან ერთი მიენოდე-

ბა შესაბამისი უფლებამოსილების მქონე სახელმწიფო ორგანოს, და ერთი განჩინება, რომელიც შეიცავს მხოლოდ რეკვიზიტებსა და სარეზოლუციო ნაწილს, სასამართლოს მიერ მიენოდება სახელმწიფო ინსპექტორის სამსახურს. მოსამართლის განჩინების ეგზემპლარები შესაბამისი უფლებამოსილების მქონე სახელმწიფო ორგანოს და სახელმწიფო ინსპექტორის სამსახურს წარედგინება განჩინების გამოტანისთანავე, დაუყოვნებლივ, მაგრამ არაუგვიანეს 48 საათისა, მატერიალური (დოკუმენტური) სახით. თუ კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედების კანონიერად/უკანონოდ ცნობის შესახებ განჩინება მოსამართლემ სახელმწიფო ინსპექტორის მიერ წარმოებულ სისხლის სამართლის საქმეზე გამოიტანა, სასამართლო ერთ განჩინებას (მე-4 ეგზემპლარი), რომელიც შეიცავს მხოლოდ ნრეკვიზიტებსა და სარეზოლუციო ნაწილს, განჩინების გამოტანისთანავე, დაუყოვნებლივ, მაგრამ არაუგვიანეს 48 საათისა, მატერიალური (დოკუმენტური) სახით მიენოდება ზედამხედველ მოსამართლეს.

ასეთ შემთხვევაში პროკურორი ვალდებულია კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედების დაწყებიდან არაუგვიანეს 24 საათისა მიმართოს შუამდგომლობით რაიონულ (საქალაქო) სასამართლოს, რომლის სამოქმედო ტერიტორიაზედაც ტარდება აღნიშნული კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედება, ან გამოძიების ადგილის მიხედვით სასამართლოს გადაუდებელი აუცილებლობისას ჩატარებული კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედების კანონიერად ცნობის შესახებ. სასამართლოს მიერ შესაბამისი განჩინების მიღების შემდეგ კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედების შედეგად მოპოვებული ინფორმაცია დაუყოვნებლივ უნდა განადგურდეს. კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედების შედეგად მოპოვებულ ინფორმაციას ანადგურებს შესაბამისი საქმის გამოძიებაზე საპროცესო ზედამხედ-

ველობის განმახორციელებელი ან სახელმწიფო ბრალდების მხარდამჭერი ან მათი ზემდგომი პროკურორი, იმ მოსამართლის ან იმ სასამართლოს მოსამართლის თანდასწრებით, რომელმაც ან რომლის მოსამართლემაც მიიღო გადაწყვეტილება აღნიშნული კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედების ჩატარების თაობაზე ან გადაუდებელი აუცილებლობისას მოსამართლის განჩინების გარეშე ჩატარებული კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედების კანონიერად ან უკანონოდ ცნობის შესახებ. კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედების შედეგად მოპოვებული მასალის განადგურების შესახებ დგება ოქმი, რომელსაც ხელს აწერს შესაბამისი პროკურორი და მოსამართლე. შესაბამისი პროკურორისა და მოსამართლის ხელმოწერებით დადასტურებული ოქმი გადაეცემა პერსონალურ მონაცემთა დაცვის სამსახურს, კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედების შედეგად მოპოვებული ინფორმაციის/პერსონალური მონაცემების განადგურების კომისიას და აისახება ფარული საგამოძიებო მოქმედებების სასამართლო რეესტრში.

თუ კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედებით გამოვლინდა სხვა დანაშაულის ნიშნები, რომელზედაც არ მიმდინარეობს გამოძიება, ამ კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედების შედეგად მოპოვებული ინფორმაცია არის სხვა სისხლის სამართლის საქმეზე გამოძიების დაწყების საფუძველი, ხოლო ამ ინფორმაციის ახალ საქმეზე დასაშვებ მტკიცებულებად ცნობის საკითხი გადაწყდება საპროცესო კოდექსით დადგენილი ზოგადი წესით.

საპროცესო კანონი მიუთითებს იმ მოთხოვნებზე, რაც უნდა აისახოს კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედების ჩატარების ნებართვის გაცემის ან გადაუდებელი აუცილებლობისას მოსამართლის განჩინების გარეშე ჩატარებული კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედების კანონიერად ცნობის შესახებ მოსამართლის განჩინებაში. განჩინებაში მოსამარ-

თლემ უნდა დაასაბუთოს, რომ არსებობს გარემოებები, რომელშიც საფუძველია კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული მოქმედების ჩატარებისა და კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედების მოსამართლის განჩინების გარეშე გადაუდებლად ჩატარების/დანყების აუცილებლობისა. მოსამართლის განჩინებაში უნდა მიეთითოს: განჩინების ნომერი, მისი შედგენის თარიღი და ადგილი; მოსამართლის სახელი და გვარი, ხელმოწერა; საიდუმლოების აღმნიშვნელი გრიფი; ბეჭედი.

მოსამართლის სარეზოლუციო ნაწილში უნდა მიეთითოს:

ა) პირი, რომელმაც მოსამართლეს შუამდგომლობით მიმართა;

ბ) სისხლის სამართლის საქმის ნომერი, რომელზედაც უნდა ჩატარდეს, ჩატარდა ან მიმდინარეობს კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედება;

გ) განკარგულება საგამოძიებო მოქმედების ჩატარების ან ჩატარებული/მიმდინარე საგამოძიებო მოქმედების კანონიერად ცნობის შესახებ, რომელშიც ზუსტად უნდა იყოს აღნიშნული, რა სახის კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედების ჩატარებაა ნებადართული ან რომელი ასეთი მოქმედებაა კანონიერად ცნობილი;

დ) დროის რა მონაკვეთში (დანყებისა და დასრულების თარიღებისა და დროის მითითებით) უნდა ჩატარდეს ან ჩატარდა კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედება;

ე) კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედების ობიექტი/ობიექტები;

ვ) კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედების ჩატარების შემთხვევაში-ფარული საგამოძიებო მოქმედების ობიექტის/ობიექტების ტექნიკური იდენტიფიკატორის/იდენტიფიკატორების სულ მცირე ერთი შესაბამისი მონაცემი, რომლის/რომელთა კონტროლი უნდა განხორციელდეს კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედების ფარგლებში;

ზ) საჭიროების შემთხვევაში, კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედების განხორციელების ადგილი;

თ) საჭიროების შემთხვევაში, ვისზე ვრცელდება ეს საგამოძიებო მოქმედება;

ი) შესაბამისი უფლებამოსილების მქონე სახელმწიფო ორგანო, რომელმაც უნდა განახორციელოს კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედება;

კ) უფლებამოსილი საგამოძიებო ორგანო, რომელსაც უნდა გაეცნოს და გადაეცეს კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედების შედეგად მოპოვებული მასალა;

ლ) კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედების გაგრძელების შემთხვევაში იმ განჩინების რეკვიზიტები, რომლის საფუძველზედაც მიმდინარეობს კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედება;

მ) კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედების ჩატარებისათვის საჭირო სხვა მონაცემები.

კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედების ჩატარების ნებართვის გაცემაზე ან ჩატარებული/მიმდინარე კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედების კანონიერად ცნობაზე უარის თქმის შესახებ მოსამართლის განჩინებაში უნდა მიეთითოს, რომ წარმოდგენილი შუამდგომლობით არ დასტურდება კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედების ჩატარების საფუძველები და კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედების მოსამართლის განჩინების გარეშე, გადაუდებლად ჩატარების/დანყების აუცილებლობა. მოსამართლის განჩინებაში უნდა აღინიშნოს:

ა) პირი, რომელმაც მოსამართლეს შუამდგომლობით მიმართა;

ბ) სისხლის სამართლის საქმის ნომერი, რომელზედაც უნდა ჩატარდეს, ჩატარდა ან მიმდინარეობს კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედება;

გ) განკარგულება საგამოძიებო მოქმედების ჩატარების ან ჩატარებული/მიმდინარე საგამოძიებო მოქმედების კანონიერად ცნობის შესახებ, რომელშიც ზუსტად უნდა იყოს აღნიშნული, რა სახის კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედების ჩატარებაა ნებადართული ან რომელი ასეთი მოქმედებაა კანონიერად ცნობილი;

დ) დროის რა მონაკვეთში (დანყებისა და დასრულების თარიღებისა და დროის მითითებით) უნდა ჩატარდეს ან ჩატარდა კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედება;

ე) კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედების ობიექტი/ობიექტები;

ვ) კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედების ჩატარების შემთხვევაში ფარული საგამოძიებო მოქმედების ობიექტის/ობიექტების ტექნიკური იდენტიფიკატორის/იდენტიფიკატორების სულ მცირე ერთი შესაბამისი მონაცემი, რომლის/რომელთა კონტროლი უნდა განხორციელდეს კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედების ფარგლებში;

ზ) საჭიროების შემთხვევაში, კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედების განხორციელების ადგილი;

თ) საჭიროების შემთხვევაში, ვისზე ვრცელდება ეს საგამოძიებო მოქმედება;

ი) შესაბამისი უფლებამოსილების მქონე სახელმწიფო ორგანო, რომელმაც უნდა განახორციელოს კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედება;

კ) უფლებამოსილი საგამოძიებო ორგანო, რომელსაც უნდა გაეცნოს და გადაეცეს კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედების შედეგად მოპოვებული მასალა;

ლ) კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედების გაგრძელების შემთხვევაშიმ განჩინების რეკვიზიტები, რომლის საფუძველზედაც მიმდინარეობს კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედება;

მ) კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედების ჩატარებისათვის საჭირო სხვა მონაცემები.

ნ) მოსამართლის გადაწყვეტილება კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედების ნებართვის გაცემაზე უარის თქმის ან ჩატარებული/მიმდინარე კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედების კანონიერად ცნობაზე უარის თქმის და მის შედეგად მოპოვებული მასალის განადგურების შესახებ.

კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედების ჩატარების ვადები მკაცრადაა რეგულირებული საპროცესო კანონმდებლობით. კანონის შესაბამისად კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედების ჩატარების შესახებ მოსამართლის განჩინება გაცივმა იმ ვადით, რომელიც საჭიროა გამოძიების მიზნის მისაღწევად, მაგრამ არაუმეტეს 1 თვისა. თუ ეს ვადა საკმარისი არ აღმოჩნდება, დასაშვებია მისი გაგრძელება. კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედების ჩატარების შესახებ პროკურორი მოტივირებული შუამდგომლობით მიმართავს მოსამართლეს, რომლის საფუძველზე, მოსამართლე დადგენილი წესით გააგრძელებს მას, მაგრამ არაუმეტეს 2 თვისა. პროკურორის შუამდგომლობაში უნდა აისახოს ინფორმაცია დაწყებული კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედების შედეგად მოპოვებული მონაცემების შესახებ და მიეთითოს, რის გამო ვერ მოხერხდა გამოძიებისათვის საკმარისი მონაცემების მოპოვება. კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედების ჩატარების ვადა შეიძლება კიდევ ერთხელ გააგრძელოს მოსამართლემ არაუმეტეს 3 თვისა საქართველოს გენ-

ერალური პროკურორის შუამდგომლობის საფუძველზე. კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედების ჩატარების ვადის შემდგომი გაგრძელება დაუშვებელია.

კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედების შესახებ განჩინება საჯაროდ არ ცხადდება. მოსამართლის განჩინება ძალას კარგავს მისი მიღებიდან 30 დღის გასვლის შემდეგ, თუ ამ ხნის განმავლობაში კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედება არ დაიწყო.

პირს, რომლისთვისაც მოცემულ საქმეზე სამართალწარმოების მიმდინარეობისას ცნობილი გახდა მის მიმართ კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედების ჩატარების თაობაზე, შეუძლია კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედების შესახებ განჩინება ერთჯერადად გაასაჩივროს შესაბამისი სააპელაციო სასამართლოს საგამოძიებო კოლეგიაში, აღნიშნული ინფორმაციის და განჩინების გასაჩივრების უფლების შესახებ განმარტების მიღებიდან 48 საათის განმავლობაში. სააპელაციო სასამართლოს მიერ გასაჩივრებული განჩინების გაუქმება და ჩატარებული კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედების უკანონოდ ცნობა საფუძველია ამ მოქმედების შედეგად მოპოვებული ინფორმაციის დაუშვებელ მტკიცებულებად ცნობისა. სააპელაციო სასამართლოს მიერ საჩივარზე მიღებული გადაწყვეტილება შეიძლება საფუძვლად დაედოს საპროცესო კანონის (კოდექსის მე-7 მუხლი, ნაწ. მე-3) მოთხოვნას პირისთვის მისი პირადი ცხოვრების შესახებ ცნობების/პერსონალური მონაცემების უკანონოდ მოპოვებით, შენახვით ან გამჟღავნებით მიყენებული ზიანის ანაზღაურების თაობაზე.

გასაჩივრების სხვა წესია დადგენილი ისეთ შემთხვევებზე, როდესაც სამართალწარმოების დასრულების შემდეგ გახდება ცნობილი პირისათვის, რომ მის მიმართ ხორციელდებოდა კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული საგამოძიებო მო-

ქმედება. პირი, რომლისთვისაც მოცემულ საქმეზე სამართალწარმოების დასრულების შემდეგ ცნობილი გახდა მის მიმართ კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედების ჩატარების თაობაზე, შეუძლია კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედების შესახებ განჩინება გაასაჩივროს შესაბამისი სააპელაციო სასამართლოს საგამოძიებო კოლეგიაში, აღნიშნული ინფორმაციის და განჩინების გასაჩივრების უფლების შესახებ განმარტების მიღებიდან 1 თვის განმავლობაში. თუ სააპელაციო სასამართლო უკანონოდ ცნობს ჩატარებულ კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედებას, ეს შეიძლება მიჩნეულ იქნეს საპროცესო კოდექსის 310-ე მუხლის „თ“ ქვეპუნქტით გათვალისწინებულ ახლად გამოვლენილ გარემოებად განაჩენის გადასინჯვისათვის, თუ ამ კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედების შედეგად მოპოვებული მტკიცებულება საფუძვლად დაედო განაჩენს. სააპელაციო სასამართლოს მიერ საჩივარზე მიღებული გადაწყვეტილება შეიძლება საფუძვლად დაედოს საპროცესო კოდექსით (კოდექსის მე-7 მუხლი, ნაწ. მე-3) გათვალისწინებულ მოთხოვნას პირის მიერ მისი პირადი ცხოვრების შესახებ ცნობების/პერსონალური მონაცემების უკანონოდ მოპოვებით, შენახვით ან გამჟღავნებით მიყენებული ზიანის ანაზღაურების თაობაზე.

პირის საჩივარში, რომლისთვისაც სამართალწარმოებისას ან სამართალწარმოების დასრულების შემდეგ ცნობილი გახდა მის მიმართ კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედების შესახებ, უნდა აღინიშნოს კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედების ჩატარებისთვის დადგენილი წესის დარღვევის შესახებ. საჩივარი შეიტანება განჩინების გამომტან სასამართლოში. სააპელაციო სასამართლოს საგამოძიებო კოლეგია საჩივარს განიხილავს მისი შეტანიდან არაუგვიანეს 72 საათისა. სააპელაციო სასამართლო შეტყობინებით უზრუნველყოფს მომჩივნის და ბრალდების მხარის მონაწილეობას საჩივრის განხილვაში. მათი გამოუცხადებლობა არ აბრკოლებს საჩივრის

განხილვას. საჩივარზე მიღებული გადაწყვეტილება საჯაროდ ცხადდება და მოთხოვნის შემთხვევაში მომჩივანს და ბრალდების მხარეს გადაეცემა.

საპროცესო კანონმდებლობა ადგენს გარკვეული პირების მიმართ კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედების ჩატარების წესს. სახელმწიფო-პოლიტიკური თანამდებობის პირის, მოსამართლის და იმუნიტეტის მქონე პირის მიმართ კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედება შეიძლება ჩატარდეს საქართველოს უზენაესი სასამართლოს მოსამართლის განჩინებით, საქართველოს გენერალური პროკურორის ან მისი მოადგილის მოტივირებული შუამდგომლობის საფუძველზე.

კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებულ საგამოძიებო მოქმედებას ატარებს შესაბამისი უფლებამოსილების მქონე სახელმწიფო ორგანო საპროცესო კოდექსით დადგენილი წესით.

კომპიუტერულ მონაცემთან დაკავშირებულ საგამოძიებო მოქმედების კონტროლსა და ზედამხედველობას პერსონალურ მონაცემთა დაცვის სამსახური ახორციელებს „პერსონალურ მონაცემთა დაცვის შესახებ“ საქართველოს კანონის შესაბამისად.

სახელმწიფო ინსპექტორის სამსახურის მიერ წარმოებულ სისხლის სამართლის საქმეზე კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედების სტაციონარული შესაძლებლობის გამოყენებით ჩატარებას აკონტროლებს ზედამხედველი მოსამართლე კონტროლის ელექტრონული სისტემითა და კონტროლის სპეციალური ელექტრონული სისტემით.

კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედების შედეგად მოპოვებული ინფორმაციის სათანადოდ დაცვისათვის პასუხისმგებლობა ეკისრება კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედების ჩამტარებელ ორგანოს და შესაბამის საგამოძიებო ორგანოს.

საპროცესო კოდექსი კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედების ჩამტარებელ ორგანოს ვალდებულებას აკისრებს აღრიცხოს კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედების ჩატარებასთან დაკავშირებული გარკვეული მონაცემები. ეს მონაცემები:

ა) კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედების სახე;

ბ) კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედების დაწყებისა და დასრულების დრო;

გ) კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედების ობიექტი;

დ) კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედების განხორციელებისას-კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედების ობიექტის ტექნიკური იდენტიფიკატორი;

ე) მოსამართლის განჩინების ან/და პროკურორის დადგენილების რეკვიზიტები.

კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედების შეწყვეტის შესახებ გადანაცვლებას იღებს პროკურორი გამომძიებლის მიმართვის საფუძველზე ან საკუთარი ინიციატივით. პროკურორი ვალდებულია კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედების შეწყვეტის შესახებ გადანაცვლებების მიღების თაობაზე დაუყოვნებლივ აცნობოს შესაბამისი უფლებამოსილების მქონე სახელმწიფო ორგანოს, რომელიც ვალდებულია შეწყვიტოს ფარული საგამოძიებო მოქმედების წარმოება.

კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედება შეწყდება, თუ:

ა) შესრულდება კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედების შესახებ განჩინებით გათვალისწინებული კონკრეტული ამოცანა;

ბ) დადგინდება გარემოებები, რომლებიც ადასტურებს, რომ ამ კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული საგამო-

ძიებო მოქმედების შესახებ განჩინებით გათვალისწინებული კონკრეტული ამოცანის შესრულება ობიექტურად შეუძლებელია ან კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედების ჩატარებას გამოძიებისათვის არსებითი მნიშვნელობა აღარ აქვს;

გ) შეწყდება გამოძიება ან/და სისხლისსამართლებრივი დევნა;

დ) გავა კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედების ჩატარების ვადა.

თუ გავიდა კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედების ჩატარების ვადა ან ფარული საგამოძიებო მოქმედების შეჩერებიდან 3 დღეში არ აღმოიფხვრა მისი შეჩერების საფუძველი, აქ მითითებული ვადის გასვლისთანავე შესაბამისი უფლებამოსილების მქონე სახელმწიფო ორგანო წყვეტს კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებულ საგამოძიებო მოქმედებას.

თუ გავიდა კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედების ჩატარების შესახებ დადგენილებაში მითითებული 48-საათიანი ვადა, შესაბამისი უფლებამოსილების მქონე სახელმწიფო ორგანო სასამართლოს განჩინების მიღებისთანავე, დაუყოვნებლივ ან გადაუდებელი აუცილებლობის შემთხვევაში დანყებული კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედების ჩატარების 48-საათიანი ვადის ამოწურვისთანავე წყვეტს კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებულ საგამოძიებო მოქმედებას.

კანონით გათვალისწინებული საფუძვლების შემთხვევაში, კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედების შეჩერების უფლება აქვთ შესაბამისი უფლებამოსილების მქონე სახელმწიფო ორგანოს, სახელმწიფო ინსპექტორს და ზედამხედველ მოსამართლეს.

კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედება შეიძლება შეაჩეროს სახელმწიფო ინსპექტორმა კონტროლის ელექტრონული სისტემით შემდეგი ერთ-ერთი საფუძვლის არსებობისას, თუ:

ა) მისთვის კანონით დადგენილი წესით მიწოდებული არ არის კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედების ჩატარების ნებართვის გაცემის შესახებ მონაწილის განჩინების ელექტრონული ეგზემპლარი, რომელიც შეიცავს მხოლოდ რეკვიზიტებსა და სარეზოლუციო ნაწილს;

ბ) მისთვის კანონით დადგენილი წესით, მატერიალური (დოკუმენტური) სახით წარდგენილი არ არის კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედების ჩატარების ნებართვის გაცემის შესახებ განჩინების ეგზემპლარი, რომელიც შეიცავს მხოლოდ რეკვიზიტებსა და სარეზოლუციო ნაწილს;

გ) მისთვის კანონით დადგენილი წესით მიწოდებული არ არის პროკურორის დადგენილების ელექტრონული ეგზემპლარი, რომელიც შეიცავს მხოლოდ რეკვიზიტებსა და სარეზოლუციო ნაწილს;

დ) მისთვის კანონით დადგენილი წესით, მატერიალური (დოკუმენტური) სახით წარდგენილი არ არის გადაუდებელი აუცილებლობის შემთხვევაში კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედების ჩატარების შესახებ პროკურორის დადგენილება, რომელიც შეიცავს მხოლოდ რეკვიზიტებსა და სარეზოლუციო ნაწილს;

ე) მისთვის ელექტრონული სისტემის მეშვეობით ან მატერიალური (დოკუმენტური) სახით წარდგენილი პროკურორის დადგენილების რეკვიზიტები ან/და სარეზოლუციო ნაწილი ბუნდოვანება-უზუსტობას შეიცავს;

ვ) მისთვის ელექტრონული სისტემის მეშვეობით წარდგენილი პროკურორის დადგენილების ელექტრონული ეგზემპლარის რეკვიზიტებსა და სარეზოლუციო ნაწილში და მატერიალური (დოკუმენტური) სახით წარდგენილი პროკურორის დადგენილების რეკვიზიტებსა და სარეზოლუციო ნაწილში საპროცესო კოდექსით გათვალისწინებული მონაცემი ერთმანეთს არ ემთხვევა.

სახელმწიფო ინსპექტორის სამსახურის მიერ წარმოებულ სისხლის სამართლის საქმეზე ჩატარებული კომპიუტერულ მო-

ნაცემებთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედება შეიძლება შეაჩეროს ზედამხედველმა მოსამართლემ ელექტრონული სისტემით შემდეგი ერთ-ერთი საფუძვლის არსებობისას, თუ:

ა) მისთვის კანონით დადგენილი წესით მიწოდებული არ არის საპროცესო კოდექსით გათვალისწინებული კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედების ჩატარების ნებართვის გაცემის შესახებ მოსამართლის განჩინების ელექტრონული ეგზემპლარი, რომელიც შეიცავს მხოლოდ რეკვიზიტებსა და სარეზოლუციო ნაწილს;

ბ) მისთვის კანონით დადგენილი წესით, მატერიალური (დოკუმენტური) სახით წარდგენილი არ არის კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედების ჩატარების ნებართვის გაცემის შესახებ განჩინების ეგზემპლარი, რომელიც შეიცავს მხოლოდ რეკვიზიტებსა და სარეზოლუციო ნაწილს;

გ) მისთვის კანონით დადგენილი წესით მიწოდებული არ არის პროკურორის დადგენილების ელექტრონული ეგზემპლარი, რომელიც შეიცავს მხოლოდ რეკვიზიტებსა და სარეზოლუციო ნაწილს;

დ) მისთვის კანონით დადგენილი წესით მიწოდებული არ არის პროკურორის დადგენილების მატერიალური (დოკუმენტური) სახის ეგზემპლარი, რომელიც შეიცავს მხოლოდ რეკვიზიტებსა და სარეზოლუციო ნაწილს;

ე) მისთვის ელექტრონული სისტემის მეშვეობით ან მატერიალური (დოკუმენტური) სახით წარდგენილი პროკურორის დადგენილების რეკვიზიტები ან/და სარეზოლუციო ნაწილი ბუნდოვანება-უზუსტობას შეიცავს;

ვ) მისთვის ელექტრონული სისტემის მეშვეობით წარდგენილი პროკურორის დადგენილების ელექტრონული ეგზემპლარის რეკვიზიტებსა და სარეზოლუციო ნაწილში და მატერიალური (დოკუმენტური) სახით წარდგენილი პროკურორის დადგენილების რეკვიზიტებსა და სარეზოლუციო ნაწილში საპროცესო კოდექსით გათვალისწინებული მონაცემი ერთმანეთს არ ემთხვევა.

მიმდინარე კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედების შეჩერების შემთხვევაში ოპერატიულ-ტექნიკური სააგენტო მისი შეჩერების შესახებ დაუყოვნებლივ ატყობინებს შესაბამის პროკურორს ან შესაბამისი საგამოძიებო ორგანოს უფლებამოსილ წარმომადგენელს.

მიმდინარე კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედების ზემოთ ჩამოთვლილი „ა“ ან „გ“ ქვეპუნქტით გათვალისწინებული საფუძვლით შეჩერების შემთხვევაში მისი შეჩერების საფუძვლის აღმოფხვრას, კერძოდ, პერსონალურ მონაცემთა დაცვის სამსახურისათვის მოსამართლის განჩინების ელექტრონული ეგზემპლარის წარდგენას, რომელიც შეიცავს მხოლოდ რეკვიზიტებსა და სარეზოლუციო ნაწილს, ან პროკურორის დადგენილების ელექტრონული ეგზემპლარის წარდგენას, რომელიც შეიცავს მხოლოდ რეკვიზიტებსა და სარეზოლუციო ნაწილს, უზრუნველყოფს ოპერატიულ-ტექნიკური სააგენტო.

მიმდინარე კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედების ზემოთ ჩამოთვლილი „ბ“ ქვეპუნქტით გათვალისწინებული საფუძვლით შეჩერების შემთხვევაში მისი შეჩერების საფუძვლის აღმოფხვრას, კერძოდ, პერსონალურ მონაცემთა დაცვის სამსახურისათვის განჩინების ეგზემპლარის მატერიალური (დოკუმენტური) სახით წარდგენას, რომელიც შეიცავს მხოლოდ რეკვიზიტებსა და სარეზოლუციო ნაწილს, უზრუნველყოფს სასამართლო.

მიმდინარე კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედების ზემოთ ჩამოთვლილი „დ“ ქვეპუნქტით გათვალისწინებული საფუძვლით შეჩერების შემთხვევაში მისი შეჩერების საფუძვლის აღმოფხვრას, კერძოდ, პერსონალურ მონაცემთა დაცვის სამსახურისათვის პროკურორის დადგენილების მატერიალური (დოკუმენტური) სახით წარდგენას, რომელიც შეიცავს მხოლოდ რეკვიზიტებსა და სარეზოლუციო ნაწილს, უზრუნველყოფს პროკურორი ან შესაბამისი საგამოძიებო ორგანოს უფლებამოსილი წარმომადგენელი.

მიმდინარე კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედების ზემოთ ჩამოთვლილი „ე“ ან „ვ“ ქვეპუნქტით გათვალისწინებული საფუძვლით შეჩერების შემთხვევაში მისი შეჩერების საფუძვლის აღმოფხვრას, კერძოდ, პროკურორის დადგენილებაში ამ კოდექსის 143³ მუხლის მე-6 ნაწილით გათვალისწინებული მონაცემის შესაბამისი წესით ნითიებას და ამ დადგენილების სააგენტოსა და პერსონალურ მონაცემთა დაცვის სამსახურისათვის წარდგენას უზრუნველყოფს პროკურორი ან შესაბამისი საგამოძიებო ორგანოს უფლებამოსილი წარმომადგენელი.

მიმდინარე კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედების ზემოთ ჩამოთვლილი „ა“ ან „გ“ ქვეპუნქტით გათვალისწინებული საფუძვლით შეჩერების შემთხვევაში კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედებას სააგენტო აგრძელებს მოსამართლის განჩინების ან პროკურორის დადგენილების ელექტრონული ეგზემპლარის პერსონალურ მონაცემთა დაცვის სამსახურისათვის ამ კოდექსით დადგენილი ზოგადი წესით მიწოდების პროგრამულად დადასტურებისთანავე.

მიმდინარე კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედების ზემოთ ჩამოთვლილი „ბ“ ქვეპუნქტით გათვალისწინებული საფუძვლით შეჩერების შემთხვევაში კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებულ საგამოძიებო მოქმედებას სააგენტო აგრძელებს პერსონალურ მონაცემთა დაცვის სამსახურის მიერ კონტროლის ელექტრონული სისტემით სასამართლოს განჩინების მიღების პროგრამულად დადასტურებისთანავე.

მიმდინარე კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედების ზემოთ ჩამოთვლილი „დ“, „ე“ ან „ვ“ ქვეპუნქტით გათვალისწინებული საფუძვლით შეჩერების შემთხვევაში კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედებას სააგენტო აგრძელებს პერსონალურ მონაცემთა დაცვის სამსახურის მიერ კონტროლის ელექტრონული სისტემით პროკურორის დადგენილების მიღების პროგრამულად დადასტურებისთანავე.

შესაბამისი უფლებამოსილების მქონე სახელმწიფო ორგანო კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედების დასრულებისთანავე ადგენს ოქმს, რომელშიც ზუსტად უნდა იყოს აღნიშნული კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედების ჩატარების სამართლებრივი საფუძველი, მისი დანყებისა და დასრულების დრო, ოქმის შედგენის ადგილი, ჩატარებული კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედების სახე და მისი ჩატარებისას გამოყენებული ტექნიკური საშუალებები, კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედების ჩატარების ადგილი, კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედების ობიექტი, ხოლო ამ საპროცესო კოდექსით გათვალისწინებული რომელიმე ფარული საგამოძიებო მოქმედების ჩატარებისას - აგრეთვე კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედების ობიექტის ტექნიკური იდენტიფიკატორი. ოქმი გადაეცემა შესაბამის უფლებამოსილ საგამოძიებო ორგანოს, რომელიც დაუყოვნებლივ წარუდგენს მას პროკურორს, კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედებების სასამართლო რეესტრს და სახელმწიფო ინსპექტორის სამსახურს. თუ ოქმი შედგენილ იქნა სახელმწიფო ინსპექტორის სამსახურის წარმოებაში არსებულ სისხლის სამართლის საქმეზე ჩატარებული კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედების დასრულების შესახებ, ოქმი გადაეცემა შესაბამის უფლებამოსილ საგამოძიებო ორგანოს, რომელიც დაუყოვნებლივ წარუდგენს მას პროკურორს, კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედებების სასამართლო რეესტრს და ზედამხედველ მოსამართლეს. ოქმი კანონით გათვალისწინებულ შემთხვევებში და დადგენილი წესით გადაეცემა აგრეთვე დაცვის მხარეს.

კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედების მიმდინარეობისას, პროკურორის/მოსამართლის მოთხოვნის შემთხვევაში, კომპიუტერულ მონაცემებთან

დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედების განმახორციელებელი ორგანო ვალდებულია გასცეს შუალედური ოქმი.

თუ კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედების შეჩერებიდან 3 დღეში არ აღმოიფხვრა მისი შეჩერების საფუძველი, ფარული საგამოძიებო მოქმედების შედეგად მოპოვებული მასალა ნადგურდება კანონით დადგენილი წესით, რომელზეც შემდეგ ქვეთავში ვისაუბრებთ.

კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედების ჩამტარებული ორგანო, აგრეთვე საგამოძიებო ორგანო ან პირი ვალდებულია, თავიანთი უფლებამოსილების ფარგლებში მაქსიმალურად შეზღუდოს იმ კომუნიკაციისა და პირის მონიტორინგი, რომელთაც გამოძიებასთან კავშირი არ აქვთ.

სასულიერო პირის, ადვოკატის, ექიმის, ჟურნალისტისა და იმუნიტეტის მქონე პირის მიმართ კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედების ჩატარება დასაშვებია მხოლოდ იმ შემთხვევაში, როდესაც ეს არ უკავშირდება შესაბამისად მათ მიერ სასულიერო მოღვაწეობის ან პროფესიული საქმიანობის დროს კანონით დაცული ინფორმაციის მოპოვებას.

კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედების შედეგად მოპოვებული ინფორმაცია ადვოკატის პირადი კომუნიკაციის შესახებ უნდა გაიმიჯნოს ადვოკატსა და კლიენტს შორის განხორციელებული კომუნიკაციის შესახებ ინფორმაციისაგან. ადვოკატსა და კლიენტს შორის განხორციელებული კომუნიკაციის შინაარსი, რომელიც ადვოკატის პროფესიულ საქმიანობას უკავშირდება, დაუყოვნებლივ უნდა განადგურდეს.

კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედებების შედეგად მოპოვებული ინფორმაციის/მასალის განადგურება, კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედების შესახებ შეტყობინება. კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედების შედეგად მოპოვებული ინფორმაცია, პროკურორის გადაწყვეტილებით, დაუყოვნებლივ უნდა განადგურდეს:

ა) კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედების შეწყვეტის ან დასრულების შემდეგ, თუ მას არა აქვს ღირებულება გამოძიებისათვის;

ბ) იმ კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედების შედეგად მოპოვებული ინფორმაცია, რომელიც გადაუდებელი აუცილებლობისას მოსამართლის განჩინების გარეშე ჩატარდა და, მიუხედავად სასამართლოს მიერ მისი კანონიერად ცნობისა, ბრალდების მხარემ საპროცესო კანონით დადგენილი წესით არ წარუდგინა ის მტკიცებულებად საქმის არსებითად განმხილველ სასამართლოს;

გ) ოპერატიულ-სამძებრო ღონისძიების შედეგად მოპოვებული ის მასალაც, რომელიც არ ეხება პირის დანაშაულებრივ საქმიანობას, მაგრამ შეიცავს ცნობებს მისი ან სხვა პირის პირადი ცხოვრების შესახებ და „ოპერატიულ-სამძებრო საქმიანობის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-6 მუხლის მე-4 პუნქტის თანახმად უნდა განადგურდეს.

კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედების შედეგად მოპოვებული მასალა, რომელსაც სასამართლო დაუშვებელ მტკიცებულებად ცნობს, განადგურდება საბოლოო ინსტანციის სასამართლოს მიერ საქმეზე განაჩენის გამოტანიდან 6 თვის გასვლის შემდეგ, დაუყოვნებლივ. ეს მასალა განადგურებამდე სასამართლოს სპეციალურ საცავში ინახება. დაუშვებელია ვინმეს მიერ აღნიშნული მასალის გაცნობა, ასლის გადაღება და გამოყენება, გარდა მისი მხარეთა მიერ საპროცესო უფლებამოსილების განსახორციელებლად გამოყენებისა.

კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედების შედეგად მოპოვებული მასალა, რომელიც საქმეს ნივთიერ მტკიცებულებად დაერთვის, შეინახება სასამართლოში ამ სისხლის სამართლის საქმის შენახვის ვადით. ამ ვადის გასვლის შემდეგ აღნიშნული მასალა დაუყოვნებლივ უნდა განადგურდეს.

კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედების შედეგად მოპოვებული მასალის სათანადოდ

დაცვისათვის პასუხისმგებლობა ეკისრება იმ სასამართლოს ადმინისტრაციას, სადაც განადგურებამდე ინახებოდა ეს მასალა.

კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედების შედეგად მოპოვებული ინფორმაცია დაუყოვნებლივ უნდა განადგურდეს თუ მას გამოძიებისათვის ღირებულება არ აქვს. კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედების შედეგად მოპოვებულ ინფორმაციას ანადგურებს შესაბამისი საქმის გამოძიებაზე საპროცესო ზედამხედველობის განმახორციელებელი ან სახელმწიფო ბრალდების მხარდამჭერი ან მათი ზემდგომი პროკურორი, იმ მოსამართლის ან იმ სასამართლოს მოსამართლის თანდასწრებით, რომელმაც ან რომლის მოსამართლემაც მიიღო გადაწყვეტილება აღნიშნული კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედების ჩატარების თაობაზე ან გადაუდებელი აუცილებლობისას მოსამართლის განჩინების გარეშე ჩატარებული კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედების კანონიერადან უკანონოდ ცნობის შესახებ. კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედების შედეგად მოპოვებული მასალის განადგურების შესახებ დგება ოქმი, რომელსაც ხელს აწერს შესაბამისი პროკურორი და მოსამართლე. შესაბამისი პროკურორისა და მოსამართლის ხელმოწერებით დადასტურებული ოქმი გადაეცემა პერსონალურ მონაცემთა დაცვის სამსახურს და აისახება კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედებების სასამართლო რეესტრში.

იმ შემთხვევებში თუ კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედების შედეგად მოპოვებული ინფორმაცია ინახება სასამართლოში, კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედების შედეგად მოპოვებულ მასალას ანადგურებს ის მოსამართლე ან იმ სასამართლოს მოსამართლე, რომელმაც ან რომლის მოსამართლემაც მიიღო გადაწყვეტილება აღნიშნული კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედების ჩატარების თაობაზე, ან გადაუდებელი აუცილებლობისას მო-

სამართლის განჩინების გარეშე ჩატარებული კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედების კანონიერად ან უკანონოდ ცნობის შესახებ.

კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედების დასრულებამდე ამ მოქმედების შედეგად მოპოვებული ინფორმაციის გაცნობის უფლება აქვთ მხოლოდ გამომძიებელს, პროკურორსა და მოსამართლეს (თუ ეს ინფორმაცია არსებითად უკავშირდება მათ მიერ განსახილველ საკითხს).

კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედების შედეგად მოპოვებული ინფორმაცია დაცვის მხარეს მიეწოდება საპროცესო კოდექსით დადგენილი მტკიცებულებათა მიწოდების წესის შესაბამისად, აგრეთვე საპროცესო შეთანხმების დამტკიცებისას.

კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედების ჩატარების, ამ მოქმედების შედეგად მოპოვებული მასალის შინაარსისა და აღნიშნული მასალის განადგურების შესახებ წერილობით უნდა ეცნობოს პირს, რომლის მიმართაც ჩატარდა აღნიშნული კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედება. ამ პირს ასეთი ინფორმაციის მიწოდებასთან ერთად გადაეცემა მოსამართლის განჩინება მის მიმართ კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედების ჩატარების შესახებ, აგრეთვე ის მასალა, რომლის საფუძველზედაც მიიღო მოსამართლემ ამგვარი გადაწყვეტილება, და განემარტება უფლება აღნიშნული განჩინება გაასაჩივროს შესაბამისი სააპელაციო სასამართლოს საგამოძიებო კოლეგიაში, აღნიშნული ინფორმაციის და განჩინების გასაჩივრების უფლების შესახებ განმარტების მიღებიდან 1 თვის განმავლობაში. გადაწყვეტილებას იმის თაობაზე, თუ როდის ეცნობოს პირს მის მიმართ კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედების ჩატარების შესახებ და გადაეცეს შესაბამისი განჩინება და მასალა, სამართალწარმოების ინტერესებიდან გამომდინარე, როგორც სამართალწარმოების მიმდინარეობისას, ისე მისი დასრულების შემდეგ, იღებს პროკურორი.

თუ პროკურორი გადაწყვეტს, რომ კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედების ჩატარებიდან 12 თვის ვადაში პირს არ აცნობოს მის მიმართ ამ მოქმედების ჩატარების შესახებ, იგი ვალდებულია აღნიშნული ვადის გასვლამდე არაუგვიანეს 72 საათისა შუამდგომლობით მიმართოს იმ სასამართლოს, რომლის მოსამართლემაც მიიღო განჩინება კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედების ჩატარების თაობაზე, და მოითხოვოს კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედების ჩატარების შესახებ ინფორმაციის შესაბამისი პირისათვის მიწოდების გადავადება არაუმეტეს 12 თვისა. შუამდგომლობაში დასაბუთებული უნდა იყოს ის საფრთხე, რომელიც პირისათვის შეტყობინებით შეექმნება კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედების ლეგიტიმური მიზნის მიღწევას, ამოცანის შესრულებას და სამართალწარმოების ინტერესებს. მოსამართლე შუამდგომლობას განიხილავს მისი წარდგენიდან 48 საათის განმავლობაში, საკუთარი შეხედულებისამებრ, ზეპირი მოსმენით ან მის გარეშე. შუამდგომლობის ზეპირი მოსმენით განხილვისას მოსამართლე შეტყობინებით უზრუნველყოფს შესაბამისი პროკურორის მონაწილეობას განხილვაში. მისი გამოუცხადებლობა არ აბრკოლებს შუამდგომლობის განხილვას. განხილვის შედეგად მოსამართლე იღებს გადაწყვეტილებას პროკურორის შუამდგომლობის დაკმაყოფილების და კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული ფარული საგამოძიებო მოქმედების ჩატარების თაობაზე შესაბამისი პირისათვის შეტყობინების გადავადების შესახებ, ან შუამდგომლობის დაკმაყოფილებასა და აშკარა ინფორმაციის მიწოდების გადავადებაზე უარის თქმის შესახებ. პროკურორი ვალდებულია ამ ნაწილით გათვალისწინებული შუამდგომლობით მიმართოს სასამართლოს პირის მიმართ კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედების ჩატარების შესახებ ამ პირისათვის შეტყობინების ვადის გასვლამდე არაუგვიანეს 72 საათისა, აღნიშნული ვადის არაუმეტეს 12 თვით გაგრძელების თაობაზე.

საქართველოს უზენაესი სასამართლო ადგენს კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედებების რეესტრს, რომელშიც აისახება კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედებებთან დაკავშირებული სტატისტიკური ინფორმაცია, კერძოდ: კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედებების ჩატარებასთან დაკავშირებით სასამართლოებში შესული შუამდგომლობების და სასამართლოთა მიერ მათზე მიღებული განჩინებების შესახებ ინფორმაცია, აგრეთვე ოპერატიულ-სამძებრო ღონისძიების შედეგად მოპოვებული მასალის განადგურების თაობაზე ინფორმაცია, რომელიც არ ეხებოდა პირის დანაშაულებრივ საქმიანობას, მაგრამ შეიცავდა ცნობებს მისი ან სხვა პირის პირადი ცხოვრების შესახებ და „ოპერატიულ-სამძებრო საქმიანობის შესახებ“ საქართველოს კანონის თანახმად განადგურდა (ოპერატიულ-სამძებრო საქმიანობის შედეგად მოპოვებული ინფორმაცია, რომელიც არ ეხება პირის დანაშაულებრივ საქმიანობას, მაგრამ შეიცავს ცნობებს მისი პირადი ცხოვრების შესახებ, არ შეიძლება გახმაურდეს ან გამოყენებულ იქნეს რაიმე მიზნით. ასეთი ინფორმაციის შენახვა დაუშვებელია და იგი დაუყოვნებლივ უნდა განადგურდეს. აღნიშნული ინფორმაციის განადგურების შესახებ ეცნობება საქართველოს მთავარ პროკურორსა და სასამართლოს, რომლის სამოქმედო ტერიტორიაზედაც განხორციელდა ოპერატიულ-სამძებრო ღონისძიება, ან სასამართლოს გამოძიების ადგილის მიხედვით.

საქართველოს უზენაესი სასამართლო ვალდებულია ყოველი წლის ბოლოს გამოაქვეყნოს სტატისტიკური ინფორმაცია კომპიუტერულ მონაცემებთან დაკავშირებული საგამოძიებო მოქმედებების ჩატარებასთან დაკავშირებით სასამართლოებში შესული შუამდგომლობების და სასამართლოთა მიერ მათზე მიღებული განჩინებების შესახებ ინფორმაცია, აგრეთვე ოპერატიულ-სამძებრო ღონისძიების შედეგად მოპოვებული მასალის განადგურების თაობაზე ინფორმაცია, რომელიც არ ეხებოდა პირის დანაშაულებრივ საქმიანობას, მაგრამ შეიცავდა ცნობებს მისი ან სხვა პირის პირადი ცხოვრების შესახებ და „ოპერატი-

ულ-სამძებრო საქმიანობის შესახებ“ საქართველოს კანონის თანახმად განადგურდა.

ფარული საგამოძიებო მოქმედებები. ფარული საგამოძიებო მოქმედებები სიახლეა საპროცესო კანონმდებლობაში. მისი ჩატარება დაიშვება მაგისტრატი მოსამართლის განჩინების საფუძველზე.

ფარული საგამოძიებო მოქმედებების სახეებს მიეკუთვნება:

ა) სატელეფონო საუბრის ფარული მიყურადება და ჩანერა;

ბ) ინფორმაციის მოხსნა და ფიქსაცია კავშირგაბმულობის არხიდან (კავშირგაბმულობის საშუალებებთან, კომპიუტერულ ქსელებთან, სახაზო კომუნიკაციებთან და სასადგურო აპარატურასთან მიერთებით), კომპიუტერული სისტემიდან (როგორც უშუალოდ, ისე დისტანციურად) და ამ მიზნით კომპიუტერულ სისტემაში შესაბამისი პროგრამული უზრუნველყოფის საშუალებების ინსტალაცია;

გ) გეოლოკაციის რეალურ დროში განსაზღვრა (მობილური საკომუნიკაციო აღჭურვილობის გეოგრაფიული ადგილმდებარეობის რეალურ დროში მაქსიმალურად შესაძლო სიზუსტით განსაზღვრა);

დ) საფოსტო-სატელეგრაფო გზავნილის (დიპლომატიური ფოსტის გარდა) კონტროლი;

ე) ფარული ვიდეო და აუდიოჩანერა, კინო და ფოტოგადაღება;

ვ) ელექტრონული თვალყურის დევნება ტექნიკური საშუალებებით, რომელთა გამოყენება ზიანს არ აყენებს ადამიანის სიცოცხლეს, ჯანმრთელობასა და გარემოს.

ერთ სისხლის სამართლის საქმეზე შეიძლება ერთდროულად ჩატარდეს რამდენიმე სახის ფარული საგამოძიებო მოქმედება. მაგალითად, ბრალდებულზე შეიძლება დაწესდეს სატელეფონო საუბრის ფარული მიყურადება და ჩანერა და ფარული ვიდეოჩანერა.

ფარული საგამოძიებო მოქმედებების ჩატარება ყველა კატეგორიის დანაშაულის გამოძიებისას როდი დაიშვება. ასეთ

შეზღუდვას საპროცესო კანონი აწესებს. ფარული საგამოძიებო მოქმედებების ჩატარება დაიშვება იმ შემთხვევაში თუ გამოძიება ან/და სისხლისსამართლებრივი დევნა მიმდინარეობს შემდეგ ერთ-ერთი დანაშაულის გამო:

1) მძიმე ან/და განსაკუთრებით მძიმე დანაშაულზე (ე.ი. იმ დანაშაულზე რომლის ჩადენისთვის გათვალისწინებული მაქსიმალური სასჯელი არ აღემატება 10 წლით თავისუფლების აღკვეთას, აგრეთვე გაუფრთხილებლობითი დანაშაულზე, რომლის ჩადენისთვისაც სისხლის სამართლის კოდექსით სასჯელის სახით გათვალისწინებულია თავისუფლების აღკვეთა 5 წელზე მეტი ვადით. ე.ი. მძიმე დანაშაულის დროს სასჯელის სახით გათვალისწინებული თავისუფლების აღკვეთის ვადა ხუთ წელს აღემატება, მაგრამ არ აღემატება ათ წელს ან ისეთ განზრახვადანაშაულზე, რომლის ჩადენისთვის სისხლის სამართლის კოდექსით გათვალისწინებულია სასჯელის სახით თავისუფლების აღკვეთა 10 წელზე მეტი ვადით ან უვადო თავისუფლების აღკვეთა;

2) ჯანმრთელობის განზრახვით მძიმე დაზიანება (მუხლი 117-ე, ნაწ. 1-ლი);

3) ადამიანის ორგანოს, ორგანოს ნაწილის ან ქსოვილის აღების იძულება (მუხლი 134-ე);

4) სქესობრივი კავშირის ან სექსუალური ხასიათის სხვაგვარი მოქმედების იძულება ჩადენილი არასრულწლოვნის მიმართ (მუხლი 139-ე, ნაწ. მე-2);

5) სქესობრივი კავშირი ან სექსუალური ხასიათის სხვაგვარი მოქმედება თექვსმეტი წლის ასაკს მიუღწეველთან (მუხლი 140-ე);

6) გარყვნილი ქმედება (მუხლი 141-ე);

7) თავისუფლების უკანონო აღკვეთა (მუხლი 143-ე, ნაწ. 1-ლი);

8) ადამიანით ვაჭრობის (ტრეფიკინგის) მსხვერპლის (დაზარალებულის) მომსახურებით სარგებლობა (მუხლი 143-ე, ნაწ. 1-ლი);

9) თაღლითობა (მუხლი 180-ე, ნაწ. 1-ლი);

- 10) გამოძალვა (მუხლი 181-ე, ნან. 1-ლი);
- 11) წინასწარი შეცნობით დანაშაულებრივი გზით მოპოვებული ქონების შეძენა ან გასაღება (მუხლი 186-ე, ნან. მე-2);
- 12) ნივთის დაზიანება ან განადგურება (მუხლი 187-ე, ნან. მე-2);
- 13) ადამიანის სიცოცხლისათვის ან ჯანმრთელობისათვის საშიში პროდუქციის დამზადება, შემოტანა ან რეალიზაცია (მუხლი 198-ე, ნან. 1-ლი);
- 14) ყალბი საკრედიტო ან საანგარიშსწორებო ბარათის დამზადება, გასაღება ან გამოყენება (მუხლი 210-ე, ნან. 1-ლი);
- 15) პროსტიტუციაში ჩაბმა (მუხლი 253-ე, ნან. 1-ლი);
- 16) არასრულწლოვნის ჩაბმა პორნოგრაფიული ნაწარმოების ან სხვა საგნის უკანონოდ დამზადებასა და გასაღებაში;
- 17) ძეგლებისა და სხვა კულტურული ფასეულობების საქართველოდან უნებართვო გატანა (მუხლი 259⁴);
- 18) კომპიუტერულ სისტემაში უნებართვო შეღწევა (მუხლი 284-ე);
- 19) კომპიუტერული მონაცემის ან/და კომპიუტერული სისტემის უკანონოდ გამოყენება (მუხლი 285-ე, ნან. 1-ლი);
- 20) კომპიუტერული მონაცემის ან/და კომპიუტერული სისტემის ხელყოფა (მუხლი 286-ე);
- 21) სამუშაოს წარმოებისას გარემოს დაცვის წესის დარღვევა (მუხლი 287-ე);
- 22) გარემოსათვის საშიში ნივთიერებისადმი ან ნარჩენისადმი მოპყრობის წესის დარღვევა (მუხლი 288-ე, ნან. 1-ლი და მე-2);
- 23) მიკრობიოლოგიური ან სხვა ბიოლოგიური აგენტისადმი ან ტოქსინისადმი მოპყრობის წესის დარღვევა (მუხლი 289-ე);
- 24) ვეტერინარიის სფეროში საქართველოს კანონმდებლობის დარღვევა (მუხლი 290-ე);
- 25) წყლის დაბინძურება (მუხლი 292-ე);
- 26) ზღვის დაბინძურება (მუხლი 293-ე);
- 27) ადამიანის ჯანმრთელობისათვის ან ზღვის ცოცხალი ორგანიზმისათვის მავნე ნივთიერების ანდა სხვა ნარჩენის ან

მასალის ზღვაში ჩაყრის შესახებ შეუტყობინებლობა იმ თანამდებობის პირის მიერ, რომელსაც ეს ევალება (მუხლი 294-ე);

28) ატმოსფერული ჰაერის დაბინძურება (მუხლი 295-ე);

29) საქართველოს კონტინენტური შელფის, ტერიტორიული წყლების ან განსაკუთრებული ეკონომიკური ზონის კანონმდებლობის დარღვევა (მუხლი 296-ე);

30) მიწის გაუვარგისება (მუხლი 297-ე);

31) წიაღისეულის გამოყენების ან დაცვის წესის დარღვევა (მუხლი 298-ე);

32) წიაღით უკანონოდ სარგებლობა (მუხლი 299-ე);

33) უკანონო თევზჭერა (მუხლი მე-300);

34) უკანონო ნადირობა (მუხლი 301-ე);

35) საქართველოს „წითელ ნუსხაში“ შეტანილი, გადაშენების საფრთხის წინაშე მყოფი გარეული ცხოველის ან ველური მცენარის ადგილსამყოფლის მოშლა (მუხლი 302-ე);

36) ხე-ბუჩქნარის უკანონოდ გაჩეხვა (მუხლი 303-ე);

37) ტყის ან ნარგავის დაზიანება ან განადგურება (მუხლი 304-ე, ნაწ. 1-ლი);

38) დაცული ტერიტორიის რეჟიმის დარღვევა (მუხლი 305-ე);

39) საქმიანობის განხორციელება გარემოზე ზემოქმედების ნებართვის გარეშე (მუხლი 306-ე);

40) საბოტაჟი (მუხლი 318-ე, ნაწ. 1-ლი);

41) ოკუპირებულ ტერიტორიებზე შესვლის წესის დარღვევა (მუხლი 322¹-ე, ნაწ. 1-ლი და მე-2);

42) კანონით აკრძალული საჩუქრის მიღება (მუხლი 340-ე);

43) სამსახურებრივი სიყალბე (მუხლი 341-ე);

44) პირის მიერ საქართველოს მოქალაქის უცხო ქვეყანაში უკანონოდ დარჩენისთვის შესაბამისი პირობების შექმნა/ორგანიზების გაწევა ან/და პირის მიერ უცხო ქვეყანაში საერთაშორისო დაცვის მისაღებად საქართველოს მოქალაქის მიერ მისი უფლებების ან თავისუფლებების დარღვევის თაობაზე მცდარი ინფორმაციის წარდგენის ხელშეწყობა/ორგანიზება (მუხლი 344², ნაწ. 1-ლი);

45) სამოხელეო დანაშაული (39-ე თავი).

ფარული საგამოძიებო მოქმედება ტარდება იმ შემთხვევაში, თუ არსებობს დასაბუთებული ვარაუდი, რომ პირს, რომლის მიმართაც უნდა ჩატარდეს ფარული საგამოძიებო მოქმედება, ჩადენილი აქვს ზემოთ დასახელებული რომელიმე დანაშაული (დანაშაულთან პირდაპირ კავშირში მყოფი პირი, ან პირი იღებს ან გასცემს დანაშაულთან პირდაპირ კავშირში მყოფი პირისათვის განკუთვნილ ან მისგან მომდინარე ინფორმაციას, ან დანაშაულთან პირდაპირ კავშირში მყოფი პირი იყენებს პირის საკომუნიკაციო საშუალებას.

ფარული საგამოძიებო მოქმედება უნდა ჩატარდეს იმ შემთხვევაში თუ ამას ითვალისწინებს საპროცესო კანონმდებლობა და მისი ჩატარება აუცილებელია დემოკრატიულ საზოგადოებაში მიღწეულ იქნას ლეგიტიმური მიზანი⁷⁸. საპროცესო კოდექსის შესაბამისად, ლეგიტიმურ მიზანს წარმოადგენს:

ა) ეროვნული უშიშროებისა ან საზოგადოებრივი უსაფრთხოების უზრუნველყოფა;

ბ) უნესრიგობის ან დანაშაულის ჩადენის თავიდან აცილება;

გ) ქვეყნის ეკონომიკური კეთილდღეობის ინტერესების ან სხვა პირთა უფლებებისა და თავისუფლებების დაცვა.

ფარული საგამოძიებო მოქმედება დემოკრატიულ საზოგადოებაში ტარდება აუცილებლად იმ შემთხვევაში, თუ მისი ჩატარება გამონვეულია გადაუდებელი საზოგადოებრივი საჭიროებით და ის ლეგიტიმური მიზნის მიღწევის შესაფერისი და პროპორციული საშუალებაა.

ფარული საგამოძიებო მოქმედება შეიძლება ჩატარდეს მხოლოდ ერთ-ერთ შემდეგ შემთხვევაში:

ა) როდესაც სხვა საშუალებით გამოძიებისათვის არსებითი მნიშვნელობის მქონე მტკიცებულებების მოპოვება შეუძლებელია;

⁷⁸ ლეგიტიმური ლათინური სიტყვაა და ნიშნავს კანონიერს, დაკანონებულს, რაიმე უფლების ან რწმუნების კანონიერების აღიარებას ან დამტკიცებას.

ბ) როდესაც სხვა საშუალებით გამოძიებისათვის არსებითი მნიშვნელობის მქონე მტკიცებულებების მოპოვება გაუმართლებლად დიდ ძალისხმევას საჭიროებს.

ფარული საგამოძიებო მოქმედების ჩატარების ფარგლები (ინტენსივობა) ფარული საგამოძიებო მოქმედების ლეგიტიმური მიზნის პროპორციული უნდა იყოს.

საპროცესო კოდექსი ითვალისწინებს ფარული საგამოძიებო მოქმედების ჩატარების საპროცესო ფორმას. როგორც ზემოთ აღინიშნა, ფარული საგამოძიებო მოქმედება ტარდება მოსამართლის განჩინებით. პროკურორი მოტივირებული შუამდგომლობით მიმართავს გამოძიების ადგილის მიხედვით რაიონული (საქალაქო) სასამართლოს მაგისტრატ მოსამართლეს ფარული საგამოძიებო მოქმედების ჩატარებაზე ნებართვის გაცემის თაობაზე.

პროკურორი შუამდგომლობაში მიუთითებს შემდეგ გარემოებებს, რომლებიც ადასტურებენ რომ:

ა) გამოძიება დაწყებულია ან/და სისხლისსამართლებრივი დევნა ხორციელდება ზემოთ ჩამოთვლილი ერთ-ერთი დანაშაულის გამო;

ბ) არსებობს დასაბუთებული ვარაუდი, რომ პირს, რომლის მიმართაც უნდა ჩატარდეს ფარული საგამოძიებო მოქმედება, ჩადენილი აქვს ზემოთ დასახელებული რომელიმე დანაშაული („დანაშაულთან პირდაპირ კავშირში მყოფი პირი“), ან პირი იღებს ან გადასცემს დანაშაულთან პირდაპირ კავშირში მყოფი პირისათვის განკუთვნილ ან მისგან მომდინარე ინფორმაციას, ან დანაშაულთან პირდაპირ კავშირში მყოფი პირი იყენებს პირის საკომუნიკაციო საშუალებებს;

გ) ფარული საგამოძიებო მოქმედების ჩატარება გამოწვეულია გადაუდებელი საზოგადოებრივი საჭიროებით და არის დემოკრატიულ საზოგადოებაში ლეგიტიმური მიზნის მისაღწევად - ეროვნული უშიშროების ან საზოგადოებრივი უსაფრთხოების უზრუნველსაყოფად, უნესრიგობის ან დანაშაულის ჩადენის თავიდან ასაცილებლად, ქვეყნის ეკონომიკური კეთილდღეობის ინტერესების ან სხვა პირთა უფლებებისა და თავისუფლე-

ბების დასაცავად - აუცილებელი, მისი მიღწევის შესაფერისი და პროპორციული საშუალება;

დ) მოთხოვნილი ფარული საგამოძიებო მოქმედების შედეგად მოპოვებული იქნება გამოძიებისათვის არსებითი მნიშვნელობის მქონე ის ინფორმაცია, რომლის სხვა საშუალებით მოპოვება შეუძლებელია ან გაუმართლებლად დიდ ძალისხმევას საჭიროებს.

პროკურორის შუამდგომლობაში აგრეთვე უნდა აისახოს ინფორმაცია იმ საგამოძიებო მოქმედების შესახებ (ასეთის არსებობის შემთხვევაში), რომელიც შუამდგომლობის წარდგენამდე ჩატარდა საპროცესო კოდექსით დადგენილი წესით და რომლითაც დასახული მიზანი ვერ იქნა მიღწეული. პროკურორის შუამდგომლობას თან უნდა დაერთოს ის მასალები, რომლებიც ადასტურებენ ფარული საგამოძიებო მოქმედების ჩატარების აუცილებლობას.

თუ ტარდება სატელეფონო კომუნიკაციის ფარული მიყურადება და ჩანერა იმ ტერიტორიაზე, სადაც საქართველოს იურისდიქცია ვრცელდება, შესაბამისი უფლებამოსილების მქონე სახელმწიფო ორგანო ვალდებულია გამოიყენოს კომუნიკაციის რეალურ დროში მოპოვების სტაციონარული ან ნახევრად სტაციონარული ტექნიკური შესაძლებლობა.

თუ ტარდება ინფორმაციის მოხსნა და ფიქსაცია კავშირგაბმულობის არხიდან, კომპიუტერული სისტემიდან და ამ მიზნით კომპიუტერულ სისტემაში შესაბამისი პროგრამული უზრუნველყოფის საშუალების ინსტალაცია იმ ტერიტორიაზე, სადაც საქართველოს იურისდიქცია ვრცელდება, შესაბამისი უფლებამოსილების მქონე სახელმწიფო ორგანო ვალდებულია გამოიყენოს კომუნიკაციის რეალურ დროში მოპოვების სტაციონარული, ნახევრად სტაციონარული ან არასტაციონარული ტექნიკური შესაძლებლობა.

თუ ტარდება გეოლოკაციის რეალურ დროში განსაზღვრა იმ ტერიტორიაზე, სადაც საქართველოს იურისდიქცია ვრცელდება, შესაბამისი უფლებამოსილების მქონე სახელმწიფო ორგანო ვალდებულია გამოიყენოს კომუნიკაციის რეალურ

დროში მოპოვების სტაციონარული ან/და არასტაციონარული ტექნიკური შესაძლებლობა.

მოსამართლე პროკურორის შუამდგომლობასა და მისი დასაბუთებისათვის საჭირო, თანდართული მასალის სასამართლოში წარდგენიდან განიხილავს არაუგვიანეს 24 საათისა. შუამდგომლობა, როგორც წესი, განიხილება ზეპირი მოსმენით, ერთპიროვნულად დახურულ სასამართლო სხდომაზე. თუმცა მოსამართლეს შეუძლია შუამდგომლობა ზეპირი მოსმენის გარეშე განიხილოს. თუ შუამდგომლობა განიხილება ზეპირი მოსმენით, პროკურორის მონაწილეობა სავალდებულოა. შუამდგომლობის განხილვის შემდეგ მაგისტრატი მოსამართლე მიიღებს განჩინებით ორიდან ერთ-ერთ გადაწყვეტილებას:

ა) ფარული საგამოძიებო მოქმედების ჩატარების ნებართვის გაცემის შესახებ;

ბ) ფარული საგამოძიებო მოქმედების ჩატარების ნებართვის გაცემაზე უარის თქმის შესახებ.

მაგისტრატი მოსამართლის განჩინება დგება 4 ეგზემპლარად, ერთი რჩება სასამართლოში, ორი გადაეცემა შუამდგომლობის წარმდგენ პროკურორს ან შესაბამისი საგამოძიებო ორგანოს უფლებამოსილ წარმომადგენელს, რომელთაგან ერთი მიეწოდება შესაბამისი უფლებამოსილების მქონე სახემწიფო ორგანოს, ხოლო ერთი განჩინება, რომელიც შეიცავს მხოლოდ რეკვიზიტებსა და სარეზოლუციო ნაწილს, სასამართლოს მიერ მიეწოდება პერსონალურ მონაცეთა დაცვის სამსახურს. მოსამართლის განჩინების ეგზემპლარები შესაბამისი უფლებამოსილების მქონე სახელმწიფო ორგანოსა და პერსონალურ მონაცეთა დაცვის სამსახურს წარედგინება განჩინების გამოტანისთანავე, დაუყოვნებლივ, მაგრამ არაუგვიანეს 48 საათისა, მატერიალური (დოკუმენტური) სახით.

სატელეფონო კომუნიკაციის ფარული მიყურადებისა და ჩანერის ჩატარების ნებართვის გაცემის შესახებ მოსამართლის განჩინება, რომელიც შეიცავს მხოლოდ რეკვიზიტებსა და სარეზოლუციო ნაწილს, სააგენტოს მიერ მისი მიღებისთანავე მიე-

წოდება პერსონალურ მონაცემთა დაცვის სამსახურს ელექტრონული ეგზემპლარის სახით, კონტროლის ელექტრონული სისტემის მეშვეობით. მოსამართლის განჩინების ელექტრონული ეგზემპლარის პერსონალურ მონაცემთა დაცვის სამსახურისათვის პროგრამულად მიწოდების დადასტურებისთანავე სააგენტო იწყებს სატელეფონო კომუნიკაციის ფარულ მიყურადებასა და ჩანერას. ელექტრონული ეგზემპლარის მიწოდების წესი მოქმედებს სტაციონარული ტექნიკური შესაძლებლობის გამოყენების შემთხვევაში.

თუ შესაბამისი უფლებამოსილების მქონე სახელმწიფო ორგანოსათვის წარდგენილი ფარული საგამოძიებო მოქმედების ჩატარების ნებართვის გაცემის შესახებ მოსამართლის განჩინება ბუნდოვან-უზუსტობას შეიცავს, შესაბამისი უფლებამოსილების მქონე სახელმწიფო ორგანო ამის თაობაზე დაუყოვნებლივ აცნობებს პროკურორს ან შესაბამის საგამოძიებო ორგანოს უფლებამოსილ წარმომადგენელს.

განჩინების გამომტანი სასამართლო პროკურორის წერილობითი მიმართვის საფუძველზე, მიმართვის მიღებიდან 12 საათის ვადაში, ან საკუთარი ინიციატივით უზრუნველყოფს მოსამართლის განჩინებაში არსებული ბუნდოვნება-უზუსტობის აღმოფხვრას.

თუ პერსონალურ მონაცემთა დაცვის სამსახურისათვის ელექტრონული სახით და მატერიალური (დოკუმენტური) სახით წარდგენილი ფარული საგამოძიებო მოქმედების ჩატარების ნებართვის გაცემის შესახებ მოსამართლის განჩინების რეკვიზიტებში ან/და სარეზოლუციო ნაწილში მონაცემი ან რეკვიზიტი ერთმანეთს არ ემთხვევა, პერსონალურ მონაცემთა დაცვის სამსახურის უფროსი ამის თაობაზე ელექტრონული სისტემის მეშვეობით აცნობებს სააგენტოს, რომელიც, თავის მხრივ, აღნიშნულის შესახებ დაუყოვნებლივ აცნობებს პროკურორს ან შესაბამისი საგამოძიებო ორგანოს უფლებამოსილ წარმომადგენელს. ინფორმაციის მიღებისთანავე პროკურორი წერილობით მიმართავს განჩინების გამომტან სასამართლოს, რომელიც მიმართვის მიღებიდან 12 საათის ვადაში

უზრუნველყოფს მოსამართლის განჩინებაში არსებული ბუნდოვანება-უზუსტობის აღმოფხვრას. სასამართლო ვალდებულია მოსამართლის განჩინებაში არსებული ბუნდოვანება-უზუსტობის აღმოფხვრიდან 24 საათის ვადაში უზრუნველყოს ამ განჩინების პერსონალურ მონაცემთა დაცვის სამსახურისათვის მიწოდება.

მოსამართლის განჩინების გარეშე ფარული საგამოძიებო მოქმედებების ჩატარება ნესი, ფარული საგამოძიებო მოქმედებების შეწყვეტა და შეჩერება. საპროცესო კანონი ითვალისწინებს ფარული საგამოძიებო მოქმედებების ჩატარებას/დაწყებას მაგისტრატი მოსამართლის განჩინების გარეშე პროკურორის მოტივირებული დადგენილების საფუძველზე. ეს ხდება იმ შემთხვევაში, როდესაც ფარული საგამოძიებო მოქმედების ჩატარება ნაკარნახევაა გადაუდებელი აუცილებლობით. გადაუდებელი აუცილებლობაა მაშინ, როდესაც ფარული საგამოძიებო მოქმედების ჩატარების დაყოვნებამ შეიძლება:

ა) გამოიწვიოს საქმისათვის (გამოძიებისათვის) მნიშვნელოვანი ფაქტობრივი მონაცემების განადგურება;

ბ) შეუძლებელი გახადოს საქმისათვის (გამოძიებისათვის) მნიშვნელოვანი ფაქტობრივი მონაცემების მოპოვება.

კანონი აცალიბებს რა რეკვიზიტებს უნდა შეიცავდეს გადაუდებელი აუცილებლობისას მოსამართლის განჩინების გარეშე ფარული საგამოძიებო მოქმედების ჩატარების შესახებ პროკურორის დადგენილება. კანონის შესაბამისად, პროკურორის დადგენილება უნდა შეიცავდეს შესაბამის რეკვიზიტებს (დადგენილების შედგენის თარიღი და ადგილი; მითითება საქართველოს სსკ-ის იმ მუხლზე, რომლითაც მიმდინარეობს გამოძიება; პროკურორის საბელი და გვარი, ხელმოწერა; საიდუმლოების აღმნიშვნელი გრიფი; ბეჭედი), ხოლო დადგენილების სარეზოლუციო ნაწილი უნდა შეიცავდეს მითითებას ფარული საგამოძიებო მოქმედების ობიექტის/ობიექტების (პირი, რომლის მიმართაც ხორციელდება ფარული საგამოძიებო მოქმედება), აგრეთვე განსახორციელებელი ფარული საგამოძიე-

ბო მოქმედების სახის შესახებ და უნდა განსაზღვრავდეს მოქმედების განხორციელების პერიოდს (მისი დაწყებისა და დასრულების თარიღებისა და დროის მითითებით), რომელიც არ უნდა აღემატებოდეს 48 საათს. ფარული საგამოძიებო მოქმედების განხორციელების შემთხვევაში პროკურორის დადგენილების სარეზოლუციო ნაწილი უნდა შეიცავდეს აგრეთვე მითითებას ფარული საგამოძიებო მოქმედების ობიექტის/ობიექტების ტექნიკური იდენტიფიკატორის/იდენტიფიკატორების სულ მცირე ერთი შესაბამისი მონაცემის შესახებ. პროკურორი ვალდებულია ფარული საგამოძიებო მოქმედების ჩატარების შესახებ დადგენილებაში მითითებული დაწყების დროიდან არაუგვიანეს 24 საათისა მიმართოს რაიონულ (საქალაქო) სასამართლოს, რომლის სამოქმედო ტერიტორიაზე დაც ჩატარდა/ტარდება აღნიშნული ფარული საგამოძიებო მოქმედება, ან გამოძიების ადგილის მიხედვით სასამართლოს შუამდგომლობით გადაუდებელი აუცილებლობისას ჩატარებული/მიმდინარე ფარული საგამოძიებო მოქმედების კანონიერად ცნობის შესახებ. შუამდგომლობაში პროკურორმა უნდა დაასაბუთოს, რომ ნამდვილად ჩადენილია ის დანაშაული, რომლისთვისაც დასაშვებია ფარული საგამოძიებო მოქმედების ჩატარება და იმ გარემოებების არსებობა, რომლებმაც განაპირობა ფარული საგამოძიებო მოქმედების მოსამართლის განჩინების გარეშე, გადაუდებლად ჩატარება/დაწყება. მოსამართლე პროკურორის შუამდგომლობას განიხილავს მისი სასამართლოსთვის წარდგენიდან არაუგვიანეს 24 საათისა. შუამდგომლობის განხილვისას მოსამართლე ამონმებს, შესაბამისი და აუცილებელი იყო თუ არა აღნიშნული ფარული საგამოძიებო მოქმედების გადაუდებლად ჩატარება/დაწყება, და განჩინებით იღებს ერთ-ერთ შემდეგ გადაწყვეტილებას:

ა) ჩატარებული ფარული საგამოძიებო მოქმედების კანონიერად ცნობის შესახებ;

ბ) მიმდინარე ფარული საგამოძიებო მოქმედების კანონიერად ცნობის და მისი ჩატარების ვადის არაუმეტეს 48 საათამდე გაგრძელების შესახებ. ეს ვადა აითვლება პროკურორის

დადგენილებაში მითითებული ფარული საგამოძიებო მოქმედების დაწყების დროიდან;

გ) ჩატარებული/მიმდინარე ფარული საგამოძიებო მოქმედების უკანონოდ ცნობის, მისი შეწყვეტის, შედეგების გაუქმებისა და მის შედეგად მოპოვებული მასალის/ინფორმაციის განადგურების შესახებ.

გადაწყვეტილების მიღებამდე მოსამართლეს უფლება აქვს უფლებამოსილი ორგანოდან გამოითხოვოს გამოთხოვის მომენტიდან მოპოვებული მასალის ელექტრონული ეგზემპლარი. მასალის გაცნობის შემდეგ მოსამართლე უზრუნველყოფს დადგენილი წესით მის განადგურებას.

გადაუდებელი აუცილებლობის შემთხვევაში ფარული საგამოძიებო მოქმედების ჩატარების შესახებ პროკურორის დადგენილებას, რომელიც შეიცავს მხოლოდ რეკვიზიტებსა და სარეზოლუციო ნაწილს, ფარული საგამოძიებო მოქმედების ჩატარების შესახებ დადგენილებაში მითითებული დაწყების დროიდან არაუგვიანეს 12 საათისა პროკურორი ან პროკურორის დავალებით გამომძიებელი მატერიალური (დოკუმენტური) სახით წარუდგენს პერსონალურ მონაცემთა დაცვის სამსახურს. პროკურორის დადგენილება გადაუდებელი აუცილებლობისას სატელეფონო კომუნიკაციის ფარული მიყურადებისა და ჩანერის ჩატარების შესახებ, რომელიც შეიცავს მხოლოდ რეკვიზიტებსა და სარეზოლუციო ნაწილს, სააგენტოს მიერ მისი მიღებისთანავე მიენოდება პერსონალურ მონაცემთა დაცვის სამსახურს ელექტრონული ეგზემპლარის სახით, კონტროლის ელექტრონული სისტემის მეშვეობით. პროკურორის დადგენილების ელექტრონული ეგზემპლარის პროგრამულად მიწოდების დადასტურებისთანავე სააგენტო იწყებს სატელეფონო კომუნიკაციის ფარულ მიყურადებასა და ჩანერას. ელექტრონული ეგზემპლარის მიწოდების წესი მოქმედებს იმ შემთხვევაში, როდესაც გამოიყენება სტაციონარული ტექნიკური შესაძლებლობა.

თუ შესაბამისი უფლებამოსილების მქონე სახელმწიფო ორგანოსთვის წარდგენილი გადაუდებელი აუცილებლობის

შემთხვევაში ფარული საგამოძიებო მოქმედების ჩატარების შესახებ პროკურორის დადგენილება ბუნდოვანება-უზუსტობას შეიცავს, შესაბამისი უფლებამოსილების მქონე სახელმწიფო ორგანო ამის თაობაზე დაუყოვნებლივ აცნობებს პროკურორს ან შესაბამისი საგამოძიებო ორგანოს უფლებამოსილ წარმომადგენელს, რომლებიც უზრუნველყოფენ დადგენილებაში არსებულ ბუნდოვანება-უზუსტობის აღმოფხვრას.

ფარული საგამოძიებო მოქმედების კანონიერად/უკანონოდ ცნობის შესახებ მოსამართლის განჩინება დგება 4 ეგზემპლარად, რომელთაგან ერთი რჩება სასამართლოში, ორი გადაეცემა შუამდგომლობის წარმდგენ პროკურორს ან შესაბამისი საგამოძიებო ორგანოს უფლებამოსილ წარმომადგენელს, რომელთაგან ერთი მიენოდება შესაბამისი უფლებამოსილების მქონე სახელმწიფო ორგანოს, და ერთი განჩინება, რომელიც შეიცავს მხოლოდ რეკვიზიტებსა და სარეზოლუციო ნაწილს, სასამართლოს მიერ მიენოდება პერსონალურ მონაცემთა დაცვის სამსახურს. მოსამართლის განჩინების ეგზემპლარები შესაბამისი უფლებამოსილების მქონე სახელმწიფო ორგანოს და პერსონალურ მონაცემთა დაცვის სამსახურს წარედგინება განჩინების გამოტანისთანავე, დაუყოვნებლივ, მაგრამ არაუგვიანეს 48 საათისა, მატერიალური (დოკუმენტური) სახით.

ასეთ შემთხვევაში პროკურორი ვალდებულია ფარული საგამოძიებო მოქმედების დაწყებიდან არაუგვიანეს 24 საათისა მიმართოს შუამდგომლობით რაიონულ (საქალაქო) სასამართლოს, რომლის სამოქმედო ტერიტორიაზედაც ტარდება აღნიშნული ფარული საგამოძიებო მოქმედება, ან გამოძიების ადგილის მიხედვით სასამართლოს გადაუდებელი აუცილებლობისას ჩატარებული ფარული საგამოძიებო მოქმედების კანონიერად ცნობის შესახებ. სასამართლოს მიერ შესაბამისი განჩინების მიღების შემდეგ ფარული საგამოძიებო მოქმედების შედეგად მოპოვებული ინფორმაცია დაუყოვნებლივ უნდა განადგურდეს. ფარული საგამოძიებო მოქმედების შედეგად მოპოვებულ ინფორმაციას ანადგურებს შესაბამისი საქმის გამო-

ძიებაზე საპროცესო ზედამხედველობის განმახორციელებელი ან სახელმწიფო ბრალდების მხარდამჭერი ან მათი ზემდგომი პროკურორი, იმ მოსამართლის ან იმ სასამართლოს მოსამართლის თანდასწრებით, რომელმაც ან რომლის მოსამართლემაც მიიღო გადაწყვეტილება აღნიშნული ფარული საგამოძიებო მოქმედების ჩატარების თაობაზე ან გადაუდებელი აუცილებლობისას მოსამართლის განჩინების გარეშე ჩატარებული ფარული საგამოძიებო მოქმედების კანონიერად ან უკანონოდ ცნობის შესახებ. ფარული საგამოძიებო მოქმედების შედეგად მოპოვებული მასალის განადგურების შესახებ დგება ოქმი რომელსაც ხელს აწერს შესაბამისი პროკურორი და მოსამართლე. შესაბამისი პროკურორისა და მოსამართლის ხელმოწერებით დადასტურებული ოქმი გადაეცემა პერსონალურ მონაცემთა დაცვის სამსახურს, ფარული საგამოძიებო მოქმედების შედეგად მოპოვებული ინფორმაციის/პერსონალური მონაცემების განადგურების კომისიას და აისახება ფარული საგამოძიებო მოქმედების სასამართლო რეესტრში.

თუ ფარული საგამოძიებო მოქმედებით გამოვლინდა სხვა დანაშაულის ნიშნები, რომელზედაც არ მიმდინარეობს გამოძიება, ამ ფარული საგამოძიებო მოქმედების შედეგად მოპოვებული ინფორმაცია არის სხვა სისხლის სამართლის საქმეზე გამოძიების დაწყების საფუძველი, ხოლო ამ ინფორმაციის ახალ საქმეზე დასაშვებ მტკიცებულებად ცნობის საკითხი გადაწყდება საპროცესო კოდექსით დადგენილი ზოგადი წესით.

საპროცესო კანონი მიუთითებს იმ მოთხოვნებზე, რაც უნდა აისახოს ფარული საგამოძიებო მოქმედების ჩატარების ნებართვის გაცემის ან გადაუდებელი აუცილებლობისას მოსამართლის განჩინების გარეშე ჩატარებული ფარული საგამოძიებო მოქმედების კანონიერად ცნობის შესახებ მოსამართლის განჩინებაში. განჩინებაში მოსამართლემ უნდა დაასაბუთოს, რომ არსებობს გარემოებები, რომელთაც საფუძველია ფარული მოქმედების ჩატარებისა და ფარული საგამოძიებო მოქმედების მოსამართლის განჩინების გარეშე გადაუდებლად ჩატარების/დაწყების აუცილებლობისა. მოსამართლის განჩინებაში

უნდა მიეთითოს: განჩინების ნომერი, მისი შედგენის თარიღი და ადგილი; მოსამართლის სახელი და გვარი, ხელმოწერა; საიდუმლოების აღმნიშვნელი გრიფი; ბეჭედი.

მოსამართლის სარეზოლუციო ნაწილში უნდა მიეთითოს:

ა) პირი, რომელმაც მოსამართლეს შუამდგომლობით მიმართა;

ბ) სისხლის სამართლის საქმის ნომერი, რომელზედაც უნდა ჩატარდეს, ჩატარდა ან მიმდინარეობს ფარული საგამოძიებო მოქმედება;

გ) განკარგულება საგამოძიებო მოქმედების ჩატარების ან ჩატარებული/მიმდინარე საგამოძიებო მოქმედების კანონიერად ცნობის შესახებ, რომელშიც ზუსტად უნდა იყოს აღნიშნული, რა სახის ფარული საგამოძიებო მოქმედების ჩატარებაა ნებადართული ან რომელი ასეთი მოქმედებაა კანონიერად ცნობილი;

დ) დროის რა მონაკვეთში (დანყებისა და დასრულების თარიღებისა და დროის მითითებით) უნდა ჩატარდეს ან ჩატარდა ფარული საგამოძიებო მოქმედება;

ე) ფარული საგამოძიებო მოქმედების ობიექტი/ობიექტები;

ვ) ფარული საგამოძიებო მოქმედების ჩატარების შემთხვევაში ფარული საგამოძიებო მოქმედების ობიექტის? ობიექტების ტექნიკური იდენტიფიკატორის/იდენტიფიკატორების სულ მცირე ერთი შესაბამისი მონაცემი, რომლის/რომელთა კონტროლი უნდა განხორციელდეს ფარული საგამოძიებო მოქმედების ფარგლებში;

ზ) საჭიროების შემთხვევაში, ფარული საგამოძიებო მოქმედების განხორციელების ადგილი;

თ) საჭიროების შემთხვევაში, ვისზე ვრცელდება ეს საგამოძიებო მოქმედება;

ი) შესაბამისი უფლებამოსილების მქონე სახელმწიფო ორგანო, რომელმაც უნდა განახორციელოს ფარული საგამოძიებო მოქმედება;

კ) უფლებამოსილი საგამოძიებო ორგანო, რომელსაც

უნდა გაცნოს და გადაეცეს ფარული საგამოძიებო მოქმედების შედეგად მოპოვებული მასალა;

ლ) ფარული საგამოძიებო მოქმედების გაგრძელების შემთხვევაში-იმ განჩინების რეკვიზიტები, რომლის საფუძველზედაც მიმდინარეობს ფარული საგამოძიებო მოქმედება;

მ) ფარული საგამოძიებო მოქმედების ჩატარებისათვის საჭირო სხვა მონაცემები.

ფარული საგამოძიებო მოქმედების ჩატარების ნებართვის გაცემაზე ან ჩატარებული/მიმდინარე ფარული ფარული საგამოძიებო მოქმედების კანონიერად ცნობაზე უარის თქმის შესახებ მოსამართლის განჩინებაში უნდა მიეთითოს, რომ წარმოდგენილი შუამდგომლობით არ დასტურდება ფარული საგამოძიებო მოქმედების ჩატარების საფუძველები და ფარული საგამოძიებო მოქმედების მოსამართლის განჩინების გარეშე, გადაუდებლად ჩატარების/დანაწყების აუცილებლობა. მოსამართლის განჩინებაში უნდა აღინიშნოს:

ა) პირი, რომელმაც მოსამართლეს შუამდგომლობით მიმართა;

ბ) სისხლის სამართლის საქმის ნომერი, რომელზედაც უნდა ჩატარდეს, ჩატარდა ან მიმდინარეობს ფარული საგამოძიებო მოქმედება;

გ) განკარგულება საგამოძიებო მოქმედების ჩატარების ან ჩატარებული/მიმდინარე საგამოძიებო მოქმედების კანონიერად ცნობის შესახებ, რომელშიც ზუსტად უნდა იყოს აღნიშნული, რა სახის ფარული საგამოძიებო მოქმედების ჩატარებაა ნებადართული ან რომელი ასეთი მოქმედებაა კანონიერად ცნობილი;

დ) დროის რა მონაკვეთში (დანაწყებისა და დასრულების თარიღებისა და დროის მითითებით) უნდა ჩატარდეს ან ჩატარდა ფარული საგამოძიებო მოქმედება;

ე) ფარული საგამოძიებო მოქმედების ობიექტი/ობიექტები;

ვ) ფარული საგამოძიებო მოქმედების ჩატარების შემთხვევაში ფარული საგამოძიებო მოქმედების ობიექტის/ობიექტების ტექნიკური იდენტიფიკატორის/იდენტიფიკატორების

სულ მცირე ერთი შესაბამისი მონაცემი, რომლის/რომელთა კონტროლი უნდა განხორციელდეს ფარული საგამოძიებო მოქმედების ფარგლებში;

ზ) საჭიროების შემთხვევაში, ფარული საგამოძიებო მოქმედების განხორციელების ადგილი;

თ) საჭიროების შემთხვევაში, ვისზე ვრცელდება ეს საგამოძიებო მოქმედება;

ი) შესაბამისი უფლებამოსილების მქონე სახელმწიფო ორგანო, რომელმაც უნდა განახორციელოს ფარული საგამოძიებო მოქმედება;

კ) უფლებამოსილი საგამოძიებო ორგანო, რომელსაც უნდა გაეცნოს და გადაეცეს ფარული საგამოძიებო მოქმედების შედეგად მოპოვებული მასალა;

ლ) ფარული საგამოძიებო მოქმედების გაგრძელების შემთხვევაში იმ განჩინების რეკვიზიტები, რომლის საფუძველზედაც მიმდინარეობს ფარული საგამოძიებო მოქმედება;

მ) ფარული საგამოძიებო მოქმედების ჩატარებისათვის საჭირო სხვა მონაცემები;

ნ) მოსამართლის გადანყვეტილება ფარული საგამოძიებო მოქმედების ნებართვის გაცემაზე უარის თქმის ან ჩატარებული/მიმდინარე ფარული საგამოძიებო მოქმედების კანონიერად ცნობაზე უარის თქმის და მის შედეგად მოპოვებული მასალის განადგურების შესახებ.

ფარული საგამოძიებო მოქმედების ჩატარების ვადები მკაცრადაა რეგულირებული საპროცესო კანონმდებლობით. კანონის შესაბამისად ფარული საგამოძიებო მოქმედების ჩატარების შესახებ მოსამართლის განჩინება გაიცემა იმ ვადით, რომელიც საჭიროა გამოძიების მიზნის მისაღწევად.

ფარული საგამოძიებო მოქმედება შეიძლება ჩატარდეს სამ ეტაპად. პირველ ეტაპზე ფარული საგამოძიებო მოქმედება პროკურორის მოტივირებული შუამდგომლობის საფუძველზე მიღებული მოსამართლის განჩინებით ტარდება არაუმეტეს 90 დღის ვადით, მეორე ეტაპზე - ზემდგომი პროკურორის მოტივირებული შუამდგომლობის საფუძველზე მიღებული მოსა-

მართლის განჩინებით - არაუმეტეს 90 დღის ვადით, ხოლო მესამე ეტაპზე - საქართველოს გენერალური პროკურორის ან მისი მოადგილის მოტივირებული შუამდგომლობის საფუძველზე მიღებული მოსამართლის განჩინებით - არაუმეტეს 90 დღის ვადით, ე.ი. საერთო ჯამში ფარული საგამოძიებო მოქმედების ჩატარების საერთო ვადა არ უნდა აღემატებოდეს 270 დღეს.

თუ ფარული საგამოძიებო მოქმედების ჩატარების პირველ ეტაპზე შესაბამისი მიზანი ვერ იქნა მიღწეული და ფარული საგამოძიებო მოქმედების ჩატარების პირველი ეტაპისთვის დადგენილი ვადა არ ამოწურულა, პროკურორი უფლებამოსილია სასამართლოს მიმართოს შუამდგომლობით ფარული საგამოძიებო მოქმედების ჩატარების ვადის დარჩენილი ვადით გაგრძელების შესახებ.

თუ ფარული საგამოძიებო მოქმედების ჩატარების პირველი ეტაპისთვის დადგენილი 90-დღიანი ვადა ამოიწურა და შესაბამისი მიზანი ვერ იქნა მიღწეული, ზემდგომი პროკურორის მოტივირებული შუამდგომლობის საფუძველზე მიღებული მოსამართლის განჩინებით ფარული საგამოძიებო მოქმედების ჩატარების ვადა შეიძლება გაგრძელდეს არაუმეტეს ფარული საგამოძიებო მოქმედების ჩატარების მეორე ეტაპისთვის დადგენილი ვადით - 90 დღით.

თუ შესაბამისი მიზანი ფარული საგამოძიებო მოქმედების ჩატარების მეორე ეტაპზედაც ვერ იქნა მიღწეული და ფარული საგამოძიებო მოქმედების ჩატარების მეორე ეტაპისთვის დადგენილი ვადა არ ამოწურულა, ზემდგომი პროკურორი უფლებამოსილია სასამართლოს მიმართოს შუამდგომლობით ფარული საგამოძიებო მოქმედების ჩატარების ვადის დარჩენილი ვადით გაგრძელების შესახებ.

თუ ფარული საგამოძიებო მოქმედების ჩატარების მეორე ეტაპისთვის დადგენილი 90-დღიანი ვადა ამოიწურა და შესაბამისი მიზანი ვერ იქნა მიღწეული, საქართველოს გენერალური პროკურორის ან მისი მოადგილის მოტივირებული შუამდგომლობის საფუძველზე მიღებული მოსამართლის განჩინებით ფარული საგამოძიებო მოქმედების ჩატარების ვადა შეიძლება

გაგრძელდეს არაუმეტეს ფარული საგამოძიებო მოქმედების ჩატარების მესამე ეტაპისთვის დადგენილი ვადით - 90 დღით.

თუ შესაბამისი მიზანი ფარული საგამოძიებო მოქმედების ჩატარების მესამე ეტაპზედაც ვერ იქნა მიღწეული და ფარული საგამოძიებო მოქმედების ჩატარების მესამე ეტაპისთვის დადგენილი ვადა არ ამოწურულა, საქართველოს გენერალური პროკურორი ან მისი მოადგილე უფლებამოსილია სასამართლოს მიმართოს შუამდგომლობით ფარული საგამოძიებო მოქმედების ჩატარების ვადის დარჩენილი ვადით გაგრძელების შესახებ. ფარული საგამოძიებო მოქმედების ჩატარების ვადის შემდგომი გაგრძელება დაუშვებელია.

ფარული საგამოძიებო მოქმედების გაგრძელების საგამონაკლისო ვადას ადგენს საპროცესო კოდექსი

კერძოდ, თუ ფარული საგამოძიებო მოქმედების ჩატარების მესამე ეტაპისთვის დადგენილი 90-დღიანი ვადა ამოწურა და შესაბამისი მიზანი ვერ იქნა მიღწეული, საქართველოს გენერალური პროკურორის ან მისი მოადგილის მოტივირებული შუამდგომლობის საფუძველზე მიღებული მოსამართლის განჩინებით:

ა) ფარული საგამოძიებო მოქმედების ჩატარების ვადა შეიძლება კიდევ ერთხელ გაგრძელდეს არაუმეტეს 90 დღით, თუ ფარული საგამოძიებო მოქმედება ტარდება „სისხლის სამართლის სფეროში საერთაშორისო თანამშრომლობის შესახებ“ საქართველოს კანონით გათვალისწინებულ შემთხვევაში მიღებული სასამართლოს განჩინების საფუძველზე. თუ შესაბამისი მიზანი ფარული საგამოძიებო მოქმედების ჩატარების ამ ეტაპზედაც ვერ იქნა მიღწეული და ფარული საგამოძიებო მოქმედების ჩატარების ამ ეტაპისთვის დადგენილი ვადა არ ამოწურულა, საქართველოს გენერალური პროკურორი ან მისი მოადგილე უფლებამოსილია სასამართლოს მიმართოს შუამდგომლობით ფარული საგამოძიებო მოქმედების ჩატარების ვადის დარჩენილი ვადით გაგრძელების შესახებ. ფარული საგამოძიებო მოქმედების ჩატარების ვადის შემდგომი გაგრძელება დაუშვებელია;

ბ) ფარული საგამოძიებო მოქმედების ჩატარების ვადა შეიძლება გაგრძელდეს იმდენჯერ, რამდენჯერაც იარსებებს ფარული საგამოძიებო მოქმედების ჩასატარებლად საჭირო, ამ თავით განსაზღვრული შესაბამისი სამართლებრივი საფუძველი, თუ გამოძიება საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 108-ე, 109-ე, 143-ე-143², 144-ე-144³, 223-ე-224¹, 230-ე-232-ე, 234-ე-235¹ და 255¹ მუხლებით, 260-ე მუხლის მე-4-მე-7 ნაწილებით, 261-ე მუხლის მე-4-მე-8 ნაწილებით, 262-ე და 263-ე მუხლებითა და XXXVII-XXXVIII და XLVII თავებით გათვალისწინებულ დანაშაულთან დაკავშირებით მიმდინარეობს. ამ შემთხვევაში ფარული საგამოძიებო მოქმედების ჩატარების ვადა თითოეულ ჯერზე შეიძლება გაგრძელდეს არაუმეტეს 90 დღით.

ფარული საგამოძიებო მოქმედების ჩატარების ვადის გაგრძელების შესახებ შუამდგომლობაში უნდა აისახოს ინფორმაცია დაწყებული ფარული საგამოძიებო მოქმედების შედეგად მოპოვებული მონაცემების თაობაზე და მიეთითოს, რის გამოცერ მოხერხდა გამოძიებისთვის საკმარისი მონაცემების მოპოვება. განჩინების მიღებისას მოსამართლე მხედველობაში იღებს ფარული საგამოძიებო მოქმედების ჩასატარებლად საჭირო, კანონით განსაზღვრულ შესაბამის სამართლებრივ საფუძველს.

თუ ფარული საგამოძიებო მოქმედება შეწყდა და შემდეგ კვლავ წარმოიშვა ფარული საგამოძიებო მოქმედების ჩასატარებლად საჭირო შესაბამისი სამართლებრივი საფუძველი, ფარული საგამოძიებო მოქმედება უნდა გაგრძელდეს იმ ეტაპიდან, რომელზედაც შეწყდა იგი.

ფარული საგამოძიებო მოქმედების შესახებ განჩინებასა-ჯაროდ არ ცხადდება. მოსამართლის განჩინება ძალას კარგავს მისი მიღებიდან 30 დღის გასვლის შემდეგ, თუ ამ ხნის განმავლობაში ფარული საგამოძიებო მოქმედება არ დაიწყო.

პირს, რომლისთვისაც მოცემულ საქმეზე სამართალწარმოების მიმდინარეობისას ცნობილი გახდა მის მიმართ ფარული საგამოძიებო მოქმედების ჩატარების თაობაზე, შეუძლია

ფარული საგამოძიებო მოქმედების შესახებ განჩინება ერთჯერადად გაასაჩივროს შესაბამისი სააპელაციო სასამართლოს საგამოძიებო კოლეგიაში, აღნიშნული ინფორმაციის და განჩინების გასაჩივრების უფლების შესახებ განმარტების მიღებიდან 48 საათის განმავლობაში. სააპელაციო სასამართლოს მიერ გასაჩივრებული განჩინების გაუქმება და ჩატარებული ფარული საგამოძიებო მოქმედების უკანონოდ ცნობა საფუძველია ამ მოქმედების შედეგად მოპოვებული ინფორმაციის დაუშვებელ მტკიცებულებად ცნობისა. სააპელაციო სასამართლოს მიერ საჩივარზე მიღებული გადაწყვეტილება შეიძლება საფუძვლად დაედოს საპროცესო კანონის (კოდექსის მე-7 მუხლი, ნან. მე-3) მოთხოვნას პირისთვის მისი პირადი ცხოვრების შესახებ ცნობების/პერსონალური მონაცემების უკანონოდ მოპოვებით, შენახვით ან გამჟღავნებით ნიყენებული ზიანის ანაზღაურების თაობაზე.

გასაჩივრების სხვა წესია დადგენილი ისეთ შემთხვევებზე, როდესაც სამართალწარმოების დასრულების შემდეგ გახდება ცნობილი პირისათვის, რომ მის მიმართ ხორციელდებოდა ფარული საგამოძიებო მოქმედება. პირი, რომლისთვისაც მოცემულ საქმეზე სამართალწარმოების დასრულების შემდეგ ცნობილი გახდა მის მიმართ ფარული საგამოძიებო მოქმედების ჩატარების თაობაზე, შეუძლია ფარული საგამოძიებო მოქმედების შესახებ განჩინება გაასაჩივროს შესაბამისი სააპელაციო სასამართლოს საგამოძიებო კოლეგიაში, აღნიშნული ინფორმაციის და განჩინების გასაჩივრების უფლების შესახებ განმარტების მიღებიდან 1 თვის განმავლობაში. თუ სააპელაციო სასამართლო უკანონოდ ცნობს ჩატარებულ ფარულ საგამოძიებო მოქმედებას, ეს შეიძლება მიჩნეულ იქნეს საპროცესო კოდექსის 310-ე მუხლის „თ“ ქვეპუნქტით გათვალისწინებულ ახლად გამოვლენილ გარემოებად განაჩენის გადასინჯვისათვის, თუ ამ ფარული საგამოძიებო მოქმედების შედეგად მოპოვებული მტკიცებულება საფუძვლად დაედო განაჩენს. სააპელაციო სასამართლოს მიერ საჩივარზე მიღებული გადაწყვეტილება შეიძლება საფუძვლად დაედოს საპროცესო კოდე-

ქსით (კოდექსის მე-7 მუხლი, ნაწ. მე-3) გათვალისწინებულ მოთხოვნას პირის მიერ მისი პირადი ცხოვრების შესახებ ცნობების/პერსონალური მონაცემების უკანონოდ მოპოვებით, შენახვით ან გამჟღავნებით მიყენებული ზიანის ანაზღაურების თაობაზე.

პირის საჩივარში, რომლისთვისაც სამართალწარმოებისას ან სამართალწარმოების დასრულების შემდეგ ცნობილი გახდა მის მიმართ ფარული საგამოძიებო მოქმედების შესახებ, უნდა აღინიშნოს ფარული საგამოძიებო მოქმედების ჩატარებისთვის დადგენილი წესის დარღვევის შესახებ. საჩივარი შეიტანება განჩინების გამომტან სასამართლოში. სააპელაციო სასამართლოს საგამოძიებო კოლეგია საჩივარს განიხილავს მისი შეტანიდან არაუგვიანეს 72 საათისა. სააპელაციო სასამართლო შეტყობინებით უზრუნველყოფს მომჩივნის და ბრალდების მხარის მონაწილეობას საჩივრის განხილვაში. მათი გამოუცხადებლობა არ აბრკოლებს საჩივრის განხილვას. საჩივარზე მიღებული გადაწყვეტილება საჯაროდ ცხადდება და მოთხოვნის შემთხვევაში მომჩივანს და ბრალდების მხარეს გადაეცემა.

საპროცესო კანონმდებლობა ადგენს გარკვეული პირების მიმართ ფარული საგამოძიებო მოქმედების ჩატარების წესს. სახელმწიფო-პოლიტიკური თანამდებობის პირის, მოსამართლისა და იმუნიტეტის მქონე პირის მიმართ ფარული საგამოძიებო მოქმედება შეიძლება ჩატარდეს საქართველოს უზენაესი სასამართლოს მოსამართლის განჩინებით, საქართველოს გენერალური პროკურორის ან მისი მოადგილის მოტივირებული შუამდგომლობის საფუძველზე.

ფარულ საგამოძიებო მოქმედებას ატარებს შესაბამისი უფლებამოსილების მქონე სახელმწიფო ორგანო საპროცესო კოდექსით დადგენილი წესით.

ფარული საგამოძიებო მოქმედების კონტროლსა და ზედამხედველობას პერსონალურ მონაცემთა დაცვის სამსახური ახორციელებს „პერსონალურ მონაცემთა დაცვის შესახებ“ საქართველოს კანონის შესაბამისად.

ფარული საგამოძიებო მოქმედების შედეგად მოპოვებული ინფორმაციის სათანადოდ დაცვისათვის პასუხისმგებლობა ეკისრება ფარული საგამოძიებო მოქმედების ჩამტარებელ ორგანოს და შესაბამის საგამოძიებო ორგანოს.

საპროცესო კოდექსი ფარული საგამოძიებო მოქმედების ჩამტარებელ ორგანოს ვალდებულებას აკისრებს აღრიცხოს ფარული საგამოძიებო მოქმედების ჩატარებასთან დაკავშირებული გარკვეული მონაცემები. ეს მონაცემებია:

ა) ფარული საგამოძიებო მოქმედების დაწყებისა და დასრულების დრო;

ბ) ფარული საგამოძიებო მოქმედების ობიექტი;

გ) ფარული საგამოძიებო მოქმედების განხორციელებისას-ფარული საგამოძიებო მოქმედების ობიექტის ტექნიკური იდენტიფიკატორი;

დ) მოსამართლის განჩინების ან/და პროკურორის მოტივირებული დადგენილების რეკვიზიტები.

ფარული საგამოძიებო მოქმედების შეწყვეტის შესახებ გადაწყვეტილებას იღებს პროკურორი გამომძიებლის მიმართვის საფუძველზე ან საკუთარი ინიციატივით. პროკურორი ვალდებულია ფარული საგამოძიებო მოქმედების შეწყვეტის შესახებ გადაწყვეტილების მიღების თაობაზე დაუყოვნებლივ აცნობოს შესაბამისი უფლებამოსილების მქონე სახელმწიფო ორგანოს, რომელიც ვალდებულია შეწყვიტოს ფარული საგამოძიებო მოქმედების წარმოება.

ფარული საგამოძიებო მოქმედება შეწყდება, თუ:

ა) შესრულდება ფარული საგამოძიებო მოქმედების შესახებ განჩინებით გათვალისწინებული კონკრეტული ამოცანა;

ბ) დადგინდება გარემოებები, რომლებიც ადასტურებს, რომ ამ ფარული საგამოძიებო მოქმედების შესახებ განჩინებით გათვალისწინებული კონკრეტული ამოცანის შესრულება ობიექტურად შეუძლებელია ან ფარული საგამოძიებო მოქმედების ჩატარებას გამოძიებისათვის არსებითი მნიშვნელობა აღარ აქვს;

გ) შეწყდება გამოძიება ან/და სისხლისსამართლებრივი დევნა;

დ) ვაგა ფარული საგამოძიებო მოქმედების ჩატარების ვადა.

თუ გავიდა ფარული საგამოძიებო მოქმედების ჩატარების ვადა ან ფარული საგამოძიებო მოქმედების შეჩერებიდან 3 დღეში არ აღმოიფხვრა მისი შეჩერების საფუძველი, აქ მითითებული ვადის გასვლისთანავე შესაბამისი უფლებამოსილების მქონე სახელმწიფო ორგანო წყვეტს ფარულ საგამოძიებო მოქმედებას.

თუ გავიდა ფარული საგამოძიებო მოქმედების ჩატარების შესახებ დადგენილებაში მითითებული 48-საათიანი ვადა, შესაბამისი უფლებამოსილების მქონე სახელმწიფო ორგანო სასამართლოს განჩინების მიღებისთანავე, დაუყოვნებლივ ან გადაუდებელი აუცილებლობის შემთხვევაში დაწყებული ფარული საგამოძიებო მოქმედების ჩატარების 48-საათიანი ვადის ამოწურვისთანავე წყვეტს ფარულ საგამოძიებო მოქმედებას.

ფარული საგამოძიებო მოქმედება შეიძლება შეაჩეროს პერსონალურ მონაცემთა დაცვის სამსახურის უფროსმა კონტროლის ელექტრონული სისტემით შემდეგი ერთ-ერთი საფუძვლის არსებობისას, თუ:

ა) მისთვის კანონით დადგენილი წესით მიწოდებული არ არის სატელეფონო კომუნიკაციის ფარული მიყურადებისა და ჩანერის ჩატარების ნებართვის გაცემის შესახებ მოსამართლის განჩინების ელექტრონული ეგზემპლარი, რომელიც შეიცავს მხოლოდ რეკვიზიტებსა და სარეზოლუციო ნაწილს;

ბ) მისთვის კანონით დადგენილი წესით, მატერიალური (დოკუმენტური) სახით წარდგენილი არ არის სატელეფონო კომუნიკაციის ფარული მიყურადებისა და ჩანერის ჩატარების ნებართვის გაცემის შესახებ განჩინების ეგზემპლარი, რომელიც შეიცავს მხოლოდ რეკვიზიტებსა და სარეზოლუციო ნაწილს;

გ) მისთვის კანონით დადგენილი წესით მიწოდებული არ არის პროკურორის დადგენილების ელექტრონული ეგზემ-

პლარი, რომელიც შეიცავს მხოლოდ რეკვიზიტებსა და სარეზოლუციო ნაწილს;

დ) მისთვის კანონით დადგენილი წესით, მატერიალური (დოკუმენტური) სახით წარდგენილი არ არის გადაუდებელი აუცილებლობის შემთხვევაში სატელეფონო კომუნიკაციის ფარული მიყურადებისა და ჩანერის ჩატარების შესახებ პროკურორის დადგენილება, რომელიც შეიცავს მხოლოდ რეკვიზიტებსა და სარეზოლუციო ნაწილს;

ე) მისთვის ელექტრონული სისტემის მეშვეობით ან მატერიალური (დოკუმენტური) სახით წარდგენილი პროკურორის დადგენილების რეკვიზიტები ან/და სარეზოლუციო ნაწილი ბუნდოვანება-უზუსტობას შეიცავს;

ვ) მისთვის ელექტრონული სისტემის მეშვეობით წარდგენილი პროკურორის დადგენილების ელექტრონული ეგზემპლარის რეკვიზიტებსა და სარეზოლუციო ნაწილში და მატერიალური (დოკუმენტური) სახით წარდგენილი პროკურორის დადგენილების რეკვიზიტებსა და სარეზოლუციო ნაწილში საპროცესო კოდექსით გათვალისწინებული მონაცემი ერთმანეთს არ ემთხვევა.

მიმდინარე ფარული საგამოძიებო მოქმედების შეჩერების შემთხვევაში ოპერატიულ-ტექნიკური სააგენტო მისი შეჩერების შესახებ დაუყოვნებლივ ატყობინებს შესაბამის პროკურორს ან შესაბამისი საგამოძიებო ორგანოს უფლებამოსილ წარმომადგენელს.

მიმდინარე ფარული საგამოძიებო მოქმედების ზემოთ ჩამოთვლილი „ა“ ან „გ“ ქვეპუნქტით გათვალისწინებული საფუძვლით შეჩერების შემთხვევაში მისი შეჩერების საფუძვლის აღმოფხვრას, კერძოდ, პერსონალურ მონაცემთა დაცვის სამსახურისათვის მოსამართლის განჩინების ელექტრონული ეგზემპლარის წარდგენას, რომელიც შეიცავს მხოლოდ რეკვიზიტებსა და სარეზოლუციო ნაწილს, ან პროკურორის დადგენილების ელექტრონული ეგზემპლარის წარდგენას, რომელიც შეიცავს მხოლოდ რეკვიზიტებსა და სარეზოლუციო ნაწილს, უზრუნველყოფს ოპერატიულ-ტექნიკური სააგენტო.

მიმდინარე ფარული საგამოძიებო მოქმედების ზემოთ ჩამოთვლილი „ბ“ ქვეპუნქტით გათვალისწინებული საფუძვლით შეჩერების შემთხვევაში მისი შეჩერების საფუძვლის აღმოფხვრას, კერძოდ, პერსონალურ მონაცემთა დაცვის სამსახურისათვის განჩინების ეგ ზემპლარის მატერიალური (დოკუმენტური) სახით წარდგენას, რომელიც შეიცავს მხოლოდ რეკვიზიტებსა და სარეზოლუციო ნაწილს, უზრუნველყოფს სასამართლო.

მიმდინარე ფარული საგამოძიებო მოქმედების ზემოთ ჩამოთვლილი „დ“ ქვეპუნქტით გათვალისწინებული საფუძვლით შეჩერების შემთხვევაში მისი შეჩერების საფუძვლის აღმოფხვრას, კერძოდ, პერსონალურ მონაცემთა დაცვის სამსახურისათვის პროკურორის დადგენილების მატერიალური (დოკუმენტური) სახით წარდგენას, რომელიც შეიცავს მხოლოდ რეკვიზიტებსა და სარეზოლუციო ნაწილს, უზრუნველყოფს პროკურორი ან შესაბამისი საგამოძიებო ორგანოს უფლებამოსილი წარმომადგენელი.

მიმდინარე ფარული საგამოძიებო მოქმედების ზემოთ ჩამოთვლილი „ე“ ან „ვ“ ქვეპუნქტით გათვალისწინებული საფუძვლით შეჩერების შემთხვევაში მისი შეჩერების საფუძვლის აღმოფხვრას, კერძოდ, პროკურორის დადგენილებაში ამ კოდექსის 1433 მუხლის მე-6 ნაწილით გათვალისწინებული მონაცემის შესაბამისი წესით მითითებას და ამ დადგენილების სააგენტოსა და პერსონალურ მონაცემთა დაცვის სამსახურისათვის წარდგენას უზრუნველყოფს პროკურორი ან შესაბამისი საგამოძიებო ორგანოს უფლებამოსილი წარმომადგენელი.

მიმდინარე ფარული საგამოძიებო მოქმედების ზემოთ ჩამოთვლილი „ა“ ან „გ“ ქვეპუნქტით გათვალისწინებული საფუძვლით შეჩერების შემთხვევაში ფარულ საგამოძიებო მოქმედებას სააგენტო აგრძელებს მოსამართლის განჩინების ან პროკურორის დადგენილების ელექტრონული ეგ ზემპლარის პერსონალურ მონაცემთა დაცვის სამსახურისათვის საპროცესო კოდექსით დადგენილი ზოგადი წესით მიწოდების პროგრამულად დადასტურებისთანავე.

მიმდინარე ფარული საგამოძიებო მოქმედების ზემოთ ჩამოთვლილი „ბ“ ქვეპუნქტით გათვალისწინებული საფუძვლით შეჩერების შემთხვევაში ფარულ საგამოძიებო მოქმედებას სააგენტო აგრძელებს სახელმწიფო ინსპექტორის სამსახურის მიერ კონტროლის ელექტრონული სისტემით სასამართლოს განჩინების მიღების პროგრამულად დადასტურებისთანავე.

მიმდინარე ფარული საგამოძიებო მოქმედების ზემოთ ჩამოთვლილი „დ“, „ე“ ან „ვ“ ქვეპუნქტით გათვალისწინებული საფუძვლით შეჩერების შემთხვევაში ფარულ საგამოძიებო მოქმედებას სააგენტო აგრძელებს სახელმწიფო ინსპექტორის სამსახურის მიერ კონტროლის ელექტრონული სისტემით პროკურორის დადგენილების მიღების პროგრამულად დადასტურებისთანავე.

შესაბამისი უფლებამოსილების მქონე სახელმწიფო ორგანო ფარული საგამოძიებო მოქმედების დასრულებისთანავე ადგენს ოქმს, რომელშიც ზუსტად უნდა იყოს აღნიშნული ფარული საგამოძიებო მოქმედების ჩატარების სამართლებრივი საფუძველი, მისი დანყებისა და დასრულების დრო, ოქმის შედგენის ადგილი, ჩატარებული ფარული საგამოძიებო მოქმედების სახე და მისი ჩატარებისას გამოყენებული ტექნიკური საშუალებები, ფარული საგამოძიებო მოქმედების ჩატარების ადგილი, ფარული საგამოძიებო მოქმედების ობიექტი, ხოლო ამ საპროცესო კოდექსით გათვალისწინებული რომელიმე ფარული საგამოძიებო მოქმედების ჩატარებისას - აგრეთვე ფარული საგამოძიებო მოქმედების ობიექტის ტექნიკური იდენტიფიკატორი. ოქმი გადაეცემა შესაბამის უფლებამოსილ საგამოძიებო ორგანოს, რომელიც დაუყოვნებლივ წარუდგენს მას პროკურორს, ფარული საგამოძიებო მოქმედებების სასამართლო რეესტრს და სახელმწიფო ინსპექტორის სამსახურს. თუ ოქმი შედგენილ იქნა სახელმწიფო ინსპექტორის სამსახურის წარმოებაში არსებულ სისხლის სამართლის საქმეზე ჩატარებული ფარული საგამოძიებო მოქმედების დასრულების შესახებ, ოქმი გადაეცემა შესაბამის უფლებამოსილ საგამოძიებო ორგანოს, რომელიც დაუყოვნებლივ წარუდგენს მას პროკურორს, ფარული საგამოძიებო მოქმედებების სასა-

მართლო რეესტრს და ზედამხედველ მოსამართლეს. ოქმი კანონით გათვალისწინებულ შემთხვევებში და დადგენილი წესით გადაეცემა აგრეთვე დაცვის მხარეს.

ფარული საგამოძიებო მოქმედების მიმდინარეობისას, პროკურორის/მოსამართლის მოთხოვნის შემთხვევაში, ფარული საგამოძიებო მოქმედების განმახორციელებელი ორგანო ვალდებულია გასცეს შუალედური ოქმი.

თუ ფარული საგამოძიებო მოქმედების შეჩერებიდან 3 დღეში არ აღმოიფხვრა მისი შეჩერების საფუძველი, ფარული საგამოძიებო მოქმედების შედეგად მოპოვებული მასალა ნადგურდება კანონით დადგენილი წესით, რომელზეც შემდეგ ქვეთავში ვისაუბრებთ.

ფარული საგამოძიებო მოქმედების ჩამტარებული ორგანო, აგრეთვე საგამოძიებო ორგანო ან პირი ვალდებულია, თავიანთი უფლებამოსილების ფარგლებში მაქსიმალურად შეზღუდოს იმ კომუნიკაციისა და პირის მონიტორინგი, რომელთაც გამოძიებასთან კავშირი არ აქვთ.

სასულიერო პირის, ადვოკატის, ექიმის, ჟურნალისტისა და იმუნიტეტის მქონე პირის მიმართ ფარული საგამოძიებო მოქმედების ჩატარება დასაშვებია მხოლოდ იმ შემთხვევაში, როდესაც ეს არ უკავშირდება შესაბამისად მათ მიერ სასულიერო მოღვაწეობის ან პროფესიული საქმიანობის დროს კანონით დაცული ინფორმაციის მოპოვებას.

ფარული საგამოძიებო მოქმედების შედეგად მოპოვებული ინფორმაცია ადვოკატის პირადი კომუნიკაციის შესახებ უნდა გაიმიჯნოს ადვოკატსა და კლიენტს შორის განხორციელებული კომუნიკაციის შესახებ ინფორმაციისაგან. ადვოკატსა და კლიენტს შორის განხორციელებული კომუნიკაციის შინაარსი, რომელიც ადვოკატის პროფესიულ საქმიანობას უკავშირდება, დაუყოვნებლივ უნდა განადგურდეს.

ფარული საგამოძიებო მოქმედებების შედეგად მოპოვებული ინფორმაციის/მასალის განადგურება, ფარული საგამოძიებო მოქმედების შესახებ შეტყობინება. ფარული საგამოძიებო მოქმედების შედეგად მოპოვებული ინფორმაცია,

პროკურორის გადანყვეტილებით, დაუყოვნებლივ უნდა განადგურდეს:

ა) ფარული საგამოძიებო მოქმედების შეწყვეტის ან დასრულების შემდეგ, თუ მას არა აქვს ღირებულება გამოძიებისათვის;

ბ) იმ ფარული საგამოძიებო მოქმედების შედეგად მოპოვებული ინფორმაცია, რომელიც გადაუდებელი აუცილებლობისას მოსამართლის განჩინების გარეშე ჩატარდა და, მიუხედავად სასამართლოს მიერ მისი კანონიერად ცნობისა, ბრალდების მხარემ საპროცესო კანონით დადგენილი წესით არ წარუდგინა ის მტკიცებულებად საქმის არსებითად განმხილველ სასამართლოს;

გ) ოპერატიულ-სამძებრო ღონისძიების შედეგად მოპოვებული ის მასალაც, რომელიც არ ეხება პირის დანაშაულებრივ საქმიანობას, მაგრამ შეიცავს ცნობებს მისი ან სხვა პირის პირადი ცხოვრების შესახებ და „ოპერატიულ-სამძებრო საქმიანობის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-6 მუხლის მე-4 პუნქტის თანახმად უნდა განადგურდეს.

ფარული საგამოძიებო მოქმედების შედეგად მოპოვებული მასალა, რომელსაც სასამართლო დაუშვებელ მტკიცებულებად ცნობს, განადგურდება საბოლოო ინსტანციის სასამართლოს მიერ საქმეზე განაჩენის გამოტანიდან 6 თვის გასვლის შემდეგ, დაუყოვნებლივ. ეს მასალა განადგურებამდე სასამართლოს სპეციალურ საცავში ინახება. დაუშვებელია ვინმეს მიერ აღნიშნული მასალის გაცნობა, ასლის გადაღება და გამოყენება, გარდა მისი მხარეთა მიერ საპროცესო უფლებამოსილების განსახორციელებლად გამოყენებისა.

ფარული საგამოძიებო მოქმედების შედეგად მოპოვებული მასალა, რომელიც საქმეს ნივთიერ მტკიცებულებად დაერთვის, შეინახება სასამართლოში ამ სისხლის სამართლის საქმის შენახვის ვადით. ამ ვადის გასვლის შემდეგ აღნიშნული მასალა დაუყოვნებლივ უნდა განადგურდეს.

ფარული საგამოძიებო მოქმედების შედეგად მოპოვებული მასალის სათანადოდ დაცვისათვის პასუხისმგებლობა

ეკისრება იმ სასამართლოს ადმინისტრაციას, სადაც განადგურებამდე ინახებოდა ეს მასალა.

ფარული საგამოძიებო მოქმედების შედეგად მოპოვებული ინფორმაცია დაუყოვნებლივ უნდა განადგურდეს თუ მას გამოძიებისათვის ღირებულება არ აქვს. ფარული საგამოძიებო მოქმედების შედეგად მოპოვებულ ინფორმაციას ანადგურებს შესაბამისი საქმის გამოძიებაზე საპროცესო ზედამხედველობის განმახორციელებელი ან სახელმწიფო ბრალდების მხარდამჭერი ან მათი ზემდგომი პროკურორი, იმ მოსამართლის ან იმ სასამართლოს მოსამართლის თანდასწრებით, რომელმაც ან რომლის მოსამართლემაც მიიღო გადაწყვეტილება აღნიშნული ფარული საგამოძიებო მოქმედების ჩატარების თაობაზე, ან გადაუდებელი აუცილებლობისას მოსამართლის განჩინების გარეშე ჩატარებული ფარული საგამოძიებო მოქმედების კანონიერად ან უკანონოდ ცნობის შესახებ. ფარული საგამოძიებო მოქმედების შედეგად მოპოვებული მასალის განადგურების შესახებ დგება ოქმი, რომელსაც ხელს აწერს შესაბამისი პროკურორი და მოსამართლე. შესაბამისი პროკურორისა და მოსამართლის ხელმოწერებით დადასტურებული ოქმი გადაეცემა სახელმწიფო ინსპექტორის სამსახურს, ხოლო სახელმწიფო ინსპექტორის სამსახურის წარმოებაში არსებულ სისხლის სამართლის საქმეზე - ზედამხედველ მოსამართლეს და აისახება ფარული საგამოძიებო მოქმედებების სასამართლო რეესტრში.

იმ შემთხვევებში, თუ ფარული საგამოძიებო მოქმედების შედეგად მოპოვებული ინფორმაცია ინახება სასამართლოში, ფარული საგამოძიებო მოქმედების შედეგად მოპოვებულ მასალას ანადგურებს ის მოსამართლე ან იმ სასამართლოს მოსამართლე, რომელმაც ან რომლის მოსამართლემაც მიიღო გადაწყვეტილება აღნიშნული ფარული საგამოძიებო მოქმედების ჩატარების თაობაზე ან გადაუდებელი აუცილებლობისას მოსამართლის განჩინების გარეშე ჩატარებული ფარული საგამოძიებო მოქმედების კანონიერად ან უკანონოდ ცნობის შესახებ.

ფარული საგამოძიებო მოქმედების დასრულებამდე ამ მოქმედების შედეგად მოპოვებული ინფორმაციის გაცნობის უფლება აქვთ მხოლოდ გამომძიებელს, პროკურორსა და მოსამართლეს (თუ ეს ინფორმაცია არსებითად უკავშირდება მათ მიერ განსახილველ საკითხს).

ფარული საგამოძიებო მოქმედების შედეგად მოპოვებული ინფორმაცია დაცვის მხარეს მიეწოდება საპროცესო კოდექსით დადგენილი მტკიცებულებათა მიწოდების წესის შესაბამისად, აგრეთვე საპროცესო შეთანხმების დამტკიცებისას.

ფარული საგამოძიებო მოქმედების ჩატარების, ამ მოქმედების შედეგად მოპოვებული მასალის შინაარსისა და აღნიშნული მასალის განადგურების შესახებ წერილობით უნდა ეცნობოს პირს, რომლის მიმართაც ჩატარდა აღნიშნული ფარული საგამოძიებო მოქმედება. ამ პირს ასეთი ინფორმაციის მიწოდებასთან ერთად გადაეცემა მოსამართლის განჩინება მის მიმართ ფარული საგამოძიებო მოქმედების ჩატარების შესახებ, აგრეთვე ის მასალა, რომლის საფუძველზედაც მიიღო მოსამართლემ ამგვარი გადაწყვეტილება, და განემარტება უფლება აღნიშნული განჩინება გაასაჩივროს შესაბამისი სააპელაციო სასამართლოს საგამოძიებო კოლეგიაში, აღნიშნული ინფორმაციისა და განჩინების გასაჩივრების უფლების შესახებ განმარტების მიღებიდან 1 თვის განმავლობაში. გადაწყვეტილებას იმის თაობაზე, თუ როდის ეცნობოს პირს მის მიმართ ფარული საგამოძიებო მოქმედების ჩატარების შესახებ და გადაეცეს შესაბამისი განჩინება და მასალა, სამართალწარმოების ინტერესებიდან გამომდინარე, როგორც სამართალწარმოების მიმდინარეობისას, ისე მისი დასრულების შემდეგ, იღებს პროკურორი.

თუ პროკურორი გადაწყვეტს, რომ ფარული საგამოძიებო მოქმედების ჩატარებიდან 12 თვის ვადაში პირს არ აცნობოს მის მიმართ ამ მოქმედების ჩატარების შესახებ, იგი ვალდებულია აღნიშნული ვადის გასვლამდე არაუგვიანეს 72 საათისა შუამდგომლობით მიმართოს იმ სასამართლოს, რომლის მოსამართლემაც მიიღო განჩინება ფარული საგამოძიებო მოქმედების ჩატარების თაობაზე, და მოითხოვოს ფარული საგამოძიებო

მოქმედების ჩატარების შესახებ ინფორმაციის შესაბამისი პირისათვის მიწოდების გადავადება არაუმეტეს 12 თვისა. შუამდგომლობაში დასაბუთებული უნდა იყოს ის საფრთხე, რომელიც პირისათვის შეტყობინებით შეექმნება ფარული საგამოძიებო მოქმედების ლეგიტიმური მიზნის მიღწევას, ამოცანის შესრულებას და სამართალწარმოების ინტერესებს. მოსამართლე შუამდგომლობას განიხილავს მისი წარდგენიდან 48 საათის განმავლობაში, საკუთარი შეხედულებისამებრ, ზეპირი მოსმენით ან მის გარეშე. შუამდგომლობის ზეპირი მოსმენით განხილვისას მოსამართლე შეტყობინებით უზრუნველყოფს შესაბამისი პროკურორის მონაწილეობას განხილვაში. მისი გამოუცხადებლობა არ აბრკოლებს შუამდგომლობის განხილვას. განხილვის შედეგად მოსამართლე იღებს გადაწყვეტილებას პროკურორის შუამდგომლობის დაკმაყოფილებისა და ფარული საგამოძიებო მოქმედების ჩატარების თაობაზე შესაბამისი პირისათვის შეტყობინების გადავადების შესახებ ან შუამდგომლობის დაკმაყოფილებასა და ამგვარი ინფორმაციის მიწოდების გადავადებაზე უარის თქმის შესახებ. პროკურორი ვალდებულია ამ ნაწილით გათვალისწინებული შუამდგომლობით მიმართოს სასამართლოს პირის მიმართ ფარული საგამოძიებო მოქმედების ჩატარების შესახებ ამ პირისათვის შეტყობინების ვადის გასვლამდე არაუგვიანეს 72 საათისა, აღნიშნული ვადის არაუმეტეს 12 თვით გაგრძელების თაობაზე.

თუ ფარული საგამოძიებო მოქმედება საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 108-ე, 109-ე, 143-ე-143², 144-ე-144³, 223-ე-224¹, 230-ე-232-ე, 234-ე-235¹ და 255¹ მუხლებით, 260-ე მუხლის მე-4-მე-7 ნაწილებით, 261-ე მუხლის მე-4-მე-8 ნაწილებით, 262-ე და 263-ე მუხლებითა და XXXVII-XXXVIII და XLVII თავებით გათვალისწინებულ დანაშაულთან დაკავშირებით ჩატარდა, ფარული საგამოძიებო მოქმედების ჩატარების შესახებ იმ პირისათვის შეტყობინება, რომლის მიმართაც ჩატარდა ფარული საგამოძიებო მოქმედება, შეიძლება გადავადდეს იმდენჯერ, რამდენჯერაც ეს აუცილებელი იქნება, რათა საფრთხე არ შეექმნას სახელმწიფო უსაფრთხოებას, საზოგადოე-

ბრივ წესრიგსა და სამართალწარმოების ინტერესებს. ამ შემთხვევაში ფარული საგამოძიებო მოქმედების ჩატარების შესახებ შესაბამისი პირისთვის შეტყობინება დადგენილი წესით შეიძლება გადავადდეს 3-ჯერ, თითოეულ ჯერზე შეიძლება გადავადდეს არაუმეტეს 12 თვით.

თუ ამ ზემოთ გათვალისწინებულ შემთხვევაში სისხლის სამართლის საქმეზე პროკურორმა შემაჯამებელი გადანწყვეტილება მიიღო, პირს, რომლის მიმართაც ჩატარდა ფარული საგამოძიებო მოქმედება, ფარული საგამოძიებო მოქმედების ჩატარების შესახებ უნდა ეცნობოს აღნიშნული შემაჯამებელი გადანწყვეტილების მიღების შემდეგ, დაუყოვნებლივ.

საქართველოს უზენაესი სასამართლო ადგენს ფარული საგამოძიებო მოქმედებების რეესტრს, რომელშიც აისახება ფარულ საგამოძიებო მოქმედებებთან დაკავშირებული სტატისტიკური ინფორმაცია, კერძოდ: ფარული საგამოძიებო მოქმედებების ჩატარებასთან დაკავშირებით სასამართლოებში შესული შუამდგომლობების და სასამართლოთა მიერ მათზე მიღებული განჩინებების შესახებ ინფორმაცია, აგრეთვე ოპერატიულ-სამძებრო ღონისძიების შედეგად მოპოვებული მასალის განადგურების თაობაზე ინფორმაცია, რომელიც არ ეხებოდა პირის დანაშაულებრივ საქმიანობას, მაგრამ შეიცავდა ცნობებს მისი ან სხვა პირის პირადი ცხოვრების შესახებ და „ოპერატიულ-სამძებრო საქმიანობის შესახებ“ საქართველოს კანონის თანახმად განადგურდა (ოპერატიულ-სამძებრო საქმიანობის შედეგად მოპოვებული ინფორმაცია, რომელიც არ ეხება პირის დანაშაულებრივ საქმიანობას, მაგრამ შეიცავს ცნობებს მისი პირადი ცხოვრების შესახებ, არ შეიძლება გახმაურდეს ან გამოყენებულ იქნეს რაიმე მიზნით. ასეთი ინფორმაციის შენახვა დაუშვებელია და იგი დაუყოვნებლივ უნდა განადგურდეს. აღნიშნული ინფორმაციის განადგურების შესახებ ეცნობება საქართველოს მთავარ პროკურორს და სასამართლოს, რომლის სამოქმედო ტერიტორიაზედაც განხორციელდა ოპერატიულ-სამძებრო ღონისძიება, ან სასამართლოს გამოძიების ადგილის მიხედვით.).

საქართველოს უზენაესი სასამართლო ვალდებულია ყოველი წლის ბოლოს გამოაქვეყნოს სტატისტიკური ინფორმაცია ფარული საგამოძიებო მოქმედებების ჩატარებასთან დაკავშირებით სასამართლოებში შესული შუამდგომლობები-სა და სასამართლოთა მიერ მათზე მიღებული განჩინებების შესახებ ინფორმაცია, აგრეთვე ოპერატიულ-სამძებრო ღონისძიების შედეგად მოპოვებული მასალის განადგურების თაობაზე ინფორმაცია, რომელიც არ ეხებოდა პირის დანაშაულებრივ საქმიანობას, მაგრამ შეიცავდა ცნობებს მისი ან სხვა პირის პირადი ცხოვრების შესახებ და „ოპერატიულ-სამძებრო საქმიანობის შესახებ“ საქართველოს კანონის თანახმად განადგურდა.

საგამოძიებო მოქმედებების ფიქსაცია. საგამოძიებო მოქმედებების ფიქსაცია აუცილებელია. განასხვავებენ ფიქსაციის ორ სახეს: ძირითადას და დამატებითს. ძირითადს მიეკუთვნება ოქმი, ხოლო დამატებითს – ყოველივე ის, რაც დაფიქსირებული იყო ტექნიკური საშუალებების გამოყენების შედეგად და ერთვის ოქმს დანართის სახით (ფოტო, კინო და ვიდეო გადაღების ფირები, ფოტოსურათები, დამზადებული გეგმები და სქემები, თითის ანაბეჭდები და ტვიფრები და ა. შ.).

საგამოძიებო მოქმედების ოქმს ადგენს მოქმედების ჩამტარებელი პირი, რომელიც დგება უშუალოდ საგამოძიებო მოქმედების მსვლელობისას ან მისი დამთავრებისთანავე.

საგამოძიებო მოქმედების ოქმი შეიძლება დაინეროს ხელით ან შედგეს ტექნიკური საშუალებით.

საგამოძიებო მოქმედების ოქმში აღნიშნული უნდა იყოს: საგამოძიებო მოქმედების ჩატარების ადგილი და თარიღი; („საგამოძიებო მოქმედების ოქმი კი აუცილებლად უნდა შეიცავდეს მისი ჩატარების თარიღზე მითითებას და აღნიშნული მოთხოვნის დაუცველობა სააპელაციო სასამართლოს საგამოძიებო კოლეგიას მიაჩნია არსებით დარღვევად“)⁷⁹ მისი დაწყებისა და

⁷⁹ თბილისის სააპელაციო სასამართლოს 2016 წ.-ის 22 აპრილი განჩინება 1გ/730-16 გვ:3 აღნიშნული გადაწყვეტილება ხელმისაწვდომია <http://library.court.ge/judgements/68312016-10-27.pdf>

დამთავრების დრო; საგამოძიებო მოქმედების ჩატარების პირობები; იმ პირის თანამდებობა და გვარი, რომელმაც ჩაატარა საგამოძიებო მოქმედება; საგამოძიებო მოქმედების მონაწილეთა სახელები და გვარები, ხოლო საჭიროების შემთხვევაში – მათი მისამართებიც. ოქმში ჩამოყალიბებული უნდა იყოს მხარის მოქმედებების თანამიმდევრობა, საქმისათვის არსებითი გარემოებები, აგრეთვე საგამოძიებო მოქმედების მონაწილეთა განცხადებები და შენიშვნები. აღნიშნული ნორმა იმპერატიული ხასიათისაა და რაიმე გამოჩენის დაშვების შესაძლებლობას არ ითვალისწინებს. ამ მხრივ საინტერესოა შემდეგი პრაქტიკული მაგალითი:

თბილისის დიდუბე-ჩუღურეთის რაიონული პროკურატურის წარმოებაში არსებული გ.გ.-ს ბრალდების სისხლის სამართლის საქმე, საქართველოს სსკ-ის 177-ე მუხლის მეორე ნაწილის „ა“ ქვეპუნქტით გათვალისწინებული დანაშაულის ნიშნებით. საქმის ფაქტობრივი გარემოებების მიხედვით, თბილისის საქალაქო სასამართლომ, რომელიც ასევე გაიზიარა თბილისის სააპელაციო სასამართლომ, დაუშვებლად ცნო პლანშეტური კომპიუტერის კოლოფის დათვალიერების ოქმი, იმ საფუძველით, რომ ოქმით არ დგინდებოდა თუ როდის ჩატარდა პლანშეტური კომპიუტერის კოლოფის დათვალიერება, ოქმზე არ იყო აღნიშნული თარიღი, საგამოძიებო მოქმედების ოქმი კი უნდა შეიცავდეს თარიღს იმაზე მითითებით თუ როდის ჩატარდა საგამოძიებო მოქმედება.⁸⁰

თუ საგამოძიებო მოქმედების ჩატარებისას გამოყენებული იყო ხმის ან/და გამოსახულების ნებისმიერი ტექნიკური საშუალებით ჩანერა, დამზადდა კვალის ანაბეჭდი ან ტვიფარი, შედგა ნახაზი ან სქემა, საგამოძიებო მოქმედების ოქმში უნდა აღინიშნოს გამოყენებული ტექნიკური საშუალებების ტექნიკური მახასიათებლები, მათი გამოყენების შესახებ საგამოძიებო მოქმედების მონაწილეებს წინასწარ უნდა ეცნობოს და ამის

⁸⁰ თბილისის სააპელაციო სასამართლოს 2016 წ.-ის 22 აპრილის განჩინება № 1გ/730-16 აღნიშნული გადაწყვეტილება ხელმისაწვდომია <http://library.court.ge/judgements/68312016-10-27.pdf>

თაობაზე აღინიშნოს ოქმში. ზემოთ მითითებული ინფორმაციის შემცველი მასალა უნდა დაილუქოს, დადასტურდეს საგამოძიებო მოქმედების მონაწილეთა ხელმოწერებით და დაერთოს საქმეს.

საგამოძიებო მოქმედების ოქმი ამოსაცნობად წარედგინება საგამოძიებო მოქმედების ყველა მონაწილეს. მათვე უნდა განემარტოთ, რომ უფლება აქვთ, გამოთქვან შენიშვნა, დამატება ან შესწორება, რომელიც ოქმში აისახება. ოქმში შეტანილი ყველა შენიშვნა, დამატება და შესწორება დადასტურებული უნდა იყოს შესაბამისი ხელმოწერით. ოქმის ასლი გადაეცემა საგამოძიებო მოქმედების მონაწილე მხარეებს.

საგამოძიებო მოქმედების ოქმს ხელს აწერს საგამოძიებო მოქმედების ყველა მონაწილე. თუ საგამოძიებო მოქმედების მონაწილე უარს აცხადებს ოქმის ხელმოწერაზე, ამ ფაქტის შესახებ ოქმში კეთდება აღნიშვნა, რომელსაც ხელმოწერით ადასტურებს საგამოძიებო მოქმედების ჩამტარებელი პირი. ოქმის ხელმოწერაზე უარის მთქმელ პირს უნდა მიეცეს შესაძლებლობა, განემარტოს ოქმის ხელმოწერაზე უარის თქმის მიზეზი, რომელიც ასევე აღინიშნება ოქმში. თუ საგამოძიებო მოქმედების მონაწილე ფიზიკური ნაკლის ან ჯანმრთელობის მდგომარეობის გამო ვერ აწერს ხელს ოქმს, მოიწვევა გარეშე პირი, რომელიც ხელმოწერით მის ნაცვლად ადასტურებს ოქმს.

ზემოთ ნათქვამი ეხებოდა ოქმის შედგენის ზოგად წესს. გარდა ამისა, კანონი განსაზღვრავს ცალკეული საგამოძიებო მოქმედების შედგენის თავისებურებას.

გამოკითხვის ოქმში უნდა აისახოს გამოსაკითხი პირის სახელი, გვარი, ასაკი, მოქალაქეობა, განათლება, სამუშაო ადგილი, სამუშაო ან/და თანამდებობა, საცხოვრებელი ადგილი, ოჯახური მდგომარეობა, მისი ურთიერთობა ბრალდებულთან თუ დაზარალებულთან, მისი მიერ მოცემული ინფორმაციის შინაარსი, მისი დამოკიდებულება სასამართლოში გამოცხადებისა და ჩვენების მიცემისათვის.

ყადაღის, ჩხრეკის ან/და ამოღების ოქმში უნდა მიეთითოს: რა ადგილას და რა ვითარებაშია აღმოჩენილი საგანი, დოკუმენ-

ტი, ნივთიერება ან ინფორმაციის შემცველი სხვა ობიექტი; ის ნებაყოფლობითაა გადაცემული თუ იძულებითაა ჩამორთმეული. ყველა ობიექტი ოქმში უნდა აღინეროს რაოდენობის, ნონის, ღირებულების (თუ ეს შესაძლებელია), ინდივიდუალური და გვარეობითი ნიშან-თვისებების მითითებით. თუ ამოღების ან ჩხრეკის ჩატარებისას სცადეს გაენადგურებინათ ან გადაემაღათ მოსაძებნი საგანი, დოკუმენტი, ნივთიერება ან ინფორმაციის შემცველი სხვა ობიექტი, ან/და თუ გასაჩხრეკმა ან სხვა პირმა წინააღმდეგობა გასწია, ეს უნდა აღინიშნოს ოქმში. ამოღების ან ჩხრეკის ოქმის ასლი გადაეცემა პირს, რომელთანაც ჩატარდა ამოღება ან ჩხრეკა, ან მისი ოჯახის სრულწლოვან წევრს, ხოლო მათი არყოფნის შემთხვევაში – სახლის მფლობელს ან/და გარეშე პირს (მეზობელს, ახლო ნათესავს, მუნიციპალიტეტის შესაბამისი ორგანოს წარმომადგენელს), რომელიც ამოღებას ან ჩხრეკას ესწრებოდა. თუ ამოღება ან ჩხრეკა ჩატარდა იურიდიული პირის ან ადმინისტრაციული ორგანოს მფლობელობაში ან დიპლომატიური წარმომადგენლის ტერიტორიაზე, ოქმის ასლი გადაეცემა შესაბამისად ამ საგამოძიებო მოქმედების დამსწრე იურიდიული პირის, ადმინისტრაციული ორგანოს ან საქართველოს საგარეო საქმეთა სამინისტროს წარმომადგენელს.

~~კომუნიკაციის ტექნიკური საშუალებით განხორციელებული გზავნილის დაყადაღების, დათვალიერების და ამოღების, შეჩერებული გზავნილის დათვალიერების ოქმში აღინიშნება, კომუნიკაციის ტექნიკური საშუალებით განხორციელებული რომელი გზავნილი დაათვალიერეს და ამოიღეს, რომელი უნდა გადაეცეს ადრესატს, რა დროით უნდა შეჩერდეს და რა ვადით, რომელი კორესპონდენციის ასლი გადაიღეს, რა ტექნიკური საშუალება გამოიყენეს და რა გამოვლინდა ამის შედეგად.~~

დათვალიერების ოქმში უნდა აღინეროს ყველა აღმოჩენილი კვალი, საგანი, დოკუმენტი თუ ინფორმაციის შემცველი სხვა ობიექტი, ინდივიდუალური ან/და გვარეობითი ნიშან-თვისებების მითითებით. ოქმში უნდა აღინიშნოს რა დროს, როგორ ამინდში და როგორი განათების პირობებში ჩატარდა დათვა-

ლიერება, რა ტექნიკური საშუალება იქნა გამოყენებული და რა შედეგი იქნა მიღებული, ვინ მონაწილეობდა, რა საგანი, დოკუმენტი, ნივთიერება თუ ინფორმაციის შემცველი სხვა ობიექტი დაილუქა. ოქმში ასევე უნდა აღინიშნოს ლუქის ინდივიდუალური ნიშნები და სად გაიგზავნა დათვალიერების შემდეგ გვამი ან/და საქმისათვის მნიშვნელობის მქონე სხვა ობიექტი. ამოღებული ობიექტის მფლობელს გადაეცემა ოქმის ასლი. საგნის, დოკუმენტის, ნივთიერების თუ ინფორმაციის შემცველი სხვა ობიექტის ამოღების შემთხვევაში ცალკე ოქმი არ დგება და ეს საგამოძიებო მოქმედება აღინიშნება დათვალიერების ოქმში.

საგამოძიებო ექსპერიმენტის ოქმში უნდა აღინიშნოს: რა მიზნით, სად და რა პირობებში, ვისი თანდასწრებით და მონაწილეობით ჩატარდა ექსპერიმენტი; კონკრეტულად რით გამოიხატა შემთხვევის ვითარების აღდგენა; რა შინაარსისაა ადგილზე მიღებული ინფორმაცია (ჩვენება); რა საგანი, დოკუმენტი, ნივთიერება თუ ინფორმაციის შემცველი სხვა ობიექტი იქნა აღმოჩენილი, დათვალიერებული და ამოღებული; რა დააზუსტა პირმა თავის ინფორმაციაში (ჩვენებაში); რა საცდელი მოქმედებები, როგორი თანამიმდევრობით, ვის მიერ, რამდენჯერ ჩატარდა და რა შედეგი იქნა მიღებული.

ამოსაცნობად წარდგენის ოქმში აისახება ამომცნობის, აგრეთვე ამოსაცნობად წარდგენილი სხვა ობიექტის ინდივიდუალური ან/და გვარეობითი ნიშან-თვისებები.

ექსპერტიზის დროს დათვალიერების ან ამომცნობის ჩატარებისას ცალკე ოქმი არ დგება და ამ საგამოძიებო მოქმედების შინაარსი აღინიშნება ექსპერტიზის ოქმში.

7. მტკიცების თავისებურებანი სისხლის სამართლის პროცესის სხვადასხვა სტადიაზე

სისხლის სამართლის საქმე იწყება დანაშაულის ჩადენის შესახებ ინფორმაციის მიღებით და ცხადია მტკიცებულებაზე მსჯელობა უნდა იყოს პროცესის ამ საფეხურის შემდეგ. ამ მომენტიდან გამომდინებელი ან პროკურორი ატარებენ საგამოძიებო მოქმედებებს, რომლებიც მტკიცებულებათა მოპოვებას ემსახურება. ამ ეტაპზე გამომძიებელი და პროკურორი კრებენ მტკიცებულებებს, რომლის საფუძველზე უნდა გამოიკვეთოს ბრალდება

კონსტიტუციის 31-ე მუხლის მე-7 პუნქტის შესაბამისად, დადგენილება ბრალდებულის სახით პასუხისმგებლობაში მიცემის შესახებ უნდა ემყარებოდეს დასაბუთებულ ვარაუდს. საპროცესო კოდექსის 169-ე მუხლის 1-ლი ნაწილის შესაბამისად, პირის ბრალდებულად ცნობის საფუძველია გამოძიების სტადიაზე შეკრებილ იმ მტკიცებულებათა ერთობლიობა, რომლებიც საკმარისია დასაბუთებული ვარაუდისათვის, რომ ამ პირმა დანაშაული ჩაიდინა.

ბრალდების შესახებ დადგენილება გულისხმობს აქტს, გადაწყვეტილებას, რომლის საფუძველზეც იწყება პირის მიმართ სისხლისსამართლებრივი დევნა, მისთვის ბრალის წაყენება. პირისათვის ბრალის წაყენება არ უნდა განხორციელდეს არსებითად მცდარი, გაყალბებული, არასაკმარისად სანდო ან მეტწილად საეჭვო მტკიცებულებების საფუძველზე.

ბრალდების შესახებ დადგენილება უნდა აკმაყოფილებდეს შემდეგ მოთხოვნებს:

1) დაუშვებელია ირიბი მტკიცებულებების ერთობლიობის საფუძველზე, მიუხედავად მათი რაოდენობისა, მიღებულ იქნეს გადაწყვეტილება პირის ბრალდებულად ცნობისა;

2) პირის ბრალდებულად ცნობის საფუძველი უნდა გახდეს გამოძიების სტადიაზე შეკრებილ პირდაპირ მტკიცებულებათა ერთობლიობა, რომლებიც საკმარისია დასაბუთებული ვარაუდისათვის, რომ კონკრეტულმა პირმა დანაშაული ჩაიდინა;

3) პირის ბრალდებულად ცნობის საკითხი უნდა გახდეს პირდაპირი და ირბი მტკიცებულებების ერთობლიობა, რომლებიც საკმარისია დასაბუთებული ვარაუდისათვის, რომ კონკრეტულმა პირმა დანაშაული ჩაიდინა.

კანონმდებელი არ გამორიცხავს იმას, რომ ბრალის წარდგენისას გამოყენებულ იქნეს ერთზე მეტი ირიბი მტკიცებულება, რომელიც ერთსა და იმავე ფაქტზე „ირიბად“ ადასტურებს. ირიბ მტკიცებულებათა სიმრავლე თავისთავად არ უნდა განაპირობებდეს ამ მტკიცებულებების საფუძველზე მიღებული ინფორმაციის სანდოობას. ირიბი მტკიცებულების სხვა მტკიცებულებით დადასტურება არ ცვლის ამ მტკიცებულების ბუნებას. ამით იცვლება მხოლოდ ირიბი მტკიცებულებით დარწმუნების შესაძლებლობის ხარისხი.

საპროცესო კოდექსის მე-3 მუხლის მე-11 ნაწილის თანახმად, დასაბუთებული ვარაუდი ფაქტების და ინფორმაციის ერთობლიობაა, რომელიც ობიექტურ პირს დააკმაყოფილებდა, რათა დაესკვნა პირის მიერ დანაშაულის შესაძლო ჩადენა.

პროკურორმა ბრალის წაყენების საკითხის გადაწყვეტილას საპროცესო კოდექსის ნორმების გათვალისწინებით უნდა შეაფასოს მტკიცებულებათა ერთობლიობა, რომელთა მნიშვნელოვან ნაწილს შესაძლოა ირიბი მტკიცებულებები წარმოადგენდეს. ამასთანავე, კანონმდებლობა ვერ იძლევა რაიმე მითითებას იმასთან დაკავშირებით, თუ რა წონა მიენიჭოს ირიბ მტკიცებულებას პირის ბრალდებულად ცნობისათვის. ასეთ პირობებში, შეფასებას საჭიროებს ის გარემოება, რამდენად სანდოდ ადასტურებს ირიბი ჩვენება იმ გარემოებას, რომლის დასადასტურებლადაც არის წარმოდგენილი.

წინასასამართლო სხდომის სტადიაზე დიდი მნიშვნელობა ენიჭება მტკიცებულებათა ხარისხს, რომლებიც სასამართლო განხილვის დაწყების საფუძველია.

საპროცესო კოდექსის 219-ე მუხლის მე-4 ნაწილის „ა“ ქვეპუნქტის შესაბამისად, წინასასამართლო სხდომის მოსამართლე განიხილავს მხარეთა შუამდგომლობებს მტკიცებულებათა დასაშვებობის თაობაზე.

არსებითი განხილვისათვის საქმის გადაცემა დასაშვებია იმ შემთხვევაში, თუ სასამართლო დარწმუნდება, რომ ბრალდების მხარის მიერ წარდგენილი მტკიცებულებები ალბათობის მაღალი ხარისხით იძლევა საფუძველს ვარაუდისათვის, რომ დანაშაული ამ პირმა ჩაიდინა.

თუ ბრალდების მხარის მიერ წარმოდგენილი მტკიცებულებები ალბათობის მაღალი ხარისხით არ იძლევა საფუძველს ვარაუდისათვის, რომ დანაშაული ამ პირმა ჩაიდინა, წინასასამართლო სხდომის მოსამართლე განჩინებით წყვეტს სისხლისსამართლებრივ დევნას.

საქმის არსებითი განხილვის დროს მტკიცებულებათა გამოკვლევის წესს ადგენს საპროცესო კოდექსის 242-ე მუხლი. მტკიცებულებათა გამოკვლევა იწყება მხარეების მიერ შესავალი სიტყვების წარდგენის შემდეგ. პირველად უნდა მოხდეს ბრალდების მხარის მიერ წარმოდგენილი მტკიცებულებების გამოკვლევა, ხოლო შემდეგ - დაცვის მხარის მიერ წარმოდგენილი მტკიცებულებების გამოკვლევა. რაც შეეხება მხარეთა მიერ წარმოდგენილი მტკიცებულებების რიგიურობას, მათ თანმიმდევრობას განსაზღვრავს თავად მხარე და თავისი შეხედულებისამებრ წარადგენს სასამართლო სხდომაზე. აგრეთვე მხარე განსაზღვრავს გამოსაკვლევად წარდგენილ მტკიცებულებათა მოცულობას.

„სასამართლო არ არის უფლებამოსილი, რაიმე სახის ცვლილება განახორციელოს მხარეთა მიერ წარდგენილი მტკიცებულებების თანმიმდევრობასა და მოცულობაში, თუმცა სასამართლო უფლებამოსილია, მხარეებს განუსაზღვროს ვადები, თუ რა ვადაში უნდა უზრუნველყონ მხარეებმა მტკიცებულებების სასამართლოსათვის გამოსაკვლევად წარდგენა“.⁸¹

ბრალდების მხარის მიერ წარმოდგენილ მტკიცებულებათა გამოკვლევაში მონაწილეობს დაცვის მხარე, ხოლო დაცვის მხარის მიერ წარმოდგენილ მტკიცებულებათა გამოკვლევაში ბრალდების მხარე. პირველად წარდგენილ მტკიცებულებებს

⁸¹ საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის კომენტარები, თბილისი, 2015, გვ. 706;

იკვლევს მტკიცებულების წარმდგენი მხარე, ხოლო ამის შემდეგ უკვე მტკიცებულებას იკვლევს მეორე მხარე.

ბრალდებულის მიერ საქმის არსებით განხილვამდე მიცემული ინფორმაციის მტკიცებულებად გამოყენება დაუშვებელია. თუ ბრალდებული წინააღმდეგია, სასამართლოში საქმის არსებით განხილვამდე მის მიერ გამოკითხვის დროს მიწოდებული ინფორმაციის სასამართლო სხდომაზე საჯაროდ წაკითხვა, აგრეთვე ამ ინფორმაციის აუდიო ან ვიდეო ჩანაწერის მოსმენა (დემონსტრირება)⁸² და ზემოაღნიშნული ინფორმაციის მტკიცებულებად გამოყენება დაუშვებელია, რაც არ შეიძლება შეფასდეს მისი ბრალეულობის დამადასტურებელ მტკიცებულებად.

ასეთი შეზღუდვა არ ვრცელდება ოპერატიულ-სამძებრო ღონისძიების ან ფარული საგამოძიებო მოქმედების შედეგად მიღებულ ინფორმაციაზე. ცხადია ეს ასეც უნდა იყოს, რადგან აღნიშნული განპირობებულია იმით, რომ ოპერატიულ-სამძებრო ღონისძიების ან ფარული საგამოძიებო მოქმედებების შედეგად ინფორმაციის მოპოვება ხორციელდება თავიდანვე ბრალდებულის ნების გაუთვალისწინებლად და ემსახურება იმ მიზანს, რომ სწორედ მისგან ფარულად იქნეს მოპოვებული გარკვეული სახის ინფორმაცია, რაც პირს ამხელს დანაშაულის ჩადენაში.

საქმის არსებითი განხილვის დროს მხარეს უფლება აქვს სხდომის თავმჯდომარის თანხმობით მოახდინოს საქმეში არსებული მტკიცებულების სხდომაზე დემონსტრირება. საქმის არსებითი განხილვისას მხოლოდ ის მტკიცებულებაა დასაშვები მტკიცებულება, რომლის ავთენტურობაც დასტურდება.⁸³

თუ მტკიცებულება წერილობითი ფორმითაა წარმდგენი სასამართლოში, მას საჯაროდ კითხულობს მისი წარმდგენი მხარე.

⁸² დემონსტრირება ლათინური სიტყვაა და ქართულად რისამე საჯარო ჩვენებას ნიშნავს. უცხო სიტყვათა ლექსიკონი, თბილისი, 1973, გვ. 98;

⁸³ ავთენტუური ბერძნული სიტყვაა და ქართულად ნიშნავს ნამდვილს, სარწმუნოს, პირველ ნყაროზე დამყარებულს, დედნის შესაბამისს, უცხო სიტყვათა ლექსიკონი, თბილისი, 1973, გვ. 9;

საქმის არსებითი განხილვისას მტკიცებულებათა გამოკვლევა ყველაზე მნიშვნელოვანი ეტაპია. სწორედ ამ ეტაპზე გამოკვლეული მტკიცებულების საფუძველზე უწყალიბდება სასამართლოს შინაგანი რწმენა.

მტკიცებულებათა გამოკვლევის დასრულების შემდეგ სხდომის თავმჯდომარე მხარეებს აძლევს შესაძლებლობას, წარადგინონ დასკვნითი სიტყვები.

სასამართლო განხილვა სრულდება განაჩენით, რომელიც შედგება შესავალი, აღწერილობითი-სამოტივაციო და სარეზოლუციო ნაწილებისაგან. როგორც გამამართლებელი, ისე გამამტყუნებელი განაჩენის შესავალი ნაწილების შინაარსი ერთნაირია, ხოლო აღწერილობითი-სამოტივაციო და სარეზოლუციო ნაწილების შინაარსები განსხვავებულია.

გამამტყუნებელი განაჩენის აღწერილობით-სამოტივაციო ნაწილში უნდა აისახოს მტკიცებულების შეფასება, რასაც ეყრდნობა სასამართლოს დასკვნა ამა თუ იმ საკითხზე, ასევე მოტივი, რის გამოც სასამართლომ უარყო ერთი მტკიცებულება და მიიღო მეორე. მაგალითად, „სასამართლომ არ გაიზიარა გ.ხ-ს ჩვენება დანის სიდიდესთან დაკავშირებით მტკიცებულების ურთიერთანაღიზების საფუძველზე, რაც გამორიცხა ექსპერტიზის დასკვნით და მოწმეთა ჩვენებებით.“⁸⁴

გამამართლებელი განაჩენის აღწერილობით-სამოტივაციო ნაწილში აღინიშნება ის მტკიცებულებები, რომლებიც ადასტურებს სასამართლოს დასკვნას ბრალდებულის უდანაშაულობის შესახებ, მოტივი, რომელიც ხსნის, თუ რატომ მიაჩნია სასამართლოს არასარწმუნოდ ან არასაკმარისად მტკიცებულება, რომელსაც ემყარებოდა წარმოდგენილი ბრალდება, ან/და რატომ მიაჩნია სასამართლოს, რომ არ არსებობს დანაშაულის შემთხვევა ან რომ ბრალდებულის მიერ ჩადენილი ქმედება არ არის დანაშაული.

თუ მტკიცებულებები არასაკმარისია ან არ არის სარწმუნო, ყველა შემთხვევაში ბრალდებული უნა გამართლდეს.

⁸⁴ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს გადაწყვეტილებანი სისხლის სამართლის საქმეზე, N 1-4, 2015, გვ. 67-81;

სააპელაციო წარმოებას მტკიცებულებათა გამოკვლევის თავისებურება ახასიათებს. მტკიცებულებათა გამოკვლევა წარმოებს სააპელაციო სხდომაზე. სააპელაციო წესით საქმის განხილვისას დასაშვებია მხოლოდ სააპელაციო სასამართლოში წარმოდგენილი ახალი მტკიცებულების გამოკვლევა, ხოლო პირველი ინსტანციის სასამართლოში გამოკვლეული ყველა მტკიცებულება მიიჩნევა გამოკვლეულად, გარდა იმ შემთხვევისა, როდესაც მტკიცებულება გამოკვლეულ იქნა კანონის არსებითი დარღვევით და მხარე აყენებს შუამდგომლობას ამგვარი მტკიცებულების ხელახლა გამოკვლევის თაობაზე.

მხარის შუამდგომლობის საფუძველზე, სასამართლოს გადაწყვეტილებით ახალი მტკიცებულება შესაძლოა გამოკვლეულ იქნეს სააპელაციო სასამართლოში, თუ შუამდგომლობის ავტორი დაასაბუთებს, რომ იგი განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია მისი პოზიციის დასასაბუთებლად და პირველი ინსტანციის სასამართლოში საქმის განხილვისას მისი წარმოდგენა ობიექტურად შეუძლებელი იყო.

მტკიცებულების გამოკვლევა არ უნდა გასცდეს სააპელაციო საჩივარსა და მისი შესაგებლის ფარგლებს.

მტკიცებულებათა გამოკვლევის ეს წესი არ ვრცელდება სისხლის სამართლის იმ საქმეებზე, რომლებზედაც პირველი ინსტანციის სასამართლომ განაჩენი ბრალდებულის დაუსწრებლად გამოიტანა, გარდა იმ შემთხვევისა, როცა მსჯავრდებულის მოთხოვნის შესაბამისად, სააპელაციო წესით საქმე მისი მონაწილეობის გარეშე იხილება.

სააპელაციო საჩივარი განიხილება საჩივრისა და მისი შესაგებლის ფარგლებში.

მოცემული დებულება „გამორიცხავს სააპელაციო სასამართლოს შესაძლებლობას გასცდეს სააპელაციო საჩივრის ფარგლებს იმ შემთხვევაში, როდესაც სახეზეა, ერთი და იმავე დანაშაულისათვის პირის გამეორებით მსჯავრდება“. ⁸⁵

⁸⁵ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2015 წლის 29 სექტემბრის N3/1/608,609 გადაწყვეტილება

მტკიცებულებათა გამოკვლევის თავისებურება ახასიათებს ახლად გამოვლენილ გარემოებათა გამო განაჩენის გადასინჯვისას საქმის წარმოებას.

განაჩენის გადასინჯვის საფუძველი ხშირად მტკიცებულებები ხდება. კანონის თანახმად, პუნქტში საუბარია მტკიცებულებებზე, რომელიც წარმოადგენს განაჩენის გადასინჯვის საფუძველს, კერძოდ:

1. სასამართლოს კანონიერ ძალაში შესული განაჩენით დადგენილია, რომ ყალბია მტკიცებულება, რომელიც საფუძველად დაედო გადასასინჯ განაჩენს;

2. არსებობს გარემოება, რომელიც მოწმობს იმ მტკიცებულების დაუშვებლობას, რომელიც საფუძველად დაედო გადასასინჯ განაჩენს;

3. არ არსებობს სააპელაციო სასამართლოს განჩინება, რომელმაც უკანონოდ სცნო ფარული საგამოძიებო მოქმედება, რომლის შედეგად მოპოვებული მტკიცებულება საფუძველად დაედო განაჩენს.

ამრიგად, განაჩენის გადასინჯვის საფუძველს წარმოადგენს იმ მტკიცებულების სიყალბე, რომელიც საფუძველად დაედო კანონიერ ძალაში შესულ გადასასინჯ განაჩენს.

განაჩენი ახლად გამოვლენილ გარემოებათა გამო გადასინჯება, თუ არსებობს გარემოება, რომელიც მოწმობს იმ მტკიცებულებათა დაუშვებლობას, რომელიც საფუძველად დაედო გადასასინჯ განაჩენს.

კანონიერ ძალაში შესული განაჩენი გადასინჯვას ექვემდებარება, თუ წარმოდგენილია ახალი ფაქტი ან მტკიცებულება, რომელიც გადასასინჯი განაჩენის გამოტანის დროს არ იყო ცნობილი და თავისთავად თუ სხვა დადგენილ გარემოებასთან ერთად ამტკიცებს ერთ-ერთ შემდეგ ფაქტს:

ა) მსჯავრდებულის უდანაშაულობას;

ბ) მსჯავრდებულის მიერ უფრო მსუბუქი დანაშაულის ჩადენას;

გ) მსჯავრდებულის მიერ უფრო მძიმე დანაშაულის ჩადენას.

ახლად გამოვლენილი გარემოება შეიძლება იყოს ისეთი მტკიცებულება, რომელმაც შეიძლება დაადასტუროს ერთ-ერთი შემდეგი შემთხვევა:

ა) გამართლების ბრალეულობა;

ბ) იმ პირის მიერ დანაშაულის ჩადენა, რომლის მიმართაც სისხლისსამართლებრივი დევნა შეწყვეტილი იყო.

კანონიერი ძალაში შესული განაჩენის გადასინჯვის საფუძველი შეიძლება გახდეს სააპელაციო სასამართლოს განჩინება, რომელმაც უკანონოდ სცნო იმ ფარული საგამოძიებო მოქმედება, რომლის შედეგად მოპოვებული მტკიცებულება საფუძვლად დაედო განაჩენს.

ასეთი თავისებურებანი ახასიათებს მტკიცებულებებს სისხლის სამართლის პროცესის სხვადასხვა სტადიაზე.

8. მტკიცებულებათა კლასიფიკაცია

სისხლის სამართლის პროცესში მტკიცებულებათა კლასიფიკაციას ენიჭება დიდი მნიშვნელობა.

კლასიფიკაცია ლათინური სიტყვაა და ქართულად ნიშნავს საგნების, მოვლენების, ცნებების დაყოფას განსხვავებულ ნიშან-თვისებათა მიხედვით.⁸⁶

„მტკიცებულებათა კლასიფიკაცია ხელს უწყობს ფაქტებისა და გარემოებათა სწორად აღქმას და შესწავლას, აადვილებს მტკიცებულებათა გამოყენებისა და კრიტიკულ შეფასებას“.⁸⁷

ვინაიდან სისხლის სამართალწარმოება მიმდინარეობს უკვე მომხდარ ფაქტს ან მოვლენაზე საჭიროა დადგენილი და აღდგენილი იქნეს ფაქტები და გარემოებანი ისე, როგორც მათ სინამდვილეში ჰქონდა ადგილი, მათი დადგენა კი ხდება მტკიცებულებათა მეშვეობით.

სისხლის საპროცესო სამართლის თეორიაში უაღრესად დიდი მნიშვნელობა აქვს მტკიცებულებათა სწორ კლასიფიკაციას.

პროცესუალურ ლიტერატურაში მტკიცებულებათა შემდეგი დეფინიციაა მიღებული:

1. პიროვნული და ნივთიერი მტკიცებულებები,
2. პირველადი და წარმოებული მტკიცებულებები,
3. პირდაპირი და ირიბი მტკიცებულებები,
4. გასამართლებელი და გამამტყუნებელი მტკიცებულებები.

პიროვნული და ნივთიერი მტკიცებულებები

უპირველეს ყოვლისა, უნდა შევჩერდეთ მტკიცებულებების ნივთიერ და პიროვნულ მტკიცებულებებად დაყოფაზე. ასეთი კლასიფიკაცია ემყარება მტკიცებულებების წყაროს, ე.ი მტკიცებულებათა დაყოფა ხდება იმის მიხედვით თუ რომელი

⁸⁶ უცხო სიტყვათა ლექსიკონი, შემდგენელი მიხეილ ჭაბაშვილი, თბილისი, 1973, გვ. 203;

⁸⁷ საბჭოთა სისხლის სამართლის პროცესი, თბილისი 1988, გვ. 142;

წყაროდანაა მიღებული ინფორმაცია ადამიანისგან თუ ნივთიერებისგან.

ყველა მტკიცებულება, რომელიც პროცესის შესაბამისი მონაწილის მიერ არის შედგენილი განიხილება როგორც პიროვნული მტკიცებულება.

საგნები, ნივთები, რომლებიც აღმოჩენილი და მიღებულია საქმის წარმოების დროს წარმოადგენს ნივთიერ მტკიცებულებას.

პიროვნულ მტკიცებულებას მიეკუთვნება საგამოძიებო და სასამართლო ოქმები. სახელდობრ, გამოკითხვის ოქმი, ექსპერიმენტის ჩატარების ოქმი, ექსპერტის დასკვნა.

„პიროვნული მტკიცებულების შეფასების დროს კრიტიკულად უნდა იყოს გაანალიზებული იმ პირის ობიექტურობა, ვინც შეადგინა პიროვნული მტკიცებულება, ამ მტკიცებულებათა სისრულე, მათში ფაქტებისა და გარემოებათა სწორად ასახვა.“⁸⁸

ნივთიერ მტკიცებულებას მიეკუთვნება კვალი, საგანი, ნივთიერება, ძვირფას ნივთები, ფული და საერთოდ მატერიალური სამყაროს ნებისმიერი ნივთი, რომელიც შეიცავს ინფორმაციას სისხლის სამართლის საქმესთან დაკავშირებით.

ნივთიერი მტკიცებულება უნდა იყოს დანვრილებით აღწერილი შესაბამის საგამოძიებო მოქმედების ოქმში და უნდა დაილუქოს. ნივთიერი მტკიცებულების შეფასების დროს კრიტიკულად უნდა იყოს გაანალიზებული და დადგენილი მათი ავთენტურობა და მათი რელევანტურობა.⁸⁹

„მტკიცებულებათა დაყოფა პიროვნულ და ნივთიერ მტკიცებულებად არ ნიშნავს იმას, რომ პიროვნული მტკიცებულება უკეთესია და უფრო სარწმუნო, ვიდრე ნივთიერი მტკიცებულება და პირიქით“⁹⁰. საპროცესო კოდექსის მე-13 მუხ-

⁸⁸ საბჭოთა სისხლის სამართლის პროცესი, თბილისი, 1988, გვ. 147;

⁸⁹ რელევანტური- ინგლისური სიტყვაა და ქართულად ნიშნავს არსებითს, ფასეულს, მნიშვნელოვანს. უფხო სიტყვათა ლექსიკონი. შემდგენელი მ. ჭაბავილი, თბილისი, 1973წ, გვ.354

⁹⁰ Сирнов А.В, Калиновский К.Б. Уголовный процесс, Москва, 2008. ст. 191

ლის 1-ლი ნაწილის შესაბამისად, მტკიცებულებას არა აქვს წინასწარ დადგენილი ძალა.

ზოგადად პიროვნული და ნივთიერი მტკიცებულებების პროცესუალური ძალა და მნიშვნელობა განისაზღვრება ამ მტკიცებულებათა კრიტიკული შეფასების შედეგად.

მტკიცებულებათა შემდეგ ჯგუფს მიეკუთვნება პირველადი და წარმოებული მტკიცებულებები. მტკიცებულებათა ასეთ დაყოფას საფუძვლად უდევს ის, თუ რომელი წყაროდან იგი მიღებული, ე.ი პირველი წყაროდანაა იგი მიღებული თუ მეორე წყაროდან.

პირველი წყაროდან მიღებულ მტკიცებულებას უწოდებენ პირველად ანუ თავდაპირველ მტკიცებულებას.

მეორე წყაროდან მიღებულ მტკიცებულებებს უწოდებენ მეორეულ ან წარმოებულ (ნაწარმოებად) მტკიცებულებებს.

პირველადი მტკიცებულება, მაგალითად, იმ მოწმის ჩვენება, რომელმაც პირადად იხილა ფაქტი ან ქმედება, რომლის გამოც ხორციელდება სისხლის სამართლის პროცესი.

წარმოებული მტკიცებულებაა, მაგალითად, იმ მოწმის ჩვენება, რომელმაც პირადად არ იხილა ფაქტი ან ქმედება, რომლის გამოც ხორციელდება სისხლის სამართლის პროცესი, მაგრამ მოსმენა მათ შესახებ სხვა იმ პირისაგან, რომელმაც პირადად იხილა ფაქტი ან ქმედება.

მეორეული ან წარმოებული ინფორმაციის მიღების შემდეგ სავალდებულოა დადგინდეს და დაიკითხოს დეტალურად ამ ინფორმაციის მატარებელი პირველადი წყარო.

პირველადი წყარო უფრო მეტი და დეტალური ინფორმაციის მატარებელია, ვიდრე მეორეული წყარო. „მეორეული ანუ წარმოებული მტკიცებულება კარგავს იურიდიულ ძალას თუ არ დადგინდა პირველადი მტკიცებულების წყარო და არ იქნება ინფორმაცია მისგან მიღებული.“⁹¹

პირველად მტკიცებულებას წარმოადგენს, მაგალითად, შემთხვევის ადგილზე აღმოჩენილი ფეხის კვალი, თითის ანა-

⁹¹ Якупов Р., Уголовный процесс, Москва, 1998, ст 173;

ბეჭდი, დოკუმენტის დედანი წარმოებული ანუ მეორეული მტკიცებულება მოცემულ შემთხვევაში იქმნება ფეხის კვალის ტვიფარი, თითის ანაბეჭდი გადატანილი დაქტილოფირზე, დოკუმენტის ასლი.

მეორეულ მტკიცებულებას პროცესუალურ სამართალში „მეორე ხარისხის“⁹² მტკიცებულებასაც უწოდებენ, რადგან იგი იმდენად ახლო არაა სინამდვილესა და ობიექტურობასთან, როგორც პირველადი მტკიცებულება.

მტკიცებულებათა დაყოფას პირველად და წამოებულად ის პრაქტიკული მნიშვნელობა აქვს, რომ სისხლის სამართლის საქმეში უნდა ინახებოდეს პირველადი მტკიცებულება, რადგანაც წარმოებულ მტკიცებულებასთან შედარებით იგი უფრო ახლოა სინამდვილესა და ობიექტურობასთან. თუ სისხლის სამართლის საქმეში ერთდროულად როგორც პირველადი, ისე წარმოებული მტკიცებულება, საჭიროების შემთხვევაში და კანონით დადგენილი წესით, წარმოებული მტკიცებულება შეიძლება დაუბრუნდეს მის მფლობელს, ხოლო საქმეში დარჩეს პირველადი მტკიცებულება. საპროცესო კოდექსის 78-ე მუხლის მე-3 ნაწილის შესაბამისად, თუ ამოღებული და სისხლის სამართლის საქმეზე დართული დოკუმენტი საჭიროა მიმდინარე აღრიცხვისათვის, ანგარიშგებისათვის და სხვა მართლზომიერი მიზნებისათვის, ის ან მისი ასლი შეიძლება კანონიერ მფლობელს დაუბრუნდეს ან გადაეცეს დროებით გამოსაყენებლად.

წარმოებული მტკიცებულება მხოლოდ მაშინ შეიძლება იყოს საქმეში, როდესაც პირველადი მტკიცებულების საქმეზე დართვა პრაქტიკულად შეუძლებელია სწრაფად ფუჭებადობის ან დიდი მოცულობის გამო.

მტკიცებულებათა შემდეგი ჯგუფია პირდაპირი და ირიბი მტკიცებულებები. მტკიცებულებათა დაყოფას პირდაპირ და ირიბ (არაპირდაპირ) მტკიცებულებებად საფუძვლად უდევ-

⁹² Давлятов Л.А., Основанъ Уголовно процессуальнаго познания, Москва, 1993, ст 7;

ვს მტკიცებულების კავშირი მტკიცების საგანთან, ე.ი გარემოებებთან, რომლებიც უნდა დამტკიცდეს სისხლის სამართლის საქმეზე.

„მტკიცებულება, რომელიც უშუალოდ კავშირშია მტკიცების საგანთან, პირდაპირ და უშუალოდ ამტკიცებს მტკიცების საგანს ა მის რომელიმე ელემენტს, წარმოადგენს პირდაპირ მტკიცებულებას“.⁹³

„მტკიცებულება, რომელიც პირდაპირ და უშუალოდ არ ამტკიცებს მტკიცების საგანს ან მის რომელიმე ელემენტს, მაგრამ სხვა მტკიცებულებათა ერთობლიობაში და ობიექტურ კავშირში იძლევა იმის საშუალებას, რომ დადგინდეს მტკიცების საგანი ან მისი რომელიმე ელემენტი, ნოდებულია როგორც არაპირდაპირი ანუ ირიბი მტკიცებულება“.⁹⁴

ამრიგად, არაპირდაპირ მტკიცებულებათა გამოყენების დროს მთავარია დამტკიცდეს დადგენილი ფაქტების კავშირი მოცემულ საქმესთან და მათი ერთობლიობა საკმარისი იყოს საქმეზე ჭეშმარიტების დასადგენად.

მაგალითად, თუ მოწმე იძლევა ჩვენებას, რომ მან უშუალოდ იხილა მკვლელობის ფაქტი, ასეთი ჩვენება წარმოადგენს პირდაპირ მტკიცებულებას, რადგან მიუთითებს და ადგენს მტკიცებულების საგნის ელემენტს (გარკვეული პირის მიერ დანაშაულის ჩადენა, სსსკ-ის მე-3 მუხლის 23-ე ნაწილი)

არაპირდაპირ ანუ ირიბ მტკიცებულებას წარმოადგენს, მაგალითად, ექსპერტის დასკვნა იმის შესახებ, რომ მაღაზიაში, დახლზე თითის ანაბეჭდი დატოვებულია კონკრეტული პირის მარჯვენა ხელის შუა თითით. ექსპერტის ასეთი დასკვნა არ ამტკიცებს მტკიცებულების საგნის არცერთ ელემენტს, მაგრამ თუ ამ ფაქტის გარდა დადგენილი ქონება სხვა გარემოებები, კერძოდ, დაფიქსირებულია პირის მიერ საკეტის გაღება, მისი საცხოვრებელი ბინის ჩხრეკის დროს აღმოჩენილია მოცემული მაღაზიიდან ქურდობის დროს გატაცებული სა-

⁹³ Лупинская П.А., Ремсния в уголовном Судопроизстве. Москва, 1976, ст 81;

⁹⁴ Алексеев Н.С., доев В.Г., Кокорев Л Ю Очерк развития науки советского уголовного процесса, Воронеж, 1980 ст. 152;

გნები, ნივთები და ა.შ. ამ ფაქტის ობიექტური კავშირი და ერთობლიობა უკვე საშუალებას იძლევა დავადგინოთ მტკიცების საგანი- პირთა მიერ დანაშაულის ჩადენა.

მტკიცებულებათა შემდეგი ჯგუფია გამამართლებელი და გამამტყუნებელი მტკიცებულებები. მტკიცებულებათა ასეთ კლასიფიკაციას საფუძვლად უდევს ბრალდების საგანი, ე.ი თუ როგორ ურთიერთობაშია მტკიცებულება ბრალდების საგანთან. მტკიცებულება, რომელიც ამართლებს პირს, გამოირიცხავს მის ბრალეულობას დანაშაულის ჩადენაში ან ამსუბუქებს მის მდგომარეობას, განიხილება, როგორც გამამართლებელი მტკიცებულება. მაგალითად, დადგინდება, რომ ბრალდებული დანაშაულის ჩადენის დროს იმყოფებოდა სხვა ქალაქში, სხვა სახელმწიფოში, ეს იმას ნიშნავს, რომ ამ მომენტში მას არ შეეძლო ჩადენა მკვლელობა. ასეთი ფაქტის დადგენა ამართლებს პირს დანაშაულის ჩადენაში და ამიტომ წარმოადგენს გამამართლებელ მტკიცებულებას. ექსპერტის დასკვნას, რომ თითის ანაბეჭდი შემთხვევის ადგილზე დატოვებული არ არის ბრალდებულის მიერ, წარმოადგენს ასევე გამამართლებელ მტკიცებულებას. პირს ბრალად ედება ორი ან მეტი დანაშაულის ჩადენა და დადგინდება, რომ მას მხოლოდ ერთი დანაშაული ჩაუდენია, ან როდესაც პირს ბრალად ედება დანაშაულის კვალიფიკაციური შემადგენლობის ჩადენა და დადგინდება, რომ მან ჩადინა მოცემული დანაშაულის მარტივი ან პრივილეგიური შემადგენლობა, წარმოადგენს გამამართლებელ მტკიცებულებას.

გამამტყუნებელია მტკიცებულება, რომელიც ამტყუნებს პირს დანაშაულის ჩადენაში ან ამძიმებს მის პასუხისმგებლობასა და პროცესუალურ მდგომარეობას. მაგალითად, მოწმის ჩვენება, რომ მან პირადად იხილა კონკრეტული პირის მიერ ჩადენილი მკვლელობა, არის გამამტყუნებელი მტკიცებულება. ექსპერტის დასკვნა იმის შესახებ, რომ შემთხვევის ადგილზე თითის ანაბეჭდი დატოვებულია, ბრალდებულის მიერ ასევე წარმოადგენს გამამართლებელ მტკიცებულებას. თუ პირს ბრალად ედებოდა ერთი დანაშაულის ჩადენა და დადგინდება,

რომ მას ორი ან მეტი დანაშაული აქვს ჩადენილი ან როდესაც პირს ბრალად ედება დანაშაულის პრივილეგიური შემადგენლობის ჩადენა და დადგინდება, რომ მან ჩაიდინა უფრო მძიმე დანაშაული.

გამამართლებელი და გამამტყუნებელი მტკიცებულებები თავის შეფასებას პოულობს სასამართლოს განაჩენში.

9. დასაშვები და დაუშვებელი მტკიცებულება

სისხლის სამართლის პროცესში დიდი მნიშვნელობა აქვს მტკიცებულებათა დასაშვებობას. მას პირველ რიგში მნიშვნელობა აქვს საქმეზე ჭეშმარიტების დასადგენად. მართლაც, თუ სუბიექტს წინასწარ არ ეცოდინება ამა თუ იმ მტკიცებულების ვარგისიანობის შესახებ, მას ვერც გამოიყენებს მტკიცების საგანში შემავალი გარემოებების დასადგენად.

მტკიცებულებათა დასაშვებობის საკითხის გადანყვეტი-სას კანონმდებლობა მოითხოვს გათვალისწინებული იყოს შემდეგი გარემოებები:

1. მტკიცებულებათა სახეები;
2. ინფორმაციის მიღების წესები;
3. ინფორმაციის წყაროები;
4. პროცესის მონაწილეთა ის წრე, რომლებიც უფლებამოსილნი არიან საქმეზე შეკრიბონ მტკიცებულებები.

მტკიცებულებათა დასაშვებობის ან დაკავშირებით გათვალისწინებელია ყველა ის სტადიები, რომლებისთვისაც შემოღებულია სპეციალური წესები. შეიძლება ითქვას, რომ მტკიცების პროცესში დაშვებული კანონის ყოველგვარი დარღვევა უკვე დაუშვებელს ხდის ამ დარღვევით მიღებულ ინფორმაციას, როგორც მტკიცებულებას. ეს, უპირველეს ყოვლისა, შეეხება საგამოძიებო მოქმედებათა უკანონოდ ჩატარებას. ყველა საგამოძიებო მოქმედებათა ჩატარებისათვის არსებობს კანონით მტკიცედ დადგენილი წესები, რომელთა შესრულება სავალდებულოა. მტკიცებულებათა აღმოჩენა, მათი პროცესუალური დამაგრება, შემოწმება და შეფასება შეიძლება მხოლოდ კანონით დადგენილი წესით.

განსაკუთრებული ყურადღებაა მისაქცევი საგამოძიებო მოქმედების ოქმის გაფორმების წესზე. საპროცესო კოდექსის 134-ე მუხლის მე-6 ნაწილის შესაბამისად „საგამოძიებო მოქმედების ოქმს ხელს აწერს საგამოძიებო მოქმედების ყველა მონაწილე“. მოცემული დებულება პროცესის მონაწილეს აძლევს უფლებას ოქმის საბოლოო გვერდზე მოაწეროს ხელი.

საგამოძიებო პრაქტიკაში ხშირია შემთხვევა, როდესაც საგამოძიებო მოქმედების ოქმი ივსება რამდენიმე გვერდზე. ასეთ შემთხვევაში, საგამოძიებო მოქმედების მონაწილე ხელს აწერს მხოლოდ საბოლოო გვერდს და ადვილი შესაძლებელია მე-2, მე-3 და ა.შ., გვერდების ამოცლა და მტკიცებულების ფალსიფიკაცია. ამის თავიდან აცილების მიზნით, ვფიქრობთ, საპროცესო კოდექსის 134-ე მუხლის მე-6 ნაწილს უნდა დამატოს შემდეგი შინაარსის წინადადება: „თუ საგამოძიებო მოქმედების ოქმი რამდენიმე გვერდზეა განთავსებული, საგამოძიებო მოქმედების ყველა მონაწილე ხელს აწერს ოქმის ყველა გვერდზე“. ასეთ შემთხვევაში არაა გამორიცხული, ოქმის გაფორმებისას დაშვებული იყოს ხარვეზი, კერძოდ, პროცესის მონაწილემ შეიძლება ოქმის ყველა გვერდზე არ ან ვერ მოაწეროს ხელი. მოცემული ხარვეზის გამოსწორება შესაძლებელი იქნება სასამართლოში პროცესის მონაწილის მოწმის სტატუსით დაკითხვით. თუ იგი დაადასტურებს ოქმის ნამდვილობას, ხარვეზი გამოსწორებულია უნდა ჩაითვალოს და საგამოძიებო მოქმედების ოქმი დასაშვებ მტკიცებულებად. თუ საგამოძიებო მოქმედების მონაწილე არ დაადასტურებს ოქმის შინაარსის ნამდვილობას, საგამოძიებო მოქმედების ოქმი არაავთენტიკურად უნდა ჩაითვალოს და დაუშვებელ მტკიცებულებად იქნეს ცნობილი.

ჩვენი აზრით, დაუშვებელ მტკიცებულებად უნდა ჩაითვალოს გამოუსწორებელი ხარვეზის მქონე დოკუმენტი. მაგალითად, თუ ოქმში დამახინჯებულადაა შეტანილი პროცესის მონაწილის გვარი და პირადი ნომერი.

„თუ მტკიცებულების მოპოვებისას დაცული იყო კანონით დადგენილი წესები (ფორმა), ასეთი მტკიცებულება მტკიცებულებათა თეორიაში ცნობილია დასაშვებ მტკიცებულებად“.⁹⁵

იურიდიულ ლიტერატურაში ჩამოთვლილია პირობები, როდესაც მტკიცებულება ჩაითვლება დასაშვებად. ეს პირობებია:

⁹⁵ Уголовного процесс, под. редакцией профессора П. А. Луринской, Москва, 1995, ст. 138;

„1. მტკიცებულება უნდა მოიპოვოს იმ პირმა, რომელიც უფლებამოსილია საქმეზე ჩაატაროს საპროცესო მოქმედებები;

2. მტკიცებულება მიღებული უნდა იყოს საპროცესო კანონით გათვალისწინებული წყაროებიდან;

3. მტკიცებულების მოპოვებისას დაცული უნდა იყოს მისი მოპოვების საპროცესო წესი;

4. მტკიცებულება გაფორმებული (დაფიქსირებული) უნდა იყოს კანონით გათვალისწინებული წესით“.⁶

მტკიცებულება დასაშვებია თუ დასტურდება მისი ავთენტიკურობა. მტკიცებულების ავთენტიკურობა ეს არის აუცილებელი წინაპირობა მტკიცებულების დასაშვებად ცნობისა.

ამრიგად, დასაშვები მტკიცებულება უნდა აკმაყოფილებდეს შემდეგ პირობებს:

1. მტკიცებულება უნდა მოიპოვოს უფლებამოსილმა სუბიექტმა, ე.ი. მხარემ;

2. მტკიცებულება მიღებული უნდა იყოს კანონით გათვალისწინებული წყაროდან;

3. მტკიცებულების მოპოვებისას დაცული უნდა იყოს კანონით გათვალისწინებული წესი;

4. მტკიცებულება დაფიქსირებული უნდა იყოს კანონით გათვალისწინებული წესით;

5. მტკიცებულება უნდა იყოს ავთენტიკური.

ამრიგად, დასაშვებია მტკიცებულება, რომელიც მოპოვებულია უფლებამოსილი სუბიექტის მიერ, მიღებულია კანონით გათვალისწინებული წყაროდან და კანონით გათვალისწინებული წესით, დაფიქსირებულია შესაბამის დოკუმენტში და ავთენტიკურია.

ფრანგული კანონმდებლობა დასაშვებ მტკიცებულებად მიიჩნევს ნებისმიერ მტკიცებულებას, მიუხედავად იმისა,

⁶ Уголовного процесс, под. редакцией профессора П. А. Луриской, Москва. 1995, ст. 139;

დასახელებულია თუ არა ის კანონში; ასეთი მიდგომა საფრანგეთში „მტკიცებულებათა თავისუფლების პრინციპის“ სახელითაა ცნობილი. „მტკიცებულებათა თავისუფლების პრინციპიდან“ გამონაკლისია გათვალისწინებული. კერძოდ, „წერილობითი მტკიცებულება ვერ იქნება განსასჯელისა და მის ადვოკატს შორის მიმოწერა“⁹⁷. ასეთი მიდგომით გარანტირებულია საადვოკატო საიდუმლოება, რაც დაკავშირებულია ბრალდებულის დაცვის უზრუნველყოფასთან.

დაუშვებელი მტკიცებულების განმარტებას იძლევა საპროცესო კოდექსის 72-ე მუხლი, ამ მუხლის შესაბამისად დაუშვებელი მტკიცებულებაა:

ა) არსებითი დარღვევით მოპოვებული მტკიცებულება და ამგვარი მტკიცებულების საფუძველზე მოპოვებული სხვა მტკიცებულება თუ ის აუარესებს ბრალდებულის სამართლებრივ მდგომარეობას;

ბ) მტკიცებულება, რომელიც მოპოვებულია საპროცესო კოდექსით დადგენილი წესის დაცვით, მაგრამ უარყოფილი არ არის გონივრული ეჭვი მისი შესაძლო გამოცვლის შესახებ;

გ) მტკიცებულება, რომელიც მოპოვებულია საპროცესო კოდექსით დადგენილი წესის დაცვით, მაგრამ უარყოფილი არ არის გონივრული ეჭვი მისი ნიშან-თვისებების არსებითი შეცვლის შესახებ;

დ) მტკიცებულება, რომელიც მოპოვებულია საპროცესო კოდექსით დადგენილი წესის დაცვით, მაგრამ უარყოფილი არ არის გონივრული ეჭვი მასზე დარჩენილი კვალის არსებითი გაქრობის შესახებ.

როგორც გამოძიების, ისე სასამართლოში საქმის განხილვისას ბრალდებულს ეკისრება მტკიცების ტვირთი. კერძოდ, პროკურორს ეკისრება ვალდებულება ამტკიცოს ბრალდების მხარის მიერ მოპოვებული მტკიცებულების დასაშვებობა, ხოლო თუ მტკიცებულება მოპოვებულია დაცვის მხა-

⁹⁷ გუცენკო კ., გოლოვკო ლ., ფილიმონოვი ბ., დასავლეთის სახელმწიფოთა სისხლის სამართლის პროცესი, თბილისი, 2007, გვ. 391;

რის მიერ- ამტკიცოს მისი დაუშვებლობა. „დაცვის მხარის მტკიცებულება იქნება დასაშვებად ცნობილი, თუ ბრალდების მხარე სადავოდ არ ხდის დაცვის მხარის მტკიცებულებების დასაშვებობასა და ამასთან არ იკვეთება ისეთი გარემოება, რომელიც აშკარად მიუთითებს დაუშვებლობაზე“. ⁹⁸

⁹⁸საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის კომენტარები, თბილისი, 2015 წ, გვ.250;

10. მტკიცებულებათა სახეები

საპროცესო კანონმდებლობის მიხედვით მტკიცებულებათა სახეებია: **პრეიუდიცია, ბრალდებულის ჩვენება, მონ-მის ჩვენება, ნივთიერი მტკიცებულებები და დოკუმენტი.**

პრეიუდიცია არის ვითარება, როდესაც ფაქტობრივი გარემოებები არ საჭიროებენ მტკიცებას. ასევე ფაქტები, რომელიც დადგენილია სასამართლოს მიერ სხვა მიღებული გადაწყვეტილებით. ასევე, ნებისმიერი სხვა გარემოება თუ ფაქტი, რომელზედაც მხარეები შეთანხმდებიან.

პრეიუდიციის სახეებია:

ა) საყოველთაოდ ცნობილი ფაქტები;

ბ) განაჩენი სასამართლოებაზე;

გ) სხვა სისხლის სამართლის საქმეზე განაჩენით დადგენილი ფაქტობრივი გარემოებები, თუ პროცესის არც ერთი მონაწილე მათ საეჭვოდ არ ხდის;

დ) ნებისმიერი გარემოება თუ ფაქტი, რომელზედაც მხარეები შეთანხმდებიან.

საყოველთაოდ ცნობილი ფაქტები ორი სახისაა: უნივერსალური და ლოკალური. მათ შორის განსხვავება ინფორმაციის გავრცელების არეალით (სივრცით) დგინდება.

უნივერსალური ფაქტია ინფორმაცია, რომელიც თითქმის ყველასთვისაა ცნობილი, ე.ი. ფაქტი, რომლის შინაარსიც ასახულია ყველას ცნობიერებაში.

ლოკალური ფაქტია ინფორმაცია, რომელიც ცნობილია მხოლოდ ადგილობრივებისათვის ვიწრო პირთა წრისათვის, ე.ი. ფაქტი, რომლის შინაარსიც ასახულია ადგილობრივების ცნობიერებაში და უცნობია სხვებისათვის.

„მხარეს შეუძლია საყოველთაოდ ცნობილ ფაქტზე იდავოს ორ გარემოებებთან დაკავშირებით:

1. როდესაც სასამართლოს მიერ გაკეთებული ამ ფაქტობრივი გარემოების განმარტება (შეფასება) არ არის ზუს-ტი;

2. როდესაც მოცემული გარემოება არ არის საყოველთაოდ ცნობილი".⁹⁹

პრეიუდიციული ფაქტია განაჩენი ნასამართლობაზე. აქ იგულისხმება კანონიერი, ძალაში შესული განაჩენი. თუ სისხლის სამართლის საქმემ რამდენიმე სასამართლო ინსტანცია გაიარა (პირველი, სააპელაციო და საკასაციო ინსტანციები) პრეიუდიციულად გვევლინება საბოლოო განაჩენი, ე.ი პრეიუდიციულად ყოველთვის გვევლინება ზემდგომი ინსტანციის სასამართლოს განაჩენი. მოცემული დებულებიდან გამომდინარე მივიღებთ ასეთ მოცემულობას:

ა) თუ სისხლის სამართლის საქმემ გაიარა მხოლოდ პირველი ინსტანცია პრეიუდიციაა რაიონული (საქალაქო) სასამართლოს გადაწყვეტილება, მათ შორის საქმის არსებითი განხილვის გარეშე განაჩენი;

ბ) თუ სისხლის სამართლის საქმეზე პირველი ინსტანციის სასამართლოს მიერ მიღებული გადაწყვეტილება გასაჩივრდა მხოლოდ სააპელაციო წესით, პრეიუდიციად გვევლინება სააპელაციო სასამართლოს განაჩენი;

გ) თუ სისხლის სამართლის საქმემ გაიარა პირველი, სააპელაციო და საკასაციო ინსტანციის სასამართლოები, პრეიუდიციაა საკასაციო სასამართლოს განაჩენი.

ზემდგომი ინსტანციის სასამართლოს განაჩენი პრეიუდიციაა, თუნდაც უცვლელად დატოვოს ქვემდგომი ინსტანციის სასამართლოს განაჩენი.

პრეიუდიციად გვევლინება მხოლოდ გამამტყუნებელი განაჩენი, რადგან საპროცესო კოდექსის 73-ე მუხლი პრეიუდიციაა განაჩენი ნასამართლობაზე. „ქვემდგომი ინსტანციის სასამართლოს განაჩენი, რომელიც შეცვლილი ან გაუქმებულ იქნა ზემდგომ ინსტანციაში, პრეიუდიციული მნიშვნელობის მატარებელი არ არის“.¹⁰⁰

⁹⁹ საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის კომენტარები, თბილისი, 2015 წ, გვ.252;

¹⁰⁰ საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის კომენტარები, თბილისი, 2015 წ, გვ.253;

პრეუდიციული ფაქტია სხვა სისხლის სამართლის საქმეზე განაჩენით დადგენილი ფაქტობრივი გარემოებები, თუ არც ერთი მხარე აღნიშნული წინააღმდეგი არ არის. პრეუდიციული ფაქტის მნიშვნელობა ენიჭება განაჩენით დადგენილ ფაქტობრივ გარემოებას.

პრეუდიციული ფაქტია, ნებისმიერი სხვა გარემოება თუ ფაქტი, რომელზედაც მხარეები შეთანხმდებიან.

თუ მხარე გამოდის ინიციატივით პრეუდიციულად დადგენილი ფაქტის უარყოფის თაობაზე, საქმის განმხილველ სასამართლოს შეუძლია უარყოს იგი, თუ ეს ფაქტი ეწინააღმდეგება სასამართლოში გამოკვლეულ მტკიცებულებათა შედეგებს.

ბრალდებულის ჩვენება

ბრალდებული არის პირი, რომლის მიმართაც არსებობს დასაბუთებული ვარაუდი, რომ მან ჩაიდინა საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსით გათვალისწინებული დანაშაული. ბრალდებულის ჩვენება მტკიცებულების ერთ-ერთი სახეა. ბრალდებულის ჩვენება წარმოადგენს მტკიცებულების წყაროს და იმავე დროს ბრალდებულის უფლებებისა და კანონიერი ინტერესების დაცვის საშუალებაცაა.

საპროცესო კოდექსის 74-ე მუხლის 1-ლი ნაწილის შესაბამისად, ბრალდებულის ჩვენება არის მის მიერ სასამართლოში მიცემული ინფორმაცია სისხლის სამართლის საქმის გარემოებათა შესახებ.

ბრალდებულის მიერ სასამართლოში მიცემულ ინფორმაციას ახასიათებს შემდეგი ნიშნები:

„1. ჩვენების შინაარსს წარმოადგენს ნებისმიერი ინფორმაცია, რომელიც ეხება განსახილველი საქმის კონკრეტულ, ფაქტობრივ გარემოებებს;

2. ამ ინფორმაციას შემხებლობა უნდა ჰქონდეს სისხლის სამართლის საქმესთან- მტკიცებულების საგანთან;

3. ეს ინფორმაცია მოპოვებული უნდა იყოს მხოლოდ ბრალდებულის სასამართლოში დაკითხვის გზით;

4. ამ ინფორმაციის მატარებელია ის პირი, რომელსაც მინიჭებული აქვს ბრალდებულის სტატუსი".¹⁰¹

ბრალდებულის უფლებაა მისცეს ჩვენება ე.ი. სასამართლოს მისცეს ინფორმაცია იმ სისხლის სამართლის საქმის (ინფორმაცია იმ სისხლის სამართლის საქმის) ფაქტობრივი გარემოებათა შესახებ, რომელშიც მონაწილეობას იღებს ბრალდებულის სტატუსით.

ბრალდებულის ჩვენება თუნდაც აღიარებდეს იგი ბრალდებას, სათანადოდ უნდა იქნეს შეფასებული, რადგან საპროცესო კოდექსის მე-13 მუხლის 1-ლი ნაწილის თანახმად, მტკიცებულებას არა აქვს წინასწარ დადგენილი ძალა. ე.ი. ბრალდებულის მიერ აღიარებითი ჩვენება, როგორც სხვა მტკიცებულებები, მოსამართლეთა თავისუფალი შეფასების საგანია სანდოობისა და უტყუარობის თვალსაზრისით.

საპროცესო კოდექსის 219-ე მუხლის მე-2 ნაწილის თანახმად, წინასამართლო სხდომაზე მოსამართლე არკვევს, ცნობს თუ არა ბრალდებული თავს დამნაშავედ წარდგენილ ბრალდებაში და რა მოცულობით... გარდა ამისა, ბრალდებულის პოზიციის გარკვევა წაყენებულ ბრალდებასთან დაკავშირებით ხდება საქმის არსებითი განხილვის ეტაპზეც. საპროცესო კოდექსის 230-ე მუხლის მე-2 ნაწილის შესაბამისად, სხდომის თავმჯდომარე არკვევს, ცნობს თუ არა ბრალდებული თავს დამნაშავედ და თუ ცნობს- რაში.

ბრალდებული აღიარებითი ჩვენებისას წაყენებულ ბრალდებაში შეიძლება თავს ცნობდეს დამნაშავედ სრულად ან ნაწილობრივ.

დაუშვებელია ბრალის აღიარების შესახებ ბრალდებულის ჩვენების მიჩნევა ყველაზე საუკეთესო მტკიცებულებად.

შეიძლება ბრალდებულმა თავი ცნოს ბრალეულად ისეთი დანაშაულის ჩადენაში, რაც რეალურად მას არ ჩაუდენია. ამას იგი აკეთებს სხვადასხვა მიზეზის გამო. კერძოდ, შეიძლება ჰქონ-

¹⁰¹ საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის კომენტარები, თბილისი, 2015 წ, გვ.256-257;

დეს სურვილი ბრალის აღიარებით დაფაროს მისი ჩადენილი უფრო მძიმე დანაშაული, ან/და არ ამხილოს დანაშაულის ჩადენაში მისი ახლო ნათესავი ან/და თანამდებობის პირი, ან/და კანონიერი ქურდი ან ქურდული სამყაროს წევრი და ა.შ.

ბრალდებულის უფლებაა:

ა) აღიაროს ან უარყოს ბრალდება;

ბ) პასუხი გასცეს დასმულ კითხვას ან უარი თქვას პასუხისმგებლობაზე.

თუ ბრალდებული უარს აცხადებს ჩვენების მიცემაზე, იგი არ შეიძლება მის წინააღმდეგ იქნეს გამოყენებული. აგრეთვე, არ შეიძლება ბრალდებულის ბრალეულობის დამადასტურებელ მტკიცებულებად შეფასდეს მის მიერვე ჩვენების მიცემის ფაქტი.

ბრალდებულის აღიარებითი ჩვენება განსაკუთრებით კრიტიკულად უნდა შეფასდეს.

განსაკუთრებულ კრიტიკულ შეფასებას მოითხოვს ბრალდებულის ჩვენება, რომლითაც იგი დანაშაულის ჩადენაში ამხელს დანარჩენ ბრალდებულებსა ან სხვა პირებს თუ ასეთი ჩვენება შეგნებულად ცრუ ინფორმაციის მატარებელია, მისი სისხლის სამართლებრივი პასუხისმგებლობის საკითხი უნდა დადგეს ცრუ დასმენისათვის.

დაუშვებელია ბრალდებულის ჩვენება ბრალის აღიარების შესახებ დაედოს საფუძვლად გამამტყუნებელ განაჩენს, თუ იგი არ დასტურდება ერთობლივად მისი ბრალეულობის დამადასტურებელი სხვა მტკიცებულებებით.

მოწმის ჩვენება

საპროცესო კოდექსის მე-3 მუხლის მე-20 ნაწილის თანახმად, მოწმე არის პირი, რომელმაც შეიძლება იცოდეს სისხლის სამართლის საქმის გარემოებათა დასადგენად საჭირო მონაცემი. პირი მოწმის სტატუსს და უფლება-მოვალეობებს იძენს სისხლის სამართლებრივი პასუხისმგებლობის თაობაზე გაფრთხილებისა და ფაქტის დადების შემდეგ.

მონმის სტატუსით შეიძლება დაიკითხოს ნებისმიერი პირი, ვისაც შეუძლია ჩვენების მიცემა ყოველგვარ გარემოებაზე, რომელიც საქმისათვის საჭიროა, აგრეთვე ბრალდებულის დახასიათების შესახებ.

„მონმის მიერ გადმოცემული გარემოებანი შესაძლოა მისთვის ცნობილი გახდეს მათი უშუალო შეცნობის შედეგად, ან/და სხვა პირთა გადმოცემით. უკანასკნელ შემთხვევაში მონმემ უნდა მიუთითოს იმ პირზე, რომლისგანაც მან ეს ცნობები შეიტყო“.¹⁰²

„დაუშვებელია მონმის აცილება მისი ბრალდებულთან თუ დაზარალებულთან ნათესაური, მეგობრულ ურთიერთობაში ყოფნის გამო ან სხვა მოტივით“.¹⁰³

საპროცესო კანონმდებლობა არ აწესებს მონმის იმუნიტეტს, რაც ნიშნავს მონმის ვალდებულებისაგან ვინმეს გათავისუფლებას რაიმე საფუძვლით. „თუ პირმა იცის განსახილველი საქმის გარემოებანი, უნდა დაიკითხოს მონმის სტატუსით“.¹⁰⁴

ამ საერთო წესიდან კანონი უშვებს გამონაკლისს. საპროცესო კოდექსის 50-ე მუხლის შესაბამისად, მონმედ დაკითხვისა და საქმისათვის მნიშვნელობის მქონე ინფორმაციის შემცველი საგნის, დოკუმენტის, ნივთიერების ან სხვა ობიექტის გადაცემის ვალდებულება არ ეკისრება:

ა) ადვოკატს იმ გარემოების შესახებ, რომელიც მისთვის ცნობილი გახდა ამ საქმეში ადვოკატის მოვალეობის შესრულებასთან დაკავშირებით;

ბ) ადვოკატს, რომელიც იურიდიულ დახმარებას უწევდა პირს დაცვის მიღებამდე, იმ გარემოების შესახებ, რომელიც მისთვის ცნობილი გახდა იურიდიული დახმარების განცეასთან დაკავშირებით;

გ) სასულიერო პირს იმ გარემოების შესახებ, რომელიც ცნობილი გახდა აღსარების ან სხვაგვარად განდობის შედეგად;

¹⁰² Уголовного процесс, Москва, 1995, ст. 164;

¹⁰³ Уголовного процесс, Ростовна-Дону, 2015, ст. 216;

¹⁰⁴ Смирнов А.В., Калининский К. Б., Уголовного процесс, Москва, 2008, ст. 238

დ) ბრალდებულის ახლო ნათესავს;

ე) სახალხო დამცველს ან მის მიერ უფლებამოსილ პირს-იმ ფაქტის გამო, რომელიც მას გააჩნდეს, როგორც სახალხო დამცველს;

ე)¹ სახელმწიფო ინსპექტორს- პერსონალურ მონაცემთა დამუშავების კონტროლისა და ფარული საგამოძიებო მოქმედებების ჩატარების და ელექტრონული კომუნიკაციის მაიდენტიფიცირებელ მონაცემთა ცენტრალურ ბანკში განხორციელებული აქტივობების კონტროლის ფუნქციების შესრულებასთან დაკავშირებით, იმ ფაქტის გამო, რომელიც მას გააჩნდეს როგორც სახელმწიფო ინსპექტორს;

ვ) საქართველოს პარლამენტის წევრს- იმ ფაქტის გამო, რომელიც მას გააჩნდეს, როგორც წარმომადგენლობითი ორგანოს წევრს;

ზ) მოსამართლეს- იმ გარემოების შესახებ, რომელიც სასამართლოს თათბირის საიდუმლოებაა;

თ) ჟურნალისტს- პროფესიული საქმიანობისას მიღებულ ინფორმაციასთან დაკავშირებით;

ი) ადამიანით ვაჭრობის (ტრეფიკინგის) მსხვერპლს მოსაფიქრებელი ვადის განმავლობაში;

კ) საქართველოს სახალხო დამცველთან შექმნილ სპეციალური პრევენციული ჯგუფის წევრს- იმ ფაქტის გამო, რომელიც მას გააჩნდეს პრევენციის ეროვნული მექანიზმის ფუნქციების შესრულებისას, თუ იგი არ დათანხმდება მისცეს ჩვენება;

ლ) ავტონომიური რესპუბლიკის უმაღლესი საბჭოს წევრს- იმ ფაქტის გამო, რომელიც მას გააჩნდეს, როგორც წარმომადგენლობითი ორგანოს წევრს.

გარდა ზემოთ ჩამოთვლილი გამონაკლისებისა არ შეიძლება გამოიკითხოს ან მოწმედ დაიკითხოს შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე ის პირი, რომელსაც შესაძლებლობის შეზღუდვის გამო არ შეუძლია სწორად აღიქვას, დაიმახსოვროს და აღიდგინოს საქმისათვის მნიშვნელობის მქონე გარემოებები და მიაწოდოს ინფორმაცია ან მისცეს ჩვენება.

სასამართლოს უფლება აქვს, მოწმის მოვალეობის შესრულებისაგან გაათავისუფლოს:

ა) სამედიცინო მუშაკი, თუ მას პროფესიულად ევალება საექიმო (სამედიცინო) საიდუმლოების დაცვა;

ბ) ნოტარიუსი, საჯარო მოსამსახურე, სახელმწიფო მოსამსახურე, სამხედრო მოსამსახურე და მასთან გათანაბრებული პირი, თუ მათ ნაკისრი აქვთ ვალდებულება, არ გაამჟღავნონ მიღებული ინფორმაციის წყარო და შინაარსი;

გ) პირი, რომელიც სამუშაოზე იმ პირობით არის მიღებული, რომ არ გაამჟღავნოს მიღებული ინფორმაციის წყარო და შინაარსი;

დ) კონტრტერორისტული ან/და სპეციალური ოპერაციის მონაწილე პირი (მის პროფესიულ მოვალეობასთან დაკავშირებით), რომლის საქმიანობაც გასაიდუმოებულია და ამ საქმიანობის ამსახველი დოკუმენტები, მასალები და სხვა მონაცემები სახელმწიფო საიდუმლოებას მიეკუთვნება.

ამრიგად, მოწმეთა კატეგორიები სისხლის საპროცესო კანონმდებლობის მიხედვით შეიძლება დავყოთ ორ ნაწილად:

1. მოწმეები, რომლებიც ვალდებულნი არიან მისცენ ჩვენება;

2. მოწმეები, რომლებსაც მინიჭებული აქვთ პრივილეგია არ მისცენ ჩვენება.

საპროცესო კანონმდებლობა არ აწესებს რაიმე შეზღუდვას მოწმის ასაკის მიმართ. მოწმედ შეიძლება დაიკითხოს როგორც ჭარმაგი, ისე მცირეწლოვანიც, თუკი მისი გონებრივი განვითარება ისეთ დონეზეა, რომ მას შეუძლია სწორად აღიქვას, დაიმახსოვროს და აღიდგინოს (გადმოსცეს) საქმისათვის მნიშვნელობის მქონე გარემოებანი.

სასამართლოში ჩვენების მიცემისას მოწმის სტატუსით სარგებლობენ, მისი უფლებები ენიჭებათ და მისი მოვალეობები ეკისრებათ ასევე გამომძიებელს, პროკურორს, ბრალდებულს, დაზარალებულს, ექსპერტსა და თარჯიმანს.

მოწმის ჩვენება მტკიცებულება ვერ იქნება, თუ იგი ვერ მიუთითებს წარმოდგენილი ინფორმაციის წყაროს ან თუ დადგ-

ინდება რომ პირს აქვს შეზღუდული შესაძლებლობა რის გამოც მას არ შეუძლია სწორად აღიქვას, დაიმახსოვროს და აღიდგინოს ფაქტები.

მონმეს აფრთხილებენ სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობის თაობაზე ცრუ ჩვენების მიცემისათვის ან ჩვენების მიცემაზე უარის თქმისთვის.

მონმის ჩვენების შეფასებისას სასამართლო უნდა დარწმუნდეს ჩვენების სინამდვილესა თუ სიცრუეში. თუ დადგინდა, რომ მონმის ჩვენება საქმის ნამდვილ გარემოებას არ შეესაბამება, არ შეესაბამება სინამდვილეს, მაშინ უნდა გაირკვეს, თუ რა არის ამის მიზეზი - მონმის სურვილი, შეგნებულად დაიმახსოვროს საქმის გარემოება, თუ კეთილსინდისიერი შეცდომაა, როდესაც მონმეს სურს სწორი ჩვენების მიცემა, მაგრამ ამა თუ იმ გარემოების გამო ჩვენება არასწორია, არ ასახავს სინამდვილეს.

პირველ შემთხვევაში მონმის მოქმედება მართლსაწინააღმდეგო ქმედებაა და მან პასუხი უნდა აგოს სისხლის სამართლის კოდექსის 370-ე მუხლის საფუძველზე. მონმის პასუხისმგებლობის საკითხი უნდა დადგეს საქმეზე გამოტანილი განაჩენის კანონიერ ძალაში შესვლის შემდეგ, რომლის გამოც მონმემ მისცა ჩვენება, ან ამ საქმეზე გამოძიების ან/და სისხლის სამართლებრივი დევნის შეწყვეტის შემდეგ.

ეს გარემოება იმით უნდა ავხსნათ, რომ სანამ საქმე, რომლის გამოც მონმემ ჩვენება მისცა, საბოლოოდ არ გადაწყვეტილა, არ შეიძლება დასკვნის გამოტანა ამ საკითხის თაობაზე.

როგორც უკვე ითქვა, „კეთილსინდისიერი მონმე, რომლის სურვილიც არის მხოლოდ სიმართლის თქმა, შეიძლება შეცდეს და სხვადასხვა გარემოებათა გამო მისცეს ფაქტიურად არასწორი ჩვენება“.¹⁰⁵ ამ შემთხვევაში, ცხადია, მონმის არასწორი ჩვენება არ უნდა შეფასდეს ცრუ ჩვენებად და უნდა გამოირიცხოს მონმის სისხლის სამართლის პასუხისმგებლობაში მიცემა.

¹⁰⁵ Хабиблун М. Х., Ответственность за заведомо ложный донос, казан. 1975, ст. 109;

მონმე სიმართლეს უჩვენებს თუ სიცრუეს, ჩვენების მიცემისას შეცდომას უშვებს თუ არა, ამ საკითხის გადაჭრა ბევრად არის დამოკიდებული იმ გარეშე პირობებზე, რომლებიც გავლენას ახდენენ მონმის მიერ სხვადასხვა ფაქტის აღქმაზე, აგრეთვე თვით მონმის ფსიქიკის ინდივიდუალურ თვისებებზე.

მონმის ჩვენების ფორმირებამ, როგორც წესი, შემდეგი სამი სტადია უნდა გაიაროს:

ა) მონმის მიერ ამა თუ იმ ფაქტის აღქმა;

ბ) აღქმული ფაქტის დამახსოვრება;

გ) დაკითხვისას ამ ფაქტის აღდგენა.

„მონმე, ყოველივე იმას, რაც დაინახა, მოისმინა და ა.შ. ერთნაირი სიზუსტითა და სირთულით როდი აღიქვამს. მას შეიძლება ყურადღება არ მიექცია რაიმე მნიშვნელოვანი მოვლენისათვის, რაც მან საკუთარი თვალთ დაინახა ან მოისმინა, რადგან მაშინ მისთვის ცნობილი არ იყო, რომ ამ მოვლენის შესახებ მას შემდეგში მოუხდებოდა ჩვენების მიცემა. ასეთ ვითარებაში ერთსა და იმავე ფაქტს სხვადასხვა მონმე ერთგვარად კი არ აღიქვამს, არამედ განსხვავებულად, იმისდა მიუხედავად, თუ ამ ფაქტის რომელმა დეტალმა დააინტერესა იგი. ამიტომ არის, რომ ზოგჯერ საქმისათვის მნიშვნელოვანი რომელიმე ესეთი ფაქტის შესახებ მისი აღქმული მონმეები სულ ერთიმეორის სანაღმდეგო ჩვენებას იძლევიან, თუმცა ისინი კეთილსინდისიერი არიან და ნამდვილად სურთ მხოლოდ სიმართლის თქმა“.¹⁰⁶

აღქმული ფაქტი მონმემ უნდა დაიმახსოვროს. „საქმე ის არის, რომ მეტ შემთხვევაში მონმეს აღქმული ფაქტის შესახებ ჩვენების მიცემა უხდება არა უმაღლეს, არამედ გარკვეული დროის გასვლის შემდეგ. ამის გამო ის, რაც აღიქვა მონმემ, შეიძლება შეიცვალოს, დამახინჯდეს. ის, რაც მონმემ აღიქვა და დაიმახსოვრა, უნდა გადასცეს, მოუთხროს დაკითხვის დროს სასამართლოს სწორი ჩვენების მიცემის მიზნით მონმემ კვლავ უნდა წარმოთქვას ყოველივე ის, რაც დაინახა, მოისმინა და დაიმახსოვრა. ზოგჯერ მონმეს, მიუხედავად იმისა, რომ მართებუ-

¹⁰⁶ Лазарсва, Доказывание в уголовном, Москва, 2003, ст. 111:

ლად აღიქვა და დაიმახსოვრა ესა თუ ის შემთხვევა, არ ძალუძს ასევე მართებულად მისი გადმოცემა. ეს აიხსნება მეტწილად მონმის ალელეებით დაკითხვის დროს, თავისი აზრის დალაგების გადმოცემის უუნარობით და სხვა".¹⁰⁷

მონმემ დაკითხვისას უნდა აღიდგინოს დამახსოვრებული ფაქტები. ფაქტორები, რომლებიც გავლენას ახდენენ მონმის ჩვენების სისწორესა და სინამდვილეზე, მრავალგვარია. ასეთ ფაქტორებს იურიდიულ ლიტერატურაში ყოფენ შვიდ ძირითად ჯგუფად:

1. პირველ ჯგუფში შედის მონმის აღქმისა და დამახსოვრების თავისებურებები. აქ გასათვალისწინებელია მონმის მხედველობა, საქმის ხარისხი, მონმის ყურადღებიაზრობა, ადვილად მიმხვედრელობა, დაბნეულობა, გულგრილობა და ა.შ. ასეთ ფაქტორებს, შეუძლიათ გამოიწვიონ მონმის ჩვენების უსწორობა და ამიტომ იგი კრიტიკულად უნდა შეფასდეს, რომ მასზე დაფუძნებით არ იქნეს გამოტანილი მცდარი დასკვნა.

2. მეორე ჯგუფში შედის გასათვალისწინებელი პათოლოგიური დეფექტები, რომლებითაც შეიძლება ხასიათდებოდეს მონმის ფსიქიკა და ნერვული სისტემა. ასეთი დეფექტები მნიშვნელოვან გავლენას მოახდენს მონმის ჩვენების ხარისხზე. „მართალია, ზოგიერთი სახის ფსიქიკური დაავადება საერთოდ გამორიცხავს მონმის დაკითხვის შესაძლებლობას, მაგრამ არსებობს ისეთი დაავადება (მაგალითად, ისტერია, ნივრასტენია), რომელიც არ უსპობს პირს მოვლენათა აღქმის საშუალებას, მაგრამ ხშირად ამახინჯებს მათ აღქმას და კვლავ წარმოქმნას“. ¹⁰⁸

„მონმის ფსიქიკასა და ნერვულ სისტემაში აღნიშნული დეფექტების შესახებ ეჭვს წამოჭრის ყოველ ცალკეულ შემთხვევაში. საკითხები, დაკავშირებული ასეთი მონმის ჩვენების შეფასებასთან, უნდა გადანყდეს სასამართლო-ფსიქიატრიული ექსპერტიზის დახმარებით“. ¹⁰⁹

¹⁰⁷ Достулов Г.Г., Магнитов Ш.М., Психология показаний свидетелей и потерпевших, алма-ата, 1975, ст. 27;

¹⁰⁸ Справочник следователя, Впуск второй, Москва, 1990, ст. 127;

¹⁰⁹ Дулов А.В., Судебная психология, минск, 1975, ст. 252;

3. მოწმის მიერ გარკვეული ფაქტის სწორად აღქმაზე შეიძლება გავლენა მოახდინოს იმ მდგომარეობამ, რომელშიც იმყოფება მოწმე ამ ფაქტის აღქმის დროს. „დადგენილია, რომ ძლიერ აღელვებას ან შიშს შეუძლია მოწმეში გაზვიადებული შთაბეჭდილების გამოწვევა. არაფხიზელ ან ავადმყოფურ მდგომარეობაში ყოფნა ზოგჯერ ამახინჯებს მოწმის მიერ რაიმე ფაქტის აღქმას. ამიტომ, მოწმის დაკითხვისას და მისი ჩვენების შეფასებისას მხედველობაში უნდა იქნეს მიღებული აღქმის მომენტში მოწმის მდგომარეობა“. ¹¹⁰

4. მეოთხე ჯგუფს მიეკუთვნება ისეთი შემთხვევები, როდესაც ფაქტის აღქმაზე შესაძლოა გავლენა მოახდინოს ობიექტურმა ფაქტორებმა. „ასეთ ობიექტურ ფაქტორად მიჩნეულია, მაგალითად, მანძილი მოწმესა და იმ ადგილს შორის, საიდანაც მან აღიქვა ესა თუ ის შემთხვევა (დაინახა ან მოისმინა), დღისით თუ ღამით დაინახა მან საგანი (თუ ღამით, როგორი განათების პირობებში), როგორ ამინდში (დადგენილია, რომ ნისლიან ამინდში საგნები უფრო დიდი ჩანს, ვიდრე სინამდვილეში) და ა.შ.“ ¹¹¹

5. მეხუთე ჯგუფში გაერთიანებულია დროის ხანგრძლივობის მომენტები. მოწმის ჩვენების შეფასებისას მხედველობაში მისაღები დროის ხანგრძლივობა ფაქტის აღქმისა და ჩვენების მიცემას შორის. „რამდენად ხანგრძლივია ეს დრო, იმდენად მეტია ვარაუდი, რომ მოწმემ ბევრი რამ ვერ შეინარჩუნოს მეხსიერებაში, დაავიწყდეს ან/და პირიქით, რამდენად მოკლეა ეს დრო, მეტი სიზუსტით ახსოვს მას ყოველივე აღნიშნული“. ¹¹²

6. მეექვსე ჯგუფში შედის გასათვალისწინებელი „დაკითხვის გარე ვითარება“. ზოგჯერ მოწმე მისთვის უჩვევე ვითარებაში დაკითხვისას გამოყვანილია წონასწორობიდან და შესაძლოა მან, აღელვებულ მდგომარეობაში მყოფმა, ზოგი რამ აღქმულისა დაამახინჯოს ან კიდევ მეტად გაამახვილოს ყურადღება საქმი-

¹¹⁰ Ткаченко А.А., судебная психиатрия. консультирование адвокатов, изд. Погос, Москва, 2004, ст. 162;

¹¹¹ Основы судебной жспертиз Москва 1997 ст 91

¹¹² Корнсева Л.М., Ординский С.С., розанблит С.Я., Тактика допроса на предварительной следствии, Москва, 1998, ст. 157;

სათვის უმნიშვნელო დეტალებზე, ხოლო მთავარსა და არსებობითზე ნაკლებად.

7. მეშვიდე ჯგუფში გაერთიანებულია „ის ფანტაზიები, რომლებმაც შეიძლება გავლენა მოახდინოს მონმეზე“. ამის გამო კეთილსინდისიერი მონმე ზოგჯერ ჩვენებას აძლევს ისეთი გარემოების შესახებ, რასაც სინამდვილეში ადგილი არ ჰქონია, შეთხზულია მის მიერ და, ამრიგად, მას თავის ჩვენებაში ფანტაზიის ელემენტები შეაქვს. „მართალია, ასეთი ნაკლი მეტწილად ბავშვებს ახასიათებს, მაგრამ არც ცალკეული მოზრდილი პირები არიან დაზღვეულები ამისაგან. გარდა იმისა, რომ ბავშვებს ახასიათებთ ფანტაზიებისაკენ მიდრეკილება, ისინი ადვილად ექცევიან საქმის შედეგით დაინტერესებულ პირთა გავლენისა და შთაგონების ქვეშ. ეს გარემოება ყოველთვის უნდა ჰქონდეს მხედველობაში სასამართლოს ჩვენების შეფასების დროს“. ¹¹³

„მონმის ჩვენების დასაშვებობისათვის კანონმდებლობა ითვალისწინებს რამდენიმე სავალდებულო პირობას:

1. ჩვენება უნდა ეხებოდეს სისხლის სამართლის საქმის გარემოებებს;

2. ჩვენება უნდა იყოს დაფიქსირებული საპროცესო კოდექსით დადგენილი წესით და უნდა აისახოს სასამართლო სხდომის ოქმში;

3. მონმემ უნდა მიუთითოს ინფორმაციის წყარო;

4. გათვალისწინებული უნდა იყოს ინფორმაციის აღქმადამახსოვრება- გადმოცემის მონმის სუბიექტური უნარები;

5. მხარემ უნდა გადასცეს მონმის გამოკითხვის ოქმი სსსკ-ის 83-ე მუხლის მოთხოვნათა შესაბამისად“. ¹¹⁴

მონმეები შეიძლება დაეყოს ორ კატეგორიად:

1. მონმეები, რომლებსაც უშუალოდ აქვთ აღქმული ფაქტი ან ქმედება და არ მონაწილეობდნენ სისხლის სამართლის პროცესში სხვა პროცესის მონაწილის სტატუსით;

¹¹³ Богилев А.А., Восприятие человека человеком, Ленинград, 1985. ст. 5;

¹¹⁴ საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის კომენტარი, თბილისი, 2015წ, გვ. 259;

2. მოწმეები, რომლებიც წარსულში მონაწილეობდნენ სისხლის სამართლის პროცესში გამომძიებლის, პროკურორის, ბრალდებულის, დაზარალებულის, ექსპერტის და თარჯიმნის სტატუსით.

თუ პირის მიერ გამოკითხვისას მიწოდებულ ინფორმაციასა და მის მიერ მოწმის სტატუსით მიცემულ ჩვენებას შორის არსებითი წინააღმდეგობაა, მხარე უფლებამოსილია მოსამართლის წინაშე დააყენოს შუამდგომლობა, როგორც ცალკეული ჩვენების დაუშვებელ მტკიცებულებად ცნობის თაობაზე.

თუ მოწმე ჩვენებებს შორის არსებითი წინააღმდეგობაა, მხარე უფლებამოსილია მოსამართლის წინაშე დააყენოს შუამდგომლობა მოწმის მიერ მიცემული როგორც ერთი ჩვენების, ისე ჩვენებების დაუშვებელ მტკიცებულებად ცნობის თაობაზე.

თუ არსებობს მოწმის ჩვენებებს შორის არსებითი წინააღმდეგობა, ასეთი ჩვენების დაუშვებელ მტკიცებულებად ცნობა სასამართლოს უფლებამოსილებაა თუ ამის თაობაზე შუამდგომლობს მხარე. თუ არ არსებობს მხარის შუამდგომლობა ჩვენების დაუშვებელ მტკიცებულებად ცნობის თაობაზე, ასეთი მტკიცებულება დასაშვები მტკიცებულებაა. სასამართლოს უფლება აქვს იგი გამოიყენოს შემაჯამებელი გადაწყვეტილების მიღებისას.

მოწმის ჩვენება დაუშვებელი მტკიცებულებაა, თუ გამოძიების ეტაპზე ოქმი არ გადაეცემა მეორე მხარეს შესაძლო მტკიცებულებათა თაობაზე ინფორმაციის ურთიერთგაცვლის შესახებ დადგენილი წესის შესაბამისად.

მოწმის ჩვენების ორი სახეა ცნობილი საპროცესო კანონმდებლობაში: პირდაპირი და ირიბი.

მოწმის ჩვენება პირდაპირია, რომელიც ეფუძნება მის მიერ უშუალოდ აღქმულ ფაქტს ან ქმედებას. ხოლო საპროცესო კოდექსის 76-ე მუხლის 1-ლი ნაწილის შესაბამისად, ირიბია მოწმის ის ჩვენება, რომელიც ეფუძნება სხვა პირის მიერ გავრცელებულ ინფორმაციას. ირიბი ჩვენება გამამტყუნებელ განაჩენს საფუძვლად ვერ დაედება. საქართველოს საკონსტი-

ტუციო სასამართლოს 2015 წლის 22 იანვრის გადაწყვეტილებ-
ის თანახმად, „მონმის ირიბი ჩვენება ვერ აკმაყოფილებს
უტყუარობის კონსტიტუციურ- სამართლებრივ სტანდარტ-
ებს“.¹¹⁵ მაგალითად, 2013 წლის 5 ნოემბერს, სალამოს საათებ-
ში, თბილისში, ა. ბ-მ შურისძიების მოტივით, განზრახ მკვ-
ლელობის მიზნით, ცეცხლსასროლი იარაღიდან რამდენჯერმე
ესროლა ა. კ-ს, რის შედეგადაც მიაყენა დაზიანებები ფეხების,
გულ-მკერდისა და მუცლის არეში და შემთხვევის ადგილიდან
მიიმალა, ხოლო ა. კ საავადმყოფოში გადაიყვანეს.

ბრალდების შესახებ დადგენილებით ა. ბ-ს ბრალი დაე-
დო იმაში, რომ ჩაიდინა განზრახ მკვლელობის მცდელობა,
ასევე- ცეცხლსასროლი იარაღის მართლსაწინააღმდეგო შეძე-
ნა და ტარება.

თბილისის საქალაქო სასამართლოს 25.05.2014 წლის გა-
ნაჩენით ა.ბ. გამართლდა სსკ-ის 19,108-ე მუხლითა და 236-ე
მუხლის 1-ლი და მე-2 ნაწილებით.

თბილისის სააპელაციო სასამართლოს 20.11.2014 წლის
განაჩენით პროკურორის სააპელაციო საჩივარი დაკმაყოფილ-
და და თბილისის საქალაქო სასამართლოს 25.06.2014 წლის გა-
ნაჩენი შეიცვალა- ა.ბ ცნობილ იქნა დამნაშავედ.

საკასაციო საჩივრით მსჯავრდებულის ადვოკატებმა
მოითხოვეს თბილისის სააპელაციო სასამართლოს განაჩენის
შეცვლა, ა.ბ-ს გამართლება სსკ-ის 19,108-ე მუხლითა და 236-ე
მუხლის 1-ლი და მე-2 ნაწილებით წარდგენილ ბრალდებაში.

საკასაციო პალატამ მოცემულ საქმესთან დაკავშირებით
განმარტა: საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს
2015 წლის 22 იანვრის გადაწყვეტილების თანახმად, მონმის
ირიბი ჩვენება ვერ აკმაყოფილებს უტყუარობის კონსტიტუცი-
ურ-სამართლებრივ სტანდარტს. სასამართლო სხდომაზე
გამოკვლეული მტკიცებულებებიდან კი, ერთადერთი, რომელ-
იც უშუალოდ მიუთითებდა, ა. ბ-ს მიერ ა. კ-ს მკვლელობის
მცდელობას და იარაღის შეძენა-ტარების ფაქტს, იყო მონმე

¹¹⁵ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2015 წლის 22 იანვრის
გადაწყვეტილება;

ს. თ-ს ჩვენება, რომელიც გამოქვეყნდა სასამართლო სხდომაზე მოწმის გამოუცხადებლობის გამო. აღნიშნული ჩვენება ვერ დაედება საფუძვლად გამამტყუნებელ განაჩენს, რადგან ჩვენება იმ ნაწილში, რომ ა. ბ-მ დაჭრა ა. კ., თავისი სამართლებრივი ბუნებით იყო მოწმის ირიბი ჩვენება (რაც არც მხარეებს გაუხდიათ სადავოდ), ვინაიდან ეფუძნებოდა სხვა პირის- ამ შემთხვევაში მსჯავრდებულის მიერ გავრცელებულ ინფორმაციას, ხოლო ამ უკანასკნელმა უარყო მის მიერ აღნიშნული ინფორმაციის ხსენებული მოწმისათვის მიწოდება.

ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, თბილისის სააპელაციო სასამართლოს 20.11.2014 წლის განაჩენში შევიდა ცვლილება: ა. ბ. გამართლდა სსკ-ის 19,108-ე მუხლითა და 236-ე მუხლის 1-ლი და მე-2 ნაწილებით წარდგენილ ბრალდებაში.¹¹⁶

ირიბი ჩვენების მიმცემი ეყრდნობა სხვა წყაროდან მიღებულ ინფორმაციას, ე.ი. ისეთ ცნობებს, რომელიც მოწმეს პირდადა არ აღუქვია.

საპროცესო კოდექსის 76-ე მუხლის მე-2 ნაწილის თანახმად, ირიბი ჩვენება დასაშვებია მტკიცებულებაა მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ ირიბი ჩვენების მიმცემი პირი მიუთითებს ინფორმაციის წყაროს, რომლის იდენტიფიცირება და რეალურად არსებობის შემოწმება შესაძლებელია.

ირიბი ჩვენებით შესაძლებელია პირველადი მტკიცებულების წყაროს დადგენა. ირიბი მტკიცებულება შეიძლება საფუძვლად დაედოს გადაწყვეტილების მიღებას, თუ პირველადი წყაროსაგან მტკიცებულების მიღება შეუძლებელია ობიექტური მიზეზების გამო. მაგალითად, თუ ან-ს უამბობან-მა გან-ის მიერ ნაქურდალი ნივთების ფარდულში გადამალვის შესახებ. ამის შესახებ ან-მა განაცხადა გამოძიების ორგანოებში. ბან-ისგან ინფორმაციის მიღება შეუძლებელი გახდა მძიმე ტრავმის მიღების გამო. ან-ის მიერ მიწოდებული ინფორმაცია უნდა გახდეს ჩხრეკის ჩატარების საფუძველი, მიუხედავად იმისა, რომ ან-ის მიერ მიწოდებული ინფორმა-

¹¹⁶ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს N14 აპ-15 სისხლის სამართლის საქმეთა პალატის 2015 წლის 30 ივნისის განაჩენი

ცია წარმოებული მტკიცებულებაა ჩხრეკის ჩატარების საფუძვლის დასადგენად.

ირიბი ჩვენება დასაშვები მტკიცებულება ვერ იქნება, თუ ირიბი ჩვენების მიმცემი პირი ვერ მიუთითებს ინფორმაციის წყაროს. მაგალითად, „2013 წლის 18 მაისს, დაახლოებით 11:30 საათზე, სავაჭრო ცენტრში განთავსებული ი/მენარმე მ. მ-ს კუთვნილ მაღაზიაში, ქ. ქ. ფარულად დაეუფლა მ. ლ-ს კუთვნილ 100 ლარას ღირებულ „ნოკიას“ ფირმის მობილურ ტელეფონს და მ. მ-ს კუთვნილ ორ ქამარს, რომელთა საერთო ღირებულება შეადგენდა 30 ლარს. კ. ქ-ს ქმედება დაკვალიფიცირდა სსკ-ის 177-ე მუხლის 1-ლი ნაწილით.

ასევე კ. ქ-მ 2013 წლის 17 ივლისიდან 20 ივლისამდე დროის მონაკვეთში, ნ.წ-ს საცხოვრებელი ბინიდან ფარულად დაეუფლა 1467 ლარად ღირებულ პერსონალურ კომპიუტერს.

კ. ქ-ს ქმედება დაკვალიფიცირდა სსკ-ის 177-ე მუხლის მე-2 ნაწილის „ა“ და მე-3 ნაწილის „გ“ ქვეპუნქტებით.

ქუთაისის საქალაქო სასამართლოს 13.03.2014 წლის განაჩენით კ. ქ ცნობილ იქნა დამნაშავედ.

განაჩენი სააპელაციო წესით გაასაჩივრეს მსჯავრდებულმა კ. ქ-მ და მისმა ადვოკატმა და ითხოვეს სსკ-ის 177-ე მუხლის მე-2 ნაწილის „ა“ და მე-3 ნაწილის „გ“ ქვეპუნქტებით გათვალისწინებულ დანაშაულში მსჯავრდებულის გამართლება, ხოლო 177-ე მუხლის 1-ლი ნაწილით დანიშნული სასჯელის პირობითად ჩათვლა.

ქუთაისის სააპელაციო სასამართლოს 28.05.2014 წლის განაჩენით ქუთაისის საქალაქო სასამართლოს 19.03.2014 წლის განაჩენი დარჩა უცვლელად.

ქუთაისის სააპელაციო სასამართლოს განაჩენი საკასაციო წესით გაასაჩივრეს მსჯავრდებულმა კ. ქ-მ და მისმა ადვოკატმა. საკასაციო საჩივრის მოთხოვნა იყო კ. ქ-ს გამართლება სსკ-ის 177-ე მუხლის მე-2 ნაწილის და „ა“ და მე-3 ნაწილის „გ“ ქვეპუნქტებით გათვალისწინებულ დანაშაულში გამართლდა, ხოლო სსკ-ის 177-ე მუხლის 1-ლი ნაწილით დანაშაული სასჯელის პირობითად ჩათვლა.

საკასაციო პალატამ მოცემულ საკითხთან დაკავშირებით განმარტა: სსკ-ის 75-ე მუხლის 1-ლი ნაწილის თანახმად, „მონ-მის ჩვენება მტკიცებულება ვერ იქნება, თუ მონმე ვერ მიუ-თითებს წარმოდგენილი ინფორმაციის წყაროს...“. ამავე კოდექსის 76-ე მუხლის 1-ლი ნაწილის თანახმად, „ირიბია ისეთი ჩვენება, რომელიც ეფუძნება სხვა პირის მიერ გავრცელებულ ინფორმაციას“. ამავე მუხლის მე-2 ნაწილის თანახმად, „ირიბი ჩვენება დასაშვები მტკიცებულებაა მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ ირიბი ჩვენების მიმცემი პირი მიუთითებს ინფორმაციის წყაროს, რომლის იდენტიფიცირება და რეალურად არსებობის შემოწმება შესაძლებელია“. აღნიშნული საკანონმდებლო რეგულაციებიდან გამომდინარე, გ.ბ-ს ჩვენება, კ. ქ-ს მიერ კომპიუტერის მოპარვის თაობაზე, ვერ იქნება გაზიარებული, ვინაიდან წარმოდგენილი ინფორმაციის წყარო არის ოპერატიული ინფორმაცია. ამასთან, გ.ბ-ს ირიბი ჩვენების გადამოწმება შეუძლებელია ინფორმაციის თავდაპირველ წყაროსთან.

კ. ქ. გამართლდა სსკ-ის 177-ე მუხლის მე-2 ნაწილის „ა“ და მე-3 ნაწილის „გ“ ქვეპუნქტებით გათვალისწინებული დანაშაულის ჩადენაში.¹¹⁷

საპროცესო კოდექსის 76-ე მუხლის მე-3 ნაწილის თანახმად, სასამართლოში საქმის არსებითი განხილვის დროს ირიბი ჩვენება დასაშვები მტკიცებულებაა, თუ იგი დასტურდება სხვა ისეთი მტკიცებულებით, რომელიც არ არის ირიბი ჩვენება.

როგორც ირკვევა საპროცესო კოდექსის 76-ე მუხლის მე-3 ნაწილის შინაარსიდან, ირიბი ჩვენება გამამტყუნებელ განაჩენს საფუძვლად ვერ დაედება. მაგალითად, ან-მა სასამართლოს მისცა ირიბი ჩვენება, კერძოდ, რომ მას ბან-მა უამბო გან-ის მიერ ჩადენილ დანაშაულზე. გან-ის მიერ დანაშაულის ჩადენა დადასტურა თვითმხილველმა დონ-მა.

ამრიგად, ირიბი ჩვენების დასაშვებად ცნობისათვის აუცილებელია სახეზე იყოს შემდეგი წინაპირობები:

¹¹⁷ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს N218 აპ-14 სისხლის სამართლის საქმეთა პალატის 2014 წლის 18 დეკემბრის განაჩენი;

1. ირიბი ჩვენების მიმცემმა პირმა უნდა მიუთითოს ინფორმაციის წყარო;
 2. შესაძლებელი უნდა იყოს ინფორმაციის წყაროს იდენტიფიცირება;
 3. შესაძლებელი უნდა იყოს ინფორმაციის წყაროს შემოწმება;
 4. ინფორმაცია უნდა დადასტურდეს სხვა ისეთი მტკიცებულებით, რომელიც არ არის ირიბი ჩვენება.
- ანონიმური ინფორმაცია მტკიცებულებად არ განიხილება. ამ საკითხზე მსოფლიო ქვეყნების საკანონმდებლო მიდგომა ცალსახაა. გამოწვევის მსვლელობისას დასაშვებია ანონიმური ჩვენებაც, რაც პრაქტიკაში ძალიან ხშირად გამოიყენება. სასამართლო პოლიციის ოფიცერი აღნიშნავს აკეთებს დაკითხვის ოქმში, რომ ჩვენება მიღებულია პირისაგან, რომელიც ნდობას იმსახურებს, მაგრამ ანონიმურობის დაცვა სურს.¹¹⁸ საფრანგეთის კანონმდებლობის ასეთი მიდგომა მიზნად ისახავს მოწმეთა დაცვის გარანტიას, რომელიც მომავალში შეიძლება დადგენილიყო საფრთხის წინაშე. თუმცა ასეთ მიდგომას აქვს თავისი ნეგატიური მხარეც, რამაც შეიძლება ხელი შეუწყოს მტკიცებულებათა ფალსიფიკაციას, რაც შეიძლება გახდეს უკანონო განაჩენის საფუძველი.

ნივთიერი მტკიცებულება

ნივთიერი მტკიცებულებაა საგანი, დოკუმენტი, ნივთიერება ან ობიექტი, რომელიც შეიცავს სისხლის სამართლის საქმესთან დაკავშირებულ რაიმე ინფორმაციას. იგი შეიძლება იყოს დანაშაულის ჩადენის იარაღი, დანაშაულის ჩადენის საშუალება, დანაშაულის საგანი და ა.შ. ნივთიერი მტკიცებულების ამომწურავი ჩამოთვლა შეუძლებელია.

ნივთიერი მტკიცებულება მტკიცებულების ერთ-ერთი სახეა და მას არ შეიძლება მიენიჭოს უპირატესობა სხვა მტკი-

¹¹⁸ გუცენკო კ., გოლოვკო ლ., ფილიმონოვი ბ., დასავლეთის სახელმწიფოთა სისხლის სამართლის პროცესი, თბილისი, 2007, გვ. 393-394;

ცეზულებებთან შედარებით. იგი უნდა შეფასდეს სხვა მტკიცებულებებთან ერთად, ერთობლიობაში.

ნივთიერი მტკიცებულებას ახასიათებს ის, რომ იგი შეუცვლელია. თუ ნივთიერი მტკიცებულება განადგურდა ან დაიკარგა, შეუძლებელია მისი შეცვლა.

ნივთიერი მტკიცებულება დაიშვება მხოლოდ იმ პირობით თუ უარყოფილია გონივრული ეჭვი:

1. მისი შესაძლო გამოცვლის შესახებ;
2. მისი ნიშან-თვისებების არსებითი შეცვლის შესახებ;
3. მასზე დარჩენილი კვალის არსებითი გაქრობის შესახებ.

საპროცესო კოდექსის მე-3 მუხლის 25-ე ნაწილის მიხედვით, ნივთიერი მტკიცებულება არის საგანი, დოკუმენტი, ნივთიერება ან სხვა ობიექტი, რომელიც წარმოშობით, აღმოჩენის ადგილითა და დროით, ნიშან-თვისებებითა და მასზე დარჩენილი კვალით დაკავშირებულია სისხლის სამართლის საქმის ფაქტობრივ გარემოებებთან და შეიძლება დანაშაულის აღმოჩენის, დამნაშავის დადგენის ან ბრალდების უარყოფის თუ დადასტურების საშუალება იყოს.

საპროცესო კოდექსის 77-ე მუხლის 1-ლი ნაწილის თანახმად, შედარებითი კვლევის ნიმუში შენაცვლებადი ნივთიერი მტკიცებულებაა. მაგალითად, დაქტილობართზე გადატანილი თითის ანაბეჭდები, რომლის მიხედვითაც ხდება შემთხვევის ადგილზე აღმოჩენილი თითის კვალის დამტოვებელი პირის დადგენა.

ნივთიერი მტკიცებულება, ისე როგორც სხვა მტკიცებულებები გადის მოძრაობას, პროცესს, რომელიც მოიცავს მოპოვებას, შემოწმებასა და შეფასებას. ნივთიერი მტკიცებულების მოპოვება მოიცავს მისი აღმოჩენისა და დამაგრების პროცესს. ნივთიერი მტკიცებულების აღმოჩენა შესაძლებელია საგამოძიებო მოქმედების ჩატარების შედეგად, ხოლო საპროცესო დამაგრება ოქმით ფორმდება. მაგალითად, ჩხრეკის შედეგად შესაძლებელია აღმოჩენილ იქნეს დანაშაულის ჩადენის იარაღი, რომელიც უნდა აისახოს ჩხრეკის ოქმში.

აღმოჩენილი ნივთიერი მტკიცებულება საპროცესო კოდექსის 77-ე მუხლის მე-2 ნაწილის შესაბამისად, უნდა დათვალიერდეს და დაილუქოს; დათვალიერებისას უნდა გამოვლინდეს და აღინეროს ობიექტის ინდივიდუალური და გვარეობითი ნიშნები. აღნიშნული პროცესი ფორმდება საგამოძიებო მოქმედების ოქმში.

ნივთიერი მტკიცებულებისათვის ლუქის მოხსნა და მისი გამოვლინებით დათვალიერება დასაშვებია, რის ნებართვასაც იძლევა საპროცესო კოდექსის 77-ე მუხლის მე-3 ნაწილი. ნივთიერი მტკიცებულების დათვალიერება, როგორც კანონიდან ირკვევა, შესაძლებელია საგამოძიებო მოქმედების დასრულების შემდეგაც. ასეთ შემთხვევაში დგება ნივთის დათვალიერების ოქმი.

ნივთიერი მტკიცებულება თან ერთვის საქმეს. ჩვენი აზრით, საპროცესო კანონმდებლობის 77-ე მუხლს უნდა დაემატოს მე-2¹ ნაწილი, რომლის შინაარსი უნდა ჩამოყალიბდეს შემდეგნაირად: „2¹. თუ ეს შესაძლებელია, უნდა მოხდეს ნივთიერი მტკიცებულების ფოტო, კინო ან ვიდეო გადაღება, რაც თან ერთვის საგამოძიებო მოქმედების ოქმს“. შესაძლებლობის მიხედვით უნდა მოხდეს ნივთიერი მტკიცებულების ფოტო, კინო, ვიდეო გადაღება.

საპროცესო კოდექსის 77-ე მუხლის მე-4 ნაწილის თანახმად, საქმის არსებითი განხილვის დროს მხოლოდ ის მტკიცებულებაა დასაშვები, რომლის ავთენტიკურობაც დასტურდება. გადაღება უნდა მოხდეს ნივთიერი მტკიცებულების გვარეობითი და ინდივიდუალური ნიშნების, ასევე ფოტო, კინო თუ ვიდეო გადაღება ხელს შეუწყობს ნივთიერი მტკიცებულების ავთენტიკურობის დადასტურებას.

მტკიცებულებათა ავთენტიკურობაში უნდა დარწმუნდეს სასამართლო, რაც უნდა გახდეს შესაბამისი გადანაცვეტილების საფუძველი.

დოკუმენტი, როგორც მტკიცებულება.

საპროცესო კოდექსის მე-3 მუხლის 23-ე ნაწილის თანახმად, დოკუმენტი მტკიცებულებაა, თუ ის შეიცავს სისხლის სა-

მართლის საქმის ფაქტობრივი და სამართლებრივი გარემოებების დასადგენად საჭირო ცნობას. დოკუმენტად ითვლება ნებისმიერი წყარო, რომელშიც ინფორმაცია აღბეჭდილია სიტყვიერ-ნიშნობრივი ფორმით ან/და ფოტო, კინო, ვიდეო-ბეჭერისა თუ სხვა ჩანაწერის სახით ან სხვა ტექნიკური საშუალების გამოყენებით.

საპროცესო კოდექსის 78-ე მუხლის 1-ლი ნაწილის თანახმად, მხარის მოთხოვნის შემთხვევაში დოკუმენტს მტკიცებულებითი ძალა აქვს, თუ იგი ერთობლიობაში, კუმულატიურად აკმაყოფილებს შემდეგ მოთხოვნებს:

ა) ცნობილია მისი წარმომავლობა;

ბ) იგი ავთენტიკურია;

ხოლო დოკუმენტი ან ნივთიერი მტკიცებულება დასაშვები მტკიცებულებაა, თუ ზემოთ მოყვანილ ორ მოთხოვნასთან ერთად მხარეს შეუძლია მოწმედ დაკითხოს პირი, რომელმაც მოიპოვა/ შექმნა იგი ან/და რომელთანაც ინახებოდა სასამართლოში წარდგენამდე. „დოკუმენტი არის წერილობითი მოწმობა, მტკიცება. კანონის თანახმად შედგენილი აქტი, რაც ადასტურებს იურიდიულ ფაქტს (დაბადებას, ქორწინებას და სხვა), ანიჭებს რისამე უფლებას (დიპლომი, ანდერძი და სხვა); ფართო გაგებით სიტყვა დოკუმენტი არის ნებისმიერი წერილობითი აქტი, რომელსაც აქვს იურიდიული ძალა ან არის სამსახურეობრივი ხასიათის“. ¹¹⁹

„ოფიციალური დოკუმენტები პირობითად შეიძლება დავყოთ თავის მხრივ ორ სახედ: 1. პროცესის მწარმოებელი ორგანოს მიერ შექმნილი (მაგ: საგამოძიებო მოქმედების ოქმები); 2. სხვა დაწესებულების ოფიციალური დოკუმენტაცია, რომელსაც გააჩნია საქმისათვის მნიშვნელოვანი ინფორმაცია- პროცესში მისი არსებობა უკავშირდება პროცესის მონაწილის მიერ მის მოპოვებას გარეშე წყაროებიდან, ან პროცესის მონაწილის მიერ მის ნებაყოფლობით წარმოდგენას“. ¹²⁰ პროცესის მწარ-

¹¹⁹ მოხელის სამაგიდო ლექსიკონი, თბილისი, 2004, გვ. 483;

¹²⁰ საქართველოს სისპლის სამართლის საპროცესო კოდექსის კომენტარი, თბილისი, 2015, გვ. 275;

მოებული ორგანოს მიერ შექმნილი დოკუმენტები მტკიცებულების წყაროდ ჩაითვლება, თუ ისინი საქმისათვის მნიშვნელოვან გარემოებებს ადგენენ.

ასეთ დოკუმენტებში იგულისხმება დათვალიერების, ექსპერიმენტის, ამოღების, ჩხრეკის, დაკავების, ამოცნობის ჩატარებისას შედგენილი ოქმები.

„აღნიშნულ მოქმედებათა ოქმები, როგორც წესი, საქმისათვის არსებითი მნიშვნელობის გარემოებებს ადგენენ. ასე, მაგალითად, შემთხვევის ადგილის დათვალიერების ოქმში აღინიშნება, თუ რა მდგომარეობაში აღმოჩნდა ეს ადგილი, დანაშაულის ჩადენის რა იარაღი ან სხვა რაიმე კვალი იქნა ნაპოვნი და ა.შ. ჩხრეკის ოქმი შეიცავს მონაცემებს იმის შესახებ, თუ, სახელდობრ, რა საგანი, სად, ვისთან, რა ვითარებაში იქნა აღმოჩენილი და სხვა“.¹²¹

სხვა დანესებულების შექმნილი დოკუმენტები მტკიცებულების წყაროდ ჩაითვლება, თუ ისინი ადგენენ მტკიცების საგანში შემავალ გარემოებებს.

ასეთია მაგალითად, „დანესებულება- ორგანიზაციის მიერ გაცემული დახასიათება ბრალდებულის პიროვნების შესახებ და სხვა. იგი ახასიათებს მის პიროვნებას“.¹²²

პირში, რომელმაც მოიპოვა დოკუმენტი, იგულისხმება ის პირი, რომელმაც უკვე შექმნილი დოკუმენტი დაძებნა, გამოითხოვა ან წარმოადგინა.

პირში, რომელმაც შექმნა დოკუმენტი, იგულისხმება ის პირი, რომელმაც მონაწილეობა მიიღო დოკუმენტის შედგენაში, ხელმოწერით დაადასტურა დოკუმენტი, დაამტკიცა დოკუმენტი, დაეთანხმა დოკუმენტის შინაარსს და ა.შ.

პირში, რომელთანაც ინახებოდა დოკუმენტი, იგულისხმება ის პირი, რომელსაც დოკუმენტი ოფიციალურად გადაეცა შესაძლებლად. მაგალითად, კანცელარია, ნოტარიუსი, საჯარო რეესტრი, არქივარიუსი და ა.შ.

¹²¹ Бородин С. В. Процессуальное акть предварительного расследования. Москва, 1991. ст. 3-5;

¹²² Лазарева В. А. Доказывание в уголовном процессе, Москва, 2015, ст. 350;

დოკუმენტის წარმომავლობაში იგულისხმება ის, რომ ცნობილია მისი შედგენის დრო და ადგილი, დოკუმენტის დასახელება (ცნობა, ოქმი, გადაწყვეტილება და ა.შ.), დოკუმენტის შემდგენი პირი, საწარმო, დაწესებულება და ორგანიზაცია, დოკუმენტის შინაარსი, ხელმომწერი პირი და სხვა რეკვიზიტები, რომლებიც სხვადასხვა დოკუმენტებისათვის კანონით იყოს რეგულირებული.

დოკუმენტის ავთენტიკურობაში იგულისხმება დოკუმენტის ნამდვილობა. დოკუმენტი უნდა შეიცავდეს ყველა სავალდებულო რეკვიზიტს, ასევე სადავო არ უნდა გახდეს ტექსტის შინაარსის ნაწილი.

არაოფიციალური დოკუმენტის მტკიცებულებითი ძალის შეფასებისას ავთენტიკურობა შეიძლება დაადგინოს ექსპერტმა. ექსპერტის დასკვნა არის ექსპერტის აზრი გადმოცემული წერილობითი ფორმით, მხარის მიერ დასმულ კითხვებზე, რასაც იძლევა ექსპერტი საქმის იმ გარემოებათა გამოკვლევის შედეგად, რომლებიც ამ საკითხს ეხება. მაგალითად, ხელწერის კრიმინალისტიკურმა კვლევამ, ხმის ჩანაწერის კვლევამ და ა.შ. ჩატარებული გამოკვლევის შემდეგ ექსპერტი წერილობითი ფორმით იძლევა დასკვნას, რომელსაც ადასტურებს ხელმოწერით. ექსპერტის დასკვნის საფუძველზე მხარეები და სასამართლო ამყარებენ თავიანთ დასკვნებს. ექსპერტის დასკვნის ფორმებს მიეკუთვნება: ექსპერტის კატეგორიული დასკვნა; ექსპერტის წინაშე დასმული საკითხების გადანყვეტის შეუძლებლობის შესახებ დასკვნა; ექსპერტის სავარაუდო დასკვნა.

ექსპერტის კატეგორიული დასკვნის შემდეგი ფორმები არსებობს: კატეგორიული დადებითი დასკვნა; კატეგორიული უარყოფითი დასკვნა; დასკვნა ჯგუფური კუთვნილების შესახებ.

კატეგორიული დადებითი დასკვნაა, როდესაც ექსპერტი ადასტურებს კონკრეტული ფაქტის ან მოვლენის არსებობას. მაგალითად, შემთხვევის ადგილზე აღმოჩენილი თითის ანაბეჭდი დატოვებულია ბაქრადის მარჯვენა ხელის ცერი თითით.

კატეგორიული უარყოფითი დასკვნაა, როდესაც ექსპერტი არ ადასტურებს კონკრეტული ფაქტის ან მოვლენის არსე-

ბობას. მაგალითად, შემთხვევის ადგილზე აღმოჩენილი თითის ანაბეჭდი არ ემთხვევა ბაქრადის ხელების რომელიმე თითის ანაბეჭდს.

ჯგუფური კუთვნილების დადგენის შესახებ დასკვნაა, როდესაც ექსპერტი საშუალებას იძლევა მივაკუთვნოთ გამოსაკვლევი ობიექტი გარკვეულ ჯგუფს, სისტემას, სახეს, ზომას. მაგალითად, შემთხვევის ადგილზე აღმოჩენილი ტყვია გასროლილია მაკაროვის სისტემის იარაღიდან.

პირობითი დასკვნაა, კატეგორიული დასკვნის ისეთი ფორმა, რომელიც დაკავშირებულია გარკვეული პირობების არსებობასთან. მაგალითად, კალაძეს შეეძლო საგზაო შემთხვევის აცდენა, თუ ავტომობილი მიდიოდა 60 კმ/სთ სიჩქარით და მას არ შეეძლო საგზაო შემთხვევის აცდენა, თუ ავტომობილი მიდიოდა 100 კმ/სთ სიჩქარით.

ექსპერტის წინაშე დასმული საკითხების გადანყვევების შეუძლებლობის შესახებ დასკვნაა, როდესაც ექსპერტს არ შეუძლია კონკრეტული ფაქტის ან მოვლენის დადასტურება.

ექსპერტის საგარაუდო დასკვნაა, დასკვნის ისეთი ფორმა, როდესაც ექსპერტი გამოთქვამს ვარაუდს ფაქტის ან მოვლენის არსებობის შესახებ. მაგალითად, კალაძეს ჯანმრთელობის დაზიანება მიყენებული აქვს მძიმე ბლავი საგნის დარტყმით.

ექსპერტის დასკვნა, ისევე როგორც ყველა სხვა მტკიცებულება სასამართლომ უნდა შეაფასოს შინაგანი რწმენით. ამიტომ, ექსპერტის დასკვნა სასამართლოსათვის სავალდებულო არ არის გადანყვევებების მისაღებად. სასამართლოს შეუძლია მას არ დაეთანხმოს, მაგარამ თუ ის ექსპერტის დასკვნას არ ეთანხმება, იგი ვალდებულია ეს დაასაბუთოს, ე.ი. მოიყვანოს განაჩენსა თუ განჩინებაში კონკრეტული მტკიცებულებები, რომელთა გამო იგი ექსპერტიზის დასკვნას არ ეთანხმება.

ამრიგად, ექსპერტის დასკვნა არ წარმოადგენს წინასწარ დადგენილ სავალდებულო მტკიცებულებას და მხოლოდ მას შემდეგ შეიძლება გახდეს განაჩენის საფუძველი, როცა სასამართლო მის უტყუარობაში დარწმუნდება.

თუ რის გამო არ შეიძლება დაეთანხმოს სასამართლო ექსპერტის დასკვნას, ერთგვარ სირთულეს წარმოადგენს. სასამართლოს არ აქვს უფლება ბრმად დაეთანხმოს ექსპერტის დასკვნას. სასამართლო ვალდებულია შეამოწმოს ექსპერტის დასკვნა მხარეთა მონაწილეობით-გაეცნოს ექსპერტის წერილობით დასკვნას, მოისმინოს მხარეთა აზრი, დასვას შეკითხვა, შეაჯეროს ექსპერტის დასკვნა სხვა მტკიცებულებებს და ა.შ.

ექსპერტის დასკვნის არასანდოობა შეიძლება გამოწვეული იყოს მთელი რიგი მიზეზებით, როგორიცაა:

1) ექსპერტის განკარგულებაში არსებული მასალების არასრულობა;

2) შეცდომა ექსპერტის დასკვნაში;

3) ამა თუ იმ დარგის მეცნიერული ცოდნის განვითარების არასაკმარისი დონე;

4) ექსპერტის არასაკმარისი კვალიფიკაცია.

გერმანული კანონმდებლობის მიხედვით, თუ სასამართლოს სპეციალური ცოდნა აქვს, იგი თავად გამოდის ექსპერტად. „შუამდგომლობა ექსპერტიზის დანიშვნის შესახებ შეიძლება უარყოფილ იქნეს, თუ სასამართლოს თვითონ აქვს აუცილებელი სპეციალური ცოდნა. საკუთარი სპეციალური ცოდნის არსებობისას ექსპერტიზის დანიშვნაზე უარის თქმით, სასამართლო ასევე უთავსებს ერთმანეთს სასამართლო და საექსპერტო ფუნქციებს და თვითონ აფასებს საკუთარ საექსპერტო დასკვნასაც. გერმანელი მეცნიერი მ. ზიშბერგი აღნიშნულ დებულებას უწოდებს კანონის ხარვეზს, რაც ინვევს პრაქტიკაში არასამართლებრივი განაჩენის გამოტანას“. ¹²³

საპროცესო კოდექსის 78-ე მუხლის მე-2 ნაწილის შესაბამისად, დოკუმენტი იმავდროულად შეიძლება იყოს სისხლის სამართლის საქმეზე ნივთიერი მტკიცებულება, თუ მას შეუნაცვლებლობის თვისება აქვს. მაგალითად, დაბადების მოწმობა წარმოადგენს პირის დაბადების დამადასტურებელ დოკუ-

¹²³ Гуценко К., Головки А., Филимонов Б.. Уголовный процесс зарубежных Государств, изд. „Зерцало“, Москва, 2004, ст. 531;

მენტს. თუ მასში ყალბი მონაცემებია შეტანილი მას აქვს ნივთიერი მტკიცებულების ძალა.

დოკუმენტი სისხლის სამართლის პროცესში შეიძლება შეი-
იცვალოს მისი განადგურების ან გაუარესების შემდეგ. მაგალი-
თად, შესაძლებელია სისხლის სამართლის საქმეში დათვა-
ლიერების, ჩხრეკის, ამოღების, ამოსაცნობად წარდგენისა და
ა.შ. ოქმის აღდგენა. ასეთ შემთხვევაში მათ ენიჭებათ დოკუმენ-
ტის და არა ნივთიერი მტკიცებულების ძალა.

„დოკუმენტის დაყოფა ნივთიერ მტკიცებულებად და დო-
კუმენტად მნიშვნელოვანია იმდენად, რამდენადაც სსსკ დოკუ-
მენტებისგან განსხვავებით სპეციალურ წესებს ითვალისწინებს
ნივთიერი მტკიცებულების შენახვისათვის, ადგენს ნივთიერი
მტკიცებულების შესახებ გადანყვებილების მიღების წესებს
სისხლის სამართლის პროცესის დამთავრებამდე და დამთავრე-
ბის შემდეგ და ა.შ.“¹²⁴

საპროცესო კოდექსის 78-ე მუხლის მე-3 ნაწილის თანახ-
მად, ამოღებული და სისხლის სამართლის საქმეზე დართული
დოკუმენტი შეიძლება კანონიერ მფლობელს დაუბრუნდეს ან
გადაეცეს დროებით გამოსაყენებლად თუ ასეთი დოკუმენტი:

1. საჭიროა მიმდინარე აღრიცხვისათვის;
2. საჭიროა მიმდინარე ანგარიშგებისათვის;
3. საჭიროა სხვა მართლზომიერი მიზნებისათვის.

საპროცესო კანონმდებლობა ადგენს ნივთიერი მტკიცე-
ბულების შენახვის წესებს. ნივთიერი მტკიცებულების შენახ-
ვის წესები ვრცელდება გამოძიების სტადიაზე, სასამართლო
განხილვის სტადიასა და განაჩენის დადგენის შემდგომ ეტაპზე.

ნივთიერი მტკიცებულების შენახვაზე პასუხისმგებელი
უნდა გახდეს მხარე, რომელმაც მოიპოვა იგი. საპროცესო
კოდექსის 79-ე მუხლის 1-ლი ნაწილის შესაბამისად, ნივთიერი
მტკიცებულება უნდა ინახებოდეს ისეთ პირობებში, რომ გამ-
ოირიცხოს:

1. ნივთიერი მტკიცებულების დაკარგვას;
2. ნივთიერი მტკიცებულების თვისებების შეცვლას.

¹²⁴ საქართველოს სსსკ-ის კომენტარი, თბილისი, 2015, გვ. 279;

მაგალითად, თუ სისხლის სამართლის საქმეზე ნივთიერი მტკიცებულებაა ცეცხლსასროლი იარაღი, იგი არ უნდა დაიკარგოს ან არ უნდა დაჟანგდეს, რამაც შეიძლება გამოიწვიოს მისი თვისებების შეცვლა.

ნივთიერი მტკიცებულება შეძლებისდაგვარად უნდა შეიფუთოს და დაილუქოს.

ნივთიერი მტკიცებულება შეიძლება განადგურდეს, დაუბრუნდეს მესაკუთრეს ან მფლობელს, ან გადაეცეს სახელმწიფოს. თუ მტკიცებულების ბედი ამგვარად არ გადანაწილება, იგი ინახება სისხლის სამართლის საქმის შენახვის ვადით.

მცირე მოცულობის საგნები ძირითადად ინახება გამოძიებელთან ან ადვოკატთან სეიფში.

საპროცესო კოდექსის 79-ე მუხლის მე-3 ნაწილის თანახმად, ძვირფასი ლითონები, ქვები (თვლები), ფულის ნიშნები, ობლიგაციები და სხვა ფასიანი ქაღალდები, თუ მათ ინდივიდუალურ ნიშნებს მტკიცებულების მნიშვნელობა არა აქვს, ინახება საბანკო დანესებულებებში. პირიქით, თუ ჩამოთვლილ ნივთებს მტკიცებულების მნიშვნელობა არა აქვს, ინახება როგორც ნივთიერი მტკიცებულება. მაგალითად, თუ ჩხრეკის შედეგად ამოღებულია ყალბი ფული, იგი იგზავნება ექსპერტიზაზე და მისი შენახვა არ დაიშვება შემდგომში საბანკო დანესებულებაში. ყალბ ფულს მტკიცებულების მნიშვნელობა აქვს.

საპროცესო კოდექსის 79-ე მუხლის მე-4 ნაწილის თანახმად, ნივთიერი მტკიცებულება შეიძლება ინახებოდეს ასევე სხვა ადგილას.

მაგალითად, დიდ გაბარიტებიანი საგანი შეიძლება დარჩეს მის მფლობელთან.

გადანაწილება ნივთიერი მტკიცებულების შესახებ

ნივთიერი მტკიცებულებათა ბედი წყდება სისხლის სამართლის საქმის დამთავრებამდე და დამთავრების შემდეგ, რაც რეგულირებულია საპროცესო კანონმდებლობით. საპროცესო კოდექსის მე-20 მუხლის 1-ლი ნაწილის შესაბამისად, საგამოძიებო ორგანო, ვიდრე სისხლის სამართლის საქმეზე მი-

იღება შემაჯამებელი გადანყვეტილება, ნივთიერ მტკიცებულებას უბრუნებს მესაკუთრეს ან მფლობელს თუ იგი:

1. მალფუჭებადი საგნებია;

2. ყოველდღიურ ყოფა-ცხოვრებაში აუცილებელი საგნებია;

3. შინაური ცხოველები და ფრინველებია.

ჩამოთვლილი ნივთიერი მტკიცებულებები მხოლოდ მაშინ დაუბრუნდება მესაკუთრეს ან მფლობელს თუ მათ ყადაღა არ ადევთ, რომელიც მესაკუთრეს/მფლობელს უკრძალავს დაყადაღებული ქონებით სარგებლობას.

საგამოძიებო ორგანოს უფლება აქვს, ვიდრე სისხლის სამართლის საქმეზე მიიღება შემაჯამებელი გადანყვეტილება, მესაკუთრეს ან მფლობელს დაუბრუნოს სატრანსპორტო საშუალებები, რომელიც ნივთიერი მტკიცებულებაა. ასეთი გადანყვეტილება მიიღება იმ შემთხვევაში თუ მათ ყადაღა არა აქვთ დადებული, რომელიც მესაკუთრეს/მფლობელს უკრძალავს დაყადაღებული ქონებით სარგებლობას. თუ მალფუჭებადი ან ყოველდღიურ ყოფა-ცხოვრებაში აუცილებელი საგნების, შინაური ცხოველებისა და ფრინველების მესაკუთრე ან მფლობელი არ არის ცნობილი, არ არსებობს ამ საგნის კანონიერი წარმომავლობის დამადასტურებელი დოკუმენტი ან მისი დაბრუნება შეუძლებელია სხვა მიზეზით, საგანი შეიძლება ჩაჰბარდეს შესაბამის პირს ან ორგანიზაციას გამოსაყენებლად, შესანახად ან მოსავლელად.

თუ ნივთიერი მტკიცებულება არის სატრანსპორტო საშუალება, რომელიც მესაკუთრის/მფლობელის ნების საწინააღმდეგოდ გავიდა მისი კანონიერი მფლობელობიდან, საგამოძიებო ორგანომ/გამომძიებელმა წერილობით უნდა შესთავაზოს მის მესაკუთრეს ან კანონიერ მფლობელს, თუ ეს პირი ცნობილია, დაიბრუნოს კუთვნილი საგანი. გამომძიებელმა წერილობით უნდა გაუგზავნოს ავტომანქანის მესაკუთრეს/კანონიერ მფლობელს მისი ვინაობის დადგენისთანავე. წერილობითი შეტყობინების მიმღებმა სატრანსპორტო საშუალების მფლობელმა უნდა დაადასტუროს გამომძიებლის მიერ წარმოდგენი-

ლი სათანადო დოკუმენტით, ხოლო თუ ასეთი პირი ადგილზე არ იმყოფება, მისი ოჯახის წევრმა ან/და უფლებამოსილმა პირმა ხელმოწერით. სატრანსპორტო საშუალების მესაკუთრე/კანონიერი მფლობელი წერილობითი შეტყობინების მიღებიდან 90 დღის ვადაში საკუთარი ხარჯით უზრუნველყოფს კუთვნილი საგნის დაბრუნებასა და ტრანსპორტირებას.

თუ მესაკუთრემ/კანონიერმა მფლობელმა წერილობითი შეტყობინების მიღებიდან 90 დღის ვადაში არ დაიბრუნა სატრანსპორტო საშუალება. აგრეთვე, სატრანსპორტო საშუალების ამოღებიდან 90 დღის ვადაში ვერ დაადგინა მისი მესაკუთრის ან კანონიერი მფლობელის ვინაობა ან 90 დღის ვადაში ვერ ჩაჰბარდა მას შეტყობინება, პროკურორს გამოაქვს დადგენილება სატრანსპორტო საშუალების იმ პირისათვის დაბრუნების შესახებ, რომელმაც ის შეიძინა და შეძენის მომენტისათვის არ იცოდა სატრანსპორტო საშუალებასთან დაკავშირებით ჩადენილი დანაშაულის შესახებ (კეთილსინდისიერი მფლობელი).

პროკურორი გამოძიების ადგილის მიხედვით მაგისტრატ მოსამართლეს მიმართავს დასაბუთებული შუამდგომლობით სატრანსპორტო საშუალების სახელმწიფო საკუთრებაში მიქცევის შესახებ, თუ:

1. სატრანსპორტო საშუალების შემძენმა შეძენის მომენტისათვის იცოდა სატრანსპორტო საშუალებასთან დაკავშირებით ჩადენილი დანაშაულის შესახებ;

2. სატრანსპორტო საშუალების დაბრუნება შეუძლებელია სხვა მიზეზით. მაგისტრატი მოსამართლე შუამდგომლობის წარდგენიდან არაუგვიანეს 5 დღისა განიხილავს შუამდგომლობას ყველა დაინტერესებული პირის მონაწილეობით. საკითხი განიხილება ღია სასამართლო სხდომაზე, გარდა იმ შემთხვევებისა, როდესაც არსებობს სასამართლო სხდომის დახურვის საფუძველი. მოსამართლე შუამდგომლობას განიხილავს ერთპიროვნულად, მხარეთა მონაწილეობით. მოსამართლე ხსნის სასამართლო სხდომას და აცხადებს, რა შუამდგომლობა განიხილება, ასახელებს პროცესის მონაწილეებს და არკვევს

არის თუ არა აცილებები. შუამდგომლობის ავტორი პროკურორი ასაბუთებს მას. შემდეგ სიტყვა ეძლევა მეორე მხარეს, რის შედეგადაც მხარეები უფლებამოსილნი არიან ერთმანეთს დაუსვან შეკითხვები. მხარეთა გამოუცხადებლობა არ იწვევს შუამდგომლობის განხილვასა და გადადებას. სასამართლო წარმოდგენილი მტკიცებულებების საფუძველზე იღებს ორიდან ერთ-ერთ გადაწყვეტილებას:

1. სატრანსპორტო საშუალების სახელმწიფო საკუთრებაში მიქცევის შესახებ; ან

2. სატრანსპორტო საშუალების კეთილსინდისიერი შემძენისათვის დაბრუნების შესახებ.

ვიდრე არ დამტკიცდება სატრანსპორტო საშუალების არაკეთილსინდისიერი შეძენა, მისი შემძენი კეთილსინდისიერად ითვლება. პირის მიერ სატრანსპორტო საშუალების არაკეთილსინდისიერად შეძენა გამყარებული უნდა იყოს მტკიცებულებებით. მისი მტკიცების ტვირთი პროკურორს ეკისრება.

მაგისტრატი მოსამართლის მიერ გამოცემული განჩინება შეიძლება გაასაჩივროს პროკურორმა ან დაინტერესებულმა პირმა. განჩინების გასაჩივრება შეიძლება ერთჯერადად მისი გამოტანიდან 48 საათში სააპელაციო სასამართლოს საგამოძიებო კოლეგიაში. საჩივარი შეიტანება განჩინების გამომტან სასამართლოში, რომელიც ამ საჩივარსა და მასალებს დაუყოვნებლივ უგზავნის შესაბამის სასამართლოს განსჯადობის მიხედვით. გასაჩივრება არ აჩერებს განჩინების აღსრულებას.

განჩინებაში უნდა აღინიშნოს რა მოთხოვნები დაირღვა გასაჩივრებული გადაწყვეტილების მიღებისას და რით გამოხატა გასაჩივრებული გადაწყვეტილების დებულებათა მცდარობა.

საჩივრის განხილვის დღე და დრო გონივრულ ვადაში ეცნობება მხარეებს.

სააპელაციო სასამართლოს საგამოძიებო კოლეგიის მოსამართლე საჩივარს განიხილავს ერთპიროვნულად ღია სასამართლო სხდომაზე, გარდა იმ შემთხვევებისა, როდესაც არსებობს სასამართლო სხდომის დახურვის საფუძვლები. მოსამართლე საჩივარს განიხილავს მისი შეტანიდან არაუგვიანეს 72 საა-

თისა, ერთპიროვნულად, მხარეთა მონაწილეობით. მოსამართლე ხსნის სასამართლო სხდომას და აცხადებს, რა შუამდგომლობა განიხილება, ასახელებს პროცესის მონაწილეებს და არკვევს, არის თუ არა აცილებები. საჩივრის ავტორი ასაბუთებს მას. შემდეგ სიტყვა ეძლევა მეორე მხარეს, რის შემდეგაც მხარეები უფლებამოსილნი არიან ერთმანეთს დაუსვან შეკითხვები. მხარეთა გამოუცხადებლობა არ იწვევს საჩივრის განხილვის გადადებას.

საჩივრის განხილვის შედეგად გამოტანილი განჩინების ასლები გადაეცემა მხარეებს, ეგ ზავდება გასაჩივრებული გადაწყვეტილების მიმღებ სასამართლოს და განჩინების აღმასრულებელ ორგანოს.

მოცემულ საკითხზე მიღებული გადაწყვეტილება საბოლოოა და არ გასაჩივრდება.

მოსამართლე აცხადება გამოტანილი განჩინების სარეზოლუციო ნაწილს და ზეპირად, მოკლედ განუმარტავს მხარეებს გამოტანილი განჩინების საფუძვლებს.

საპროცესო კოდექსის მე-80 მუხლის მე-7 ნაწილის შესაბამისად, ნივთიერი მტკიცებულების ბედის გადაწყვეტა დაინტერესებულ პირს არ ართმევს უფლებას, სამოქალაქო სამართალწარმოების წესით იდავოს საგნის კუთვნილების თაობაზე.

საქართველოს კანონმდებლობა ადგენს სახელმწიფო საკუთრებაში მიქცეული საგნის განკარგვის განხორციელების წესს.

ნივთიერი მტკიცებულების ბედი წყდება აგრეთვე სისხლის სამართლის პროცესის დასრულების შემდეგ, სახელდობრ, განაჩენის დადგენით ან სისხლისსამართლებრივი დევნის ან/და გამოძიების შეწყვეტის შესახებ გადაწყვეტილებაში. პროცესის დასრულების შემდეგ ნივთიერი მტკიცებულების საკითხი უნდა გადაწყდეს საპროცესო კოდექსის 81-ე მუხლით გათვალისწინებული წესით.

სისხლის სამართლის პროცესის დასრულების შემდეგ ნივთიერი მტკიცებულების ბედი შემდეგნაირად უნდა გადაწყდეს:

ა) თუ დანაშაულის იარაღს ან საგანს ღირებულება არა აქვს, იგი ნადგურდება, ხოლო მას თუ აქვს რაიმე ღირებულება, ხდება მისი საპროცესო კონფისკაცია;

ბ) თუ ბრუნვიდან ამოღებულ ნივთს აქვს რაიმე ღირებულება, იგი გადაეცემა შესაბამის ადმინისტრაციულ ორგანოს, ხოლო თუ მას ღირებულება არა აქვს, - ნადგურდება;

გ) სხვა ნივთი, რომელსაც ღირებულება არა აქვს, დაინტერესებული პირის ან ადმინისტრაციული ორგანოს შუამდგომლობით მას გადაეცემა, ხოლო თუ ასეთი პირი ან ორგანო არ აღმოჩნდა, - ნადგურდება;

დ) დანაშაულებრივი გზით მოპოვებული შემოსავალი/ქონება ხმარდება დანაშაულის შედეგად მიყენებული ზიანის ანაზღაურებას, ზიანის ანაზღაურების შემდეგ - საპროცესო ხარჯების ანაზღაურებას, ხოლო თუ ცნობილი არ არის პირი, რომელსაც ზიანი მიადგა, - გადაეცემა საქართველოს სახელმწიფო ბიუჯეტს;

ე) გამამტყუნებელი განაჩენის გამოტანისას, აგრეთვე სისხლისსამართლებრივი დევნის ან/და გამოძიების შეწყვეტის შემთხვევაში ან სისხლისსამართლებრივი დევნის შეწყვეტის შემთხვევაში მერქნიანი მცენარის გასხვისების შედეგად მიღებული თანხა რჩება მერქნიანი მცენარის გასხვისების უფლების მქონე შესაბამისი ორგანოს ანგარიშზე, ხოლო კანონით გათვალისწინებულ შემთხვევაში მერქნიანი მცენარის საბაზრო ღირებულების შესაბამისი თანხა ეძლევა მის კანონიერ მესაკუთრეს;

ვ) დაზარალებულის, გამართლებულის ან სხვა პირის კუთვნილი ყველა ნივთი და დოკუმენტი ბრალდებულისა და იმ პირის გარდა, რომელსაც მათზე ქონებრივი პასუხისმგებლობა ეკისრება, უბრუნდება მესაკუთრეს ან მფლობელს.

საპროცესო კოდექსის 81-ე მუხლის მე-2 ნაწილის შესაბამისად, დავა ნივთიერი მტკიცებულების გამო წყდება სამოქალაქო სამართალწარმოების წესით. სადავო ხასიათის ნივთიერი მტკიცებულება ვიდრე სასამართლო მიიღებდეს გადაწყვეტილებას და კანონიერ ძალაში შევა, ინახება სისხლის სისხლის სამართლის საქმესთან ერთად.

ნივთიერი მტკიცებულების მესაკუთრე ან მფლობელი ირებს ფულად კომპენსაციას, თუ:

- ა) ნივთიერი მტკიცებულება გაფუჭდება;
- ბ) ნივთიერი მტკიცებულება დაიკარგება;
- გ) ნივთიერი მტკიცებულება განადგურდება.

ფულადი კომპენსაცია არ მიეცემა გაფუჭებული, დაკარგული ან განადგურებული ნივთიერი მტკიცებულების მესაკუთრეს ან მფლობელს იმ შემთხვევაში, თუ:

- ა) ქონება ექვემდებარება საპროცესო კონფისკაციას;
- ბ) ქონება ექვემდებარება განადგურებას;
- გ) ქონება ექვემდებარება საპროცესო ხარჯების ანაზღაურებას.¹²⁵

თუ სისხლის სამართლის საქმის მასალებიდან ცნობილია, რომ ნივთიერი მტკიცებულება, კერძოდ, სატრანსპორტო საშუალება ან/და მისი მისაბმელი, განთავსებულია საქართველოს შინაგან საქმეთა სამინისტროს მმართველობის სფეროში მოქმედი საჯარო სამართლის იურიდიული პირის - საზოგადოებრივი უსაფრთხოების მართვის ცენტრი „112“-ის სპეციალურ დაცულ სადგომზე, ამ ნივთიერი მტკიცებულების დაბრუნების შესახებ გადაწყვეტილების თაობაზე ინფორმაცია სისხლის სამართლის პროცესის მწარმოებელმა ორგანომ უნდა მიაწოდოს აგრეთვე საქართველოს შინაგან საქმეთა სამინისტროს მმართველობის სფეროში მოქმედ საჯარო სამართლის იურიდიულ პირს - საზოგადოებრივი უსაფრთხოების მართვის ცენტრ „112“-ს საკითხის საბოლოოდ გადაწყვეტიდან 15 დღის ვადაში.

მხარეების მიერ შესაძლო მტკიცებულებათა თაობაზე ინფორმაციის გაცვლა „შესაძლებლობას აძლევს მხარეებს მოემზადონ სასამართლო განხილვისათვის, ხელს უწყობს სასამართლო განხილვის ეფექტიანობას და ქმნის სამართლიანი სასამართლო განხილვის მნიშვნელოვან წინაპირობას“.¹²⁵

¹²⁵ საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის კომენტარი, თბილისი, 2015, გვ. 299;

მხარეების მიერ შესაძლო მტკიცებულებათა თაობაზე ინფორმაციის გაცვლა ხორციელდება საპროცესო კოდექსის 83-ე მუხლის შესაბამისად.

მტკიცებულებათა გაცვლა მხარეებს შორის უნდა მოხდეს როგორც ურთიერთმოთხოვნისა და საფუძველზე, ისე კანონით გათვალისწინებული სავალდებულო წესით.

მტკიცებულებათა გაცნობა ურთიერთმოთხოვნის საფუძველზე დაიშვება სისხლის სამართლის პროცესის ნებისმიერ სტადიაზე, უფრო სწორად რომ ვთქვათ იმ მომენტიდან, როდესაც პირის მიმართ გამოითქვან დადგენილება ბრალდების შესახებ ან მოხდება მისი დაკავება. დაცვის მხარე სისხლის სამართლის პროცესში არ არსებობს ბრალდების შესახებ დადგენილების გამოტანამდე ან პირის დაკავებამდე. სწორედ ამის შემდეგ ჩნდება სისხლის სამართლის პროცესში დაცვის მხარე-ბრალდებული და ადვოკატი.

ამრიგად, ინფორმაციის გაცვლა და გაცნობა დაიშვება მხოლოდ ბრალდების შესახებ დადგენილების გამოტანის ან პირის დაკავების შემდეგ.

სისხლის სამართლის პროცესის ნებისმიერ სტადიაზე ბრალდების მხარემ სავალდებულოა დააკმაყოფილოს დაცვის მხარის მოთხოვნა იმ ინფორმაციის გაცნობის თაობაზე, რომლის მტკიცებულებად სასამართლოში წარდგენასაც იგი აპირებს, ხოლო გადასცეს მხოლოდ მის ხელთ არსებული გამამართლებელი მტკიცებულებები.

ამრიგად, ბრალდების მხარეს კანონი ავალდებულებს დაცვის მხარეს გააცნოს მის ხელთ არსებული ინფორმაცია, რომლის მტკიცებულებად წარდგენასაც იგი აპირებს სასამართლოში, ხოლო გადასცეს ის მტკიცებულებები, რომლებიც ამართლებს ბრალდებულს.

მას შემდეგ, როდესაც ბრალდების მხარე დააკმაყოფილებს დაცვის მხარის მოთხოვნას. მტკიცებულებების გაცნობის და გამამართლებელი მტკიცებულებების გადაცემის თაობაზე დაცვის მხარე ვალდებულია ბრალდების მხარის მოთხოვნის საფუძველზე მისგან მიიღოს ინფორმაცია იმ მტკიცებულების

თაობაზე, რომლის მტკიცებულებად სასამართლოში წარდგენასაც დაცვის მხარე აპირებს.

წერილობითი მტკიცებულებების გადაცემა უნდა მოხდეს ასლების სახით, ხოლო ნივთიერი მტკიცებულებების გაცნობა შესაძლებელია ვიზუალური დათვალიერებით, ფოტო, კინო, ვიდეო გადაღებით და ა.შ., ისე რომ არ მოხდეს მტკიცებულებათა განადგურება ან თვისებების შეცვლა.

თუ მხარეებმა ერთმანეთს სრული მოცულობით არ გადასცეს მოთხოვნის მომენტი სათვის მათ ხელთ არსებული მასალების ასლები, ეს გამოიწვევს ამ მასალის დაუშვებელ მტკიცებულებად ცნობას.

„მტკიცებულებათა გამჟღავნება- მხარეების მიერ ერთმანეთისათვის მტკიცებულების გადაცემა- შეჯიბრებითობის შემადგენელი ნაწილია და მიზნად ისახავს იმას, რომ მხარეებს პქონდეთ ინფორმაცია ერთმანეთის მტკიცებულებებზე და აღნიშნულზე სასამართლოს წარუდგინონ თავიანთი პოზიცია“.¹²⁶

მხარეებს შორის ინფორმაციის ურთიერთგაცვლისა და გადაცემის თაობაზე ფაქტი უნდა დადასტურდეს ოქმით, რომლის ასლიც ეგზავნება სასამართლოს სისხლის სამართლის საქმესთან ერთად.

გადასაცემი მტკიცებულებების შეზღუდვა დაიშვება სასამართლო განჩინებით. კერძოდ, დაცვის მხარეს უფლება აქვს მოითხოვოს მტკიცებულებათა თაობაზე ინფორმაცია, თუმცა მას ასეთი ინფორმაცია სრულყოფილად არ გადაეცემა, თუ მტკიცებულებათა გადაცემას ზღუდავს სასამართლო. ასეთი შეზღუდვა შეიძლება გავრცელდეს მხოლოდ ოპერატიულ-სამძებრო ღონისძიების ან ფარული საგამოძიებო მოქმედების შედეგად მოპოვებული ინფორმაციის ნაწილში. ასეთი შეზღუდვა დაიშვება მხოლოდ წინასასამართლო სხდომამდე. „წინასასამართლო სხდომამდე 5 დღით ადრე აღნიშნული

¹²⁶ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სისხლის სამართლის საქმეთა პალატის, 2015 წლის, 29 ივნისის განმარტება საქმეზე N526 აპ-14;

შეზღუდვა ავტომატურად ყოველგვარი დამატებითი გადან-
ყვეტილების მიღების გარეშე უქმდება და ინფორმაციის სრუ-
ლი მოცულობით გადაუცემლობა გამოიწვევს მის დაუშვებლო-
ბას“. ¹²⁷

საპროცესო კოდექსის 83-ე მუხლის მე-6 ნაწილის შესა-
ბამისად, წინასასამართლო სხდომის გამართვამდე არა უგვი-
ანეს 5 დღისა მხარეები ვალდებული არიან ერთმანეთს გადა-
სცენ მათ ხელთ არსებული ის მტკიცებულებები, რომელთა
გამოყენებასაც აპირებენ სასამართლოში. ასევე ინფორმაცია
მიენოდება სასამართლოს.

ინფორმაცია მტკიცებულებების თაობაზე, დოკუმენტის
ასლის ფორმით, გადასცემენ ერთმანეთს მხარეები და მხოლოდ
საკუთარი ხარჯით. წერილობითი მასალების ასლებს მხარეე-
ბი გადასცემენ ერთმანეთს პირადად- გამოძიებელი ბრალდე-
ბულს ან მის ადვოკატს, ხოლო ადვოკატი- გამოძიებელს ან
პროკურორს. თუ დოკუმენტების ასლების გადაცემა პირადად
შეუძლებელია, მხარეებს უფლება აქვთ ერთმანეთს დოკუმენ-
ტის ასლები გადასცენ ფოსტის მეშვეობით. სხვა მასალებს მხ-
არეები ერთმანეთს გადასცემენ ცნობის სახით. მხარეებს
უფლება აქვთ დაათვალიერონ ერთმანეთის ნივთიერი მტკიცე-
ბულებები, თუ ეს არ გამოიწვევს:

1. მის განადგურებას;
2. მის დაზიანებას;
3. მასზე არსებული კვალის განადგურებას;
4. მასზე არსებული კვალის დაზიანებას.

მას შემდეგ, როდესაც წინასასამართლო სხდომის გამა-
რთვამდე გადასცემენ მხარეები ერთმანეთს მტკიცებულებებ-
ის შესახებ ინფორმაციას, ვალდებული არიან სასამართლოს
წარუდგინონ შუამდგომლობა მტკიცებულებათა დასაშვებობის
თაობაზე.

საპროცესო კოდექსის 219-ე მუხლის მე-4 ნაწილის „ა“
ქვეპუნქტის შესაბამისად, წინასასამართლო სხდომის მოსა-

¹²⁷ საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის კომენტარი, თბილი-
სი, 2015, გვ. 301;

მართლე განიხილავს მხარეთა შუამდგომლობებს მტკიცებულებათა დასაშვებობის თაობაზე.

და ბოლოს, საპროცესო კოდექსის 83-ე მუხლის მე-8 ნაწილის შესაბამისად, ბრალდებულის სასამართლოში პირველ წარდგენამდე მხარეები ვალდებული არიან მისცენ ერთმანეთს იმ ინფორმაციისა და მტკიცებულების გაცნობის შესაძლებლობა, რომელთა სასამართლოში წარდგენასაც ისინი აპირებენ, ასევე გადასცენ წერილობითი მტკიცებულებების ასლები.

საპროცესო კოდექსის მოცემული დებულება ხელს უწყობს მხარეებს აღკვეთის ღონისძიების გამოყენების საკითხის განხილვისას წარადგინონ საკუთარი პოზიცია.

11. მტკიცებაშულებათან დაკავშირებული საპროცესო დოკუმენტების ნიმუშების გაშორება

• • •

11.1.

ქ. თბილისის საქალაქო სასამართლოს
სისხლის სამართლის საქმეთა
სასამართლო კოლეგიის
თავმჯდომარეს ბატონ გ. ივანიშვილს

შუამდგომლობა საგნის სახელმწიფო საკუთრებაში მიქცევის შესახებ

ქ. თბილისი

10 მარტი, 2010 წელი

საპროცესო ხელმძღვანელობას ვუწევ №119 სისხლის სამართლის საქმეს სატრანსპორტო საშუალების ქურდობის ფაქტზე, გამოძიება დაწყებული საქართველოს სსკ-ის 177-ე მუხლის მე-3 ნაწილის „დ“ ქვეპუნქტით.

2009 წლის 30 დეკემბერს საპატრულო პოლიციის დეპარტამენტის საგზაო პოლიციის თანამშრომლების მიერ გაჩერებულ იქნა „მერსედესი 180“ მარკის ავტომობილი სახელმწიფო ნომრით AAB — 600, რომელსაც მართავდა ალკოჰოლური თრობის ქვეშ მყოფი ქ. თბილისში ელბაქიძის №7-ში მცხოვრები გივი იაგოს ძე მიქაძე დაბადებული 1960 წელს, ქ. თბილისში. მან ვერ წარადგინა ავტომობილის სათანადო დოკუმენტები და განაცხადა, რომ აღნიშნული ავტომობილი გაიტაცა მცხეთის რაიონიდან, რესტორან „არაგვი“-ს მიმდებარე ტერიტორიიდან. მ. მიქაძე დააკავეს და დაიწყეს გამოძიება ქ. თბილისის შს სამართალდებლობით.

მ. მიქაძეს აღმოაჩნდა ქრონიკული ფსიქიკური დაავადება, რაც რეგისტრირებულია სასამართლო-ფსიქიატრიული ექსპერტიზის დასკვნით. ავტომობილის ნომერი AAB — 600

ყალბი აღმოჩნდა და რეგისტრირებული არ არის. ამავდროს ავტომობილის – „მერსედესი 180“-ის მესაკუთრე (მფლობელი) გამოძიებით ვერ იქნა დადგენილი, არა და გამოძიების დაწყებიდან გავიდა 3 თვე.

ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, ვიხელმძღვანელებ საქართველოს სსსკ-ის მე-80 მუხლით და

ვ შ უ ა მ დ გ ო მ ლ ო ბ:

№ 119 სისხლის სამართლის საქმეზე ნივთიერი მტკიცებულება – „მერსედესი 180“ მიაქციოთ სახელმწიფო საკუთრებაში.

ქ. თბილისის პროკურატურის პროკურორი,
იუსტიციის მრჩეველი: გ. გელხაური

• • •

11.2.

წერილობითი შეთავაზება საგნის მესაკუთრეს კუთვნილი საგნის დაბრუნების თაობაზე

ქ. თბილისი, მ. გარიყულის ქ. № 18
არსენ ესტატეს ძე დათუაძეს

მოგახსენებთ, რომ 2010 წლის 3 იანვარს გატაცებული ავტომობილი ვაზ – 2106, რომლის სახელმწიფო ნომერია OAB-016, გატაცებულ იქნა მეტროპოლიტან „თემქ“-ის მიმდებარე ტერიტორიიდან. მოცემული ავტომობილი წარმოადგენს თქვენს საკუთრებას. საქართველოს სსსკ-ის მე-80 მუხლის მე-2 ნაწილის თანახმად, წერილობითი შეტყობინებიდან 45 დღის ვადაში უნდა უზრუნველყოთ თქვენი კუთვნილი ავტომობილის საკუთარი ხარჯებით დაბრუნება და ტრანსპორტირება. თუ ამ ვადაში არ დააბრუნებთ თქვენს კუთვნილ ავტომობილს, ჩვენ უზრუნველვყოფთ მის შენახვას არა უმეტეს 2 თვისა. თუ თქვენ

გადაწყვეტით ავტომობილის დაბრუნებას საქართველოს სახელმწიფო ბიუჯეტში გადაიხდით მისი შენახვისა და მოვლის ხარჯებს, რომელთა დღიური ანაზღაურება არ აღემატება ავტომობილის საბაზრო ღირებულების 1%-ს.

ქ. თბილისის შს მთავარი სამმართველოს
გამომძიებელი, პოლიციის ლეიტენანტი
მ. ჩხიკვაძე

3 მარტი, 2010 წელი

• • •

11.3.

თბილისის საქალაქო სასამართლოს სისხლის
სამართლის საქმეთა კოლეგიის მოსამართლეს
ქალბატონ მარიამ გიორგაძეს,
ბრალდებულ გ. ენუქიძის ინტერესების
დამცველის ადვოკატის გ. გიორგაძის
(მის.: თბილისი, ი. აბაშიძის ქ. 44
ტელ.: 599 15 15 15)

შ უ ა მ დ გ ო მ ლ ო ბ ა
(მონმის ჩვენების დაუშვებელ მტკიცებულებად ცნობის
თაობაზე)

საქართველოს სსსკ-ის 75-ე მუხლის მე-2 ნაწილის თანახმად, ვშუამდგომლობ მონმე ნ.მ.-ს მიერ გამოძიებისა და სასამართლო განხილვის დროს მიცემული ურთიერთსაწინააღმდეგო ჩვენებების დაუშვებელ მტკიცებულებებად ცნობას და მტკიცებულებათა ნუსხიდან გამორიცხვას.

მოთხოვნის არგუმენტაცია:

გამოძიებაში, 2020 წლის 20 მაისს, მონმის სახით დაკითხულმა ნ.იაშვილმა აჩვენა, რომ „დაახლოებით 21 საათისთვის, ზუსტად დრო არ მახსოვს, მე ვიყავი დარბაზში, ხოლო მ.ციცა-

გი ამ დროს გარეთ იყო გასული. ეზოდან შემომესმა ცეცხლ-სასროლი იარაღიდან რამდენიმე, დაახლოებით 3-4 გასროლის ხმა. სროლის გაგონებაზე მ.ციცაგის დედა გავიდა გარეთ, რომელსაც მეც გავყევი უკან. გარეთ რომ გავედი, დავინახე, რომ დაახლოებით 3-4 ახალგაზრდა ეზოდან გარბოდა. შევამჩნიე, რომ აღნიშნული პირებიდან ერთ-ერთს, რომელიც კოჭლობდა, ხელში ეჭირა ყავარჯენი და ისე გარბოდა. მე კონკრეტულად არ დამინახავს, თუ საით გაიქცნენ ის პირები, ვინაიდან ეზო ჩაბნელებული იყო. ამ დროს ატყდა წივილ-კივილის ხმა“.

იქვე დასმულ შეკითხვებზე მან უპასუხა შემდეგი:

„შეკითხვაზე გიპასუხებთ, რომ თუ რატომ და რისთვის მოხდა მ.ციცაგის გამეტება და მისი დაჭრა, ჩემთვის მომხდარი ამბის დეტალები და გარემოებები უცნობია. ასევე უცნობია ჩემთვის, თუ რატომ დაიჭრა მისი ბიძა, რომლის სახელი და გვარი ჩემთვის უცნობია“.

„შეკითხვაზე გიპასუხებთ, რომ ჩემთვის უცნობია, თუ ვის მიერ იქნენ ცეცხლსასროლი იარაღით დაჭრილები მ.ციცაგი და მისი ბიძა. მე მხოლოდ სროლის შემდეგ, როდესაც გამოვედი გარეთ, დავინახე, როგორც ზემოდ აღვნიშნე, 4 ახალგაზრდა ბიჭი თუ როგორ გარბოდა ეზოდან, აქედან ერთ-ერთი მირბოდა ყავარჯენით, კოჭლობით. სამი იყო საშუალო სიმაღლის, ხოლო ერთი – მაღალი. გარეთ გასვლის დროს მათი ფიზიკური აღნაგობა არ დამინახავს“.

ამ ჩვენებაში მოწმე ნ.იაშვილმა კატეგორიულად განმარტა, რომ მას არ დაუნახავს, რა მოხდა მ.ციცაგისა და გ.ენუქიძეს შორის, იყო თუ არა ჩხუბი, ვინ დაჭრა მ.ციცაგი და ბიძამისი, რადგან სროლის შემდეგ გავიდა გარეთ მ.ციცაგის დედასთან – ნ.ციცაგთან ერთად.

2020 წლის 30 მაისს დაკითხულმა ნ. იაშვილმა დაადასტურა ადრე მიცემული ჩვენება და კატეგორიულად განაცხადა, რომ მას არ დაუნახავს, თუ რა მოხდა გ.ენუქიძესა და მ.ციცაგს შორის და რა ვითარებაში და ვის მიერ იქნა დაჭრილი ეს უკანასკნელი და მისი ბიძა.

2020 წლის 27 სექტემბერს სასამართლოში დაკითხულმა ნ.იაშვილმა რადიკალურად შეცვალა ჩვენება და გამოძიებაში მიცემული ჩვენების არსებითად საწინააღმდეგო ჩვენება მისცა. მან აღნიშნა: „ავედი და ვუთხარი ნ.ციცაგი, გ.ენუქიძე და მისი მეგობრები არიან მოსული, იარაღი აქვთ, წადი და დააწყნარე სიტუაცია, რამე არ მოხდეს-მეთქი. სწორედ იმ დროს, როცა დარბაზიდან გავდიოდი, მ.ციცაგს ესროლა გ.ენუქიძემ. ამის შემდეგ ესროლა ბიძამისს და დასაც. ეს ბოლო მომენტი ჩემი თვალით დავინახე. შემდეგ ის, ვინც ისროდა, თანმხლებ პირებთან ერთად, გაიქცა“.

ამ ჩვენებიდან გამომდინარე, მოწმემ დაინახა, თუ როგორ ესროლა გ.ენუქიძემ ნ. და თ. ციცაგებს, რასაც გამოძიებაში კატეგორიულად უარყოფდა.

ჩემს შეკითხვაზე, თუ რით ახსნიდა არსებითი ხასიათის წინააღმდეგობას გამოძიებასა და სასამართლო განხილვის დროს მიცემულ ჩვენებებს შორის, მოწმე ნ.იაშვილმა ჯერ განმარტა, რომ პირველი ჩვენება მისცა აღელვებულმა, ვერ გრძნობდა, რას ლაპარაკობდა და ამიტომ მასზე პასუხს არ აგებდა, ხოლო მეორე ჩვენების მიცემის დროს, მას მწვავე ნევროზი ჰქონდა და იმკურნალა. თუ რამე არ წერია სწორად, იმის ბრალია, რომ გამოძიებელმა ი.დიდიძემ არასწორად ჩამოაყალიბა ტექსტი. ნ.იაშვილმა ვერ ახსნა, თუ რაში გამოიხატებოდა გამოძიებლის მიერ ტექსტის არასწორად ჩამოყალიბება, მაშინ როდესაც მან თავისი ხელით დაწერა ჩვენება. მანვე ვერ უარყო, რომ გამოძიებელს არ აუკრძალავს მისთვის ჩვენებაში შესწორების შეტანა. ნ.იაშვილი პირველად დაჰკითხა გამოძიებელმა კ.პაპავამ, მეორედ კი, – გამოძიებელმა კ.ცომაიძე. მოწმემ დამაჯერებელი პასუხები ვერ გასცა ჩემს შეკითხვებს ჩვენებათა ურთიერთ-საწინააღმდეგო ხასიათის შესახებ.

პროკურორმა სასამართლო პროცესზე დაუფარავად, მოწმის აშკარა მხარდაჭერა გამოხატა და შეეცადა, მოენახა მისთვის გამამართლებელი საფუძვლები. თავისი შეკითხვებით პროკურორი ცდილობდა გაემართლებინა ნ.იაშვილის საქციელი. კერძოდ, პროკურორი შეეკითხა მოწმეს, თუ რამდენი წლის

იყო, როცა პირველ ჩვენება მისცა, ჰქონდა თუ არა ადრე რაიმე შემთხვევა გამოძიებასთან და პირველი შემთხვევა იყო თუ არა, როცა თვალწინ მეგობარი მოუკლეს, რაზედაც ნ.იაშვილმა უპასუხა, რომ იყო 18 წლის, ეს იყო პირველი შემთხვევა, ამან დიდი ტკივილი მიაყენა და სტრესულ მდგომარეობაში ჩააგდო.

მონმემ თავისი პირველი ჩვენება გამოძიებელ კ.პაპავას მისცა შემთხვევიდან მეორე დღეს, ხოლო მეორე ჩვენება გამოძიებელ კ.ცომაიას 10 დღის შემდეგ და ეს ჩვენებები ერთმანეთისგან არ განსხვავდება.

ვინაიდან მონმე ნ.იაშვილის მიერ გამოძიებისა და სასამართლო განხილვის დროს მიცემულ ჩვენებებს შორის არის არსებითი წინააღმდეგობა, სასამართლოს უფლება არა აქვს, ისინი საფუძვლად დაუდოს გამამტყუნებელ განაჩენს, რადგან ასეთ შემთხვევაში დასაბუთებულ ეჭვს ინვესს მონმის ჩვენების სანდოობა. სსსკ-ის 75-ე მუხლის მტკიცებულებითი სტანდარტი არის ის, რომ წინააღმდეგობა არ უნდა იყოს მონმის მიერ მიცემულ ჩვენებებს შორის. ვინაიდან ასეთ შემთხვევას აქვს ადგილი, ეჭვქვეშ დადგა მტკიცებულების უტყუარობა. აღსანიშნავია ისიც, რომ დღეისათვის გამოძიებისას მოქმედებს დაკითხვის დროებითი წესი (სსსკ-ის 332-ე მუხლი). პირი მონმედ შეიძლება დაიკითხოს გამოძიებისა და სასამართლოში საქმის არსებითი განხილვის დროს, ხოლო მის ჩვენებებს შორის არ უნდა იყოს არსებითი წინააღმდეგობა. სწორედ ამიტომ, ნ.იაშვილის არსებითად წინააღმდეგობრივი ჩვენებები დაუშვებელ მტკიცებულებად უნდა იქნეს ცნობილი.

ადვოკატი: გ. გიორგაძე
ბრალდებული: გ. ენუქიძე
28 სექტემბერი, 2020 წელი.

თბილისის საქალაქო სასამართლოს
 სისხლის სამართლის საქმეთა სასამართლო
 კოლეგიის მოსამართლეს ბატონ
 ბ. არსენიძეს
 ბრალდებულ ე. შონიას ინტერესების
 დამცველი ადვოკატების ფ. ლომიძისა და
 რ. ლომიძის
 (მისამართი: თბილისი, ი. აბაშიძის ქ.20
 ტელეფონი: 599 202 020)

შ უ ა მ დ გ ო მ ლ ო ბ ა
(წინასასამართლო სხდომაზე ბრალდების მტკიცებულების
დაუშვებლად ცნობის შესახებ)

პროკურორმა ჩემი დაცვის ქვეშ მყოფ ე. შონიას ბრალი საქართველოს სსკ-ის 108-ე მუხლით წარუდგინა მხოლოდ დაქუ-
 პული ი. მამულიას ცოლის, დაზარალებულ ნ. ჭაიას 2015 წლის 3
 იანვარს მიცემული ჩვენების საფუძველზე, რომელმაც განმარ-
 ტა, რომ 2014 წლის 31 დეკემბერს, საღამოს საათებში, იმყოფე-
 ბოდა სამზარეულო ოთახში, რა დროსაც ქუჩიდან შემოესმა
 აფეთქების ხმა. ცოტა ხანში სამზარეულოში შემოვიდა მისი მა-
 ზლი ო. მამულია და თქვა, რომ იგი სცემეს. კერძოდ, აფეთქების
 ხმაზე გაულვიძიათ ბავშვებს, რის გამოც ო. მამულია გასულა
 ქუჩაში და იქ მდგომი ბიჭებისათვის მიუცია შენიშვნა. ერთ-ერთ-
 მა ბიჭმა, ე. შონიამ მას თურმე ხელი გაარტყა. 2015 წლის 1 იან-
 ვარს, დაახლოებით 10:00 საათზე, მისი მაზლი ო. მამულია და
 მისი მეუღლე ი. მამულია გავიდნენ ქუჩაში, რადროსაც, ისიც მათ
 უკან გაჰყვა და ჭიშკრიდან უყურებდა, როგორ მივიდნენ ო. და
 ი. მამულიები ქუჩაში მდგომ ბიჭებთან, რომელთა შორისაც იყო
 ე. შონია. ამ დროს ო. მამულიამ ჰკითხა ე. შონიას „გუშინ რატომ
 დამარტყიო?“, რის შემდეგაც, იქ მდგომმა ბიჭებმა ო. მამულია
 გაიყვანეს გვერდზე, რათა მათ არ ეჩხუბათ, ხოლო ე. შონიას პირ-

ისპირ აღმოჩნდა ი. მამულია, რომელსაც ე. შონიამ დანა დაარტყა. ი. მამულია დაეცა დაბლა, ხოლო ე. შონია გაიქცა და თან იგინებოდა. როგორც გაირკვა ე. შონია დაჭრილი ყოფილა, ხოლო ვინ დაჭრა იგი ნ. ჭაიას არ დაუნახავს.

2015 წლის 5 მარტს, დამატებით დაკითხვის დროს, დაზარალებულმა ნ. ჭაიამ უარყო თავისი, 2015 წლის 3 იანვარს მიცემული ჩვენება და განმარტა, რომ იგი მომხდარი ფაქტის უშუალო შემსწრე არ ყოფილა და არასწორი ჩვენება მისცა მეუღლის გარდაცვალებიდან მცირე მონაკვეთში, როდესაც ცხვებისგან შეცდომაში შეყვანილი, ძალიან დაბნეული და ანერვიულებული იყო. მან განმარტა, რომ თავდაპირველი ჩვენება იყო მისი ფანტაზიის ნაყოფი, რადგან ეგონა, რომ ასე მოხდა.

ბრალდებამ სარწმუნოდ ისე მიიღო დაინტერესებული პირის თავდაპირველი ჩვენება, რომ არც დაინტერესებულა ი. მამულიასა და ე. შონიას შორის მომხდარი კონფლიქტის დროს ვინ და რა ვითარებაში დაჭრა დანით მუცელში ეს უკანასკნელი.

2015 წლის 5 თებერვალს მიცემულ ჩვენებაში ნ. ჭაიამ აღნიშნა, რომ დაზარალებულად დაკითხვის დროს მიუთითა ისეთ ფაქტებზე, რაც მას არ დაუნახავს. სინამდვილეში 2015 წლის 1 იანვარს იგი იმყოფებოდა ეზოში, როდესაც გაიგონა ყვირილის ხმა, გამოიქცა გარეთ და დაინახა, რომ მისი მეუღლე ი. მამულია დაჭრილი ეგდო ძირს, რომელიც გადაიყვანეს საავადმყოფოში, სადაც ოპერაციის დროს გარდაიცვალა. როცა გამოძიებელს მისცა ჩვენება, იყო შოკირებული და დაბნეული. ამის გამო მან გამოძიებელს მოუყვა ის, რასაც ქუჩაში სხვები ლაპარაკობდნენ, სინამდვილეში კი, იგი გარეთ გამოვიდა მხოლოდ მეუღლის დაჭრის შემდეგ და არაფერი დაუნახავს.

მონმე ნ. ჭაიას თავდაპირველი ჩვენების სისწორე დაადასტურეს შემთხვევის უშუალოდ თვითმხილველმა მონმეებმა, მათ შორის, მოკლული ი. მამულიას ძმამ-ო. მამულიამ, ასევე მონმეებმა: ბ. ჩაჩუამ, ქ. ტომარაძემ, ლ. ხაჩიძემ და ჩ. მელაძემ.

თავის ჩვენებაში მონმე ო. მამულიამ მიუთითა, რომ 2014 წლის 31 დეკემბერს, დაახლოებით 10 საათზე, მის ფანჯარასთან შეკრებილი იყო 10-12 ბიჭი, რაღაცას აფეთქებდნენ და სახ-

ლის ფანჯარა ჩაიმტვრა. ამის გამო მოუვიდა ე. შონიასათან შე-
ლაპარაკება. 2015 წლის 1 იანვარს მისი ძმა ი. მამულია გაბრა-
ზებული გავიდა ქუჩაში, გასვლისას მან რაღაც ჩაიდო ქამარში,
რის დანახვაზეც იგი მას გაჰყვა. გარეთ იდგა ე. შონია. როდე-
საც ი. მამულია მიუახლოვდა ე. შონიას, ჰკითხა: „შენ ჩემ ძმას
რატომ აწყენინე?“, რაზეც ე. შონიამ უპასუხა, რომ დაიმსახურ-
აო. როცა ისინი პირისპირ აღმოჩნდნენ ერთმანეთთან, ი. მამ-
ულიამ უეცრად ამოიღო დანა და დაარტყა ე. შონიას. ვიდრე
მეორედ დაარტყამდა დანას, ე. შონიამ დაასწრო და დაარტყა
დანა, რის შემდეგაც ორივე ძირს დაეცა.

ანალოგიური ჩვენება მისცეს მოწმეებმა: ბ. ჩაჩუამ, ქ.
ტომარაძემ, ლ. ხაჩიძემ და ჩ. მელაძემ, რომლებიც შეესწრნენ ე.
შონიას დაჭრის ფაქტს და ანალოგიურად აღწერეს მომხდარი
გარემოებები.

ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, ნ. ჭაიას 2015 წლის 3
იანვარს მიცემული ჩვენების არასწორობა დასტურდება არა
მარტო მის მიერ მოგვიანებით, 2015 წლის 5 თებერვალს დამ-
ატებითი დაკითხვის დროს მიცემული ჩვენებით, არამედ ასევე
სხვა, ზემოთ დასახელებული მოწმეების ჩვენებებითაც, რის
გამოც ცნობილი უნდა იყოს დაუშვებელ მტკიცებულებად.

ვიხელმძღვანელე საქართველოს სსსკ-ის 219-ე მუხლის
„ა“ ქვეპუნქტითა და 72-ე მუხლით,

ე შ უ ა მ დ გ ო მ ლ ო ბ

გთხოვთ, დაუშვებელ მტკიცებულებად ცნოთ ბრალდებ-
ის მოწმის ნ. ჭაიას 2015 წლის 3 იანვარს გამოძიებისათვის
მიცემული ჩვენება, ვინაიდან იგი ეწინააღმდეგება მის მიერ
მოგვიანებით, 2015 წლის 5 თებერვალს, დამატებითი დაკითხ-
ვის დროს მიცემულ ჩვენებას.

დანართი: 10 (ათი) ფურცელი

ადვოკატები: რ.ლომიძე

ფ. ლომიძე

ბრალდებული: ე. შონია

10 მარტი, 2015 წელი

13. 5.

თბილისის საქალაქო სასამართლოს
 სისხლის სამართლის საქმეთა სასამართლო
 კოლეგიის მოსამართლეს ბატონ
 ლ. კორკოტაძეს
 ბრალდებულ დ. კიკნაძის
 ინტერესების დამცველი ადვოკატების
 ი.ლაბაძისა ჯ. ლომიძის
 (მისამართი: თბილისი, ი. აბაშიძის ქ.20
 ტელეფონი: 599 202 020)

შ უ ა მ დ გ ო მ ლ ო ბ ა

**(წინასასამართლო სხდომაზე ბრალდების მტკიცებულების
 დაუშვებლად ცნობის თაობაზე)**

დ. კიკნაძის ბინაში ჩხრეკა გადაუდებელი აუცილებლობის მოტივით ჩატარდა 2015 წლის 15 სექტემბერს, მაშინ, როდესაც არ არსებობდა ამისი აუცილებლობა, რადგან ზ. დავითაიას განცხადება საგამოძიებო ორგანოში შესულია 2015 წლის 10 სექტემბერს. გამოძიებას ჰქონდა საკმარისი დრო იმისათვის, რათა მიეღო შესაბამისი ნებართვა და ჩხრეკა და ამოღება ჩატარებინა მოსამართლის განჩინების მიღების შემდეგ.

გადაუდებელი აუცილებლობის შემთხვევაში, საქართველოს სსსკ-ის 120-ე მუხლი უშვებს ჩხრეკისა და ამოღების ჩატარებას სასამართლოს განჩინების გარეშე, გამოძიებლის დადგენილებით. ასეთ შემთხვევას წარმოადგენს ისეთი მდგომარეობა, როდესაც არსებობს დანაშაულის კვალისა და ნივთიერი მტკიცებულების მოსპობისა და დაკარგვის რეალური საშიშროება, პირს დანაშაულის ფაქტზე წაასწრებენ, საქმისათვის საჭირო საგანი ან დოკუმენტი აღმოჩენილია სხვა საგამოძიებო მოქმედების ჩატარებისას ან შეუძლებელია მოსამართლის განჩინების მიღება მისი ადგილზე არყოფნის გამო.

ბრალდების მხარემ დაარღვია საქართველოს სსსკ-ით გათვალისწინებული წესები, რის გამოც აღნიშნული ჩხრეკა და ამოღება არ შეიძლება ჩაითვალოს კანონიერად. შესაბამისად, დაუშვებელია მოპოვებული მტკიცებულების დართვა სისხლის სამართლის საქმეზე, რადგან მისი მოპოვებისა სისხლის სამართლის საპროცესო კანონი დაირღვა არსებითად და ამ მტკიცებულების საფუძველზე მოპოვებულ იქნა სხვა მტკიცებულება, რომელიც საქართველოს სსსკ-ის 72-ე მუხლის 1-ლი ნაწილის მიხედვით, ასევე დაუშვებელი მტკიცებულებაა, რადგან ის აუარესებს ბრალდებულის სამართლებრივ მდგომარეობას.

ბრალდებულ დ. კიკნაძის საქმეზე უხეშად დაირღვა საქართველოს კონსტიტუციის 42-ე მუხლით დადგენილი იმპერატიული მოთხოვნა დაუშვებელი მტკიცებულების იურიდიული ძალის აკრძალვის თაობაზე. კერძოდ, ამ მუხლის მე-7 პუნქტის მიხედვით, კანონის დარღვევით მოპოვებულ მტკიცებულებას იურიდიული ძალა არა აქვს.

ვიხელმძღვანელებ საქართველოს სსსკ-ის 219-ე მუხლის მე-4 ნაწილის „ა“ ქვეპუნქტითა და ამავე კოდექსის 72-ე მუხლით,

ვ შ უ ა მ დ გ ო მ ლ ო ბ

გთხოვთ, დაუშვებელ მტკიცებულებად ცნოთ 2015 წლის 15 სექტემბერს დ. კიკნაძის ბინაში ჩატარებული ჩხრეკისა და ამოღების შედეგად მოპოვებული ნივთიერი მტკიცებულება და მის საფუძველზე მოპოვებული ნარკოლოგიური ექსპერტიზის 2015 წლის 26 სექტემბრის დასკვნა

ადვოკატები: ჯ.ლომიძე
ი.ლაბაძე

ბრალდებული: დ.კიკნაძე
5 ნოემბერი, 2015 წელი

თბილისის საქალაქო სასამართლოს
 სისხლის სამართლის საქმეთა სასამართლო
 კოლეგიის მოსამართლეს ბატონ ლ. ჯოხაძეს
 ბრალდებულ მ. შოთაძის ინტერესების დამცველი
 ადვოკატების ი. ლაბაძისა და ჯ. ლომიძის
 (მისამართი: თბილისი, ი. აბაშიძის ქ.20
 ტელეფონი: 599 202 020)

შ უ ა მ დ გ ო მ ლ ო ბ ა

**(უკანონოდ მოპოვებული ბრალდების მტკიცებულების-
 აღიარებითი ჩვენების წინასასამართლო სხდომაზე დაუშ-
 ვებლად ცნობის თაობაზე)**

გთხოვთ, ჩემი დაცვის ქვეშ მყოფი ბრალდებულის - მ. შო-
 თაძის სისხლის სამართლის საქმეზე დაუშვებელ მტკიცებულე-
 ბად ცნოთ მაგისტრატი მოსამართლის მიერ 2010 წლის 7
 აპრილს მოწმის სახით დეკონირებული დაკითხვის ოქმი,
 როგორც მტკიცებულება, რომელიც მოპოვებული იქნა მტკიცე-
 ბულების მოპოვების არსებითი წესის დარღვევით.

საქართველოს სსკ-ის 219-ე მუხლის მე-4 ნაწილის „ა“
 ქვეპუნქტისა და ამავე კოდექსის 72-ე მუხლის საფუძველზე
 ვშუამდგომლობ თქვენს წინაშე, მ. შოთაძის სისხლის სამართ-
 ლის საქმეზე, დანაშაული გათვალისწინებული საქართველოს
 სსკ-ის 276-ე მუხლის მე-8 ნაწილით, დაუშვებლად ცნოთ
 ბრალდებულ მ. შოთაძის 2010 წლის 7 აპრილის მოწმის სახით
 დაკითხვის ოქმი, ვინაიდან იგი ბრალდების მხარის მიერ მოპ-
 ვებულია მტკიცებულების მოპოვებისათვის დადგენილი წესე-
 ბის არსებული დარღვევით, კერძოდ-მოტყუებით.

როგორც საქმის მასალებითაა დადგენილი, ავტოსაგზაო
 შემთხვევა მოხდა 2010 წლის 7 აპრილს, დაახლოებით 21 საათზე,
 რის შემდეგაც შემთხვევის ადგილზე მივიდნენ საპატრულო
 პოლიციის მუშაკები, რომლებმაც გამოიძახეს სასწრაფო დახ-

მარების ექიმები და მათ მიერ მ. შოთაძე გადაყვანილ იქნა ფოთის ქალაქის ცენტრალურ საავადმყოფოში, სადაც ჩაუტარდა პირველადი სამედიცინო დახმარება და თავის ტვინის შერყევის დიაგნოზით მოათავსეს პალატაში. იმავე დღეს, 22 საათზე, მაგისტრატმა მოსამართლემ ისე დაპკითხა მძიმე მდგომარეობაში მყოფი მ. შოთაძე, რომ არ აიღო ექიმის ცნობა მისი ჯანმრთელობის მდგომარეობის შესახებ, არ მიიღო ექიმისგან მისი დაკითხვის ნებართვა, არ შეამოწმა, თუ რამდენად ჰქონდა მ. შოთაძეს უნარი, მიეცა სწორი და სიტუაციის ადეკვატური ჩვენება, რითაც უხეშად დაარღვია კანონი. დაკითხვის ოქმში მიუთითა, თითქოს მ. შოთაძემ განაცხადა, რომ 2010 წლის 7 აპრილს, ფოთში, ლარნაკის ქუჩაზე მომხდარი ავტოსაგზაო შემთხვევის დროს ის იჯდა ნ. ლაბაძის კუთვნილ ავტომანქანა „ფოლკს ვაგენ გოლფი“-ს (სახ. ნომერი ni-874-ka) საჭესთან, გვერდით იჯდა მ. სარახატუნოვი, ხოლო უკან მ. ხაჩიძე და ი. არსენიძე. იგი მოძრაობდა დაახლოებით 100 კმ/სთ. სიჩქარით, რა დროსაც გზა გადაუჭრა „კამაზი“-ს მარკის ავტომანქანამ, რომელსაც დაეჯახა უკანა მარცხენა საბურავთან. ამ თავდაპირველი, ე.წ. ჩვენების საფუძველზე წარმოიშვა ეჭვი მ. შოთაძის მიერ დანაშაულის ჩადენის შესახებ.

2010 წლის 22 აპრილს, ბრალდებულის სახით დაკითხულმა მ. შოთაძემ თავი არ ცნო დამნაშავედ წარდგენილ ბრალდებაში და განაცხადა, რომ 2010 წლის 7 აპრილს საკუთარ ამხანაგებთან მ. სარახატუნოვთან, მ. ხაჩიძესთან და ი. არსენიძესთან ერთად დალიეს ალკოჰოლური სასმელი, რის შემდეგაც მ. სარახატუნოვმა უთხრა მათ, რომ ვიღაცა გოგო ჰყავდა სანახავი და გაჰყოლოდნენ. მ. სარახატუნოვს უნდოდა წასვლა თავისი „ფოლკს-ვაგენი“-ს მარკის ავტომანქანით, მაგრამ დედამისმა არ მისცა მანქანა და რადგან იგი შედარებით ფხიზელი იყო და ჰქონდა მართვის მოწმობა, მ. სარახატუნოვის დედამ მას მისცა ავტომანქანის გასაღები. იგი დაჯდა საჭესთან, გაიარეს დაახლოებით 2 კილომეტრი, ნაბადის ეკლესიამდე, მ. სარახატუნოვმა გააჩერებინა ავტომანქანა და თვითონ დაჯდა საჭესთან, ჭაჭყავაძის ქუჩაზე შეიარეს მ. სარახატუნოვის მეგობარ ხ. სახვაძესთან, სადაც შეჩერდნენ

დაახლოებით ნახევარი საათი. სახლიდა გამოსვლის შემდეგ, იგი შეეცადა მ. სარახატუნოვისთვის გამოერთმია გასაღები, იკამათეს კიდეცაც, მაგრამ მ. სარახატუნოვი თვითონ დაჯდა საჭესთან და მივიდნენ ჭავჭავაძის ქუჩაზე მდებარე მაღაზია-სთან. მ. სარახატუნოვი და მ. ხაჩიძე შევიდნენ მაღაზიაში, ცოტა ხნის შემდეგ თვითონაც შეუერთდა მათ. ისინი საუბრობდნენ გოგოებთან, ერთი იყო აზა, მეორე ნათია. მათ მ. სარახატუნოვს მოსთხოვეს გასაღები, მაგრამ არ მისცა, რის შემდეგ იგი გაბრაზებული გამოვიდა გარეთ. მათ იკამათეს კიდეცაც, მაგრამ მ. სარახატუნოვი მაინც თვითონ დაჯდა საჭესთან, მის გვერდით იჯდა მ. ხაჩიძე, მძღოლის უკან ი. არსენიძე და მის გვერდით თვითონ დაჯდა. მ. სარახატუნოვმა დაქოქა ავტომანქანა და წავიდა ხობის ქუჩით ჭალადიდის მიმართულებით. ხობის ქუჩაზე მოძრაობის დროს დაინახა დიდი ტრაილერი, რომელმაც გადაკეტა გზა, მ. სარახატუნოვმა ვერ შეაჩერა ავტომანქანა და დაეჯახა ტრაილერს. დარტყმის შედეგად გონება დაკარგა, ახსოვს რომ თავისით გადმოვიდა და ვილაც გადმოიყვანა ავტომანქანიდან, რის შემდეგ არაფერი არ ახსოვს, გონს მოვიდა საავადმყოფოში. შემთხვევის ადგილზე პოლიციის და სასწრაფო სამედიცინო დახმარების მოსვლა არ ახსოვს, ამბობდა თუ არა, რომ იჯდა საჭესთან და ყვიროდა თუ არა: „არ მოკვდნენ, უშველეთ, სასწრაფოს დაურეკეთ“ და ა.შ. არ ახსოვს, არ ახსოვს გამომძიებელმა დაჰკითხა თუ არა და მისცა თუ არა ჩვენება, რადგან შოკში იყო.

მ. შოთაძის დაკითხვა 7 აპრილს რომ არ შეიძლებოდა და გამომძიებელმა კანონი უხეშად დაარღვია, დადასტურებულია შემდეგი მტკიცებულებებით:

ჩვენი 2010 წლის 14 აპრილის წერილის საფუძველზე, 17 აპრილს მკურნალმა ექიმ-ნეიროქირურგმა ლავრენტი ჩიბურდანიძემ გასცა ცნობა, რომ მ. შოთაძის ავადმყოფობის სიმძიმის გათვალისწინებით, მისი დაკითხვა არ შეიძლებოდა შვიდ, რვა და 9 აპრილს, რაც წარუდგინეთ გამომძიებელს. ვინაიდან გამომძიებელ ვ. მამაიაშვილს არ აწყობდა ასეთი ცნობა, რადგან ამ შემთხვევაში იგი მტკიცებულებად ვერ გამოიყენებდა მ.

შოთაძის ე.წ. აღიარებით ჩვენებას, 2010 წლის 22 აპრილს წერილობითი დოკუმენტი მოსთხოვა ლავრენტი ჩიბურდანიძეს მ. შოთაძის ჯანმრთელობის მდგომარეობის შესახებ და იმავე დღეს მიიღო პასუხი, რომ მ. შოთაძე სტაციონარში მოთავსდა თავის ტვინის შერყევის დიაგნოზით. მას ჩაუტარდა ადეკვატური მკურნალობა, რის შემდეგაც მდგომარეობა გაუმჯობესდა. მას ამჟამად აქვს შერყევის შემდგომი ნარჩენი მოვლენები. აღნიშნული ცნობითაც ლავრენტი ჩიბურდანიძემ კიდევ ერთხელ დაადასტურა ის ფაქტი, რომ მ. შოთაძის დაკითხვა 7 აპრილს არ შეიძლებოდა.

ამის შემდეგ, გამომძიებელმა დაკითხა ლავრენტი ჩიბურდანიძე, რომელმაც მიუხედავად მის მიერ გაცემული ცნობისა გამომზიებელს მისცა აბსოლუტურად სანინალმდეგო და არასწორი განმარტება და აჩვენა, რომ 2010 წლის 8 აპრილს მიიღო პაციენტი მ. შოთაძე, რომელსაც შეეძლო საგამომძიებო მოქმედებაში მონაწილეობა, ე.ი. დაკითხვა შესაძლებელი იყო. მან ცნობა მ. შოთაძის დაკითხვის მიზანშეუწონლობის შესახებ იმიტომ გასცა, რომ დაკითხვის დროს მისი მდგომარეობა შესაძლებელია, გართულებულიყო, თუმცა ის კონკრეტული იყო, საუბრობდა. აქედან გამომდინარე, მისი დაკითხვა შესაძლებელი იყო. მისი დიაგნოზი არ იყო ტვინის შერყევა.

აშკარაა, რომ ტყუილი ჩვენება მოწმე მ. შოთაძემ მისცა ზემოქმედების შედეგად, რადგან ეს ჩვენება აშკარად წინააღმდეგობაშია არა მარტო მის მიერ გაცემულ ცნობებთან, არამედ მ. შოთაძის ავადმყოფობის ისტორიასთან, რომელშიც მისი ხელით არის გაკეთებული ჩანაწერები მ. შოთაძის ავადმყოფობის მიმდინარეობის შესახებ და დასმულია დიაგნოზი ქალაქტვინის დაზურული ტრავმა, თავის ტვინის შერყევა, ასევე აღწერილია ავადმყოფობის მიმდინარეობა დღეების მიხედვით. კერძოდ, 8 აპრილის ჩანაწერით ირკვევა, რომ მ. შოთაძის მდგომარეობა იყო საშუალო სიმძიმის, ჰქონდა თავის ტკივილი, ცნობიერება ზომიერად დაბინდული, ტრავმის მომენტი ამნეზირებული, 9, 10 და 11 აპრილს – თავის არეში ტკივილი, თავბრუსხვევა, საერთო სისუსტე.

გარდა აღნიშნულისა, 2010 წლის 14 მაისის სასამართლო-სამედიცინო ექსპერტიზის დასკვნით, დადასტურებულია, რომ მ.შოთაძის 2010 წლის 7 აპრილს მიღებული დაზიანების გამო დაესვა დიაგნოზი: ქალა-ტვინის დაზარალებული ტრავმა, თავის ტვინის შერყევა. თავის ტვინის შერყევა და ჭრილობა სახის მიდამოზე მიეკუთვნება დაზიანებათა მსუბუქ ხარისხს, რომელიც იწვევს ჯანმრთელობის ხანმოკლე მოშლას.

2010 წლის 31 მაისის სასამართლო-სამედიცინო ექსპერტიზის დასკვნით დადგენილია, რომ იმის გათვალისწინებით, რომ საავადმყოფოში ყოფნის პირველ საათებში მ.შოთაძე იყო არაადეკვატური, ალგზნებული, ცნობიერება ჰქონდა დაბინდული, ავადმყოფი ადვილად იფიტებოდა და გამოხატული იყო რეტრო-ანტეროგრადული ამნეზია, მისი დაკითხვა სამედიცინო თვალსაზრისით არ იყო მიზანშეწონილი და დროის ამ პერიოდში ავტოსაგზაო შემთხვევის თაობაზე ადეკვატური და სრულფასოვანი ინფორმაციის მიცემა მას ვერ უნდა შეძლებოდა.

ექსპერტ-ფსიქოლოგ ლ. ბენიძის 2010 წლის 1 ივნისის ფსიქოლოგიური ექსპერტიზის დასკვნით დადგენილია, რომ მ.შოთაძის 2010 წლის 7 აპრილს მომხდარი ავტოსაგზაო შემთხვევის შედეგად აღენიშნებოდა თავის ტვინის შერყევის შედეგად გამოწვეული ორგანული ცვლილებები, მეხსიერების დაქვეითება, ქცევის მოშლილობა იპულსურობისა და ოპოზიციურობის სახით, ემოციური ლაბილობა, დანეული მგრძნობელობა და ადვილგამაღიზიანებლობა. მეორე მხრივ, ფსიქოსტრესის შედეგად გამოწვეული პოსტსტრესული აშლილობა, რომელიც შემოიფარგლება საათებიდან 2-3 დღით. შემთხვევიდან რამდენიმე საათის შემდეგ მისი დაკითხვა არ შეიძლებოდა.

ამდენად, აშკარაა, რომ ლ.შოთაძე აიძულეს, მიეცა არასწორი ჩვენება, რადგან უნდა მივიჩნიოთ, რომ გამოძიების ინტერესებიდან გამომდინარე, მასზე ხორციელდებოდა უკანონო ზეწოლა. წინააღმდეგ შემთხვევაში, ის არ აღმოჩნდებოდა რეალურ სინამდვილესთან კონფრონტაციაში და მისი თავდაპირველი მოქმედებები და შემდგომი ჩვენება არ იქნებოდა ურთ-

იერთგამომრიცხველი. იგი იძულებული გახდა, უარი ეთქვა დადგენილ ობიექტურ, ფაქტობრივ გარემოებებზე და თავის ჩვენებაში არასწორად გადმოეცა მათი შინაარსი და ხელი შეეწყო გამოძიების სასარგებლოდ ამ ფაქტობრივი გარემოებების არასწორი ინტერპრეტაციისათვის, რაც დადასტურდა მის მიერ შედგენილი ავადმყოფობის ისტორიის მიხედვით გაცემული სასამართლო-სამედიცინო და ფსიქოლოგიური ექსპერტიზების დასკვნებითაც.

ვინაიდან გამომძიებელი მოექცა ჩიხში, ნახა გამოსავალი და საავადმყოფოს ნერვოპათოლოგის ბ.კობალაძის ჩვენებით შეეცადა გაემაგრებინა თავისი პოზიცია. კერძოდ ბ.კობალაძემ მიუთითა, რომ 2010 წლის 7 აპრილს, სალამოს, იგი გამოიძახეს საავადმყოფოში და 21 საათზე გასინჯა ავადმყოფი მ.შოთაძე მისი მდგომარეობა იყო დამაკმაყოფილებელი, ცნობიერება ჰქონდა სალი, ის იყო ადეკვატური, ყოველმხრივ ორიენტირებული, ნორმალურ მდგომარეობაში, ანუ მას შეეძლო გამომძიებლისთვის ჩვენების მიცემა და საგამომძიებო მოქმედებაში მონაწილეობის მიღება. მან გააკეთა ჩანაწერი მ.შოთაძის ავადმყოფობის ისტორიაში, სადაც ჩანერა სიტყვა: „ადეკვატური“, ხოლო ეს სიტყვა გადაკეთებულია ვილაცის მიერ „არაადეკვატურად“. მისი თქმით, მას ეს შესწორება არ გაუკეთებია და არც იცის, თუ ვინ გააკეთა. მან დამაჯერებლად ვერ ახსნა, ასეთ შემთხვევაში, რატომ დაუსვა მ.შოთაძეს კატეგორიული დიაგნოზი – ტვინის შერყევა, რაც ჩანერა ავადმყოფობის ისტორიაში.

მონმე ბ.კობალაძის აღნიშნული ჩვენებები არ შეეფერება სინამდვილეს, იგი არ შეიძლება ჩაითვალოს მტკიცებულებად, რადგან მისი სარწმუნოობისა და ობიექტურობის ხარისხი ძალზე საეჭვო და დაბალია. ჩანაწერი შესრულებულია მის მიერ, მაგრამ იგი იძულებულია, უარყოს ეს გარემოება.

სასამართლო-სამედიცინო და ფსიქოლოგიური ექსპერტიზების დასკვნები დაეყრდნო არა მარტო სიტყვა „არაადეკვატურს“, არამედ მ.შოთაძის ავადმყოფობის ისტორიას და ლ.ჩიბურდანიძის მიერ გაცემულ ცნობებს.

აღსანიშნავია, რომ ექსპერტ-ფსიქოლოგმა ლ.ჩიბურდა-ნიძემ მიუთითა, იმ შემთხვევაშიც, რომ 7 აპრილის სადავო ჩანაწერში ყოფილიყო ჩანერილი სიტყვა: „ადეკვატური“, ამას არსებითი მნიშვნელობა არ ექნებოდა, რადგან დასკვნა გაიცა არა ერთი კონკრეტული ჩანაწერის საფუძველზე, არამედ მ.შოთაძის ავადმყოფობის მიმდინარეობის მიხედვით, რაც დაფიქსირებულია მის ავადმყოფობის ისტორიაში.

ამრიგად, დადასტურებულია, რომ 2010 წლის 7 აპრილის ე.წ. ჩვენება მ.შოთაძემ მისცა იმ დროს, როდესაც მას ჰქონდა ქალა-ტვინის დახურული ტრავმა და თავის ტვინის შერყევა. თვით ის ფაქტიც კი, რომ მას ჰქონდა ტვინის შერყევა, რასაც ექსპერტიზა დადასტურებულად მიიჩნევს, საკმარისია იმის დასადასტურებლად, რომ მისი დაკითხვა არ შეიძლებოდა ჯანმრთელობის მდგომარეობის გაუმჯობესებამდე. წინააღმდეგ შემთხვევაში წარმოიშობა დასაბუთებული ვარაუდი ეჭვისათვის, რომ მ.შოთაძის ჯანმრთელობის მდგომარეობიდან გამომდინარე, ჩვენება შეიძლება იყოს სიტუაციის არაადეკვატური. ბრალდებულის სასარგებლოდ ყველა ეჭვის გა-დანყვეტის პრინციპიდან გამომდინარე, ასეთი საეჭვო მტკიცებულება, რომელიც მოპოვებულია კანონის უხეში დარღვევით, არ შეიძლება ჩაითვალოს იურიდიული ძალის მქონედ. წინააღმდეგ შემთხვევაში, განაჩენი გამოტანილი იქნება საქართველოს კონსტიტუციით გარანტირებულ უფლებათა დარღვევის გზით.

ამრიგად, მ.შოთაძის დაკითხვა რომ არ შეიძლებოდა 2010 წლის 7 აპრილს, დასტურდება სასამართლო-სამედიცინო და ფსიქოლოგიური ექსპერტიზების დასკვნებით. აღნიშნული დასკვნებით დადასტურდა, რომ მ.შოთაძეს აღენიშნებოდა ფიზიკური ტრავმის შედეგად გამოწვეული ქალა-ტვინის დახურული ტრავმა, თავის ტვინის შერყევა. მსუბუქი ხარისხის თავის ტვინის შერყევითვისაც დამახასიათებელია ცნობიერების გამოთიშვა რამდენიმე წუთიდან ათეული წუთის (საათების) განმავლობაში. ცნობიერების დაბრუნების მერე დამახასიათებელია თავის ტკივილი, თავბრუსხვევა და ლებინება. როგორც წესი, აღინიშნება რეტროანტეროგრადული ამნეზია. თავის ტვი-

ნის შერყევის, ანუ ფიზიკური ტრავმის გარდა, მ.შოთაძე იმყოფებოდა ავტოსაგზაო შემთხვევით გამოწვეულ სტრესულ მდგომარეობაში, რადგან ავტოსაგზაო შემთხვევა უკვე თავისთავად ექსტრემალურ სიტუაციათა რიგს მიეკუთვნება და, ბუნებრივია, იგი იმყოფებოდა ძლიერ ფსიქოსტრესის მდგომარეობაში. უდავოა, რომ ვინაიდან მ.შოთაძეს ჰქონდა რეტროანტეროგრადული ამნეზიის ნიშნები, თავის ტვინის შერყევა და პოსტსტრესული, აჟიტირებული მდგომარეობა, როდესაც სუბიექტი პასუხს ვერ აგებს თავის ნამოქმედარსა და ნათქვამზე, მისი დაკითხვა არ შეიძლებოდა. პოსტსტრესული მდგომარეობა ფსიქოლოგიური შოკის მდგომარეობაა და მ.შოთაძეს ტვინის შერყევაც რომ არ ჰქონოდა, ფსიქოსტრესის მდგომარეობა გამორიცხავს მის დაკითხვას სარეაბილიტაციო მკურნალობის გარეშე, რასაც სჭირდება გარკვეული დრო.

შეიძლება უდავოდ იქნეს მიჩნეული ის ფაქტი, რომ სასამართლო-სამედიცინო და ფსიქოლოგიური ექსპერტიზების დასკვნებით დადგენილია, რომ 7 აპრილს მომხდარი ავტოსაგზაო შემთხვევიდან რამდენიმე საათის შემდეგ, არ შეიძლებოდა მ.შოთაძის დაკითხვა. აღნიშნული, მეცნიერულ და ფაქტობრივ მასალებზე გაცემული დასკვნები, აშკარა წინააღმდეგობაში მოდის იმ მოწმეთა ჩვენებებთან, რომლის მიხედვით, თითქოს მ.შოთაძის დაკითხვა, მისი ჯანმრთელობის მდგომარეობიდან გამომდინარე, შესაძლებელი იყო.

ყოველივე ზემოდალნიშნულის საფუძველზე, ვშუამდგომლობთ მ.შოთაძის 2010 წლის 7 აპრილის მოწმის სახით დაკითხვის ოქმის დაუშვებელ მტკიცებულებად ცნობის შესახებ.

დანართი: 35 ფურცლად.

ადვოკატები: ი. ლაბაძე

ჯ. ლომიძე

ბრალდებული: ლ. შოთაძე

5 ივნისი 2010 წელი

თბილისის საქალაქო სასამართლოს სისხლის
სამართლის საქმეთა კოლეგიის მოსამართლეს
ბატონ თენგიზ გაგნიძეს
ბრალდებულ დ. ჩიტაძის ინტერესების დამცველი
ადვოკატის კახაბერ გოცირიძის
(მის.: თბილისი, ი. აბაშიძის ქ. 20
ტელ.: 599 101010)

შ უ ა მ დ გ ო მ ლ ო ბ ა
**(უკანონოდ მოპოვებული მტკიცებულებების წინასასა-
მართლო სხდომაზე გამორიცხვის შესახებ)**

საქართველოს სსსკ-ის 219-ე მუხლის მე-4 ნაწილის „ა“ ქვეპუნქტისა და 72-ე მუხლის თანახმად, გთხოვთ, დაუშვებელ მტკიცებულებად ცნოთ 2020 წლის 15 ოქტომბერს მოწმე მ. ტალახაძის მიერ დ. ჩიტაძის ფოტოსურათებით ამოცნობისა და იმავე დღეს, 15 ოქტომბერს, ჩატარებული დ. ჩიტაძის ამოცნობის ოქმები, როგორც კანონით დადგენილი წესის დარღვევით მოპოვებული.

ასევე, საქართველოს სსსკ-ის 75-ე მუხლის თანახმად, გთხოვთ, დაუშვებელ მტკიცებულებად ცნოთ მოწმე მ. ტალახაძის არსებითად ურთიერთსაწინააღმდეგო ჩვენებები.

I. 2020 წლის 13 ოქტომბერს, გამოძიებაში დაკითხულმა, რესტორან „თალღაურა“-ს დაცვის მუშაკმა მ. ტალახაძემ აჩვენა, რომ, დაახლოებით 14 საათსა და 30 წუთზე, როდესაც დაცვის მუშაკებთან – თ. წილოსანტთან და კ. სირაძესთან ერთად იმყოფებოდა რესტორნის წინ მდებარე დაცვის ჯიხურში, შენიშნა, რომ 20 მეტრის დაშორებით ერთმანეთში ჩხუბობდა 10-15 ბიჭი, რის გამოც, ისინი მივიდნენ მოჩხუბრებთან და გააშველეს. დაახლოებით 7-8 ბიჭი წავიდა სასტუმრო „აჭარის“, ხოლო 5-6 კაცი – საწინააღმდეგო მიმართულებით.

დაახლოებით 3-4 წუთში სასტუმრო აჭარისკენ მიმავალი ბიჭებიდან ერთ-ერთი გაჩერდა, აინია მაისური, დაიყვირა ჯვარი დავკარგეო და გამოიქცა, მივარდა ამ ბიჭებთან, ერთს დაუსვა სახეზე დანა, ხოლო რამდენიმე ბიჭს დაარტყა. სიტუაციაში მასთან მყოფი ბიჭებიც ჩაერიენ და კვლავ ატყდა ჩხუბი. მან, კ.სირაძესა და თ.წილოსანთან ერთად, გააშველა მოჩხუბრები და დამჭრელი, რომელიც მასთან მყოფ ბიჭებთან ერთად, გაიქცა სასტუმრო „აჭარის“ მიმართულებით. დამჭრელი იქნებოდა 18-19 წლის, დაახლოებით 170 სმ. სიმაღლის, სუსტი აღნაგობის, წაბლისფერი თმებით, წაბლისფერი თვალებით, მოგრძო პირისახის, ეცვა მოყავისფრო ზოლიანი გრძელმკლავიანი მაისური და ლურჯი ჯინსის შარვალი. მან მიუთითა, რომ ნახვის შემთხვევაში ამოიცნობდა.

II. 15 ოქტომბერს დამატებით დაკითხულმა მ.ტალახაძემ დაადასტურა 13 ოქტომბრის ჩვენება და აღნიშნა, რომ მას შეუძლია ამოიცნოს დამჭრელი, რომლისთვისაც „რაიმე განსაკუთრებული დამახასიათებელი არ შეუნიშნავს. მას დაამახსოვრდა, რომ „ჰქონდა ოდნავ წვერი სახეზე, დასველებული თმა, ოდნავ მოგრძო, არათბილისური აქცენტი, უფრო დასავლური, ეცვა თამბაქოსფერი ზოლებიანი მაისური და გარედან კაპიუშონიანი თეთრი ფერის სახელოებიანი მოსაცმელი“.

აღსანიშნავია, პირველ ჩვენებაში მას არ უხსენებია, რომ იმ პიროვნებას ჰქონდა ოდნავ წვერი სახეზე, მოგრძო, დასველებული თმა, არათბილისური, უფრო დასავლური აქცენტი და თამბაქოსფერ ზოლებიან მაისურზე ეცვა კაპიუშონიანი თეთრი ფერის სახელოებიანი მოსაცმელი. ზოლებიანი მაისური მან ახსენა მას შემდეგ, რაც სხვა მოწმეებმა მიუთითეს ამის შესახებ თავიანთ ჩვენებებში.

III. აღნიშნული დაკითხვის შემდეგ, იმავე დღეს, გამომძიებელმა მ.ტალახაძე მიიყვანა საქართველოს ტექნიკურ უნივერსიტეტში, ინფორმატიკისა და მართვის სისტემების ფაკულტეტზე და მისი თანდასწრებით მოახდინა პირველი კურსის სტუდენტების პირადი ბარათების დათვალიერება, რომ-

ლებშიც მითითებულია სტუდენტის სახელი, გვარი და დემოგრაფიული მონაცემები.

გამომძიებლის მიერ შედგენილი ოქმიდან ირკვევა, რომ მ.ტალახაძეს წარედგინა 700 სტუდენტის პირადი ბარათი და 345-ე ბარათის ნახვისას მან ამოიცნო პირი, რომელმაც 2020 წლის 13 ოქტომბერს, რესტორან „თალლაურას“ მიმდებარე ტერიტორიაზე, დანით დაჭრა რამდენიმე პიროვნება.

აღნიშნული ოქმები, როგორც მტკიცებულება, არ შეიძლება ჩაითვალოს კანონიერად და უტყუარად, რადგან ამოცნობა ჩატარდა კანონის უხეში დარღვევით. კერძოდ, ოქმის დასათურებიდან არ ჩანს, კონკრეტულად რა საგამომძიებო მოქმედების ჩასატარებლად შედგა იგი. იმ შემთხვევაში, თუ ოქმი შედგა ამოცნობის დასაფიქსირებლად, მაშინ გამომძიებელი ვალდებული იყო, მ.ტალახაძე როგორც მოწმე, გაეფრთხილებინა საქართველოს სსკ-ის 370-ე–371-ე მუხლებით ცრუ ჩვენების მიცემის, ჩვენების მიცემაზე უარის თქმისა და ჩვენების მიცემისაგან თავის არიდებისათვის სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობის შესახებ (სსსკ-ის 332-ე მუხლი).

საქართველოს სსსკ-ის 131-ე მუხლის მე-5 ნაწილის მიხედვით, ამომცნობს უნდა წარედგინოს არანაკლებ სამი სხვა პირის ფოტოსურათი, რომლებზეც ამოსაცნობნი მკვეთრად არ განსხვავდებიან ერთმანეთისაგან და ამოსაცნობისაგან. როგორც უკვე აღინიშნა, ოქმის მიხედვით, მ.ტალახაძეს წარედგინა 700 ბარათი და ასეთ ვითარებაში კანონის იმპერატიული მოთხოვნის შესრულებაზე, რომ ამოსაცნობნი მკვეთრად არ უნდა განსხვავდებოდნენ ერთმანეთისაგან, ლაპარაკი ზედმეტია. კანონის თანახმად, ამოსაცნობად წარდგენილი ყველა სურათი ჩაკრული უნდა ყოფილიყო ამოცნობის ოქმში, რათა შემდგომ დაცვის მხარესა და სასამართლოს მისცემოდა იმის შესაძლებლობა, განესაზღვრა ამოსაცნობნი მკვეთრად განსხვავდებოდნენ თუ არა ერთმანეთისაგან და სხვ. ასევე აღსანიშნავია, რომ ყველა წარდგენილი სტუდენტის პირად ბარათზე ფოტოსურათის ქვეშ, სხვა მონაცემებთან ერთად,

წერია სტუდენტის სახელი და გვარი. გამოძიებელს არ ჰქონდა უფლება, მოწმისთვის ასეთი სახით წარედგინა ფოტოსურათები.

ოქმის მიხედვით, მ.ტალახაძეს აღნიშნული ამოცნობისთვის დასჭირდა დაახლოებით ნახევარი საათი, რაც ასევე მიაწინებს ჩატარებული ამოცნობის არასრულყოფილობაზე, რადგან დროის ასეთ მცირე მონაკვეთში ამ რაოდენობის სურათების დეტალურად და ყურადღებით დათვალიერება და პირის ამოცნობა შეუძლებელია.

მტკიცებულება ჩაითვლება კანონიერად და დასაშვებად, თუ მისი მოპოვების წყარო და წესი დააკმაყოფილებდა ობიექტურ დამკვირვებელს, რათა დაესკვნა მისი სანდოობა. იმ დროს, როდესაც გამოძიებელმა მ.ტალახაძე მიიყვანა ტექნიკურ უნივერსიტეტში, საქმეში არ მოიპოვებოდა არავითარი დოკუმენტი იმ წყაროს მითითებაზე, რომ ეს დანაშაული ჩაიდინა ინფორმატიკისა და მართვის სისტემების ფაკულტეტის პირველი კურსის სტუდენტმა. გაუგებარია და ეჭვს იწვევს ის გარემოება, რომ გამოძიებელმა მოწმე რატომღაც მიიყვანა სწორედ ინფორმატიკისა და მართვის სისტემების ფაკულტეტის დეკანატში და მოითხოვა მხოლოდ პირველი კურსის სტუდენტების პირადი ბარათები, მაშინ როდესაც, როგორც ზემოდ აღინიშნა, არ არსებობდა ამის არანაირი საფუძველი. არც ერთ მოწმეს არ უჩვენებია, რომ ჩხუბი მოხდა ტექნიკური უნივერსიტეტის სტუდენტებს შორის. ასევე საეჭვო და ნაკლებად დამაჯერებელია, რომ ნახევარ საათში მ.ტალახაძეს შეძლებოდა 700 ფოტოსურათის დათვალიერება და იმ პიროვნების ამოცნობა, რომელიც მანამდე ნახა სულ რამდენიმე წუთით ჩხუბის დროს. როგორც დაკითხვაზე აღნიშნა, იმ პიროვნებისთვის რაიმე დამახასიათებელი განსაკუთრებული ნიშანი მას არ შეუმჩნევია.

IV. ფოტოსურათით უკანონო ამოცნობის ჩატარების შემდეგ, იმავე დღეს, უკვე პოლიციის განყოფილებაში ჩატარდა პირის ამოცნობა. საქართველოს სსსკ-ის 131-ე მუხლის მე-7 ნაწილის მიხედვით, განსაკუთრებულ შემთხვევაში, ამომცნობის მიერ ამოსაცნობი ობიექტის განმეორებით ამოცნობა

დასაშვებია, თუ წინა ამოცნობა ჩატარდა ფოტოსურათით. ამოცნობის დროსაც, მ.ტალახაძემ სამ პირს შორის დ. ჩიტაძე ამოიცნო ისეთი ზოგადი ნიშნებით, რომლებიც დამახასიათებელია ამ ასაკის ახალგაზრდების უმრავლესობისთვის.

გამომძიებლის მიერ შედგენილი ე.წ. პირის ამოცნობის ოქმიც წარმოადგენს დაუშვებელ მტკიცებულებას. კერძოდ, ამოცნობა არ ჩატარებულა კანონიერად, რადგან არ იქნა დაცული ამოცნობისთვის დადგენილი საპროცესო წესი. მაშასადამე, ამ გზით მიღებული ინფორმაცია არ არის მტკიცებულება და არ შეიძლება საფუძვლად დაედოს გამამტყუნებელ განაჩენს. იგი შეიძლება ჩაითვალოს მხოლოდ გამომძიებლის მიერ მოპოვებულ ინფორმაციად, რომელსაც არა აქვს პროცესუალური გამოყენება, მით უმეტეს, გამამტყუნებელი განაჩენის დადგენისათვის. ამიტომ იგი ამოღებულ უნდა იქნეს მტკიცებულებათა ნუსხიდან.

უკანონო გზით ინფორმაციის მოპოვების შემდეგ, გამომძიებელს, კანონიდან გამომდინარე, დაეკარგა უფლება, ჩატარებინა პირის ამოცნობა, რადგან მოწმისთვის უკვე წინასწარ იყო ცნობილი გამომძიებლის მიერ კანონის დარღვევით ნაჩვენები სავარაუდო ბრალდებულის ფოტოსურათი. ბუნებრივია, მოწმე იმ პიროვნებას დაადებდა ხელს, რომელიც სურათზე ნახა. ამით ამოცნობის შემდეგ მიღებულ მტკიცებულებას დაეკარგა სარწმუნოება. იგი არ შეიძლება ჩაითვალოს უტყუარ მტკიცებულებად და საფუძვლად დაედოს გამამტყუნებელ განაჩენს.

ამოცნობის პროცესი ჩატარდა დამსწრეების გარეშე და, ამდენად, არ არსებობს არც ერთი თვითმხილველი, რომელიც დაადასტურებდა, თუ რამდენად ობიექტურად ჩატარდა იგი და რა ზეგავლენა მოახდინა გამომძიებელმა მოწმეზე. დახურულ კარს მიღმა ჩატარებული ეს პროცესი, რომლის კანონიერება, საპროცესო კოდექსიდან გამომდინარე, საეჭვოა, არ შეიძლება ჩაითვალოს მტკიცებულების მოპოვებად.

V. 2020 წლის 20 ნოემბერს, ე.ი. პირველი დაკითხვიდან დაახლოებით ერთი თვის შემდეგ, როდესაც არავითარი აუცი-

ლებლობით არ იყო გამოწვეული მ.ტალახაძის დაკითხვა, გამომძიებელმა კიდევ ერთხელ დაჰკითხა იგი და დააზუსტებინა მისთვის სასურველი დეტალები. კერძოდ, მ.ტალახაძემ აჩვენა: „ჩემ მიერ ამოცნობილი ბიჭის ხელში მე დანა დავინახე იმ მომენტში, როდესაც ნეკნებში ჩაარტყა ერთ-ერთ ბიჭს, ხოლო მანამდე დავინახე, როგორ ჩამოუქნია ხელი სახეზე ერთ-ერთ დაჭრილთაგანს, რომელსაც სახიდან წამოუვიდა სისხლი და ეტყობოდა ჭრილობა. აქედან გამომდინარე, მივხვდი, რომ სახეზე დაზიანება მიაყენა მას სწორედ იმავე დანით და შემდგომ იმავდროულად მოუქნია დანა იმ ბიჭს, რომელიც დაჭრა ნეკნების არეში, შემდგომში კი, იმას, ვისაც დაუზიანა მუცელი და ნაწლავები“.

გამომძიებელმა ერთი შეკითხვაც არ დაუსვა მონემს, თუ რატომ არ აღწერა დანვრილებით დაჭრის ფაქტები წინა ორ ჩვენებაში, მაშინ როდესაც უფრო კარგად ახსოვდა მომხდარი ყველა დეტალი.

VI. 2020 წლის 2 დეკემბერს, საკუთარი განცხადებით ხელახლა დაკითხულმა მ.ტალახაძემ შეცვალა გამომძიებაში ადრე მიცემული ჩვენება და განაცხადა, რომ 13 ოქტომბერს, როდესაც კ.სირაძესა და თ.წილოსანთან ერთად იმყოფებოდა დაცვის ჯიხურში, დაახლოებით 13-14 საათზე, შემოესმათ კამათის ხმა და დაინახა, რომ ერთმანეთთან ჩხუბობდა დაახლოებით 10 ბიჭი. ისინი მივიდნენ და გააშველეს ახალგაზრდები. ამ ათი ბიჭიდან გამოყვანილი ჰყავდათ ერთი ბიჭი და იმას ურტყამდნენ. ის ერთი კაცი, რომელსაც ურტყამდნენ, იყო ის, ვინც მან ამოიცნო. გაშველეუბის შემდეგ ისინი დასცილდნენ ერთმანეთს. 3-4 ბიჭი წავიდა სპორტის სასახლისკენ, დანარჩენები ტექნიკური უნივერსიტეტის მხარეს. აღნიშნულის შემდეგ იგი, თ.წილოსანსა და კ.სირაძესთან ერთად, დაბრუნდა დაცვის ჯიხურში. 3-4 წუთში სპორტის სასახლისკენ წასულთაგან მოტრიალდა ერთი პიროვნება, დაიყვირა ჯვარი დაეკარგეო და, მის თანმხლებ პირებთან ერთად, წავიდა ტექნიკური უნივერსიტეტის მხარეს წასული ბიჭებისკენ. ისინიც მოტრიალდნენ და დაიწყო ხელჩართული ჩხუბი. მან დაინახა, რომ იმ პიროვ-

ნებამ, რომელმაც თქვა: „ჯვარი დაეკარგეო“ ჩხუბის დროს დან-ით დაჭრა ოთხი პიროვნება სახის, გულ-მკერდისა და მუცლის არეში. იმის გამო, რომ ამ პიროვნებას ეჭირა დანა, ის და მისი თანამშრომლები ვერ მიეკარნენ მოჩხუბრებს, მაშინ როდესაც გამოძიებაში ადრე აღნიშნა, რომ გააშველეს მოჩხუბრები. შემდეგ მან განაცხადა, რომ არც მეორე ჩხუბის დაწყების მომენტი და პირველად ხელით ვინ ვის შეეხო, არ დაუნახავს, რადგან ამ დროს იმყოფებოდა დაცვის ჯიხურში. ასევე მან რამდენიმეჯერ კატეგორიულად აღნიშნა, რომ „ამ პიროვნებამ დანა გამოიყენა თავდაცვის მიზნით, ჩხუბის დროს. თავდაცვა გამოიხატებოდა იმაში, რომ იმათგან იცავდა თავს, იმ ხუთი პიროვნებისგან, ვინც მას ეჩხუბებოდა.“ რაც ასევე დაავიწყდა და არ უხსენებია გამოძიებაში. დასმულ შეკითხვაზე მ.ტალახაძემ

დააზუსტა, რომ დამჭრელმა დანა ამოიღო ჩხუბის დაწყების შემდეგ. დანა იყო წითელტარიანი, რის შესახებაც მან უთხრა გამოძიებელს და მას ალბათ გამორჩა პირველი დაკითხვის ოქმში შეტანა. იქ ყველა ჩხუბობდა და მან არ იცის სხვას ჰქონდა თუ არა დანა. არ ახსოვს რამდენ ხანს მიდიოდა ჩხუბი.

შეკითხვაზე, კონკრეტულად აღენერა დაჭრის მომენტი, მ.ტ. დაიბნა და აჩვენა: „ჩხუბის მომენტში ისმოდა ხმები, ვაიმე დანა დამარტყაო, შემდეგ ვნახე დაჭრილები, დარტყმის მომენტი არ დამინახავს. ჯგუფური ჩხუბი მიდიოდა.“

ამ ჩვენებით მ.ტალახაშემ ფაქტობრივად დაადასტურა, რომ მის მიერ გამოძიებაში ამოცნობილმა პიროვნებამ დაზარალებულები დაჭრა იმ დროს, როცა თავს იცავდა 5-6 თავდამსხმელისგან და შემდეგ კატეგორიულად განაცხადა, რომ დაჭრის მომენტი არ დაუნახავს, რადგან ჯგუფური ჩხუბი მიდიოდა.

მ.ტალახაძემ იცრუა მაშინაც, როდესაც განაცხადა, რომ ამოცნობამდე გამომძიებელს მისთვის არანაირი სურათი ან სურათიანი დოკუმენტი არ უჩვენებია, ხოლო მას შემდეგ, როდესაც მას ნარედგინა ტექნიკურ უნივერსიტეტში შედგენილი ე.წ. „ამოცნობის“ ოქმი, მ.ტალახაძემ დაადასტურა, რომ

უნივერსიტეტში მიიყვანეს პოლიციის თანამშრომლებმა და მიზანი იყო, „ამომეცნო ის პიროვნება, ვინც ჩხუბში მონაწილეობდა.“

მონმე მ.ტალახაძეზე ხორციელდებოდა აშკარა ზეწოლა, რათა ამოეცნო დ. ჩიტაძე. აღსანიშნავია, რომ როდესაც გამოძიებელმა არაერთგზის დაუსვა მას შეკითხვა, ბიჭებიდან ეცნობოდა თუ არა რომელიმე და შემდეგ პირდაპირ მიუთითა კიდეც ბრალდებულზე (რა დროსაც ჩვენი პროტესტის საფუძველზე მოიხსნა შეკითხვა), მ.ტალახაძემ შეძლო დამჭრელის ამოცნობა. ამის შემდეგ, გამოცხადდა რამდენიმე ნუთით შესვენება. შემდეგ, უკვე „მომზადებულმა“ მ.ტალახაძემ, პროკურორის შეკითხვაზე: რატომ ვერ იცნო დამჭრელი თავიდან, მონმემ მოიყვანა უსუსური არგუმენტი, რომ მან გამოძიებლის შეკითხვა კარგად ვერ გაიგო.

ყოველივე ეს ბაძებს საფუძვლიან ეჭვს, რომ ბრალდების მხარემ ბრალდებულის ამოცნობის პროცესზე მოახდინა უკანონო ზეწოლა, რის გამოც, ამოცნობის ოქმები უნდა ჩაითვალოს დაუშვებელ მტკიცებულებად. იგივე რაკმაყოფილებს ამოცნობის ჩატარებისთვის გათვალისწინებულ მტკიცებულებით სტანდარტს.

გამომდინარე ზემოაღნიშნულიდან, გთხოვთ, დააკმაყოფილოთ ჩვენი შუამდგომლობა.

ადვოკატი: კ. გოცირიძე
ბრალდებული: დ. ჩიტაძე
10 დეკემბერი 2020 წელი.

გარდაბნის რაინული სასამართლოს მოსამართლეს
ქალბატონ ლელა ლომიძეს,
ბრალდებულ ვ.მამალაძის ინტერესების დამცველი
ადვოკატის ინგა თათარაშვილის
(მის.: გარდაბანი, გამარჯვების ქ. 16
ტელ.: 599 11 11 11)

შ უ ა მ დ გ ო მ ლ ო ბ ა
**(უკანონოდ მოპოვებული მტკიცებულებების წინასასა-
მართლო სხდომაზე გამორიცხვის შესახებ)**

საქართველოს სსსკ-ის 219-ე მუხლის მე-4 ნაწილის „ა“ ქვეპუნქტისა და 72-ე მუხლის თანახმად, გთხოვთ, დაუშვებელ მტკიცებულებად ცნოთ 2020 წლის 5 სექტემბერს ჩატარებული მონმე ნ. ბლიაძის მიერ დ. გოგალაძის ფოტოსურათებით ამოცნობის ოქმი, როგორც კანონით დადგენილი წესის დარღვევით მოპოვებული.

აღნიშნული ოქმი არ შეიძლება ჩაითვალოს კანონიერ და უტყუარ მტკიცებულებად, რადგან ამოცნობა ჩატარდა კანონის უხეში დარღვევით. კერძოდ, სსსკ-ის 131-ე მუხლის მე-5 ნაწილის თანახმად, ფოტოსურათით ამოცნობის ჩატარებისას „ამომცნობს უნდა წარედგინოს არანაკლებ 3 სხვა ფოტოსურათი, რომლებზე აღბეჭდილი ობიექტებიც მკვეთრად არ განსხვავდება ერთმანეთისაგან და ამოსაცნობისაგან.“

საქმეში არის ორი ოქმი ფოტოსურათებით ამოცნობის შესახებ, შედგენილი გამომძიებლის მიერ 2020 წლის 5 სექტემბერს, რადროსაც რიგით მეორე ამოცნობისას ნ.ბლიაძემ ამოიცნო დ. გოგალაძე.

აღსანიშნავია, რომ ნ.ბლიაძეს ორჯერ წარედგინა ერთი და იმავე პიროვნების ფოტოსურათი, რისი უფლებაც გამომძიებელს არ ჰქონდა. პირველად მას ამოსაცნობად წარედგინა ოთხი ფოტოსურათი, რომელთა შორის არ იყო დ. გოგალაძე, ხოლო მე-

ორე ამოცნობის დროს, როდესაც მან ამოიცნო დ. გოგალაძე, რიგით მეოთხე ფოტოსურათი მას ნანახი ჰქონდა უკვე პირველი ამოცნობისას, რაც კანონით დაუშვებელია.

გთხოვთ, დააკმაყოფილოთ ჩვენი შუამდგომლობა და უკანონოდ მოპოვებული მტკიცებულება მიიჩნიოთ დაუშვებლად და გამორიცხოთ მტკიცებულებათა ნუსხიდან.

ადვოკატი: ი. თათარაშვილი

ბრალდებული: ვ. მამალაძე

1 ნოემბერი, 2020 წელი

• • •

13.9.

თბილისის სააპელაციო სასამართლოს
სისხლის სამართლის საქმეთა პალატას
მსჯავრდებულ ლ. კალაძის ადვოკატის
პ. ლოლობერიძის
(მის.: თბილისი, ყაზბეგის გამზ. 20
ტელ.: 599 101 010)

საკასაციო საჩივარი

**(მტკიცებულებათა დასაშვებობის შესახებ ნაფიც მსაჯულ-
თა სასამართლოს სხდომის თავმჯდომარის მიერ მიღებული
უკანონო გადაწყვეტილების თაობაზე)**

ბრალდებულ ლ.კ.-ს საქმეზე თბილისის საქალაქო სასა-
მართლოში ნაფიც მსაჯულთა სასამართლოს სხდომის თავმჯ-
დომარის 2020 წლის 10 სექტემბრის

განჩინებაზე

თბილისის საქალაქო სასამართლოში ნაფიც მსაჯულთა
სასამართლოს მიერ დადგენილი 2019 წლის 16 სექტემბრის გამ-
ამტყუნებელი განაჩენით, რომელიც დაეყრდნო ნაფიც მსა-
ჯულთა მიერ ერთხმად გამოტანილ ვერდიქტს, მსჯავრდებულ

ლ.კ.-ს საქართველოს სსკ-ის 109-ე მუხლის მე-3 ნაწილის „ა“ ქვეპუნქტით სასჯელის ზომად განესაზღვრა 20 წლით თავისუფლების აღკვეთა. იგი წარდგენილ ბრალდებაში თავს დამნაშავედ არ ცნობდა.

საქმის აღწერილობის მიხედვით, ლ.კ.-ის მიერ ჩადენილი დანაშაული გამოიხატა შემდეგში: 2019 წლის 30 მარტს, დაახლოებით 21:00 საათზე, ლ.კ. იმყოფებოდა ნუცუბიძის პლატოზე, მეოთხე მიკრორაიონის 310-ე საცხოვრებელი კორპუსის მიმდებარე ტერიტორიაზე, რა დროსაც სიტყვიერი შელაპარაკება მოუვიდა იმავე უბანში მცხოვრებ ნაცნობ ბიჭებთან – დ.ა.-სა და მ.შ.-სთან, რაც გადაიზარდა ჩხუბსა და გინებაში. აღნიშნულით განაწყენებულმა ლ.კ.-მ განიზრახა შურისძიების მოტივით მათი მოკვლა. ამ განზრახვით, მან ცეცხლსასროლი იარაღიდან რამდენიმე გასროლით დაჭრა ორივე მათგანი, რის შედეგადაც, მ.შ. ადგილზე გარდაიცვალა, ხოლო აღმოჩენილი სამედიცინო დახმარების მიუხედავად, დ.ა. 5 აპრილს რესპუბლიკური საავადმყოფოს რეანიმაციულ განყოფილებაში გარდაიცვალა.

ლ.კ.-ის ბრალდების საქმეზე ნაფიც მსაჯულთა სასამართლოში ბრალდებას საფუძვლად დაედო და მტკიცებულებას წარმოადგენდა 2020 წლის 20 აპრილს მოწმე ა.ა.-ს მიერ ლ.კ.-ს პიროვნების ფოტოსურათით ამოცნობა და იმავე დღეს გამომძიებლის მიერ განმეორებით ჩატარებული ლ.კ.-ს ამოცნობა, რომლებზეც შედგენილია ამოცნობის ოქმები, ასევე ბრალდების მოწმის – ა.ა.-ს მიერ გამოძიებისათვის 22 აპრილს მიცემული ჩვენება, რომლის საფუძველზეც იგი ნაფიც მსაჯულთა წინაშე, როგორც ბრალდების მოწმე, დაიკითხა.

სსსკ-ის 72-ე მუხლის 1-ლი ნაწილის შესაბამისად, ნაფიც მსაჯულთა სასამართლოს სხდომის თავმჯდომარეს მივმართეთ შუამდგომლობით გამოძიების ეტაპზე ბრალდების მხარის მიერ მოპოვებული მითითებული მტკიცებულებების დაუშვებლად ცნობისა და ნაფიც მსაჯულთა ყიურისათვის წარსადგენ მტკიცებულებათა ნუსხიდან ამორიცხვის თაობაზე, როგორც კანონით დადგენილი წესის არსებითი დარღვევით მოპოვებული. ნაფიც მსაჯულთა სასამართლოს სხდომის თავმჯდომარის

გადანწყვეტილებით, უსაფუძვლოდ არ დაკმაყოფილდა ჩვენი შუამდგომლობა და გამოძიების ეტაპზე მოპოვებული ეს მტკიცებულებები წარედგინა ნაფიც მსაჯულთა ჟიურის. შესაბამისად, მოწმე ა.ა.-მ ნაფიც მსაჯულთა სასამართლოს წინაშე მისცა ჩვენება, რომელსაც საფუძვლად დაედო სწორედ გამოძიების მიერ საპროცესო მოქმედების – ამოცნობის უკანონოდ ჩატარების შედეგად მიღებული ინფორმაცია. ამ უკანონოდ მოპოვებულმა მტკიცებულებებმა ზეგავლენა მოახდინა ნაფიც მსაჯულთა მიერ ვერდიქტის გამოტანის დროს არასწორი გადანწყვეტილების მიღებაზე, რამაც, შესაბამისად, განაპირობა სასჯელის დანიშვნის სხდომაზე გამამტყუნებელი განაჩენით ბრალდებულისთვის მკაცრი სასჯელის შეფარდება.

ბრალდების მხარის აღნიშნული მტკიცებულება წარმოადგენს დაუშვებელს, რადგან ფოტოსურათით ამოცნობა მოხდა საპროცესო კანონის არსებითი დარღვევით, ხოლო დანარჩენი სხვა მტკიცებულებები – ბრალდებულის უშუალო ამოცნობა და მოწმის დაკითხვა, მართალია, ფორმალურად განხორციელდა საპროცესო კოდექსის ნორმების დაცვით, მაგრამ დაუშვებელი მტკიცებულების საფუძველზე. კანონის მიხედვით (სსსკ-ის 72-ე მუხლის 1-ლი ნაწილი), ამგვარი მტკიცებულების საფუძველზე კანონიერად მოპოვებული მტკიცებულებაც, თუ იგი აუარესებს ბრალდებულის სამართლებრივ მდგომარეობას, დაუშვებლად და იურიდიული ძალის არმქონედ მიიჩნევა.

ფოტოსურათით ლ.კ.-ის ამოცნობა არ შეიძლება ჩაითვალოს კანონიერ და უტყუარ მტკიცებულებად, რადგან იგი ჩატარდა კანონის მოთხოვნათა არსებითი დარღვევით. კერძოდ, სსსკ-ის 131-ე მუხლის მე-5 ნაწილის თანახმად, ფოტოსურათით ამოცნობის ჩატარებისას ამომცნობს უნდა წარედგინოს არანაკლებ სამი სხვა ფოტოსურათი, რომლებზე აღბეჭდილი პირებიც მკვეთრად არ განსხვავდებიან ერთმანეთისა და ამოსაცნობისაგან.

საქმეში არის ორი ოქმი ფოტოსურათებით ამოცნობის შესახებ, შედგენილი გამომძიებლის მიერ 2020 წლის 20 აპრილს:

პირველი ოქმის მიხედვით, ამომცნობმა ა.ა.-მ ოთხი ფოტოსურათით ვერ ამოიცნო ბრალდებული ლ.კ., რომელიც გამოსახული იყო რიგით მეოთხე ფოტოსურათზე. დანარჩენ ფოტოსურათებზე გამოსახული პიროვნებები, რომლებიც პირადობის მოწმობებიდან გადაღებული ფოტოსურათებით იყვნენ წარმოდგენილი, ასაკითა და სხვა მონაცემებით მკვეთრად არ განსხვავდებოდნენ ერთმანეთისა და ამოსაცნობი პირისაგან.

ფოტოსურათით ამოცნობის მეორე ოქმში, რომელიც შედგენილია ორი საათით გვიან, აღნიშნულია, რომ ამომცნობმა რიგით მეორე ფოტოსურათით ამოიცნო ამოსაცნობი პირი – ლ.კ. მეორე ამოცნობის დროს წარმოდგენილი იყო ლ.კ.-ს იგივე ფოტო, ხოლო დანარჩენი სამი ფოტოსურათი წარმოადგენდა ახალ, სხვა ისეთი პირების ფოტოსურათებს, რომლებიც პირველი ამოცნობის დროს არ ყოფილა გამოყენებული. კანონის მოთხოვნათა საწინააღმდეგოდ, მათზე გამოსახული პირები მკვეთრად განსხვავდებოდნენ ერთმანეთისა და ამოსაცნობი პირისაგან. სამივე მათგანი იყო გაცილებით ასაკოვანი, ამოსაცნობი პირისაგან 20-25 წლით უფროსი. ამომცნობს თუნდაც იმით ჰქონდა მინიშნება ამოსაცნობ პირზე, რომ იცოდა ბრალდებულის ასაკი, რომ იგი 24 წლის იყო. სამართლებრივად სწორი იქნებოდა, რომ დანარჩენი სხვა პირებიც, რომელთა ფოტოსურათებითაც ხდებოდა ამოცნობა, ყოფილიყვნენ დაახლოებით იმავე ასაკის და არა 45-50 წლის. ამასთან, არსებობს საფუძვლიანი ეჭვი, რომ გამომძიებელმა პირველიდან მეორე ამოცნობამდე შუალედში ამომცნობს კონკრეტულად მიაწინა ამოსაცნობი პირის შესახებ. ასეთი ამოცნობა კი, სსსკ-ის 131-ე მუხლის მე-6 ნაწილის მიხედვით, წარმოადგენს დაუშვებელ მტკიცებულებას.

დაუშვებელია ის, რომ ლ.კ.-ს ორჯერ წარედგინა ერთი და იმავე პიროვნების ფოტოსურათი, რისი უფლებაც გამომძიებელს არ ჰქონდა. პირველად ამოსაცნობად მას წარედგინა ოთხი ფოტოსურათი, რომელთა შორის იყო ლ.კ., მაგრამ ამომცნობმა ვერ ამოიცნო იგი, ხოლო მეორე ამოცნობის დროს, როდესაც ა.ა.-მ ამოიცნო ბრალდებული ლ.კ., რიგით მეორე ფოტოსურათი მას ნანახი ჰქონდა უკვე პირველი ამოცნობის დროს. გარდა

ამისა, ფოტოებზე გამოსახული შედარებით ასაკოვანი პირები მკვეთრად განსხვავდებოდნენ 24 წლის ლ.კ.-სგან გარეგანი ნიშან-თვისებებით.

ამომცნობის მიერ ამოსაცნობი პირის განმეორებით ამოცნობის ჩატარება დასაშვებია იმ შემთხვევაში, როცა წინა ამოცნობა ფოტოსურათით ჩატარდა (სსსკ-ის 131-ე მუხლის მე-7 ნა-წილი). კანონის ეს მოთხოვნა ამოცნობის დროს დაცულ იქნა, მაგრამ დაირღვა სსსკ-ის 131-ე მუხლის მე-2 ნაწილის მოთხოვნა. ამ ნორმის მიხედვით, ამოსაცნობად წარდგენამდე ამომცნობი, საპროცესო კოდექსით გათვალისწინებული წესით, უნდა გამოიკითხოს ამოსაცნობი პირის ინდივიდუალური და გვარეობითი ნიშან-თვისებების თაობაზე და იმ გარემოების შესახებ, რომელშიც მას შეხება ჰქონდა ამოსაცნობ პირთან. ამოცნობისას მან უნდა განმარტოს, რა ნიშან-თვისებებით ამოიცნო ამოსაცნობი პირი. გამომძიებელს ამოსაცნობად წარდგენამდე ამომცნობი პირი არ გამოუკითხავს ამ საკითხზე და მისგან არც არავითარი განმარტება არ მიუღია.

ამის შემდეგ, 2020 22 აპრილს, ა.ა. დაიკითხა მოწმის სახით, რა დროსაც მან მისცა ამომწურავი ინფორმაცია, თუ რა დაინახა თავისი საცხოვრებელი ბინის პირველი სართულის აივნიდან. მისი განმარტებით, მის მიერ ამოცნობილმა პირმა ცეცხლსასროლი იარაღიდან ესროლა ორ ადამიანს. შემდეგ, ბოროტმოქმედი გაიქცა შემთხვევის ადგილიდან. მალე შემთხვევის ადგილზე ხალხი შეიკრიბა, ასევე მოვიდნენ პატრულის თანამშრომლები და გამომძიებელი, რის შემდეგაც ა.ა.-ც ჩავიდა ეზოში და მივიდა შემთხვევის ადგილზე. აღმოჩნდა, რომ დაზარალებულები იყვნენ მისი უბნელები და ნაცნობები – და.ა. და მ.შ. როგორც მისთვის ცნობილი გახდა, ერთი ადამიანი ადგილზე გარდაიცვალა, ხოლო მეორე – რამდენიმე დღეში.

ზემოთ მითითებული უკანონოდ მოპოვებული მტკიცებულებების დაუშვებლად ცნობასა და მათ ამორიცხვას მტკიცებულებათა ნუსხიდან გადამწყვეტი მნიშვნელობა ჰქონდა ლ.კ.-ის სისხლის სამართლის საქმეზე სწორი ვერდიქტის გა-

მოსატანად. შემთხვევის უშუალოდ თვითმხილველი ერთადერთი მოწმე – ა.ა. არ იცნობდა ლ.კ.-ს და ვერც ფოტოსურათით პირველი ამოცნობის დროს შეძლო მისი ამოცნობა. მან მხოლოდ ფოტოსურათით განმეორებით ჩატარებული ამოცნობის დროს ამოიცნო იგი. ეს იყო კანონის არსებითი დარღვევით ჩატარებული საგამოძიებო მოქმედება. ის ფაქტი, რომ ა.ა.-მ დაინახა მისთვის უცნობი პირის მიერ ჩხუბის დროს ორი ადამიანის მიმართულებით გასროლა, არ წარმოადგენს ლ.კ.-ს დანაშაულის ჩადენაში მამხილებელ უტყუარ მტკიცებულებას. მხოლოდ კანონის დარღვევით ჩატარებული ამოცნობის შედეგად მოხდა გამოძიების მიერ ლ.კ.-ს მამხილებელი ბრალდების მტკიცებულებების შექმნა. თუ მტკიცებულებათა ნუსხიდან მოხდებოდა ამოცნობების ამორიცხვა, მაშინ ბრალდების დასამტკიცებლად ა.ა.-ს ჩვენებას ნაფიც მსაჯულთა წინაშე არავითარი მტკიცებულებითი მნიშვნელობა არ ექნებოდა. შესაბამისად, ბრალდების მხარე ნაფიც მსაჯულთა ჟიურის ვერ დაარწმუნებდა ლ.კ.-ს ბრალეულობაში, რაც ზეგავლენას მოახდენდა მსაჯულების მიერ ვერდიქტის გამოტანაზე. ამოცნობების გარეშე დადგინდებოდა მხოლოდ ის ფაქტი, რომ დანაშაულის ორივე მსხვერპლს ესროლა ერთმა და იმავე პიროვნებამ, მაგრამ დაუდგენელი იქნებოდა, თუ ვინ განახორციელა დ.ა.-სა და მ.შ.-ს მიმართულებით ეს გასროლები.

სასამართლო სხდომის თავმჯდომარემ არ დააკმაყოფილა რა ჩვენი შუამდგომლობა კანონის არსებითი დარღვევით მოპოვებულ მტკიცებულებათა დაუშვებლად ცნობის შესახებ, ამით უხეშად დაარღვია ბრალდებულ ლ.კ.-ის უფლება, რაც გარანტირებულია საქართველოს კონსტიტუციის 42-ე მუხლით. კერძოდ, ამ მუხლის მე-7 პუნქტის მიხედვით, კანონის დარღვევით მოპოვებულ მტკიცებულებას იურიდიული ძალა არა აქვს. ეს უფლება ბრალდებულს აქვს ნაფიც მსაჯულთა სასამართლოს წინაშე მტკიცებულებათა წარდგენის დროსაც, რის გამოც, სხდომის თავმჯდომარე ვალდებული იყო, დაეკმაყოფილებინა ჩვენი შუამდგომლობა და ნაფიც მსაჯულთა ჟიურის წინაშე წარსადგენ მტკიცებულებათა ნუსხიდან ამო-

ერიცხა კანონის არსებითი დარღვევით მოპოვებული ზემოთ მითითებული ბრალდების მტკიცებულებები.

გამომდინარე აღნიშნულიდან, საქართველოს სსსკ-ის 266-ე მუხლის მე-2 ნაწილის „ა“ ქვეპუნქტისა და ამავე მუხლის მე-3 ნაწილის საფუძველზე,

გ თ ხ ო ვ თ,

დააკმაყოფილოთ წარმოდგენილი საკასაციო საჩივარი და ლ.კ.-ს ბრალდების საქმე ხელახალი განხილვისათვის გადასცეთ ნაფიც მსაჯულთა სასამართლოს ახალ შემადგენლობას. ამასთან, უკანონოდ მოპოვებული მტკიცებულებები მიჩნეულ უნდა იქნეს დაუშვებლად და ამოირიცხოს მტკიცებულებათა ნუსხიდან.

ადვოკატი: პ. ლოლობერიძე

ვეთანხმები, მსჯავრდებული: ლ.კალაძე

30 სექტემბერი 2020 წელი

პატივცემულო მკითხველო!

იურიდიული ფირმა „ბონა კაუზა“ დაარსების დღიდან სისტემატურად გამოსცემს ახალ წიგნებს სამართლის სხვადასხვა დარგში. ჩვენი პალისხმევით არაერთმა საინტერესო გამოცემა იხილა მზის სინათლე. გადაუჭარბებლად შეიძლება ითქვას, რომ „ბონა კაუზა“ იქცა იურისტის ბიბლიოთეკის გამდიდრების საუკეთესო საშუალებად.

ქართული სამართლებრივი აზროვნების შემდგომი განვითარებისა და ნიჭიერ მეცნიერთა წახალისების მიზნით „ბონა კაუზა“ სამართლის მკვლევარებს გთავაზობთ ურთიერთხელსაყრელ თანამშრომლობას.

● „ბონა კაუზა“ უზრუნველყოფს იურისპრუდენციაში თქვენი სამეცნიერო ნაშრომების გამოცემას.

● წიგნები დაიბეჭდება ფირმის ფინანსური მხარდაჭერით. ავტორებს გადაეცემათ ჰონორარი.

მზად ვართ, განვიხილოთ აგრეთვე თქვენი წინადადებები თანამშრომლობის სხვა ფორმატთან დაკავშირებით.

● „ბონა კაუზა“ გთავაზობთ წიგნების ოპერატიულ გამოცემას მაღალ პოლიგრაფიულ დონეზე შეღავათიანი, ხელმისაწვდომი პირობებით.

დაინტერესებულმა პირებმა გთხოვთ მოგემართოთ მისამართზე: ქ. თბილისი, რ. თაბუკაშვილის ქ. N12.

 (032) 299 00 71 ; მობილური 5(99) 78 61 77

ელ. ფოსტა: bonacausa@yahoo.com

www.facebook.com/LTD.BonaCausa

ოფსეტური, ბეჭდვა რიზოგრაფზე
ქალაქის ზომა 70X84 1\32
ფასი სახელშეკრულებო